512
113

CYRILLI ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI

Adverſus Anthropomorphitas,

Liber unus Græcè & Latinè.

Ejuſdem,

DE INCARNATIONE VNIGENITI, ET, QVOD VNVS SIT CHRISTVS AC DOMINVS ſecundum Scripturas, ad Hermiam Dialogi duo, nunquam antehac editi,

Interprete BONAVENTVRA VULCANIO,

Cum NOTIS *eiuſdem*,

Quibus Epiſtolæ aliquot Iſidori Peluſiotæ & Ioannis Zonaræ, idem quod Cyrillus hiſce libris argumentum tractantes, multaq; loca ex Cyrilli libris nondum editis ſunt inſerta.

LVGDVNI BATAVORVM,
E Typographia Ioannis Patii, Academiæ Typographi,
An. M. DC. V.

47

Nobiliſsimis Ampliſsimisq́; Viris,

CORNELIO NEOSTADIO

Domino in Sevenhoven,

Supremæ Curiæ Hollandiæ, Zelandiæ, & VVeſt-Friſiæ Senatori;

ADRIANO A MATHENES

Domino in Mathenes & Opmeer;

Academiæ Leidenſis Curatoribus:

ET

Ampliſsimis Prudentiſsimisq́; Viris

FRANCONI DUYCK,
NICOLAO WILHELMI WARMONT,
NICOLAO ADRIANI,
FRANCONI CORNELII TOORNVLIET,

Reipublicæ Leidenſis Conſulibus,

Dominis plurimum honorandis.

CVm inter Orthodoxos Patres Græcos Cyrillus Archiepiſcopus Alexandrinus τῷ διδασκαλικῷ pariter & τῷ ἐξηγητικῷ principem locum obtineat, idemq́; optimus orthodoxæ fidei aſſertor, ejuſque adverſus

 hære-

hæreticos propugnator acerrimus ſemper fuit habitus: præclarè de Eccleſia Chriſtiana & de re Theologica merentur, qui & τὰ ἀνέκδοτα divini hujus Patris ſcripta è ſitu & pulvere in lucem proferunt, Latineq; abs ſe verſa publici juris faciunt; vel qui, quod proximum eſt, alia ejuſdem ſcripta jamdudum ab aliis ſed parum integrè appoſiteque verſa atque edita ad limam revocant, magnaque accuratione cum Græcis exemplaribus manuſcriptis collata, caſtigant, ſuæque integritati reſtituunt. Equidem utramq; hanc operam Cyrillo, cujus ſummus ſemper fui admirator, pro virili præſtare ſum conatus. Præter hæc enim quę nunc edo, ἐκ τῶν ἀνεκδότων, aureos illos XVII libros De adoratione in Spiritu & Veritate, & Quod Lex ſit umbra & figura Chriſtianæ Evangelicæque vitæ, Latinos feci, ut etiam Glaphyrorum, hoc eſt, Elegantiorum expoſitionum in Geneſim libros VII, in Exodum tres, in Leviticum, Numeros, & Deuteronomium ſingulos

qui

qui quidem Glaphyrorum libri (ut in Præfatione teſtatur Cyrillus ipſe) illos De adoratione ordine ſequuntur. Ex iis vero Cyrilli ſcriptis quæ jamdudum ab aliis Latinè verſa editaque fuerunt, quòd innumeris è locis nullus commodus aut menti Cyrilli conſentaneus ſenſus erui poſſet; De Trinitate, inquam, libros VII, & Theſauri libros XIIII. de integro quàm potui fideliſſimè aptiſſimeque è Græcis Latinos feci; & in eiſdem libris multa loca à prioribus interpretibus de ſuo adjecta, multa etiam omiſſa ex codicum Græcorũ MSS. fide vel expunxi, vel ſupplevi. Qui quidem mei labores divino huic Patri impenſi, quemadmodum non dubito quin gratiſſimi utiliſſimique Eccleſiæ Chriſtianæ ſint futuri: ita ad reliqua etiam illius ſcripta quę adhuc non edita in variis Principum Bibliothecis delitescunt, Commentarios videlicet in Ezechielem, & in Prophetas minores Latinè vertendos; tum verò ad divinos illius in Evangeliũ Ioan-

nis Commentarios, doctiſſimoſque in Iulianum apoſtatam libros, nihilo melius quàm quos modo dixi ab interpretibus habitos, de integro vertendos (ſi exemplarium Græcorum copia mihi fiat, & Deus vitam prorogarit, libentiſſime omne meũ ſtudium atque operam ſum collaturus. Cui quidem meo erga Cyrillum ſtudio declarando, duos hoſce illius tractatus nunc temporis emitto; quorum prior eſt Adverſus Anthropomorphitas, ſive hæreticos humanam Deo formam affingentes; alter De Incarnatione Vnigeniti; & Quod Chriſtus ſit unus, ac Dominus, ad Hermiam Dialogi duo, nunquam antehac editi. Vterque verò tractatus ad univerſam divini cõſilii rationem, ſive Oeconomiam, ut illam veteres Patres appellant, quâ videlicet Deus hominem ad imaginem ſuam creavit, eamq; per protoplaſtæ illius peccatum deperditam, per Vnigeniti Filii ſui Incarnationem inſtauravit, plenè intelligendam eſt utiliſſimus; uterq;

* adre-

ad repullulantes & gliſcentes hac tempeſtate veteres circa divinitatem & humanitatem Chriſti hæreſes cōfutandas, variaſq; de hypoſtatica illius cum carne unione controverſias dirimendas atque componendas accommodatiſſimus. Adjeci verò ſingulis hiſce tractatibus Notas meas, quibus cum ex Cyrilli ipſius libris ἀνεκδότοις multa inſignia loca inſerui ad horum duorum tractatuum explicationem conducibilia; tum verò Epiſtolas aliquot Iſidori Peluſiotæ, qui Cyrillo coætaneus fuit, ut & Ioannis Zonaræ antehac non editas, ejuſdem ferè cum iis quæ hiſce libris tractantur argumenti, intertexui. Quæ quidem omnia, veluti quoddam majorum vigiliarum ſpecimen, Vobis Nobiliſſimi, Ampliſſimi, Prudentiſſimiq; Viri, nuncupo, dico, & conſecro; ſimulq; obnixè oro ut hanc qualemcunque veteris meæ ſummæq; erga vos obſervātiæ teſtificationem æqui boniq; conſulatis; difficillimumque hoc, & dubiæ judiciorum aleæ valde obnoxium,

noxium, Græcos authores graviſſima fidei Chriſtianæ myſteria tractantes interpretandi munus pro eo ac par eſt æſtimantes, me ad reliquorum Cyrilli operum editionem, non parum uti ſpero florentiſſimæ huic Academiæ ornamenti, Eccleſiæ verò plurimum utilitatis allaturam, benigna faventiæ veſtræ aura aſpirantes, magis magisque animetis.

Deus vos, Nobiliſſimi Ampliſſimi, Prudentiſſimiq́; Viri, Domini plurimùm honorandi, pro dignitate utilitateq́; Academiæ aſſiduè excubantes, quàm diutiſſimè ſervet incolumes.

Lugduni Batavorum, Anno à Chriſto nato M. DC. V. Cal. Octobris.

Amplitudini Veſtræ

addictiſſimus

BON. VVLCANIVS.

8K2

ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ, ΠΡΟΣ ΚΑΛΟΣΥΡΙΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΤΟΝ Ἀρσενοΐτην, κατὰ ἀνθρωπομορφιτῶν, ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Ἀφικόμενοί τινες ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ Καλαμῶνος, ἠρώτων παρ' ἐμοῦ περὶ τῶν αὐτόθι μοναχῶν, τίνα τρόπον διατελοῦσιν, ἢ καὶ ὁποίαν ἔχουσι τοῦ βίου τὴν ἀγωγήν. Οἱ δὲ, εὐδοκιμεῖν μὲν πολλοὺς ἔφασκον ἐν ἀσκήσει, ἥ τις μοναχοῖς σφόδρα βούλεσθαι πρέποντα κατορθῶσαι βίον. εἶναι δέ τινάς τοὺς περιιόντας καὶ θορυβοῦντας ἐξ ἀμαθίας τοὺς ἐθέλοντας ἠρεμεῖν. εἶτα λογοποιεῖν αὐτοὺς, διαβεβαιοῦντας τινὰ τοιαῦτα. Ἔφασκον γὰρ, ἐπειδὴ κατ' εἰκόνα θεοῦ γεγενῆσθαι τὸν ἄνθρωπον ἡ θεία λέγει γραφὴ, χρὴ πιστεύειν ὅτι ἀνθρωποειδὲς ἤγουν ἀνθρωπόμορφον ἐστὶ τὸ θεῖον: ὅπερ ἐστὶν ἀσύνετον παντελῶς, καὶ τοῖς τῆς ἐσχάτης δυσσεβείας ἐγκλήμασιν ὑπενεγκεῖν δυνάμενον τοὺς οὕτως ἑλομένους φρονεῖν. Ἔστι μὲν οὖν, ἔστι γὰρ ὁμολογουμένως, κατ' εἰκόνα θεοῦ ὁ ἄνθρωπος· ἡ δὲ ὁμοιότης οὐ σωματική. ὁ γὰρ θεὸς ἀσώματός ἐστι. καὶ τοῦτο διδάξει λέγων αὐτὸς ὁ σωτὴρ, Πνεῦμα ὁ θεός· οὐκοῦν οὐκ ἐν σώματι, εἰ πνεῦμα ἐστιν, οὐδὲ ἐν εἴδει

A σώμα-

σώματος. τὸ γὰρ ἔξω σώματος, ἔξω καὶ σχήματος εἶναι δεῖ. ἀπόβλητον γὰρ καὶ ἀσχημάτιστον ἐστὶ τὸ θεῖον. εἰ δὲ νομίζουσιν, ὅτι κατὰ τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἐσχημάτισται καὶ αὐτὸς ὁ ἐπὶ πάντων θεὸς, λεγέτωσαν εἰ καὶ αὐτὸς ἔχει πόδας ἵνα περιπατῇ, χεῖρας ἵνα δι' αὐτῶν ἐργάζηται, καὶ ὀφθαλμοὺς ἵνα βλέπῃ δι' αὐτῶν. ποῦ δὲ ἵνα ἀπέρχεται, καὶ ἐκ ποίων τόπων εἰς ποίους μεταβαίνει, ὁ τὰ πάντα πληρῶν; ἔφη γάρ· μὴ οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ; ἢ ποίας εἰς ἔργα χεῖρας κινεῖ, ὁ διὰ ζῶντος λόγου δημιουργῶν, καὶ εἰ καθ' ἡμᾶς ἔχει τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς ἐν προσώπῳ κειμένους, οὐχ ὁρᾷ που πάντως τὰ ὀπίσω· ἀλλ' ὅταν πρὸς ἀνατολὰς βλέπῃ, οὐκ οἶδε τί πράττουσιν οἱ ἐν δυσμαῖς. κἂν εἰς δυσμὰς ἴδῃ πάλιν, οὐ τοὺς ἐν ἀνατολαῖς ὁρᾷ. ταῦτα καὶ γράφειν αἰσχύνομαι, διὰ δὲ τὴν τινῶν ἀπόνοιαν γέγονα ἄφρων, οὐχ ἑκὼν, μᾶλλον δὲ παρ' αὐτῶν ἠναγκασμένος. Τοίνυν οἱ ταῦτα φληναφοῦντες ὡς ἀμαθεῖς ἐπιστομιζέσθωσαν, καὶ μὴ ἀπτόμενοι τῶν ὑπὲρ δύναμιν, ἠρεμήτωσαν, μᾶλλον δὲ τοῦ θεοῦ μὴ καταλαλήτωσαν. Ὁ γὰρ θεὸς ὑπὲρ πᾶσαν κλίσιν ἐστὶν, οὔτε σῶμα νοούμενος, οὔτε ἐν τύποις ἢ σχήμασι σωματικοῖς, ἀλλ' ἔστιν ἁπλοῦς, ἄϋλος, ἀνείδεος καὶ ἀσύνθετος, οὐκ ἐκ μερῶν, ἢ μελῶν ἢ μορίων συγκείμενος καθάπερ ἡμεῖς, πνεῦμα δὲ μᾶλλον κατὰ τὰς γραφὰς, καὶ τὰ πάντα ὑφορῶν, πανταχοῦ ὢν, καὶ τὰ πάντα πληρῶν, καὶ οὐδενὸς ἀπολιμπανόμενος. πληροῖ γὰρ οὐρανὸν καὶ γῆν. τὸν δὲ κατ' εἰκόνα θεοῦ τὸν ἄνθρωπον πεποιη-

πεποιῆσθαι, ἑτέρας ἐμφάσεις καὶ ἐννοίας ἔχει. μόνος γὰρ αὐτὸς παρὰ πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ζῶα λογικός ἐστι, φιλοικτίρμων, ἐπιτηδειότητα πρὸς πᾶσαν ἔχων ἀρετὴν, λαχὼν καὶ τὸ ἄρχειν ἁπάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς καθ' ὁμοιότητα καὶ εἰκόνα θεοῦ. Οὐκοῦν κατὰ τὸ ζῶον εἶναι λογικὸν, καὶ καθὸ φιλάρετον, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς ἀρχικὸν, ἐν εἰκόνι λέγεται πεποιῆσθαι θεοῦ. Εἰ δὲ νομίζουσι κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ σώματος λέγεσθαι τὴν εἰκόνα, οὐδὲν λυπεῖ καὶ τοῖς τῶν ζώων ἀλόγοις σύμμορφον εἶναι λέγειν τὸν θεόν. ὁρῶμεν γὰρ, ὅτι καὶ αὐτὰ ἐκ τῶν αὐτῶν ἡμῖν μορίων ἐστὶ, πόδας ἔχοντα καὶ ὀφθαλμοὺς, καὶ ῥῖνας, καὶ γλῶσσαν, καὶ τὰ ἕτερα τῶν τοῦ σώματος μελῶν. Τοίνυν ἡ σὴ θεοσέβεια παυέτω ἀπὸ τοὺς τοιούτους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐπιτιμάτω τοῖς τοιαῦτα φλυαρεῖν εἰωθόσιν. Ἀκούω δὲ ὅτι εἰς ἁγιασμὸν ἀπρακτεῖν φασὶ τὴν μυστικὴν εὐλογίαν, εἰ ἀπομείνοι λείψανον αὐτῆς εἰς ἑτέραν ἡμέραν. μαίνονται δὲ ταῦτα λέγοντες. οὐ γὰρ ἀλλοιοῦται Χριστὸς, οὐδὲ τὸ ἅγιον αὐτοῦ σῶμα μεταβληθήσεται, ἀλλ' ἡ τῆς εὐλογίας δύναμις, καὶ ἡ ζωοποιὸς χάρις διηνεκής ἐστιν ἐν αὐτῷ. Περιέρχονται δὲ καὶ ἕτεροί τινες, ὥς φασι, μόνῃ σχολάζειν τῇ προσευχῇ προσποιούμενοι, καὶ οὐδὲν ἐργαζόμενοι, καὶ ὄκνου πρόφασιν καὶ πορισμοῦ τὴν εὐσέβειαν ποιοῦνται, οὐκ ὀρθὰ φρονοῦντες ἐπεὶ λεγέτωσαν ἑαυτοὺς τῶν ἁγίων ἀποστόλων κρείττονας, οἳ ἐργάζοντο μὲν διδόντος αὐτοῖς τοῦ καιροῦ τὴν εἰς τοῦτο σχολὴν ἑκάστου δὲ καὶ εἰς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. πῶς δὲ καὶ ἐπελάθοντο

τοῦ μακαρίου Παύλου πρός τινας γράφοντος· ἀκούομεν γὰρ ἐν ὑμῖν τινας περιπατοῦντας μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. Οὐκ ἀποδέχεται τοίνυν τοὺς δρῶντας τοῦτο ἡ ἐκκλησία. Δεῖ μὲν γὰρ ὁμολογουμένως εὔχεσθαι συντόνως τοῖς ἀσκητικὸν ἐπιτηδεύουσι· λυπεῖ δὲ οὐδὲν, μᾶλλον δὲ ἄγαν ὠφελιμώτατον ἐστὶ τὸ ἐργάζεσθαι, ἵνα μὴ ἐπαχθὴς ἑτέροις εὑρεθῇ, τοὺς αὐτῶν ἱδρῶτας εἰς ἰδίαν δεχόμενος χρείαν. δυνηθῇ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν αὐτοῦ πόνων χήραν καὶ ὀρφανὸν παραμυθήσασθαι, καί τινας ἀσθενοῦντας τῶν ἀδελφῶν. Εἰ δὲ καλὸν νομίζουσι, τοῦ ἔργου μὴ ἅπτεσθαι, ὅταν ζηλώσωσι πάντες τὰ αὐτὰ, τίς ὁ τρέφων αὐτούς; ἀργίας καὶ γαστριμαργίας ἀφορμὴν ποιοῦντες) πρὸς, τὸ δεῖν ὅλως σχολάζειν μόνῃ τῇ προσευχῇ, ἔργου δὲ ὅλως μὴ ἅπτεσθαι. μὴ συγχωρεῖ δὲ μετὰ τῶν καλουμένων Μελετιανῶν τοὺς ὀρθοδόξους συνάγεσθαι, ἵνα μὴ γένωνται κοινωνοὶ τῆς ἀποστασίας αὐτῶν· ἀλλ' εἰ μὲν ἐκεῖνοι μετανοοῦντες ἔρχωνται πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους, ἔστωσαν δεκτοί. μηδεὶς δὲ ἀδιαφορείτω, μηδὲ κοινωνείτω ἐκείνοις μὴ μεταγινώσκουσι. ἵνα μὴ, ὡς ἔφην, κοινωνοὶ γένωνται τῆς αὐτῶν κακοπιστίας. Ταῦτα ἡ σὴ θεοσέβεια ἀναγνωσθῆναι παρασκευασάτω ἐν ἐκείνοις τοῖς μοναστηρίοις, εἰς οἰκοδομὴν τὴν αὐτῶν, καὶ παραγγελλέτω φυλάττειν αὐτὰ, ἵνα μήτε κάμνωσιν οἱ ὀρθόδοξοι παρελυομένης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, μήτε μὴν οἱ ἀργοσοφεῖν ἐθέλοντες ἔχωσί τινα παρείσδυσιν τοῦ δοκεῖν εἶναι χρηστοί. Ἐρρῶσθαί σε ἐν κυρίῳ εὔχομαι ἀγαπητὲ καὶ ποθεινότατε.

ΤΟΥ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ,

Κατὰ ἀνθρωπομορφιτῶν, βιβλίον ἕν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ α.

Οἱ φρενὸς ὄντες ἐν καλῷ, καὶ τοῖς περὶ τῆς ἀῤῥήτου θεότητος λόγοις ἰσχυρὸν ἐντείνοντες τῆς ἑαυτῶν διανοίας τὸν ὀφθαλμὸν, ὁρῶσιν αὐτὴν παντὸς μὲν ἐπέκεινα γεννητοῦ. ὑπερανίσχουσαν δὲ καὶ παντὸς ὀξυτάτου νοῦ καὶ σωματικῆς φαντασίας πέρα τε οὖσαν παντελῶς, καὶ καθά φησιν ὁ πάνσοφος Παῦλος, φῶς οἰκοῦσαν ἀπρόσιτον. Εἰ δὲ ἀπρόσιτόν ἐστι τὸ περὶ αὐτὴν φῶς, πῶς ἂν αὐτὴν καταθρήσειέ τις; βλέπομεν γὰρ ἐν ἐσόπτρῳ καὶ ἐν αἰνίγματι, καὶ γινώσκομεν ἐκ μέρους. Ἔτι τοίνυν τὸ θεῖον ἀσώματον, ἄποσόν τε, καὶ ἀμέγεθες, καὶ οὐκ ἐν εἴδει περιγραπτόν. τὸ δὲ οὕτως ἔχον ἐν ἰδίᾳ φύσει, πῶς ἂν ἐκ μορίων νοοῖτο καὶ μελῶν; Εἰ γάρ τις δοίη τοῦτο ὑπάρχειν ἀληθὲς, οὐκ ἔτι νοεῖται ἀσώματος. Τὸ γὰρ ὅλως ἐν σχήματι, πάντως πού καὶ ἐν ποσῷ, καὶ ἐν τόπῳ. τὸ δὲ ἐν τόπῳ νοούμενον, οὐκ ἔξω περιγραφῆς. ταῦτα δὲ σωμάτων μὲν ἴδια, τῆς δὲ ἀσωμάτου φύσεως ἀλλότρια παντελῶς. οὔτε τοίνυν ὀφθαλμοὺς, ἢ ὦτα, οὔτε μὴν χεῖράς τε καὶ πόδας, ἢ πτέρυγας νοητέον ἐπὶ θεοῦ, κἂν εἰ μή τις ἕλοιτο τυχὸν ὡς ἐν ἁπλοῖς καὶ παχέσι σώμασι τὰ τοιάδε νοεῖν, ἀλλ' ὡς ἐν ἰσχνῷ καὶ ἀΰλῳ, κατάγει τὴν τοῦ θεοῦ φύσιν. παντελῶς γὰρ εὔηθες τὸ βούλεσθαι τὶ τοιοῦτον ἐννοεῖν. πνεῦμα γὰρ ὁ θεός. καὶ τοῦτο ὑπάρχων, πάντων ἔχει τὴν γνῶσιν. ἐφορᾷ γὰρ τὰ πάντα καὶ κατασκοπεῖται.

λανθανει γὰρ αὐτὸν τῶν ὄντων οὐδέν. Εἰ δὲ μηδαμοῦ τὰ μέλλων ἡ θεία γραφὴ μέμνηται, τὰ περὶ αὐτοῦ λαλοῦσα πρὸς ἡμᾶς, ἰστέον ὅτι ἐξ ὧν ἴσμεν τε καὶ εἶναι πεφύκαμεν πρὸς ἡμᾶς διαλέγεται· οὐ γὰρ ἑτέρως ἐδυνήθημεν ἡμᾶς δύνασθαι νοεῖν τὰ περὶ θεοῦ. Αἰτία δὲ εἶναι καὶ πρόφασις ἀληθὴς τοῦ σωματικῶς περὶ θεοῦ πρὸς ἡμᾶς λόγους ποιεῖσθαι τὴν θεόπνευστον γραφὴν, καὶ νοῦ καὶ γλώττης ἐν ἡμῖν ἡ πτωχεία. ἄρρητα γὰρ παντελῶς τὰ περὶ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐδυνήθημεν συνιέναι τῶν ἀναγκαίων δύναμιν τὰς ἐν ἀπλοῖς καὶ παχέσι ὕλαις σώμασι, εἰ μὴ ἐν τάξει παραδειγμάτων τὰ ἑαυτῶν μέλη δεχόμενοι, οὕτως μόλις ἄνιμεν εἰς ἐννοίας ἴχνας τὰς περὶ θεοῦ.

Περὶ τῶν λεγόντων ... τὴν ψυχὴν ὑπὸ τοῦ ἐμφυσήματος ... τὸ σῶμα ... ψυχὴ αὐτοῦ ... ζωτικὴν ... τὸ ἐμφύσημα ... τὸ ἐμφύσημα τοῦτο, ... τῆς ψυχῆς ... σώματος καὶ ψυχῆς ... τοῦ θεοῦ ... τοῦτο τὸ ἐμφύσημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ β.

ΤΑ τῶν ζητημάτων οὕτως ἴχνια καὶ οὐκ εὐσεβῆ, οὐκ ἀποφάσεως δεῖται δογματικῆς, ἐπαπορήσεως δὲ μᾶλλον καὶ βασάνου στοχαστικῆς, μετὰ τοῦ μὴ τὸν λόγον διαπίπτειν ἀνέχεσθαι ἐὰν ἐφ᾽ ἃ μὴ προσῆκεν, ἤγουν ἔξω φέρεσθαι τοῦ εἰκότος· γέγραπται γάρ ὅτι Ζητῶν ζήτει, καὶ παρ᾽ ἐμοὶ οἴκει. ὁ δὲ σαφῶς τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν οὐκ ἔφη, πῶς ἄν τις σαφῶς ἐξηγοῖτο, οἷον τί φημι γέγραπται

τοῦ βιβλίου τῆς κοσμογονίας, ὅτι Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. καὶ ὅτι μὲν πεποίημεν, ἔφη τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, καὶ ἀληθὲς ἐν πίστει τοῦτο δεχόμεθα. τὸ ὅπως ἢ πόθεν, ἢ τίνα τρόπον παρήχθη πρὸς ὕπαρξιν οὐρανός τε καὶ γῆ, καὶ τὰ ἕτερα τῶν κτισμάτων πολυπραγμονεῖν οὐκ ἀζήμιον· τῆς βαθυτέρας γὰρ ἂν δέοι ἐγκαθιέναι τὸν νοῦν. Ὅσα γίνεται μὴ σαφῶς ἡ θεία λέγει γραφὴ, ταῦτα λανθάνειν χρὴ, καὶ παραιτεῖσθαι ἐν σιωπῇ. εἰ δὲ καὶ τεκμαίρεσθαι δεῖ μετὰ λογισμοῦ βλέποντος εἰς ὀρθότητα, φαμὲν ὅτι ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς τὸν ἄνθρωπον ἔπλασε μὲν ἀπὸ τῆς γῆς, ἤτοι τὸ σῶμα. ψυχώσας δὲ αὐτὸ ψυχῇ ζώσῃ, καὶ νοερᾷ, καθ' ὃν τρόπον οἶδε, τοῦ ἀγαθοῦ πράγματος ἔφεσίν τε καὶ γνῶσιν ἐγκατεβάλετο φυσικῶς αὐτῷ. τοῦτο γὰρ οἶμαι δηλοῦν τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ μακαρίου διαγγελιστοῦ Ἰωάννου, Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. τέτευχε γὰρ τὸ ζῶον πρὸς τὸ ἀγαθὸν φυσικὴν ἔχον ἐπιτηδειότητα. καὶ τοῦτο διδάξει σαφῶς γράφων ὁ πάνσοφος Παῦλος, ὅτι αὐτοῦ ἐσμὲν ποίημα, κτισθέντες ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς ὁ θεὸς προητοίμασεν, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν. Διοικεῖσθαι μὲν γὰρ ὁ ἄνθρωπος προαιρετικῶς τὰς τῆς ἑαυτοῦ διανοίας ἡνίας πεπίστευται. ὥστε ἐφ' ὅπερ ἂν βούληται τρέχειν, εἴτε πρὸς τὸ ἀγαθὸν, εἴτ' οὖν πρὸς τὸ ἐναντίον. ἔχει δὲ ἡ φύσις ἐγκατεσπαρμένην ἑαυτῇ τὴν εἰς πᾶν ὅ,τι οὖν τῶν ἀγαθῶν ἔφεσίν τε καὶ προθυμίαν, καὶ τὸ θέλειν ἐπιμελεῖσθαι

ἀγαθό-

ἀγαθότητος καὶ δικαιοσύνης. Τὸν ἄνθρωπον γὰρ οὕτω κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ γεγενῆσθαί φαμεν, καθ' ὃ καὶ ἀγαθὸν καὶ δίκαιον πέφυκεν τὸ ζῶον εἶναι. ἐπειδὴ δὲ οὐ μόνον λογικὸν ἐχρῆν εἶναι, ἀλλὰ καὶ πνεύματος ἁγίου μέτοχον, ἵνα λαμπροτέρους ἔχῃ τοὺς χαρακτῆρας τῆς θείας φύσεως ἐν αὐτῷ, ἐνέφυσεν αὐτῷ πνοὴν ζωῆς. τοῦτο δέ ἐστι τὸ δι' υἱοῦ τῇ λογικῇ κτίσει χορηγούμενον πνεῦμα, καὶ διαμορφοῦν αὐτὴν εἰς εἶδος τὸ ἀνωτάτω, τουτέστι τὸ θεῖον. ὅτι γὰρ οὐκ εἰς ψυχὴν ἀνθρώπου τὸ ἐμφυσηθὲν αὐτῷ γέγονε πνεῦμα, οὔτε μὴν εἰς νοῦν, ὡς οἴονταί τινες, ἔστιν ἐνθένδε ἰδεῖν. πρῶτον μὲν ὁ ἐμφυσήσας, θεὸς νοεῖται. τὸ δὲ ἐμφυσηθὲν ἐξ αὐτοῦ, πάντως τι νοεῖται καὶ ἴδιον αὐτοῦ, ἤτοι τῆς οὐσίας αὐτοῦ. εἶτα πῶς ἂν τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ πνεῦμα μεταβέβληται εἰς φύσιν ψυχῆς, ἢ καὶ νοῦς ἀνθρώπου, ἀμήχανον γὰρ τοῦτο πέπονθε τὸ πνεῦμα ἐστίν. εἰ δὲ δοίη τις εἶναι, καὶ κατὰ τρόπον γενέσθαι ψυχὴν ἢ νοῦν, (ὅπερ ἐστὶ τῶν ἀμηχάνων) ἀλλ' ἐκεῖνό γε εὐθὺς ἐστὶν ἰδεῖν. εἰ γὰρ εἰς ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου τὸ θεῖον πνεῦμα γέγονεν, ἔμενεν ἂν ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς ἀνεπίδεκτος ἁμαρτίας. εἰ δὲ ἁμαρτίας ὑποπέπτωκεν εἰς ψυχὴν μεταβεβλημένον τὸ ἐκ θεοῦ πνεῦμα, δι' ὅλον αὐτῷ τὸ ἔγκλημα παρ' ἡμῶν ἐπάγεται. πρῶτον μὲν ὅτι τροπὴν ὑπέμεινεν τὴν εἰς ὅπερ οὐκ ἦν. εἶτα πρὸς τοῦτο καὶ ἁμαρτίας αὐτὸ φαμὲν γενέσθαι δεκτικόν. οὐκοῦν τὸ ζῶον μὲν ἐψυχώθη ἀρρήτῳ δυνάμει θεοῦ, καὶ ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν ὁμοιώσει γέγονε, καθ' ὃ πέφυκεν ἀγαθὸν καὶ δίκαιον, καὶ ἀρετῆς ἁπάσης εἶναι δεκτικόν.

ὑγιάσθη

ἐγκάθηται δὲ τὸ θεῖον πνεῦμα ἀποδεδειγμένον μέτοχον, ὂν διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἀποβέβληκεν. ἔφη γάρ πῃ θεός, οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας, τουτέστι, μόνα φρονεῖν τὰ τῆς σαρκός. ἐπειδὴ δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ηὐδόκησεν ἐν τῷ χριστῷ, ἤγεν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀναγαγεῖν τὸ ἀπόλλον ἡμῶν καὶ ἀποφοιτῆσαν ἅγιον πνεῦμα, πάλιν ἡμῖν ἀποκαθιστῶν, τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις ἐνεφύσησε τοῦτο, λέγων· Λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ἀνανέωσις γὰρ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης δωρεᾶς, καὶ τοῦ δοθέντος ἡμῖν ἐμφυσήματος, τὸ διὰ χριστοῦ γέγονεν, ἀναμορφοῦν ἡμᾶς εἰς τὸν πρῶτον ἁγιασμὸν καὶ ἀνακομίζον τὴν ἀνθρώπου φύσιν, ὡς ἐν ἀπαρχῇ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, εἰς τὸν ἄνωθεν καὶ ἐν πρώτῃ κατασκευῇ δοθέντα ἡμῖν ἁγιασμόν.

Ὁμοίως, κατ' εἰκόνα θεοῦ ὁ ἄνθρωπος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἑτέρως φασὶ ζητεῖν, πῶς δὴ τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα θεοῦ προσήκει νοῆσαι, εἶτα τινὲς ἀσυνέτως κομιδῆ τὴν τοῦ σώματος εἰκόνα, καὶ τὸ ὁρώμενον εἶδος αὐτὸ καὶ οὐχ ἕτερον φασὶν εἶναι τὴν πρὸς θεὸν ὁμοίωσιν, δεῖν ᾠήθην εἰπεῖν, ὅτι πεπλάνηνται, καὶ τῆς ἀληθείας ἀφιλοθεάμονα τὴν διάνοιαν ἔχουσι. τοῦ γὰρ σωτῆρος ἐναργῶς λέγοντος, Πνεῦμα ὁ θεός, αὐτοὶ σωματοειδῆ φασὶν εἶναι τὴν θείαν φύσιν, καὶ ἐν χαρακτῆρι

τεύτῳ ἐν ᾧ καὶ ἡμεῖς ἐσμέν. οὐ γὰρ ἐν σῶμα τὸ αὐτὸς, καὶ οὐκ ἔτι πνεῦμα νοεῖται. ἀκολουθεῖ γὰρ πάντως τὰ εἴδη τοῖς σώμασιν. ἐπειδὴ δὲ πνεῦμα ἐστὶν ὁ θεὸς, ἀσώματός τε πάντως ἐστὶ καὶ τύπου καὶ σχήματος καὶ περιγραφῆς ἐπέκεινα πάσης. μεμορφώμεθα δὲ πρὸς αὐτὸν κατὰ πρῶτον μὲν τρόπον καὶ κυριώτατον, ὅσον ἂν νοοῖτο, κατ' ἀρετὴν καὶ ἁγιασμόν. ἅγιον γὰρ τὸ θεῖον, καὶ ἁπάσης ἀρετῆς ἀρχὴ καὶ πηγὴ καὶ γένεσις. ὅτι δὲ τρόποι ἂν οὕτω νοεῖσθαι μᾶλλον, τὸ κατ' εἰκόνα θεοῦ γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον, διδάξει καὶ Παῦλος ὁ πάνσοφος τοῖς ἐν Γαλατίᾳ λέγων· Τεκνία μου πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ χριστὸς ἐν ὑμῖν. μορφοῦται μὲν γὰρ καὶ ἐν ἡμῖν δι' ἁγιασμοῦ, τοῦ διὰ πνεύματος, διὰ κλήσεως τῆς ἐν πίστει τῇ εἰς αὐτόν. ἐν δέ γε τοῖς τὴν πίστιν παραβεβαιοῦσιν, οὐκ ἐκλάμπουσιν ὁ χαρακτῆρες ὑγιῶς. διὰ τοῦτο ἑτέρας αὖθις χρήζουσι πνευματικῆς καὶ νοητῆς ἀναγεννήσεως, ἵνα τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐν αὐτοῖς ἐναστράψαντος δι' ἁγιασμοῦ τὴν θείαν εἰκόνα, πάλιν εἰς χριστὸν ἀναμορφωθεῖεν. οὐκ ἀπίθανον δὲ καὶ κατὰ τὸ ἀρχικὸν ἐνεῖναι λέγειν τῷ ἀνθρώπῳ τὴν ὁμοίωσιν τὴν πρὸς θεόν. Δέδωται γὰρ αὐτῷ τὸ ἄρχειν ἁπάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ δεύτερος οὗτος τῆς πρὸς αὐτὸν ὁμοιώσεως λόγος. εἰ δὲ ἐν τῇ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος φύσει τε καὶ ὄψει κείμενον ἦν τὸ πεπλάσθαι κατ' εἰκόνα τοῦ δημιουργοῦ, ἢ τὸ πεποιῆσθαι, πῶς ἦν δύνασθαί τινας ἀπολύειν αὐτό; οὐδὲν γὰρ ἀποβεβλήκαμεν τῶν ὄντων ἐσμὲν ὁμοίως. ἐπειδὴ δὲ ἡμᾶς ὁ ἁγιασμὸς καὶ ἡ δικαιοσύνη πρὸς θεὸν διαμορ-

Digitized by Google

διαμορφοῖ, οὐδὲ μηκέτι ζητοῦντας κατ' ἀρετὴν καὶ ὡς ὁ ἁγιασμὸς, φαμὲν ἀποβαλεῖν τὸ οὕτω σεπτὸν καὶ ἐξαίρετον κάλλος. διὸ καὶ ἀναλαμβάνεται πάλιν δι' ἁγιασμοῦ καὶ ἀρετῆς καὶ ζωῆς τῆς κατ' εὐσέβειαν. εἰ δὲ οἴονταί τινες ἐκ πολλῆς ἄγαν ἐλαφρίας ἀνθρωποειδῆ τὴν θείαν εἶναι φύσιν, πῶς ἰουδαίοις ἔφασκεν ὁ σωτὴρ περὶ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός: Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε. εἰ γὰρ ἦν, ὡς ἔφην, ἀνθρωποειδὴς, πῶς οὐ τεθέανται οὐχ ἰουδαῖοι μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι τὸ εἶδος αὐτοῦ;

Πρὸς τοὺς λέγοντας. εἰ καὶ ἄγγελοι κατ' εἰκόνα θεοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

ΤΟ, κατ' εἰκόνα θεοῦ, διερμηνεύοντες ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, οὐ τὴν ἰδέαν τοῦ σώματος πρὸς αὐτὸν ἐλέγομεν μεταμορφοῦσθαι. ἀσώματον γὰρ αὐλόν τε καὶ ἀναφὲς τὸ θεῖον, καὶ ποσότητος ἐπέκεινα καὶ περιγραφῆς, εἴδους τε καὶ σχήματος. ἐφαρμόζοντες δὲ τῷ ἀνθρώπῳ τὸν θεῖον ἐξεικονισμὸν, ἐλέγομεν ὅτι κατὰ τὴν τῶν ἠθῶν ἤτοι τῶν τρόπων ποιότητα, καὶ κατ' εἶδος τὸ πνευματικὸν, ὃ διὰ τῆς εὐοδίας τῶν ἀρετῶν ἐκφαίνεται, πεποιηκὼς καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ ὁ δημιουργός. ἐν παντὶ γὰρ καλῷ τὸ θεῖον, καὶ αὐτὸ πηγὴ καὶ ῥίζα καὶ γένεσις ἁπάσης ἀρετῆς. ἥκει δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς ἐκεῖθεν τὰ ἀγαθά. εἰ τοίνυν κατά τε τὴν ἐξ ἀρετῶν ἰδέαν διαμορφούμεθα πρὸς θεὸν, ἔνεστι δὲ τοῦτο καὶ τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις ἀσυγκρίτως ὑπὲρ ἡμᾶς: οὐκ

ἀμήχανον ἐννοεῖν ὅτι καὶ πᾶσα κτίσις λογικὴ δι' ἁγιασμοῦ καὶ δικαιοσύνης, καὶ διὰ πάσης ἀρετῆς μορφοῦται πρὸς θεόν. εἰ γὰρ ἡμῖν τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς τὸ θεῖον καὶ ὑπερκόσμιον ἐμπρέπει κάλλος, πῶς οὐ μᾶλλον ταῖς ἄνω δυνάμεσι λογικαῖς, αἷς ἐπαναπαύεται θεός. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ θεῖον αὐτοῖς τὸν οὐρανὸν ὀνομάζουσιν αἱ θεῖαι γραφαί.

Πρὸς τὸν λέγοντα, ὅτι τὸ μὲν, κατ' εἰκόνα, ἐλάβομεν κτισθέντες εὐθύς· τὸ δὲ, καθ' ὁμοίωσιν, [illegible] ἡμῖν εἰς αὖθις τὸν μέλλοντα. Διὸ γέγραπται, Ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, καὶ τὰ ἄλλα εἴρηται. Ποιήσωμεν τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, [illegible] τῆς δὲ τοῦ ἀνθρώπου δημιουργίας εἴρηται. Ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἐποίησεν αὐτόν, [illegible] τὸ, καθ' ὁμοίωσιν, ἵνα δειχθῇ μέλλον [illegible] ἡμᾶς, τηρεῖσθαι δὲ ἡμῖν ἐν τῇ μακαρίᾳ [illegible] ζωῇ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Εἰ μὲν ἕτερον καὶ ἕτερον φασὶν εἶναι τὸ, κατ' εἰκόνα, καὶ, καθ' ὁμοίωσιν, τὴν διαφορὰν διδασκέτωσαν. διακείμεθα γὰρ ἡμεῖς, ὡς οὐδὲν ἕτερον τὸ, κατ' εἰκόνα δηλοῖ, πλὴν ὅτι, καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ὁμοίως τὸ καθ' ὁμοίωσιν, τὸ, κατ' εἰκόνα. τὴν δὲ γε πρὸς θεὸν ὁμοίωσιν ἐλάχομεν ἐν πρώτῃ κατασκευῇ, καὶ ἐσμὲν εἰκονισμὸς θεοῦ. Δεκτικὴ γὰρ, ὡς ἔφην, ἡ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευὴ, μᾶλλον δὲ φύσις, καὶ ἀγαθότητος καὶ δικαιοσύνης καὶ ἁγιασμοῦ, καὶ τὴν ἐν τούτοις ἕξιν, ἐγκαταβεβλημένην ἔχει παρὰ θεοῦ, καὶ τοῦτ' ἔστιν ἰδεῖν ἐντεῦθεν. καὶ γὰρ ἐκτροπὴ γέγονε τῇ ἀνθρώπου διανοίᾳ, καὶ οὐκ ἀπό γε τῶν φαύλων εἰς τὸ ἀγαθὸν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ πρὸς τὸ φαῦλον. πρῶτον

οὖν ὀκεῖ-

ἣν ἐκεῖνο χρὴ προϋποκεῖσθαι, ὃ δὴ καὶ ἀφελῶς ἐκτετεράμ-
μεθα. ὅτι γὰρ ἐνεσπάρη τῇ τοῦ ἀνθρώπου ψυχῇ ἐκ πρώ-
της κατασκευῆς παντὸς ἀγαθοῦ ἔφεσίς τε, καὶ προθυμία,
καὶ γνῶσις, σαφηνιεῖ λέγων ὁ πάνσοφος Παῦλος· Ὅταν
γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ,
οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσὶ νόμος, οἵτινες ἐνδεί-
κνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐ-
τῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως. εἰ δὲ καὶ τοῖς
ἔθνεσι τοῖς ἔξω νόμου, φυσικῶς ἔνεστι τὸ εἰδέναι νόμον, ἤτοι
τὸν σκοπὸν τοῦ νομοθέτου· δῆλον ἔσται παντὶ τῷ λοιπόν,
ὅτι δικαία καὶ ἀγαθὴ γέγονεν ἐν ἀρχαῖς ἡ ἀνθρώπου
φύσις, καὶ εἰς τὴν παρὰ θεοῦ παρήχθη, φορέσασα μόρ-
φωσιν τὴν αὐτοῦ καὶ εἰκόνα τῆς ἀγαθότητος. καὶ γὰρ ἕως
ἅγιος ὁ πρῶτος χρόνος τῆς ἀνθρώπου ζωῆς παρεισ-
βαλούσης δὲ τῆς ἁμαρτίας, ὁ τῆς πρὸς θεὸν ὁμοιώσεως
χαρακτὴρ οὐκ ἔτι λαμπρὸς μεμένηκεν ἐν ἡμῖν. ἐπει-
δὴ δὲ πάλιν ἄνθρωπος γέγονεν ὁ μονογενὴς λόγος τοῦ
θεοῦ, ἀξία γέγονεν αὖθις ἡ ἀνθρώπου φύσις, πρὸς αὐ-
τὸν διὰ δικαιοσύνης ἀναμορφωθῆναι καὶ ἁγιασμοῦ. οὕτω
πῃ φησὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος· Ὅτι δὲ ἡμεῖς πάντες ἀνα-
κεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτρι-
ζόμενοι τὴν αὐτὴν εἰκόνα, μεταμορφούμεθα ἀπὸ δό-
ξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος. ὁ δὲ κύ-
ριος τὸ πνεῦμά ἐστι. νῦν ἀνανέωσις καὶ οἷον ἀναπλασμὸς
τῇ ἀνθρώπου φύσει γέγονεν ἐν χριστῷ, καταρρυθμιζομέ-
νης ἡμῶν τῆς σαρκὸς εἰς ἁγίαν ζωὴν ἐν πνεύματι. εἰ δὲ ἔφη

πω τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, ὅτι πεποίηκεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα ἑαυτοῦ, σεσίγηκεν δὲ τὸ καθ᾽ ὁμοίωσιν, ἐννοῆσαι χρὴ ὅτι ἠρκέσθη τὸ κατ᾽ εἰκόνα εἰπεῖν, ὡς ἤδη ἑτέρου δηλωτικὸν τοῦ καθ᾽ ὁμοίωσιν. φυλακτέον γὰρ τὸ λέγειν ὅτι τοῦτο ἡμῖν τετήρηται εἰς αἰῶνα τὸν μέλλοντα. θεοῦ γὰρ εἰπόντος ὅτι Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν, τίς ὁ φάναι τολμῶν ὅτι γέγονεν μὲν κατ᾽ εἰκόνα, οὐ μὴν ἔτι καθ᾽ ὁμοίωσιν. ὅμοιοι δὲ τῷ χριστῷ ἐσόμεθα κατά γε τὴν ἀφθαρσίαν, καὶ τοῦ θανάτου γενόμεθα κρείττονες, καὶ μὴν καὶ τὴν δόξαν ἣν αὐτὸς ἡμῖν ἐχαρίσατο. γράφει γὰρ πάλιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, Ἀπεθάνετε γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ χριστῷ ἐν τῷ θεῷ, ὅταν ὁ χριστὸς φανερωθῇ ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ. ποτὲ δὲ πάλιν, Ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, ὥστε γενέσθαι σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, ἐπεὶ καὶ νῦν οὐκ ἐσμὲν ἔξω τοῦ καθ᾽ ὁμοίωσιν εἶναι αὐτοῦ, εἴπερ ἐστὶν ἀληθὲς, ὡς μορφοῦται ἐν ἡμῖν διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος. γράφει γὰρ πάλιν ὁ Παῦλος Γαλάταις· Τεκνία οὓς πάλιν ὠδίνω ἄχρις οὗ μορφωθῇ χριστὸς ἐν ὑμῖν. ὅταν γὰρ ἑαυτοὺς πιστοὺς καὶ ἁγίους τηρήσωμεν, τότε ὁ χριστὸς ἐν ἡμῖν ὁρᾶται μορφούμενος, καὶ ταῖς ἡμετέραις διανοίαις τοὺς ἑαυτοῦ χαρακτῆρας ἐνασφραγίζων.

Κρίν τοὺς λέγοντας ὅτι κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐσμέν, ἀλλ' οὐκ εἰκὼν αὐτός. εἰ μὲν γὰρ ὅσα ἐστὶ καὶ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, εἰκὼν οὐκ ἔστιν ὁ ἄνθρωπος, οὐχὶ τοῦ ἀρχετύπου εἰκών, ἀλλὰ τοῦ εἰκόνος, ἤγουν τοῦ υἱοῦ, ὡς ... φησίν, ὅτι εἰκόνα ἑαυτοῦ ... ἄνθρωπον, ἀλλὰ κατ' εἰκόνα. ἔστι ὁ ἄνθρωπος κατ' εἰκόνα τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, τοῦτο ἔχων τὸ υἱοῦ, ὅπερ ἐστὶν εἰκὼν αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ.

Εἴδους μὲν παντὸς καὶ φαντασίας σωματικῆς ἐπέκεινα ἡ θεία τέ ἐστι καὶ ὁμοούσιος τριάς. χρὴ δὲ πιστεύειν, ὅτι ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ ἐστι, καὶ ὁ υἱὸς ἐν τῷ πατρί· καὶ ὁ ἑωρακὼς τὸν υἱὸν ἑώρακε τὸν πατέρα. ὁρᾶται δὲ καὶ ὁ υἱὸς ἐν τῷ ὁμοουσίῳ πνεύματι. γέγραπται γάρ. Ὁ δὲ κύριος πνεῦμά ἐστιν. ἔνθα δὲ ὅλως ταυτότης οὐσίας, ἐκεῖ πῶς πάντως τὸ ἀπαράλλακτον εἴη ἂν οὐδέν. ἀλλ' ὅπερ αὖ τὸν πατέρα εἶναι νοῇς, τοῦτ' ἔστι καὶ ὁ υἱός, δίχα μόνου τοῦ εἶναι πατήρ. καὶ ὅπερ αὖ τὸν υἱὸν εἶναι ὑπολάβοις, τοῦτ' ἔστι καὶ τὸ πνεῦμα, δίχα τοῦ εἶναι υἱός. ὑφέστηκε γὰρ τῶν ὀνομαζομένων ἕκαστον ἰδίως οὕτως, καὶ ἔστιν ἀληθῶς, ὅπερ εἶναι λέγεται. ἡ δὲ εἰς πᾶν ὁτιοῦν ὁμοίωσις τῆς ἁγίας τριάδος ἀπαραλλάκτως ἔχει. εἰκὼν καὶ ἐγέγονε καὶ εἰκόνα τοῦ υἱοῦ ὁ ἄνθρωπος, καὶ οὕτως ἐστὶ κατ' εἰκόνα θεοῦ. ὅλης γὰρ αὐτῷ τῆς ἁγίας τριάδος ὁ χαρακτὴρ ἐλλάμπεται, ἅτε δὴ καὶ μιᾶς οὔσης τῆς κατὰ φύσιν θεότητος τῆς ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι. γράφει δὲ καὶ Μωυσῆς ὁ θεσπέσιος· Καὶ εἶπεν ὁ θεός, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν. τὸ δέ, ἡμετέραν, οὐχ' ἑνὸς προσώπου δήλωσιν ἔχει. διά τοι τῶν ἐν τριάδι ὑποστάσεων εἶναι τῆς θείας καὶ ἀρρήτου φύσεως πλάσματα. ἁπλοῦν ὑπάρχει

ἀσερ-

ἀπεργάζεσθαι ἰσχυροεπεῖν καὶ λέγειν, ὅτι οὐ τοῦ θεοῦ μᾶλλον ἐσμὲν εἰκόνες, οὐδὲ τοῦ ἀρχετύπου, ἀλλὰ τῆς τοῦ θεοῦ εἰκόνος. ἀρκεῖ δὲ τὸ μετὰ ἁπλότητος πιστεύειν, ὅτι κατὰ θείαν εἰκόνα γεγόναμεν, τὴν πρὸς τὸν θεὸν λαβόντες φυσικῶς μόρφωσιν. εἰ δὲ χρή τι καὶ οὐκ ἀπιθάνως εἰπεῖν, ἀναγκαῖον τοὺς μέλλοντας υἱοὺς ὀνομάζεσθαι θεοῦ ἡμᾶς, κατ' εἰκόνα τοῦ υἱοῦ μᾶλλον γενέσθαι, ἵνα καὶ ὁ τῆς υἱότητος ἡμῖν ἐμπρέπῃ χαρακτήρ.

Πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι [illegible] τὸ λογικὸν ἔχειν ψυχὴν, καὶ διὰ τοῦτο [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η.

ΟΙ τοιαῦτα διενθυμούμενοι, ἀγνοεῖν ἐοίκασι τὴν ἀποδοθησομένην χάριν τῇ τοῦ ἀνθρώπου φύσει μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν. εἰ γὰρ δεῖ τὸ φθαρτὸν τοῦτο, τὴν ἀφθαρσίαν ἐνδύσασθαι, καὶ τὴν φθορὰν ἀποδύσασθαι, συναποβαλοῦμεν δηλονότι τῇ φθορᾷ καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς πάθη (ταῦτα δέ ἐστιν ἐπιθυμία πᾶσα σαρκική) καὶ λοιπὸν εἰς ἁγίαν καὶ πνευματικὴν ζωὴν μεθιστησόμεθα, νέμοντος ἡμῖν τὸ [illegible] ἐν τύποις τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ. εἰ γὰρ νῦν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἔχοντες ἁγίως πολιτευόμεθα, πῶς ἐσόμεθα λαβόντες τὸ πλῆρες; ὅπου δὲ πλήρωσις πνεύματος, ἐκεῖ που πάντως καὶ ἀσφάλεια νοῦ καὶ καρδίας ἑδραιότης, τὸ ὁρμήτης εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ εἰς ἀκραιφνῆ θεοφιλίαν. οὐκοῦν ἐσόμεθα μὲν ἀμείνους ἑαυτῶν, τὴν φθορὰν ἀποδυσάμενοι, καὶ τὸ

σῶμα

σῶμα πνευματικὸς ἔχοντες, τουτέστιν εἰς μόνα τὰ τοῦ πνεύματος βλέποντες. κλέος γὰρ ὁ καταβιβάζων ἡμᾶς εἰς φαυλότητα τὴν τηνικαῦτα ἔσται οὐδείς, συνέχοντος ἡμᾶς εἰς τὸ ἑαυτοῦ τοῦ δημιουργοῦ διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καθάπερ ἀμέλει καὶ τοὺς ἁγίους ἀγγέλους. Τοιοῦτόν τι χριστὸς ἀπεφήνατο εἰπών· Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι θεοῦ εἰσιν ἐν τῷ οὐρανῷ.

Διὰ τί ἐν τῷ Ἀδὰμ ἀποθνήσκομεν, [illegible] μὲν δικαίως, καὶ τοὺς [illegible] διὰ [illegible] Χριστοῦ [illegible] ζωοποιεῖσθαι [illegible] διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος [illegible], τοῖς τε πνευματικοῖς [illegible] καὶ τοῖς [illegible] [illegible] αὐτοὺς [illegible] χάριν, καὶ τοὺς [illegible] κατὰ τῆς ἁμαρτίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ

Ἐξετάσαι χρὴ πῶς εἰς ἡμᾶς ὁ προπάτωρ Ἀδὰμ παρέπεμψε τὴν ἐπενεχθεῖσαν αὐτῷ διὰ τὴν παράβασιν δίκην. ἤκουσε γάρ, ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, καὶ φθαρτὸς ἐξ ἀφθάρτου γέγονε, καὶ ὑπηνέχθη τοῖς δεσμοῖς τοῦ θανάτου ἐπειδὴ γὰρ εἰς τοῦτον πεσὼν ἐπαιποίησεν, καὶ γεγονότες ἐξ αὐτοῦ, ὡς ἀπὸ φθαρτοῦ φθαρτοὶ γεγόναμεν, οὕτως ἐσμὲν τῆς ἐν Ἀδὰμ κατάρας κληρονόμοι. οὐ γὰρ πάντως ὡς σὺν ἐκείνῳ τῆς ἐντολῆς ἧς ἐδέξατο παρακούσαντες τετιμωρήμεθα, ἀλλ' ὅτι, ὡς ἔφην, θνητὸς γενόμενος, εἰς τὸ ἐξ αὐτοῦ σπέρμα παρέπεμψε τὴν ἀράν. θνητοὶ γὰρ γεγόναμεν ἐκ θνητοῦ. Ὁ δὲ γε κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δεύτερος Ἀδὰμ χρηματίσας, καὶ ἀρχὴ τοῦ γένους ἡμῶν δεύτερος μετὰ τὴν πρώτην,

εἰς ἀφθαρσίαν ἡμᾶς ἀνεμόρφωσεν, προσβαλὼν τῷ θανάτῳ, τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ καταργήσας αὐτὸν, καὶ λέλυται τῆς ἀρχαίας ἀρᾶς ἡ δύναμις ἐν αὐτῷ. Διὰ τοῦτό φησιν ὁ πάνσοφος Παῦλος, ὅτι ὥσπερ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, οὕτω καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. καὶ πάλιν· ὥσπερ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. ἐκεῖν, ἡ καθόλου καὶ γενικωτάτη δίκη διὰ τῆς ἐν Ἀδὰμ παραβάσεως ἡ φθορὰ καὶ ὁ θάνατός ἐστιν· ὁμοίως ἡ χάρις πάντων καὶ γενικωτάτη λυτρώσεως ἐν χριστῷ τετέλεσται. ἀπεδύσατο γὰρ ἡ ἀνθρώπου φύσις ἐν αὐτῷ τὸν ἐπιρριφέντα θάνατον αὐτῇ, διὰ τὸ γενέσθαι φθαρτὸν τὸν πρῶτον ἄνθρωπον. Ὁ δὲ ἑκάστου ἡμῶν πατὴρ, καὶ διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἁγιάσθη, καὶ κομίσατο τὴν τῶν πλημμελημάτων ἄφεσιν, καὶ παρέπεμψε καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν δωρεάν. εἷς γὰρ ἐστὶ πάντας ἁγιάζων καὶ δικαιῶν, καὶ εἰς ἀφθαρσίαν ἀνακομίζων ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς, καὶ εἰς πάντας ἐν ἴσῳ δι' αὐτοῦ τὴν δωρεὰν ἔρχεται. ἑτέρα δὲ ἐστὶν ἁμαρτίας ἄφεσις, καὶ ἑτέρα θανάτου λύσις. καὶ ἕκαστος μὲν τῶν ἰδίων πλημμελημάτων κερδαίνει τὴν ἄφεσιν ἐν χριστῷ διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος. κοινῇ δὲ πάντες ἀπαλλαττόμεθα τῆς ἐν ἀρχαῖς ἐπενεχθείσης δίκης ἡμῖν, τοῦ θανάτου φημὶ, δραμούσης εἰς ἅπαντας, τοῦ πρώτου τοῦ καθ' ὁμοιότητα πεσόντος εἰς θάνατον. διὰ τοῦτο γάρ φησι καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος, ὅτι ὁ θάνατος ἐβασίλευσεν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας, ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς

παραβά-

παραβάσεως Ἀδάμ, μέχρι νόμου κεκράτηκεν ὁ τοῦ θανάτου δίκη. Χριστοῦ δὲ λοιπὸν προαναλάμψαντος, εἰσβέβηκεν ἡ δικαιοσύνη, δικαιοῦσα χάριτι, καὶ ἀποσβεννῦσα τὴν ἡμετέρων σωμάτων τὴν φθοράν.

Εἰ γέγονεν ὁ ἄνθρωπος ὅλος, [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

ΤΑ τῶν πραγμάτων μεγάλα καὶ διὰ τὴν τοῦ περὶ αὐτὰ θαύματος ὑπερβολὴν ἐν ἀπιστίαις ὄντα, τοῦ καὶ ἀπιστηθῆναι πρός τινων, οὐ διὰ μόνης ἀπαγγελίας ὁ προφήτης κατὰ καιροὺς ἐδίδασκον, τοῦ ἁγίου πνεύματος αὐτοῖς ἐνσπείροντος τὴν ἑκάστου γνῶσιν· ἀλλὰ γὰρ καὶ αὐτοῖς ἔργοις πράγμασιν. ἵνα περὶ τῶν ἄλλων αὐτοὶ πιστεύοντες, διαθεῖεν αὐτὰ καὶ τοῖς ἑτέροις. Τοίνυν ὁ τῶν ὅλων θεὸς καὶ τοὺς ἤδη τεθνεῶτας ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίων ἐπαγγειλάμενος ἀνακομίζειν εἰς Ἱερουσαλήμ, οὐχὶ δήπου πάντως τὴν ἐπὶ γῆς, ἀλλὰ τὴν ἄνω καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς νοουμένην ἔδειξε ἐναργῶς τῷ προφήτῃ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τίνα τρόπον ἔσται κατὰ καιρούς. ἣν δὲ ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ προανεφώνει λέγων περὶ ἡμῶν, ἤτοι περὶ ἀνθρώπου παντός· Ἀποστρέψαντός σου τὸ πρόσωπον ταραχθήσονται, καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν. ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου, καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. προσπεκρουκότας

γράφει Παῦλος. ἀλλ᾽ ἠφάνισεν τῆς θεοειδοῦς εἰκόνος, τὸ κάλλος ἡ ἁμαρτία, καὶ ῥυπῶν μέσον τὸ λαμπρὸν τῆς ἀνθρωπότητος πρόσωπον ἀπέφηνεν ὁ σατανᾶς. ἀλλ᾽ ὁ ἀνακαινιστὴς ἐπέφανεν, ὁ ἀναμορφῶν εἰς τὸ ἐν ἀρχαῖς τὸ ἠδικημένον, καὶ πάλιν ἡμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ μεταπλάττων εἰκόνα, ὥστε τῆς θείας φύσεως αὐτοῦ ἐμπρέπειν συγχαρακτῆρας ἡμῖν δι᾽ ἁγιασμοῦ καὶ δικαιοσύνης, καὶ τὸ καὶ ἀρετὴν εὐζωΐας. αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ θύρα καὶ ἡ ὁδὸς δι᾽ ἧς πρὸς πᾶν ὁτιοῦν τῶν ἀρίστων εἰσελάσαι δεδυνήμεθα, καὶ ὀρθὰς ποιήσασθαι τροχιάς. ὥστε ἐν ἡμῖν μὲν τοῖς ἐν χριστῷ τὸ κάλλος τῆς ἀρίστης εἰκόνος ἐμφαίνεται, εἰ δι᾽ αὐτὴν τὴν ἔργων ἀνδραγαθήσωμεν. ἐν δέ γε τῷ πρωτοπλάστῳ πᾶσα μὲν ἐπιτηδειότης ἦν, ἀποφέρουσα δύναμιν πρὸς ἀνάληψιν ἀρετῆς, οὐ πάντως δὲ καὶ ἐνέργεια. τοιγαροῦν καὶ αὐτὸς ἔφη χριστὸς περὶ ἡμῶν, ἤγουν τῶν ἰδίων προβάτων· Ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσι. ἀποδέδοται μὲν γὰρ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει τὸ ἐν Ἀδὰμ ἐν ἀρχῇ, τουτέστιν ὁ ἁγιασμός. τὸ δὲ περιττὸν, ὥστε οἶμαι, φησὶ, τὸ καὶ ἐνέργειαν ὁρᾶσθαι σεπτὴν, καὶ δι᾽ αὐτῆς τῆς κατορθωμάτων καταφαιδρύνεσθαι.

Ὅτι τὰς σαρκικὰς [illegible] ἤτοι φυσικὰς δυνάμεθα [illegible], [illegible] τῆς [illegible].

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ.

Δοκεῖ πως ὁ πάνσοφος Παῦλος δυσχερῆ τινὰ λέγειν, ἤτοι δυσνόητα, κατὰ τὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων φωνήν. ἔτι δὲ σοφίας τῆς ἄνωθεν ταῦτα μεμέστωται, οὐκ

ἔστιν ἀμφιβάλλειν. λαλεῖ γὰρ χριστὸς ἐν αὐτῷ. ἔφη τοίνυν, Ὅτι συνήδομαι τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον. βλέπω δὲ νόμον ἕτερον ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντα με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας. καὶ πάλιν: Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς ῥύσεταί με ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου, χάρις δὲ τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. Καταστρατεύεται μὲν γὰρ τοῦ νοῦ βλέποντος εἰς ἐγκράτειαν διὰ τὸν φόβον τοῦ θεοῦ τὸ κίνημα τῆς σαρκός, καὶ ταῖς εἰς ἁγνείαν ὁρμαῖς ἀντιπάττεται καὶ ἀντεξάγει δεινῶς. ἀλλ' οἱ τὴν ψυχὴν τῇ πρεπούσῃ χρώμενοι, τὸν θεὸν σεβόμενοι, ἐπιτιμῶσι τῷ τῆς σαρκὸς κινήματι, καὶ τὸ τῆς ἁμαρτίας ἀμβλύνουσι κέντρον ἀσκήσει καὶ πόνοις, καὶ ταῖς ἄλλαις χρώμενοι ἐπιεικείαις. ὥστε ἀπορρήξωσι μὲν τῆς σαρκὸς τὴν ἔμφυτον αὐτῆς ἐπιθυμίαν οὐκ ἔνεστι: τὴν ψυχὴν δὲ, ὡς ἔφην, οὐκ ἐᾶν καταθρασύνεσθαι τοῦ νοῦ, δυνατόν, μάλιστα ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ ἀγριαίνοντα τὸν νόμον τῆς ἁμαρτίας τὸν ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν οὐκ ἔτι νεανιεύεσθαι καθ' ἡμῶν συγκεχώρηκεν. καὶ τοῦτο διδάξει σαφῶς ὁ πανάριστος Παῦλος: Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, γράφων, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκός, τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ὁ θεὸς ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου ἐν ἡμῖν πληρωθῇ, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. περιεσόμεθα τοίνυν τῶν ἐμφύτων κινημάτων οὐκ εἰς ἅπαν, οὐδὲ ὁλοτελῶς

(τοῦ

(τοῦτο γὰρ τῇ παμμακαρίᾳ ζωῇ τετήρηται τῇ προσδοκωμένῃ ἔσεσθαι κατὰ τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα) δυνάμεθα δὲ καὶ ἀνδρίζεσθαι, καὶ τοῖς τῆς σαρκὸς ἐπιπηδᾶν κινήμασι, Θεοῦ συμπράττοντος, καὶ τὴν ἐξ ὕψους ἡμῖν χορηγοῦντος δύναμιν. καὶ ἀνθηροτέρα μέν ἐστιν ἐν τοῖς ῥαθυμοῦσιν ἡ ἐπιθυμία, καὶ δίκην τινὸς αὐτῶν κατεξουσιάζουσα καρδίας: ἀσθενὴς δὲ καὶ ῥᾳδίως ἐπιτιμωμένη καὶ ἐκπεμπομένη τοῦ νοῦ ἐν τοῖς τὸν θεῖον φόβον ἔχουσι. καὶ γὰρ γέγραπται, ὅτι ὁ νόμος κυρίου ἁγνός, τουτέστιν, ἁγνοποιός.

Ὅτι τὴν εὐχαριστίαν ἐν μόναις χρὴ ταῖς καθολικαῖς ἐκκλησίαις ἐπιτελεῖσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ.

Τὸ δέ γε δῶρον, ἤτοι τὴν προσφορὰν ἣν τελοῦμεν μυστικῶς, ἐν ἁγίαις ἐκκλησίαις ταῖς τῶν ὀρθοδόξων χρὴ προσφέρεσθαι μόναις, καὶ οὐχ ἑτέρωθί που. ἢ τοῦτο δρῶντες παραβαινομένων ἐμφανῶς. καὶ τοῦτο ἐστιν ἰδεῖν ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων. ἐκέλευε γὰρ ὁ νόμος τὸ πρόβατον θύεσθαι κατὰ τὴν ἡμέραν ἤτοι τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα, καὶ ἦν εἰς τύπον Χριστοῦ: ἀλλ' ἐν οἰκίᾳ μιᾷ βρωθήσεται φησί, καὶ οὐκ ἐξοίσεται τῶν κρεῶν αὐτοῦ. Ἔξω τοίνυν τὸ δῶρον ἐκφέρουσιν, ὅσοι μὴ ἐν τῇ μιᾷ καὶ καθολικῇ οἰκίᾳ τοῦ Χριστοῦ, τουτέστι τῇ ἐκκλησίᾳ, τελοῦντες αὐτήν. καὶ δι' ἑτέρου δὲ νόμου τοιοῦτόν τι σημαίνεται. γέγραπται γὰρ πάλιν, καὶ ὃς ἐὰν θύσῃ μόσχον ἢ πρόβατον ἐν τῇ παρεμβολῇ, καὶ ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς μὴ ἐνέγκῃ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυ-

ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. οὐκοῦν ὁ τῆς σκηνῆς ἔξω θύοντες, εἶεν ἂν οὐχ ἕτεροι τινὲς παρὰ τοὺς αἱρετικούς, καὶ ὄλεθρος αὐτοῖς ἐπήρτηται τοῖς τοῦτο τολμῶσι δρᾶν. τίνων τὰς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις δωροφορίας ἁγιάζεσθαι πιστεύομεν καὶ εὐλογεῖσθαι καὶ τελειοῦσθαι παρὰ χριστοῦ.

Εἰ ὁ τῶν ὅλων θεὸς τὰ γενόμενα ἤδη καὶ πραχθέντα δύναται ποιῆσαι μὴ γεγονέναι ποτέ, κατά τι ... ἀδύνατα ... αὐτῷ ... ῥῆμα ... λέγεται ... ἀλλὰ μὴ γεγονέναι τὸ ... ὅτι πάντα δύναται ... ποιῆσαι ... ὅπως μὴ ... ἐπὶ τὰ ... δυνατὰ παρὰ τῷ θεῷ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ν.

Ζητεῖσθαι μὴ χρὴ παρ' ἡμῶν τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν, ἡ μεγάλη καὶ ἀξιάγαστος, ὅτι τὸ θρυλούμενον οὐκ ἀπεικὸς ἐστὶ τῇ θείᾳ δόξῃ. οὐ γὰρ ὅτι πάντα δύναται, διὰ τοῦτο καὶ τῶν ἀτόπων ἐργάτην αὐτὸν ὁρᾶσθαι προσήκει. ἐννοοῦμεν μὲν γὰρ ὅτι ἄτοπον ἐστὶ τὸ λέγειν, εἰ δύναται ὁ θεὸς ἑαυτὸν ποιῆσαι μὴ εἶναι θεόν· εἰ δύναται ἑαυτὸν ποιῆσαι ἁμαρτίας δεκτικόν. εἰ δύναται ἑαυτὸν ποιῆσαι μὴ εἶναι ἀγαθόν, ἢ ζωήν, ἢ δίκαιον. Δεῖ τοίνυν παντὶ παραιτεῖσθαι θέντας τὰς ἀτόπους ταύτας τῶν ἐρωτήσεων. Διὰ τί δὲ ὁ θεὸς τὴν πορνεύσασαν οὐ δύναται ποιῆσαι ποτὲ μὴ γεγενῆσθαι πόρνην, ὅτι οὐ τὸ ψεῦδος δύναται ἀλήθειαν ποιῆσαι. καὶ οὐκ ἀσθενείας τοῦτο ἔγκλημα, ἀλλὰ φύσεως ἀπόδειξις, οὐ τι παθεῖν ἀνεχομένης ὃ μὴ πρέπει αὐτῇ. ἀλλότριον δὲ τούτου ψεῦδος παντελῶς. ψεῦδος δέ, ἐστὶ τὸ τὴν πορνεύσασαν ποιῆσαι μὴ πορνεῦσαι ποτέ. Δεῖ δὲ ὡς ἔφην

φίλωτας εὐήθες οὕτω τὴν ἐρωτήσεων καὶ πολὺ τὸ ἄτοπον ἔχουσας μηδὲ προσίεσθαι τὴν ἀρχήν.

Πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι ἠγνόησεν ὁ υἱὸς τὴν ἐσχάτην ἡμέραν, κατὰ ἀγνοητῶν.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ιδʹ

Φασί γε μὴν καὶ ἑτέρως ἀκούσαντες λέγοντος τοῦ Χριστοῦ, Περὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατὴρ μόνος, λέγειν ἀσυνετώτατα, μὴ εἰδέναι κατὰ ἀλήθειαν τὸν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς πεφηνότα λόγον, μήτε τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἵνα τοῖς ἀγγέλοις συντάττηται, καὶ κατὰ μηδένα τρόπον διαφέρῃ τῶν δι' αὐτοῦ γεγονότων. εἶτα πῶς ἐν ἴσῃ τάξει τε καὶ φύσει ποίημα καὶ ποιητής; πῶς δὲ οὐκ ἄπλεον τὸ μεταλαβεῖν; ὁ μὲν γάρ ἐστι πάντων ἐπέκεινα, τὰ δὲ, ἐν τοῖς πᾶσι. εἰ δὲ οἴονται κατὰ ἀλήθειαν ἠγνοηκέναι τι Χριστόν, καθ' ὃ νοεῖται θεός, ἔξω φέρονται σκοποῦ, καὶ τρέχουσι κατὰ πετρῶν, καὶ τὸ κέρας ἐγείρουσι κατὰ τῆς δόξης αὐτοῦ. συνεθήσεται γάρ, εἰ οὕτως ἔχῃ καθά φασιν αὐτοί, οὐδὲ ὁμοούσιος ὢν τῷ θεῷ καὶ πατρί. εἰ γὰρ οἶδεν μὲν ὁ πατήρ, ἀγνοεῖ δὲ ὁ υἱός, πῶς ἴσος ἔσται αὐτῷ, ἤγουν ὁμοούσιος, δεῖ γὰρ πάντως ἐν μείοσιν εἶναι τοῦ εἰδότος, τὸ μὴ εἰδός. καὶ τὸ ἐπὶ τούτῳ παραλογώτερον, βουλὴ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ὠνόμασται ὁ υἱός. Παῦλος μὲν γὰρ περὶ αὐτοῦ ἔφη: Ὃς ἐγενήθη ἡμῖν ἀπὸ θεοῦ σοφία. καὶ πάλιν, Ἐν ᾧ εἰσὶ πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ γνώσεως ἀπόκρυφοι.

ψάλλει δὲ ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα καὶ θεόν. Κύριε ἐν τῇ βουλῇ σου ὡδήγησάς με. βουλὴν αὐτοῦ λέγων τὸν ἐξ αὐτοῦ φύντα υἱόν. εἶτα πῶς οὐ γελοῖον ἀγνοεῖν οἴεσθαί τι τῶν ἐν τῷ πατρὶ τὴν σοφίαν αὐτοῦ καὶ τὴν βουλὴν αὐτοῦ, καὶ ὁ μόνος εἰδὼς τὸν πατέρα, πῶς τὴν τῆς συντελείας ἡμέραν ἀγνοεῖ; ποῖον ἄρα τὸ προὔχον ἐν γνώσει, τὸ εἰδέναι τί ἐστιν ὁ πατὴρ, ἤγουν τὴν ἐσχάτην ἡμέραν, γέγραπται δὲ πάλιν, ὅτι τὸ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ. Ὅτε τοίνυν τὸ πνεῦμα τὸ εἰδὸς τὰ βάθη τοῦ θεοῦ, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, πνεῦμα καὶ αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ ἐστὶ, πῶς οὐκ εἰδέναι ἐν τῷ ἰδίῳ πατρὶ, πολλῶν τοιγαροῦν εἰς ἀτοπίαν ἐννοιῶν συναθουσῶν τὸν ἀμαθῆ καὶ κίβδηλον ἐκείνων λόγον, ἀναγκαῖον ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν οἰκονομίαν, φάναι τε, ὅτι πεφόρηκε μὲν ὁ μονογενὴς λόγος τοῦ θεοῦ μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ πάντα τὰ αὐτῆς, δίχα μόνης τῆς ἁμαρτίας. μέτροις δὲ ἀνθρωπότητος πρέπει ἀνεικότως, καὶ τὸ ἀγνοεῖν τὰ ἐσόμενα· οὐκοῦν καθ᾽ ὃ μὲν νοεῖται θεὸς, οἶδε πάντα ὅσα καὶ πατήρ. καθ᾽ ὅ γε μὴν ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς, οὐκ ἀποσείεται τὸ καὶ ἀγνοῆσαι δοκεῖν, διὰ τὸ πρέπειν τῇ ἀνθρωπότητι. ὥσπερ δὲ αὐτὸς ὢν ἡ ζωὴ πάντων καὶ δύναμις τροφὴν σωματικὴν ἐδέχετο, τὸ τῆς κενώσεως οὐκ ἀτιμάζων μέτρον, ἀναγέγραπται δὲ καὶ ὑπνῶν, καὶ κοπιάσας, οὕτω καὶ πάντα εἰδὼς τὴν πρέπουσαν τῇ ἀνθρωπότητι ἄγνοιαν οὐκ ἐρυθριᾷ προσνέμων ἑαυτῷ. γέγονεν γὰρ αὐτοῦ πάντα τὰ τῆς ἀνθρωπότητος, δίχα μόνης τῆς ἁμαρτίας·

ἐπειδὴ

ἐπειδὴ δὲ ὑπὲρ ἑαυτοὺς οἱ μαθηταὶ μανθάνειν ἤθελον, οὐκ ἐπιτηδείως χρησίμως τὸ μὴ εἰδέναι καθ' ὃ ἄνθρωπος, καί φησι, μηδὲ αὐτοὺς εἰδέναι τοὺς κατ' οὐρανὸν ὄντας ἁγίους ἀγγέλους, ἵνα μὴ λύπωνται ὡς μὴ θαρρηθέντες τὸ μυστήριον.

Πῶς νοητέον. ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἐπειδὴ δὲ, ὡς μανθάνω, τινὲς προσποιοῦνται ἐρωτᾶν τὸ, τί ἄρα εἴη, ἢ κατά τινα τρόπον νοεῖται τὸ, ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, πάλιν φαμὲν ἀναγκαίως ἐκεῖνο· ἔθος τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ καὶ ἀπὸ μόνης ἔσθ' ὅτε σαρκὸς τὸν ἄνθρωπον ὀνομάζειν. καὶ γοῦν ἐν προφήταις ὁ θεὸς ἐπηγγέλλετο τὸ ἑαυτοῦ πνεῦμα ἐκχεῖν ἐπὶ πᾶσαν σάρκα. εἴρηται δὲ πάλιν, ὅτι ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ. καὶ οὐ δήπου φαμὲν ὡς ἐπὶ μόνην τὴν σάρκα τὸ θεῖον ἐκχεῖται πνεῦμα, ἀλλ' οὐδὲ ὅτι μόνη ἡ σὰρξ τὴν διὰ Χριστοῦ σωτηρίαν τεθέαται· ἀλλ' ἐπ' ἀνθρώπους ἐξεχύθη τὸ πνεῦμα, καὶ αὐτοὶ τεθέανται τὴν σωτηρίαν. ὅταν τοίνυν ὁ εὐαγγελιστὴς λέγῃ, καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, οὐκ εἰς σάρκα διδάσκει μεταπεποιῆσθαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἄτρεπτος γάρ ἐστιν, ὡς ἐξ ἀτρέπτου πατρὸς, ἀλλ' ὅτι σάρκα ἐψυχωμένην νοερῶς ἰδίαν ποιησάμενος, παραδόξως προῆλθεν ἄνθρωπος ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, ἐπειδὴ οὐκ ἄνθρωπος ὢν πρότερον τεθεοποίηται μᾶλλον, ἀλλὰ θεὸς ὢν φύσει, γέγονεν ἄνθρωπος.

- Περὶ τῆς κρίσεως, [illegible] ἀλλὰ Λάζαρος [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ις.

Τὴν κρίσιν ἔσεσθαι μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν ἡ θεία λέγει γραφή. ἀνάστασις δὲ οὐκ ἔσται, μὴ αὖθις ἡμῖν ἐπιφοιτήσαντος ἐξ οὐρανοῦ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. οὕτω καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος φησὶν, ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ· σαλπίσει γὰρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν χριστῷ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι. οὔπω τοίνυν ἐξ οὐρανοῦ καταβεβηκότος τοῦ πάντων κριτοῦ, οὐδὲ ἡ τῶν νεκρῶν ἀνάστασις γέγονεν. εἶτα πῶς οὐκ ἀπίθανον ἐννοεῖν, ὅτι γέγονεν ἤδη τισὶν ἀνταπόδοσις ἢ πονηρῶν ἔργων ἢ ἀγαθῶν, ἐκ τοίνυν παραβολῆς τρόπος εἰσφέρεις ἐσχηματισμένος, τά τε ἐπὶ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου εἰρημένα παρὰ χριστοῦ. ἔχει γὰρ ὁ λόγος, ὡς ἡ ἑβραίων ἔφη παράδοσις, Λάζαρόν τινα εἶναι κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐσχάτην νοσοῦντα πτωχίαν καὶ ἀρρωστίαν, οὗ καὶ τὸν Κύριον μνημονεῦσαι, ὡς εἰς παράδειγμα λαμβάνοντα καὶ αὐτὸν εἰς ἐμφανεστέραν τοῦ λόγου δήλωσιν. οὔπω τοίνυν ἐξ οὐρανοῦ καταφοιτήσαντος τοῦ πάντων σωτῆρος χριστοῦ, οὔτε ἀνάστασις γέγονεν, οὔτε πράξεως ἀντίδοσις ἠκολούθησέ τισιν, ἀλλ' ὡς ἐν εἰκόνι, τῇ παραβολῇ γέγραπται πλούσιος καὶ τρυφῶν, καὶ ἀφιλοικτίρμων, καὶ πένης ἐν ἀρρωστίᾳ. ἵνα εἰδεῖεν οἱ τὸν

ἐπὶ

ἐπὶ γῆς πλοῦτον ἔχοντες, ὡς εἰ μὲν βουληθεῖεν εἶναι χρηστοὶ καὶ μεταδοτικοί, καὶ κοινωνικοί, καὶ ταῖς τῶν πενήτων ἀνάγκαις ἐπικουρεῖν ἕλοιντο, εἰ δὲ μή, ἀφύκτῳ δίκῃ περιπεσοῦνται.

Πρὸς τοὺς λέγοντας, Πῶς ἀσώματοι ὄντες οἱ δαίμονες, ἐμίγησαν γυναιξί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. ιζ΄.

Ἐπειδὴ δέ τινας φησὶ λόγος, πῶς ἀσώματοι ὄντες οἱ πονηροὶ δαίμονες, κεκοινωνήκασι γυναιξίν, αἱ δὲ ἐξ αὐτῶν ἐγέννησαν τοὺς γίγαντας· ἀναγκαῖον ἡμᾶς καὶ πρὸς τοῦτο ἐπιτροχάδην εἰπεῖν, οὐ τῷ μήκει τῶν διηγημάτων συνεκτεινομένους, ἀλλ' ὡς ἐν ἐπιτομῇ τὴν διάνοιαν τοῦ πράγματος ἐμφανίζοντας. γίνεσθαι φασὶ κατὰ τοὺς ἄνωθεν καιροὺς ἤτοι χρόνους διῃρῆσθαι, τούς τε ἀπὸ Κάϊν φημὶ καὶ τοὺς ἀπὸ Ἐνώς, ὃς διὰ πολλὴν ἄγαν δικαιοσύνην ὠνόμασται παρὰ τοῖς τότε τηνικαῦτα θεός. ἤλπισε γάρ, φησί, ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. ἀλλ' οἱ μὲν ἀπὸ Ἐνὼς γεγονότες, ἐπιμεληταὶ δικαιοσύνης, καὶ ἁπάσης ἀγαθοεργίας, ἦσαν ἑπόμενοι τοῖς τοῦ πατρός. οἵ γε μὴν ἀπὸ τοῦ Κάϊν θαρσεῖς καὶ ἐπαρχεῖς καὶ παντὸς εἴδους φαυλότητος ἐργάται ἐπιτηδεύοντες. ἦν γὰρ αὐτοῖς υἱὸς καὶ ὁ πατήρ. ἕως μὲν οὖν ᾤκησαν ἀλλήλοις ἄμικτα τὰ γένη, διεσώζετο παρὰ τοῖς ἀπὸ Ἐνὼς γεγονόσι τὸ διαπρέπειν ἐν ἀρίστῃ ζωῇ. ἐπειδὴ δέ φησιν οἱ υἱοὶ τοῦ ἐπικληθέντος θεοῦ, τουτέστι τοῦ Ἐνώς, τὰς ἐκ τοῦ Κάϊν θυγατέρας τεθέανται (ἃς καὶ τῶν ἀνθρώπων εἶπεν ἡ γραφὴ

θυγατέρας) εἶτα προσεφθάρησαν αὐταῖς, καὶ γεγέ-
νασιν ἔθνος αἰσχρῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ εἰς τὰ ἐκείνων ἤθη με-
τεστράφησαν. ἀγανακτήσας δὲ ὁ θεὸς, παρεσκεύασε τὰς
αἰσεθεῖσας γυναῖκας παρ' αὐτῶν δυσσεβῆ τίκτειν τέρα-
τα, ὡς καὶ ἐκάλουν γίγαντας, διὰ τὸ εἰσδεχθὲν καὶ ἀπλω
τῶν τρόπων, καὶ τὸ ἀνήμερον θράσος. καὶ γὰρ οἱ μετὰ
ἑβδομήκοντα γεγονότες ἑρμηνευταὶ τέσσαρες τὰ περὶ
τὸν τόπον ἐκδιδόντες, ἐγγεγράφασιν ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ
ἰδόντες τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων: ἀλλ' οἱ μὲν, υἱοὶ
τῶν δυναστευόντων, οἱ δὲ, υἱοὶ τῶν δυναστῶν. ἀσωμάτους
δὲ εἰπεῖν τοὺς ἀσωμάτους δαίμονας δύνασθαι τὰ σωματι
ἐνεργεῖν, ἢ τὸ παρὰ φύσιν ἰδίαν ἐπιτελεῖν. οὐδὲν γὰρ τῶν
ὄντων δύναται τὸ παρὰ φύσιν δρᾶν. ἀλλ' ἕκαστον ὡς γέ-
γονεν οὕτω μένει, τάξιν ὁριστὸν ἑκάστῳ θεοῦ. αὐτὸς
γὰρ ἐστὶν ὁ πάντων δημιουργὸς καὶ Κύριος, ὁ τοὺς νόμους
ἕκαστον τῶν ὄντων ἐστὶν ὅ ἐστιν. Γνῶθι δὲ πρὸς τούτοις κἀκεῖνο.
ἔχει μὲν γάρ τινα τῶν ἀντιγράφων, ὅτι ἰδόντες οἱ ἄγγελοι
τοῦ θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων. παραγραφὴ δὲ
ἐστιν ἔξωθεν προστεθεῖσα· τὸ γὰρ ἀληθές ἐστιν, ἰδόντες οἱ υἱοὶ
θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων.

Περὶ τῶν λεγόντων, ὅτι ὁ [illegible] ... ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος, ἢ [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ά.

ΜΑνθάνουσι τινὲς εἰκῇ καὶ ἀπερισκέπτως ἐπὶ τοῖς
μεγάλοις καὶ ἀναγκαίοις οὕτω πράγμασιν ἐπι-
θέντας φλυαρεῖν, φάναι τι τοιοῦτον, ὡς ἡ μονογενὴς
θεοῦ

θεοῦ υἱὸς κατὰ μὲν τὴν ἀξίαν τῆς θεότητος καὶ οὐσίας συνὼν τῷ πατρί, ἡνίκα ἐπὶ γῆς ἐχρημάτισε, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστρέφετο, ὡς ὁμοούσιος ὢν αὐτῷ· κατὰ δὲ τὸν τῆς ὑποστάσεως λόγον οὐκ ἔτι, κεκένωτο γὰρ πᾶσα, ὡς αὐτοί φασι, καὶ υἱοτικὴ ὑπόστασις ἔκ τε τῶν οὐρανῶν, καὶ αὐτῶν τῶν πατρικῶν κόλπων. οὐ γὰρ συναπτέον ὑπόστασιν τῇ ὑποστάσει, οὔτε τὰς ἐν μιᾷ οὐσίᾳ ὑπαρχούσας. ἐγὼ δὲ τὸ τῆς ἀμαθίας περιττὸν τῶν ταῦτα πεφρονηκότων θαυμάσας, δεῖν ᾠήθην ἀναγκαίως ἐκεῖνο εἰπεῖν, ὅτι παρ' αὐτοῖς ἡ οὐσία πεπόσωται τοῦ θεοῦ, καὶ καταληπτὴν αὐτὴν εἶναί φασι καὶ περιγεγραμμένην, καὶ οὐκ ἔτι μὲν ἀπερίοριστον, οὐδὲ ἀκατάληπτον, ἀλλ' ἤδη καὶ τόποις χωρητὴν καὶ διαστήμασι περιληπτήν. ταῦτα δὲ τοῖς τῶν σωμάτων λόγοις ἁρμόζει. ἐκεῖνο καὶ σῶμα, πάντως δέ που καὶ ἐν εἴδει, καὶ οὐ δίχα σχήματος. ἕπεται γὰρ τὰ τοιάδε τοῖς σώμασιν. εἶτα πῶς ὁ σωτήρ, πνεῦμα φησὶν ὁ θεός; πνεῦμα γὰρ αὐτὸν εἶναί φησι, ἵνα σωματικῆς ἀγάγῃ φαντασίας ἔξω τὴν ὑπερφυᾶ καὶ ἀπόρρητον φύσιν. ἆρ' οὐκ ἄν τις εἴποι δικαίως τοῖς τὰ τοιάδε τεθρυλληκόσιν, ἢ καὶ τολμῶσι φρονεῖν, Ἐδικαιώθη Σόδομα ἐκ σοῦ. εὐσεβέστερον γὰρ δοξάζουσιν οἱ παρ' Ἕλλησι σοφοὶ τὸ θεῖον ἀσώματον καὶ ἀνείδεον, ἄποσόν τε καὶ ἀμερές, καὶ ἀσχημάτιστον εἶναι διαβεβαιούμενοι, καὶ πανταχοῦ μὲν ὑπάρχειν, ἀπολιμπάνεσθαι δὲ μηδενός. πῶς δὲ κἀκεῖνο διέλαθεν αὐτούς; εἰ γὰρ ὁμοούσιος ὢν ὁ υἱὸς τῷ πατρί, κεκένωκε τῆς αὐτοῦ παρουσίας τοὺς οὐρανούς, ὅτε ἄνθρωπος γέγονεν, καὶ

τοῖς

τῆς ἐπὶ γῆς συνανεστρέφετο, ἀκούσει ὅτι καὶ ἡ γῆ ἦν κενὴ τῆς τοῦ πατρὸς ὑποστάσεως, ὅτι μὴ γέγονεν ἄνθρωπος αὐτὸς, μήτε μὴν ἀνθρώποις συνανεστρέφετο. ἀλλ' ἵνα τι καὶ τὴν ἀσυνήθειαν αὐτῶν εἴπω, μεμένηκεν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. πῶς οὖν ὁ σωτὴρ ἔφασκεν, Ὁ δὲ ἐν ἐμοὶ μένων ὁ πατὴρ, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα; πῶς δὲ διὰ τοῦ προφήτου φησὶ, Μὴ οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ λέγει κύριος. καὶ πάλιν, Θεὸς ἐγγίζων ἐγώ εἰμι λέγει κύριος, καὶ οὐχὶ θεὸς πόρρωθεν. πάντα γὰρ ἐγγὺς ἔχει τὰ πάντα πληρῶν ὁμοῦ τῷ πατρὶ ὁ γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν χριστός. καὶ γοῦν ὁ προφήτης Δαβὶδ, Ποῦ πορευθῶ, φησὶ, ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω, οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν οὐρανὸς ἢ γῆν εὑρεῖν δύναιτό ποτε τῆς ἀρρήτου θεότητος κενός. ὡς ἔφην γὰρ, τὰ πάντα πληροῖ ἡ θεία καὶ ὁμοούσιος τριάς. μεμνήμεθα δὲ ὅτι καὶ ὁ τῶν ὅλων σωτὴρ καὶ κύριος τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις ἔφασκεν, Συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς. ἐπεὶ δὲ πεπορεύεται, τὴν ἰδίαν ἀποπληρῶν ὑπόσχεσιν, ἔπεμψεν ἡμῖν ἐξ οὐρανοῦ τὸν παράκλητον, τουτέστι τὸ πνεῦμα, ὅ ἐστι δὲ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ καὶ υἱῷ. ἀφ' οὗ ὅτε καταπεφοίτηκεν εἰς γῆν ὁ παράκλητος, ἵνα ἁγιάσῃ ἡμᾶς τὸ πνεῦμα, καὶ οὐκ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἦν; ἀλλ' ἐκεῖνο φαίνεται πρέπον εἶναι, ὅτι ἁγιάσαν ἡμᾶς ἀνέβη πάλιν εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ οὐκ ἔστι μεθ' ὑμῶν. καίτοι γέγραπται, ὅτι πνεῦμα κυρίου τὴν οἰκουμένην πεπλήρωκεν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἔφη

χριστὸς

χριστὸς μέλλων ἀναβαίνειν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμὶ πάσας τὰς ἡμέρας, καὶ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. εἰ δὲ μεθ' ὑμῶν ἐστι, κενοί πως πάντως καὶ νῦν εἰσὶ τ', ὡς αὐτοί φασι, ψοτικῆς ὑποστάσεως οἱ οὐρανοί, καὶ τὸν κόλπον ἀφεὶς τοῦ πατρὸς τοῖς ἐπὶ γῆς ἤδη μᾶλλον συνδιαιτᾶται. ταῦτα γὰρ ἐκεῖνοι ψυχρολογοῦσι, ὡς ἔφην. εἶτα τίς ἀνέξεται τῆς ἐκείνων ἀβελτηρίας, ἢ τίς τῶν εὐνεχεστέρων οὐκ ἀμφιλαφεῖς αὐτοῖς ἐπισταλάξῃ δάκρυον, οἵ γε τὰς ἱερὰς καὶ θείας γραφὰς ἠγνοηκότες τὸ εἰς νοῦν ἧκον ἀβασανίστως ἐργάζονται, καὶ τῶν ὀρθῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων ἐκπίπτουσι. τί τὸν Φιλίππον περὶ τοῦ πατρὸς λέγοντα προσπεφώνηκεν ὁ υἱός, Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι, ἐκεῖ ἀμήχανον εἶναι ποτὲ δίχα τοῦ ἑτέρου τὸν ἕτερον. ἀλλ' ἔνθαπερ ὁ πατὴρ εἶναι νοεῖται (ἐστὶ δὲ πανταχοῦ) ἐκεῖ πάντως καὶ ὁ υἱός, καὶ ἔνθαπερ αὖ υἱός, ἐκεῖ καὶ ὁ πατήρ. εἰ γὰρ ἐστὶ ἀπαύγασμα τοῦ πατρὸς ὁ υἱός, καὶ λόγος αὐτοῦ, καὶ σοφία, καὶ δύναμις, πῶς δίχα λόγου καὶ δυνάμεως καὶ σοφίας ἐνδέχεται νοεῖσθαι ποτὲ τὸν πατέρα; πῶς δὲ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ καὶ λόγος αὐτοῦ καὶ δύναμις, νοεῖται αὖ ποτε δίχα τοῦ πατρός; ἢ πῶς οὐκ ἐνυπάρξει αὐτοῦ ποτὲ ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ, πῶς δὲ καὶ ὁ χαρακτὴρ δίχα τοῦ πατρός; ἀλλὰ οὐκ ἐστὶ χαρακτὴρ φασί, ὅτι οὐ συναπτὸν ὑπόστασιν ὑποστάσει, ὥστε τὰς ἐν μιᾷ οὐσίᾳ ὑπαρχούσας. καὶ τάχα πῃ τὰ καθ' ἡμᾶς παρακομίζουσι εἰς ἀπόδειξιν τῶν αὐτοῖς πεφλυαρημένων. εἶτα πῶς οὐκ ἐδείχθη αὐτοῖς, ὅτι τὰ τῆς

θείας φύσεως ἴδια καὶ ἐξαίρετα, οὐ διὰ τῆς καθ' ἡμᾶς μᾶλλον κανονίζεται, ἀλλ' ἐν ἰδίοις εἰσὶ λόγοις, καὶ πίστει λαμβάνεται, καὶ περιεργοτέρων λογισμῶν οὐκ ἀνέχεται, μία γὰρ φύσις ἐστὶ τῆς ἀῤῥήτου θεότητος ἐν ὑποστάσεσι τρισί τε καὶ ἰδικαῖς, ἔξω δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐστὶ λόγων, καὶ τοῖς τῶν κτισμάτων ἔθεσιν οὐκ ἀκολουθεῖ. καὶ τοῦτο ἰδεῖν ἐστιν ἐκ πολλῶν. ἡμεῖς μὲν γὰρ τῶν ἰδίων τέκνων πατέρες ἐσμὲν κατὰ ἀπόῤῥοιαν καὶ κατὰ μερισμόν. ἀναχωρεῖ γὰρ τὸ γεννώμενον εἰς ἰδικὴν ἑτερότητα τὴν ὡς ἅπαν ὁλοχερῶς. Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς γεννηθῆναι φαμὲν τὸν υἱόν. ἐξέλαμψεν μὲν γὰρ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ δίκην ἐξηυγάσθη φωτὸς ἀλλ' οὐκ ἔξω γέγονεν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τε ἐστὶ καὶ ἐν αὐτῷ. καὶ πρεσβύτεροι μὲν ὄντες παρ' ἡμῖν πατέρες τῶν ἰδίων τέκνων· ἥκιστα δὲ τοῦτο ἐπὶ θεοῦ ἀληθές. συνυφέστηκε γὰρ ἀεὶ τῷ πατρὶ καὶ συνάναρχον ἔχει τὴν ὕπαρξιν τῷ ἰδίῳ γεννήτορι, ἵνα καὶ ἀεὶ πατὴρ φαίνηται. οὐ γὰρ ἦν ὅτε τοῦτο οὐκ ἦν. ἐστὶ τοίνυν τῷ μὲν πατρὶ τὴν φύσιν ταυτὸν τὸ θεῖόν τε καὶ ὑπερκόσμιον γέννημα, μόνον δὲ ἐν ἑτερότητι τῇ κατὰ υἱότητα. οὐ γὰρ ἐστὶ πατὴρ, ὅτι μηδὲ ἐκεῖνος υἱός. Τοίνυν, ὡς ἔφην, πάντα τῆς ἀνωτάτω πασῶν οὐσίας πληρούσης, ὅτι καὶ ὑπὲρ κτίσιν καὶ νοῦν καὶ λόγον ἐστί, μὴ βατταλογείτωσάν τινες, λαλοῦντες τὰ ἀπὸ καρδίας αὐτῶν, καὶ οὐκ ἀπὸ στόματος κυρίου, καθὰ γέγραπται· ἵνα μὴ τὴν ἀλήθειαν παραλύοντες ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς ἐπαντλήσωσι τὴν τοῖς τοῦτο δρᾶν εἰωθόσι πρέπουσαν δίκην.

Πῶς

Περὶ τῶν λεγόντων ἐπὶ σχήματος ἀνθρώπου ὁ μονογενὴς κενὸν ἀφεῖναι τῆς ἑαυτοῦ θεότητος τὸν οὐρανόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιθ

Ἄπιστά τινες, ὡς ἔμαθον, καὶ γελοιότητος τῆς ἐσχάτης ἐπίμεστα ῥήματα περικομίζουσι, λαλοῦντες τὰ ἀπὸ καρδίας αὐτῶν, καὶ οὐκ ἀπὸ στόματος κυρίου, κατὰ τὸ γεγραμμένον. Οὕτω γὰρ τὸ κάλλος τῆς ἀληθείας ὑποδιαφαίνεται, ἐπεὶ πάντως ὁ τοῦ ψεύδους πατὴρ ἐκχεῖ τῆς ἐνώσεως αὐτοῦ σκαιότητος τὸν ἀνδροκτόνον ἰόν. μανθάνω γίνεσθαί τινας ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀσυνεσίας διακεῖσθαι καὶ λέγειν, ὅτι ὁ μονογενὴς λόγος τοῦ θεοῦ γενόμενος ἄνθρωπος, καὶ τῆς ἐπὶ γῆς μετὰ σαρκὸς συναναστραφείς, κενὴς τῆς ἑαυτοῦ θεότητος ἀφῆκε τὸν οὐρανόν. τοῦτο δὲ ἐστὶν ἕτερον οὐδὲν ἢ ἐκεῖνο φάναι, ὅτι ποσότητι μετρητός ἐστι, καὶ περιληπτὴν ἔχει τὴν φύσιν, καὶ ἐν τόπῳ μένει, καθὰ καὶ τὰ σώματα, ἤγουν τὰ ἕτερα τῶν κτισμάτων. ἴσως δὲ ἠγνόησαν ὅτι τὸ θεῖον ἀσώματόν ἐστι, ἀσχημάτιστον, ἀμερές, οὐ μετρητὸν ποσότητι, οὐ περιγραφόμενον τόπῳ, ἀλλὰ πληροῦν μὲν τὰ πάντα, καὶ ἐν πᾶσι, ἀχώρητον δὲ κατ' ἰδίαν φύσιν. γέγραπται γὰρ, ὅτι ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου, καὶ ἀπὸ προσώπου σου ποῦ φύγω; ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἶ, ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν ᾅδην, πάρει. ἐὰν ἀναλάβοιμι τὰς πτέρυγάς μου κατ' ὄρθρον, καὶ κατασκηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χείρ σου ὁδηγήσει με. εἶτα πῶς τίνων αὐτοὺς οὐκ ἐξ ἀμαθείας φωνὰς ἐρεύγεσθαι προπετεῖς, ἀλλ'

ἐννοεῖν διατεκὴ ὅσα, καὶ ἐν τίσιν ὑπερέχουσιν ἡ θεία καὶ ὑπερμεγέθης καὶ ἀπόρρητος ἐστὶ τοῦ θεοῦ φύσις. πῶς γὰρ ὁ θεὸς λόγος ἀπέστη τοῦ εἶναι μετὰ τοῦ πατρὸς, ἢ τοῦ ἐν αὐτῷ μένειν; εἰ γὰρ ἐνδέχεται τοῦ φωτὸς ἐκπεσεῖν, καὶ χωρισθῆναι τὸ ἀπαύγασμα τὸ ἀπ' αὐτοῦ, ἴσως ἂν εἰκὸς ἐννοῆσαι ὅτι καὶ τὸν υἱὸν ἐνδέχεται μὴ εἶναι μετὰ τοῦ πατρός. πῶς γὰρ οὐκ ἐνόησαν ὅτι γενητὸς, ὡς ὁ ἥλιος, κτίσμα γάρ ἐστι δι' αὐτοῦ τοῦ λόγου παρενεχθεὶς εἰς γένεσιν. διέρπει μὲν τὴν ἄνω, καὶ αὐτῷ ταχθεῖσαν ὁδὸν, καταπέμπει δὲ τοῖς ἀπαυγάζουσι τὸ φῶς, καὶ πάντα πληροῖ τῆς ἐξ αὐτοῦ προχεομένης αὐγῆς, ἔχει πάλιν αὐτὴν ἐν αὐτῷ. πότε τοίνυν οὐκ ἦν ἐν πατρὶ τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης αὐτοῦ, πότε κεχώρισται τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ, καὶ τὰ πάντα πληρῶν τοῦ πατρὸς, οὐκ ἔχει τοῦ κατὰ φύσιν ὁ υἱὸς, τὸ πάντα, φημὶ, πληροῦν, καὶ πανταχοῦ εἶναι, καὶ οὐδενὸς ἀπολιμπάνεσθαι, ἑτεροφυὴς ἄρα παρ' αὐτὸν ἐστί. ἐκπίπτουσι τοίνυν εἰς τὴν τῶν Ἀρειανῶν πεπλανημένην δόξαν οἱ ταῦτα λέγειν τολμῶντες περὶ αὐτοῦ. εἰ μὲν γὰρ ἀληθῶς πεπιστεύκασι ὅτι καὶ θεὸς, καὶ ἐκ θεοῦ πατρὸς κατὰ φύσιν πέφυκεν ὁ υἱὸς, τιμὴν νέμουσι αὐτῷ τὰ τῇ θείᾳ φύσει πρέποντα, εἰ δὲ ὄνομα μὲν αὐτῷ τὸ τοῦ θεοῦ περιπλάττουσι, τῶν ἀξιωμάτων δὲ ἀποστεροῦσι τῆς θεότητος, ἠγνοήκασι ὅτι καταφέρουσι ἐν κτίσματι τὸν ποιητὴν, καὶ ἐν τῇ μοίρᾳ τῶν γεγονότων τάττουσι τὸν τῶν ὅλων δημιουργὸν καὶ κύριον. εἰ καὶ ὅτι μὲν ἐπὶ γῆς ὁρώμενος κατὰ σάρκα ἄνθρωπος, πλήρης

δὲ καὶ

δὲ καὶ ἔστω τοῖς αὐτοῖς θεότητος ἦσαν ὁ [illegible] ἐνεργοί. πληροῖ γὰρ τὰ πάντα θεὸς ὢν ὁ λόγος.

Περὶ τῶν λεγόντων ὅτι οὐ δεῖ [illegible] τὰς ἰδιότητας, [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'

Τοὺς δὲ λέγοντας, ὅτι οὐ χρὴ κοινοποιεῖν τὴν σάρκα τῇ θεότητι τοῦ μονογενοῦς, οὐδὲ τὴν θεότητα τῇ σαρκὶ ἐν ταῖς θαυματουργίαις· ἢ καὶ ὅτι τὸν Λάζαρον ἐκ τοῦ μνημείου ἤγειρεν φωνήσας οὐχ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ θεὸς λόγος, καὶ ὅτι οὐχ ὁ θεὸς ἐκοπίασεν ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ, ἀλλ' ὁ ἀναληφθεὶς ἄνθρωπος, καὶ αὐτὸς ἐπείνησε καὶ ἐδίψησε καὶ ἐσταυρώθη, καὶ ἀπέθανεν, ὅλοις ποσὶ φαμὲν διημαρτηκέναι τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας ἀγνοοῦσι τὸ μυστήριον. οὐ γὰρ εἶναι φαμὲν υἱοὺς δύο, οὐδὲ δύο χριστοὺς, ἀλλ' ἕνα χριστὸν, καὶ υἱὸν τὸν ἐκ θεοῦ μὲν πατρὸς πρὸ πάντων αἰώνων καὶ χρόνων γεννηθέντα θεὸν μονογενῆ καὶ ἐνυπόστατον λόγον αὐτοῦ, ἐν ἐσχάτοις δὲ τοῦ αἰῶνος καιροῖς τὸν αὐτὸν κατὰ σάρκα ἐκ γυναικός. Τοῦτον ὡς δίψυχον μὴ ἀποδιορίζουσιν, μηδὲ δύο ἡμῖν εἰσκομιζέτωσαν υἱοὺς, ἀλλὰ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογείτωσαν, ὡς ἐνανθρωπήσαντα θεὸν λόγον, καὶ αὐτοῦ πάσας τὰς φωνὰς, καὶ ἐνεργείας. ἐπειδὴ γὰρ ὁ αὐτὸς ἦν θεὸς, ὁμοῦ τε καὶ ἄνθρωπος, λαλεῖ καὶ θεοπρεπῶς καὶ ἀνθρωπίνως· ἐνεργεῖ δὲ ὁμοίως καὶ τὰ ἀνθρώπινα καὶ τὰ θεοπρεπῆ. Ὅτε γὰρ τινες οὐχ ὁμολογοῦσιν ἕνα υἱὸν καὶ χριστὸν καὶ κύριον, διαιροῦντες ἀμαθῶς, πεπτώκασι καὶ δυσαύτες

εἰς δύο, ὡς ἕνα μὲν ἰδικῶς καὶ ἀνὰ μέρος υἱὸν νοεῖσθαι τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον· ἕτερον δὲ πάλιν ἰδικῶς καὶ ἀνὰ μέρος υἱὸν τὸν, ὥς αὐτοί φασι, ἀναληφθέντα ἄνθρωπον. φαμὲν γὰρ οὐχ οὕτως ἡμεῖς, οὐδ᾽ οὕτως πιστεύομεν, ἀλλ᾽ ὅτι θεὸς ὢν ὁ λόγος γέγονε σάρξ, οὐκ ἀποβαλὼν τὸ εἶναι θεὸς, ἀλλὰ καὶ μεμενηκὼς ὅπερ ἦν ἀτρέπτως τε καὶ ἀναλλοιώτως, τε σαρκὸς καὶ αἵματος μετεσχηκὼς κατὰ τὰς γραφάς. ταύτην δὲ γεννηθεῖσαν αὐτοῦ, καὶ ἰδίαν αὐτοῦ γενομένην σάρκα ἐψυχωμένην φαμὲν ψυχῇ νοερᾷ.

Περὶ τῶν λεγόντων, ὅτι οὐκ ἀνελήφθη μετὰ τῆς ἑνωθείσης αὐτῷ σαρκός, καὶ πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι τὸ ἀναληφθὲν σῶμα τῇ θείᾳ φύσει ἐνηλλάγη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κά.

Ὅτι δὲ καὶ ἀνελήφθη μετὰ τῆς ἑνωθείσης αὐτῷ σαρκὸς πῶς οὖν ἐνδοιάσειέ τις. Τὸν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἐγηγερμένον, αὐτὸν δηλονότι καθ᾽ ὃ πέφηνε καὶ νοεῖται ἄνθρωπος, κεκάθικεν ὁ πατὴρ ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς ὑψηλοῖς, ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως, καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου. ἥξει δὲ οὕτω κατὰ καιρούς. καὶ ἀρκέσει πρὸς τοῦτο τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἡ φωνὴ τοῖς θεωμένοις αὐτὸν ἀναβαίνοντα μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, ἀναφανδὸν βοώντων, Οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ᾽ ὑμῶν, οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. εἰ μὲν οὖν μετὰ τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ θεωροὶ γεγονότες, γυμνὸν τῆς σαρκὸς τὸν λόγον τεθέαν-

τεθέαται, οὕτω αὐτὸν καὶ ἐξεῖναι ὑπενόησάν τινες. εἰ δὲ πεπληροφόρηκε τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, τὸ ψηλαφητὸν αὐτοῖς σῶμα δείξας, καὶ οὕτως ἀνελήφθη· οὕτω πάλιν ἐλεύσεται, καὶ οὐκ ἂν διαψεύσαιτο τῶν ἁγίων ἀποστόλων ὁ ἐπ' αὐτῷ λόγος. Ἀλλὰ μηδὲ τινὲς ἐκεῖνο κακῶς φανταζέτωσαν, μήτε μὴν ὑπονοείτωσαν, ὅτι τὸ ἑνωθὲν σῶμα τῷ λόγῳ τῇ φύσει τῆς ἁγίας τριάδος συγκέκραται. ἀμήχανον γὰρ ἐκείνην τὴν ἀπόρρητον, καὶ ὑπερφυῆ, καὶ παντὸς ἐπέκεινα καὶ νοῦ καὶ λόγου νοουμένην οὐσίαν, προσθήκην τινὰ καὶ μάλιστα τῆς ἔξωθεν καὶ ἑτέρας φύσεως δύνασθαι λαβεῖν. ἔστι γὰρ ἐν τοῖς καθ' ἑαυτὴν παντέλεια, καὶ οὔτε τινὰ μείωσιν ἐπιδέχεται, διὰ τὸ ἀτρέπτως καὶ ἀναλλοιώτως ἔχειν ἀεὶ, οὔτε μὴν, ὡς ἔφην, προσθήκης ἂν δέοιτό τινος. περιττολογοῦσι τοίνυν οἱ ἐκ πολλῆς ἀμαθείας κατὰ σύγκρασιν ἤγουν συνουσίαν τῶν ἐν τῇ φύσει τῆς ἁγίας τριάδος χωρεῖσθαι τὸ σῶμα λέγοντες. διακείμεθα γὰρ οὐχ' οὕτως ἡμεῖς, ἀλλ' ὀρθὴν ἔχομεν περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος χριστοῦ τὴν δόξαν. φαμὲν γὰρ αὐτὸν τὸν μονογενῆ λόγον ἐνανθρωπῆσαι τὸν θεὸν, οὐκ εἰς σάρκα τὴν ἰδίαν φύσιν μεταποιήσαντα, ἀλλ' ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου λαβόντα αὐτὴν, ἥξοντά τε σὺν αὐτῇ πάλιν ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

Ὅτι διὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς ἐνεργεῖ τὰς θεοσημείας θεὸς ὢν ὁ λόγος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κβʹ.

ἌΝθρωπον δὲ τὸν μονογενῆ λόγον τοῦ θεοῦ γενέσθαι φαμὲν, οὐχ' ἵνα τὸ εἶναι θεὸς ἀποβάλῃ, ἀλλ' οὐδ' ἵνα γυμνὸς νοοῖτο λόγος, ἐνανθρωπήσας δὲ μᾶλλον, καὶ ἴδιον σῶμα ποιησάμενος τὸ ἐκ τῆς παρθένου καὶ θεοτόκου. ἐκεῖνον ὁ χριστὸν ὀνομάζων, οὔτε λόγον σημαίνει γυμνὸν, οὔτε ἄνθρωπον κοινὸν, ἢ ὡς ἕνα τὸν καθ' ἡμᾶς: ὡς ἔφην δὲ, ἐνανθρωπήσαντα τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον, καὶ κεχρισμένον εἰς ἀποστολήν. οὐ γὰρ ἄνθρωπος ἐθεοποιήθη, καθά φασί τινες, ἑνωθεὶς τῷ λόγῳ, ἀλλ' αὐτὸς ὁ λόγος σάρκα λαβὼν, καὶ γενόμενος ἄνθρωπος μεμένηκε καὶ οὕτω θεός. Ὅταν οὖν τὰς θεοσημείας ἐργάζηται, μὴ διαιρέσας ἀνὰ μέρος τῆς ἁγίας σαρκὸς αὐτοῦ τὸν ἐκ θεοῦ λόγον αὐτῷ κατὰ μόνην τὴν ἐπὶ τῆς τελουμένης ἀνάψῃς δύναμιν: νόει δὲ μᾶλλον εὐσεβῶς ὅτι γενόμενος ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σαρκὸς πολλάκις ἐνήργει, ὡς ἰδίαν ἔχων αὐτὴν, οὐ κατὰ σύγχυσιν ἢ φυρμόν. καὶ ὥσπερ ἐστὶ νοεῖν ἐπὶ ἀνθρώπου τέκτονος, τεχνίτου τυχὸν, ἢ σιδηρέως, ὅτι ποιεῖ τὰ ἔργα κατὰ τοῦ ἰδίου σώματος ἡ ψυχή. καὶ οὐκ ἄν τις εἴποι ψυχῆς ἔργα μόνης εἶναι, καὶ αὐτὴ κινεῖ πρὸς ἔργα τὸ σῶμα, ἀλλὰ τοῦ συναμφοτέρου: οὕτω νόει καὶ ἐπὶ χριστοῦ. πρὸ μὲν γὰρ τῆς ἐνανθρωπήσεως γυμνὸς ὢν ἔτι καθ' ἑαυτὸν ὁ λόγος ἐργάζεται τὰ θεοπρεπῆ. γεγονὼς δὲ ἄνθρωπος,

θρωπος, ἐνήργει καὶ διὰ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, ὡς ἔφην. οὕτως ἥψατο τῶν τυφλῶν. οὕτως ἤγειρεν πάλιν ἐκ τῆς χήρας υἱὸν τὴν χεῖρα ἐκτείνας, καὶ ἁψάμενος τῆς σοροῦ. οὕτω πτύσας, καὶ πηλὸν ποιήσας ἔχρισε τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. ὁ δὲ καὶ πνευματικῶς δι' ἡμᾶς, ἐποίει πάλιν. ὅτι ἀναβιβάζονται καθ' ἡμᾶς εἰς πνευματικὴν πολιτείαν, αὐτὸς ἐξῆρξε τοῦ πράγματος ἀνθρωπίνως, ἵνα ὅθεν καὶ ἀρχὴ τῇ ἀνθρώπου φύσει γένηται πρὸς τὴν δύναμιν διαζῆν, οὐκέτι σαρκικοὺς καὶ φιληδόνους, ἁγίους δὲ μᾶλλον καὶ πνευματικούς. ἀγαθοῦ γὰρ παντὸς ἡμῖν γέγονεν ἀρχὴ καὶ διὰ τοῦτο πέφηνεν ἄνθρωπος, ἵνα τῆς ἐν Ἀδὰμ ἀσθενείας τὴν ἡμῶν φύσιν ἐλευθερώσας, ὡς ἐν αὐτῷ καὶ πρώτῳ δείξῃ πνευματικήν.

Πρὸς τοὺς λέγοντας, ὅτι οὐκ ἐχρῆν ἁμαρτίαν ... χριστὸν φορέσαι τὴν ἡμετέραν φύσιν τοῦ Ἀδὰμ διὰ τὴν σάρκα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιγʹ.

Ἀσύνετοι δὲ παντελῶς εἰσι καὶ αὐτοὶ οὐκ οἶδ' ὅπως τὸν χριστὸν ὑποτοπήσαντες πλημμελῆσαι δύνασθαι, διὰ τὸ ἐν εἴδει τῷ καθ' ἡμᾶς οἰκονομικῶς γενέσθαι καὶ δούλου μορφὴν λαβεῖν, καὶ συναναστραφῆναι τοῖς ἐπὶ γῆς ἀνθρώποις. εἰ μὲν γὰρ τοῦ εἶναι θεὸν ἀπέστη, ἢ ἐκ τοῦ εἶναι θεός, εἰς τὸ καθ' ἡμᾶς εἶναι μόνον μεταπεφοίτηκε, ζητείτωσαν ἐν αὐτῷ τὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας ἐγκλήματα. εἰ δὲ διὰ τοῦτο τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν πεφόρηκεν, ἵνα ὡς Ἀδὰμ ἀσθενήσασαν ἐν αὐτῷ δείξῃ δυνατωτάτην καὶ ἁμαρτίας κρείττονα, τί μάτην περιεργάζονται ὃ δύναται

ἐχ᾽ εὑρεῖν; πῶς ἢ λέγοντος αὐτοῦ ἐπελάθοντο; Ἔρχεται
ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν. κατηγορεῖ
μὲν ὡς πάσης σαρκὸς τὴν ἁμαρτίαν ὁ εὑρετής. ἀλλ᾽ ἰοῦ τῆς
ἐκείνου σκαιότητος ἡ περιεργία ἄπρακτος ἐν Χριστῷ. εὕ-
ρηται γὰρ ὅλως οὐδὲν ἐν αὐτῷ. καὶ γοῦν πρὸς Ἰουδαίους ἔφη,
Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας, εἰ ἀλήθειαν λέγω,
διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι; Ὥσπερ τοίνυν ἐν Ἀδὰμ κα-
τεκρίθημεν διὰ τὴν παρακοὴν, καὶ τῆς ἐντολῆς τὴν παρά-
βασιν, οὕτως ἐν Χριστῷ δεδικαιώμεθα διὰ τὸ ἀπλημμε-
λὲς ὅλῳ τρόπῳ, καὶ τὴν εἰς ἅπαν καὶ ἀμώμητον ὑπακοήν.
καὶ τὸ καύχημα τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ἐν τούτῳ γέγο-
νε. πέφρακται γοῦν ἡ ἀρά, καὶ τὸ στόμα τῆς ἁμαρτίας ἐμ-
πέφρακται, καὶ σὺν αὐτῷ τὸ τοῦ θανάτου κράτος καταρ-
γεῖται, ὥσπερ ἐκείνῃ ῥίζῃ συναπομαρανθέν. εἰ γὰρ πάν-
των τῶν κακῶν πρόξενος ἡμῖν ἡ ἁμαρτία γέγονεν,
ἀναίρεσις ἔσται τῶν συμβεβηκότων ἡ ἐν Χριστῷ δικαίωσις,
δι᾽ ὑπακοῆς ἐκβαίνουσα, καὶ τὸ ἀνυπαίτιον ἔχουσα παν-
τελῶς. οὐ γὰρ καὶ εἰς τὸν Ἀδὰμ, ὥς φασι, πεφόρηκεν, ἀλλ᾽ ὡς
καθ᾽ ἐκεῖνον ἦν, τὸν ἐκ γῆς χοϊκόν, ἀλλ᾽ ὡς ἐπουράνιος,
ἀμείνων ἀσυγκρίτως τοῦ χοϊκοῦ, ὃς τοῖς τῆς ἀναμαρτη-
σίας ἐπαίνοις τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἐστεφανωμένην ἐν
αὐτῷ θεωρῆσαι τις ἂν δύναιτο, τῆς θεοπνεύστου γραφῆς
ἐπιμαρτυρούσης αὐτῷ, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ
εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ.

δίκη

διὰ τί μὴ κατ᾽ ἀρχὰς ἐπεφάνη ὁ Κύριος, ἀλλ᾽ ἐν ὑστέροις τοῖς χρόνοις ἐπεδήμησε τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ, καὶ δεῖ τὸν αὐτῷ τὴν ἐμφάνειαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κδ´

Ὅτι μέλλων κατὰ μικρὸν ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἐπὶ καθαιρέσει τῆς κακίας, ἀναγκαίως ἀνέμεινε πᾶσαν τὴν κακίαν τὴν ῥιζωθεῖσαν παρὰ τοῦ ἐχθροῦ ἀναβλαστῆσαι. οὐ γὰρ οὕτως ἐπήγαγε, καθὼς φησι τὸ εὐαγγέλιον, τὴν ἀξίνην τῇ ῥίζῃ. ὥσπερ γὰρ τῶν ἰατρῶν οἱ περιέχοντες τῇ τέχνῃ, ἔνδοθεν ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ πυρετοῦ διασμύχοντος, καὶ κατ᾽ ὀλίγον ὑπὸ τῶν κακοποιῶν αἰτιῶν ἐξαπτομένου, τῷ ἀρρωστήματι ἐνδιδόασι, μέχρις ἂν εἰς ἀκμὴν τὸ πάθος προέλθῃ, οὐδεμίαν ἐκ τῶν στερρῶν ἐπάγοντες τῷ ἀσθενοῦντι βοήθειαν. ἐπειδὰν δὲ ἐξάσιμον γένηται τὸ κακὸν, τότε τὴν τέχνην ἐπάγουσι, ἐκφανείσης πάσης τῆς νόσου: οὕτως καὶ ὁ τὸν κακῶς ἔχοντα τὴν ψυχὴν ἰατρεύων, τὴν ἐκ κακίας νόσον ἀνέμεινε, ἣ κατεκρύφθη ἡ φύσις πᾶσαν ἐκκαλυφθῆναι, ὡς ἂν μηδὲν τῶν κεκρυμμένων ἀθεράπευτον μένῃ, τοῦ ἰατροῦ μόνον τὸ φανὲν θεραπεύοντος. καὶ διὰ τοῦτο οὔτε κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Νῶε, πάσης σαρκὸς ἐν ἀδικίᾳ καταφθαρείσης, ἐπάγει διὰ τῆς ἰδίας ἐμφανείας τὴν ἴασιν, ὅτι οὔπω τῆς Σοδομικῆς κακίας ὁ βλαστὸς ἐξέφυ. οὐδὲ ἐπὶ τοῦ καιροῦ τῆς Σοδόμων καταστροφῆς ὁ Κύριος φαίνεται, διότι πολλὰ τῶν ὑπολείπων κακῶν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἔτι κατεκρύπτετο φύσει. ποῦ γὰρ ὁ θεομάχος Φαραὼ, ποῦ τῶν Αἰγυπτίων ἡ ἀδάμαστος πονηρία; ᾗ μὴ ὑπὲρ τότε τοῦ διορθωτῆ τοῦ παντὸς δίκαιον (ἐπὶ τῶν Αἰγυπτίων λέγω κακῶν)

κῶν) καταμιχθεῖσαι τῷ βίῳ. ἀλλ' ἔδει καὶ τὴν ἰσραηλιτῶν τὴν περὶ νομίαν ἀναφῆναι· ἔδει τὲ τῆς Ἀσσυρίων βασιλείας, καὶ τοῦ Ναβουχοδονόσορ τὴν ὑπερηφανείαν ὑποσμύχουσαν ἐπὶ τοῦ βίου φανερὰν γενέσθαι. ἔδει τὴν κατὰ τῶν ὁσίων μιαιφονίαν, οἷόν τινα πονηρὸν ἀκανθώδη βλαστὸν τῆς κακῆς τοῦ διαβόλου ῥίζης ἀναδραμεῖν. ἔδει τὴν τῶν Ἰουδαίων κατὰ τῶν ἁγίων τοῦ θεοῦ φανερωθῆναι λύσσαν, τῶν τοὺς προφήτας ἀποκτεινόντων, καὶ λιθοβολούντων τοὺς ἀπεσταλμένους, καὶ τέλος τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου μεταξὺ τὸν κατὰ τὸν Ζαχαρίαν ἄγος ἐξειργασμένων. πρὸς ἅπασι τὸ κατάλογον τῶν πονηρῶν βλαστημάτων, καὶ τοῦ Ἡρώδου τὴν παιδοφονίαν. ἐπειδὴ οὖν πᾶσα τῆς κακίας ἡ δύναμις ἐκ τῆς πονηρᾶς ῥίζης ἀνεδόθη, καὶ πολυειδῶς ηὔξησεν ἐν ταῖς προαιρέσεσι τῶν καθ' ἑκάστην γενεάν, τῇ κακίᾳ ἀγνοεῖ μὲν ὑλομανησάσῃ, τότε, καθώς φησὶ πρὸς Ἀθηναίους ὁ Παῦλος, τοὺς τῆς ἀγνοίας χρόνους ὑπεριδὼν ὁ θεός, ἐπὶ τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν παραγίνεται, ὅτε οὐκ ἦν ὁ συνιῶν, ὅτε οὐκ ἦν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν, ὅτε πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, ὅτε συνεκλείσθη τὰ πάντα εἰς ἁμαρτίαν, ὅτε ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὅτε πρὸς τὸ ἀκρότατον μέτρον ὁ τῆς κακίας ηὔξησε ζόφος· τότε ἐπεφάνη ἡ χάρις, τότε τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς ἀκτὶς ἐπανέτειλε, τότε ἐπέφανεν ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ καθημένοις, τότε τὰς πονηρὰς κεφαλὰς τοῦ δράκοντος συνέθλασεν, ἐπιβὰς τῷ πεδίλῳ τῆς ἀνθρωπίνης σαρκός, καὶ τῇ γῇ προσουδίσας καὶ καταπατήσας. καὶ μηδεὶς πρὸς τὰ νῦν ἐν τῷ βίῳ

κατα-

καταψεύδεσθαι νομιζέτω τὸν λόγον, καθ' ὃν ἐν τοῖς τελευταίοις χρόνοις φαμὲν ἐπιλάμψαι τῷ βίῳ τὸν Κύριον. ἐρεῖ γὰρ ὁ ἀντιλέγων τυχόν, ὅτι τὸν ἀναμένοντα τοὺς χρόνους πρὸς τὴν τῆς κακίας φανέρωσιν, ὅπως αὐτὴν αὐξηθεῖσαν ἐξέλῃ, προθέλυμνον πᾶσαν αὐτὴν εἰκὸς ἀνῃρηκέναι, ὡς μηδὲν αὐτῆς ὑπολειφθῆναι τῷ βίῳ λείψανον. νῦν δὲ φόνοι καὶ κλοπαὶ καὶ μοιχεῖαι, καὶ πάντα τολμᾶται τὰ πονηρότατα. ἀλλ' ὁ πρὸς τοῦτο βλέπων, ἔοικε δεῖσθαί τινος τῶν γνωρίμων τὴν περὶ τούτων ἀμφιβολίαν λυσάτω. ὥσπερ γὰρ ἰδεῖν ἐστὶν ἐπὶ τῆς τῶν ἑρπετῶν ἀναιρέσεως, οὐκ εὐθὺς τῇ κεφαλῇ τὸν ὁλκὸν συννεκρουμένων, ἀλλ' ἡ μὲν τέθνηκε, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ ἰδίου θυμοῦ ἐπεψύχωται, καὶ τῆς ζωτικῆς κινήσεως οὐκ ἐστέρηται. οὕτω καὶ ὁ τοῦ δράκοντος ἀναιρέτης ὅτε πολὺ τὸ θηρίον ἐμβριθές, πάσαις ταῖς καθ' ἑκάστην ξυναυξηθὲν τῶν ἀνθρώπων γενεαῖς, τὴν κεφαλὴν ἀνελών, τουτέστι τὴν τῶν κακῶν ἐφορευτικὴν δύναμιν, τὴν πολλὰς ἔχουσαν κεφαλάς, ἐν αὐτῇ δὲ κατὰ τὴν ὁλκὴν ἐκτέινα πεποίηται λόγον εἰς ἀφορμὴν γυμνασίου, τοῖς ἐφεξῆς τὴν ἐν τῷ νεκρῷ θηρίῳ κίνησιν ὑπολειφθῆναι ποιήσας.

Τίς ἡ θλασθεῖσα κεφαλή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ια.

Ἡ δὲ ἀνάστασις ἐνεθλάσθη τῇ πονηρᾷ συμβουλῇ, ἣν ὁ τὸν θανατηφόρον ἰὸν τῷ ἀνθρώπῳ ἐμβαλοῦσα διὰ τοῦ δόγματος. ὁ τοίνυν τοῦ θανάτου τὸ κράτος καταλύσας τὴν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ ὄφεως δύναμιν συνέθλασεν. τὸ δὲ λοιπὸν ὁλκὸς τοῦ θηρίου τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ συνεπαρίθμος, ἕως ἂν τὸ ἀνθρώπινον ἐν ταῖς καὶ κα-

κίαις κινήσεσιν, τῇ φολίδι τῆς ἁμαρτίας ἀεὶ περιπαχύνει τὸν βίον, καὶ τῇ μὲν δυνάμει νεκρός ἐστιν, ἤδη τῆς κεφαλῆς ἀχρειωθείσης. ἐπειδὰν δὲ ὁ χρόνος παρέλθῃ, καὶ στῇ τὰ κινούμενα κατὰ τὴν προσδοκωμένην τῆς ζωῆς ταύτης συντέλειαν, τότε τὸ κρανίον τε καὶ τὸ ἔσχατον τοῦ ἐχθροῦ καταργεῖται· τοῦτο δέ ἐστιν ὁ θάνατος. καὶ οὕτως ὁ παντελὴς ἀφανισμὸς τοῦ θηρίου, ἤδη τῆς κακίας γενήσεται, πάντων εἰς ζωὴν ἀνακληθέντων, διὰ τῆς ἀναστάσεως, τῶν μὲν δικαίων εὐθὺς εἰς τὴν ἄνω λῆξιν μετατεθέντων. τῶν δὲ ταῖς ἁμαρτίαις ἐνεχομένων τῷ πυρὶ τῆς γεέννης παραδοθέντων.

Τὴν ἀπειρόγαμον ἄφθορον ὀνομάζει λίθον ἡ τῶν ἀνθρώπων συνήθεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κϛ'.

Ὁ μέγας ἐκεῖνος Μωυσῆς ὅτε τῆς βάτου τὸ πῦρ ἐξέπληττεν, καὶ βάτος οὐκ ἐμαραίνετο, διαβὰς, Ὄψομαι φησὶ τὸ μέγα ὅραμα τοῦτο. οὐ τοπικὴν οἶμαι κίνησιν δηλῶν διὰ τῆς διαβάσεως, ἀλλὰ τὴν παροδικὴν τοῦ χρόνου διάβασιν. τὸ γὰρ τότε διατυπωθὲν ἐν τῇ φλογὶ καὶ τῇ βάτῳ, διαβάντος τοῦ μέσου χρόνου σαφῶς ἐν τῷ κατὰ τὴν παρθένον μυστηρίῳ ἀνεκαλύφθη. ὡς γὰρ ἐκεῖ ὁ θάμνος καὶ ἅπτεται τὸ φῶς καὶ οὐ καίεται, οὕτω καὶ ἡ παρθένος ἐνταῦθα, καὶ τίκτει τὸ φῶς, καὶ οὐ φθείρεται. εἰ δὲ βάτος προσδιατυποῖ τὸ θεοτόκον σῶμα τῆς παρθένου, μὴ ἐπαισχυνθῇς τῷ αἰνίγματι. πᾶσα γὰρ σὰρξ διὰ τὴν τῆς ἁμαρτίας παραδοχὴν (κατὰ τὸ τοῦτο, ὅτι σάρξ ἐστι μόνον) ἁμαρτία

πία ἐστίν. ἡ δὲ ἁμαρτία περὶ τῆς γραφῆς τῇ τῆς ἀληθείας ἐπωνυμίᾳ κατονομάζεται.

Τὸν μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου φονευθέντα Ζαχαρίαν, ὅτι ἐπαινετὸς διὰ τὰς μαρτυρίας τῆς ἀφθόνου μητρὸς παρθενίας...

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κζ'.

Ἱερεὺς οὗτος ὁ Ζαχαρίας ἦν, ὃς ἐν τῷ τῆς προφητείας χαρίσματι. ἡ δὲ τῆς προφητείας δύναμις ἀνάγραπτος ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ εὐαγγελίου κηρύσσεται, ὅτι προσδοκῶσα τοῖς ἀνθρώποις ἡ θεία χάρις, μὴ τὸν ἐκ παρθενίας τόκον ἄπιστον ἡγήσασθαι, τῷ ἐλάττονι θαύματι προγυμνάζει τὴν ἄπιστον τὴν συγκατάθεσιν. τῇ στείρᾳ καὶ παρήλικι τίκτεται παῖς. τοῦτο προοίμιον δὲ καὶ τῶν παρθένων μυστηρίων γίνεται. ὡς γὰρ Ἐλισάβετ οὐ φύσεως δυνάμει μήτηρ γίνεται, ἄγονον τὸν βίον καταπεράσασα, ἀλλ' ἐπὶ τὸ θεῖον βούλημα τοῦ παιδὸς ἡ γένεσις ἀναφέρεται· οὕτω καὶ τῆς παρθενικῆς ὠδῖνος ἡ αἰτία τῇ πρὸς τὸ θεῖον ἀναφορᾷ τὸ πιστὸν ἔχει. ἐπειδὴ τοίνυν προλαμβάνει τὸν ἐκ παρθενίας ὁ ἀπὸ τῆς στείρας, ὁ πρὸς τὴν φωνὴν τῆς κυοφορούσης τὸν Κύριον πρὶν εἰς φῶς προελθεῖν ἐν τῇ μητρῴᾳ νηδύϊ σκιρτήσας· ἅμα δὲ παρῆλθε εἰς γένεσιν ὁ τοῦ λόγου πρόδρομος, τότε λύεται τοῦ Ζαχαρίου διὰ τῆς προφητικῆς ἀφωνίας ἡ σιωπή. καὶ ὅσα διεξέρχεται ὁ Ζαχαρίας, προφητεία τοῦ μέλλοντος ἦν. Οὗτος τοίνυν ὁ τῷ προφητικῷ πνεύματι πρὸς τὴν τῶν κρυπτῶν γνῶσιν χρηματίζων γεγενημένος, τὸ μυστήριον τῆς παρθενίας ἐπὶ τοῦ ἀφθόνου τόκου καταμανθάνοντος, καὶ κατέκλεισεν τῷ ναῷ ταῖς παρθένοις κατὰ τὸν νόμον ἀποκεκληρω-

κεκλεισμένῳ τόπῳ τὴν πάναγνον μητέρα. διδάσκων τοὺς Ἰουδαίους ὅτι ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς καὶ βασιλεὺς πάσης κτίσεως, ὑποχείριον ἔχει ἑαυτῷ μετὰ πάντων τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, τῷ ἰδίῳ θελήματι πρὸς τὸ δοκοῦν ἄγων, οὐκ αὐτὸς ὑπὸ ταύτης δυναστευόμενος, ὡς ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ εἶναι καινὴν γέννησιν δημιουργῆσαι, ἥ τις τὴν γεννωμένην μητέρα τὸ εἶναι παρθένον οὐκ ἀφαιρήσεται. διὰ τοῦτο αὐτὴν οὐκ ἀπέκλεινε τοῦ ναοῦ τῷ χώρῳ τῶν παρθένων. ἦν δὲ ὁ τόπος οὗτος, τὸ μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ θυσιαστηρίου διάστημα. ἐπειδὴ οὖν ὁ κοινὸς βασιλεὺς τῆς κτίσεως εἰς γέννησιν ἀνθρωπίνην οἰκονομικῶς προσελθεῖν, φόβῳ τὸ μὴ γενέσθαι βασιλεῖ ὑποχείριοι, τὸν μαρτυροῦντα ταῦτα περὶ τοῦ τόκου διαχλευάζονται, πρὸς αὐτοῦ θυσιαστηρίου τὸν ἱερέα ἱερουργήσαντες.

Διὰ τί ἐδόξαζεν ἡ τῶν ἀγγέλων φωνὴ τὸν ἐν τοῖς ὑψίστοις ... Δόξα ἐν ὑψίστοις λέγουσα, ὅτι φωνὴ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λδ΄.

Περιχαρεῖς γεγόνασι ἐπὶ τῷ φαινομένῳ οἱ ἄγγελοι ἐπὶ γῆς εἰρήνη. ἡ πρότερον κατηραμένη ἡ τῶν ἀκανθῶν καὶ τριβόλων γόνιμος, τὸ τοῦ πολέμου χωρίον, ἡ τῶν καταδίκων ἐξορία, αὕτη εἰρήνην δέδεκται. ὢ τοῦ θαύματος, ἀλήθεια ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλε. νῦν τοι δέδωκεν ἡ τῶν ἀνθρώπων γῆ τὸν καρπὸν αὐτῆς. καὶ ταῦτα γίνεται ὑπὲρ τῆς ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας. Θεὸς καταμίγνυται τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ἵνα τῷ ὕψει τοῦ θεοῦ συναπαρθῇ τὸ ἀνθρώπινον.

ΤΕΛΟΣ

CYRILLI PATRIARCHÆ ALEXANDRINI, AD CALOSYRIUM EPISCOPUM ARSENOITEM ADVERSUS ANTHROPOMORPHITAS, EPISTOLA.

CUm ad nos quidam ex monte Calamone veniſſent, ſciſcitatus ſum de monachis ejuſdem loci, quo pacto ſe gererent, aut cujuſmodi vitę inſtitutum ſectarentur. Qui quidem retulerunt, multos ex iis exercitiis pietatis clarere, atque ita affectos eſſe, ut vitam monachis cōvenientiſſimam ſectari cupiant: eſſe verò nonnullos, qui ſuis ineptiis ſolitariæ vitæ ſtudioſos interturbent, hujuſcemodi quædam aſſerentes. Dicebant enim: Cùm Sacra Scriptura hominem juxta imaginem Dei factum eſſe dicat, credendum eſſe, Deum humana ſpecie, ſive, humana forma præditum eſſe. Quod omninò abſurdum eſt, & extremæ impietatis eum, qui ità ſentire velit, convincens. Eſt ſanè & quidem citra ullam controverſiam, homo factus ad imaginem Dei: ſimilitudo verò hæc non eſt corporea. Deus enim incorporeus eſt, quod & Salvator ipſe docet, inquiens: Deus Spiritus eſt. Non Ioan. 4. itaq. corporeus, ſi ſpiritus eſt, neque formam corporis præ ſe fert. Quod enim corporis expers eſt, formæ etiã

expers eſt. Neque enim quantitas aut figura in Deum cadit. Si verò juxta humani corporis naturā totius univerſi Deum eſſe contendunt, dicant, obſecro, an & pedes habeat, ut iis inambulet: manus, ut earum miniſterio operetur: & oculos, ut illorum ope videat. Quonàm igitur abit? aut è quibus locis in quæ tranſit, qui omnia implet? Ait enim: An nō cœlum & terram ego impleo? aut quales ad operandum manus admovet, qui per vivens verbum operatur & creat? Et ſi perindè ac nos, oculos in facie ſitos habet, quæ à tergo ſunt omninò non videt, ſed cum Orientem verſus ſpectat, non videt quid ii qui Occaſum verſùs ſunt agant: neq; ruſsùs ſi in Occaſum oculos vertat, eos qui in Oriente ſunt conſpiciat. Pudet me certè hæc ſcribere: at verò ob quorundam ineptias, ego etiam ineptio, non quidem volens, ſed ab iis eò adactus. Qui ergò hujuſcemodi nugas effutiunt, tanquam ſtulti atque ignorantes reſteneantur, & ab iis quæ vires excedunt tractandis abſiſtant, immò potiùs nè adverſùs Deum deblaterent. Deus enim omnem creaturam excedit, neque corpus eſt, neque figura ſive forma corporeis continetur, cùm ſit ſimplex, materiæ & formæ expers: neque compoſitus, ex partibus, vel membris ut nos conſtans, immò Spiritus, ſecundùm Scripturas; & omnia intuens, ubivis exiſtens, omniaque implens, & à nullo abſcos. Implet enim cœlum ac terram. Illud verò, Hominem ad imaginem Dei factum eſſe, alium ſenſum ac ſignificationē in ſe habet. Solus enim ipſe præ cæteris omnibus

quæ

quæ in terris ſunt animantibus, ratione præditus eſt, miſericors, & ad omne virtutum genus benè comparatus: Imperium etiam obtinet in omnia quæ orbis complectitur, juxta ſimilitudinem atque imaginem Dei. Quatenus igitur eſt animal præditum ratione, & qua ratione eſt amans virtutis, iiſque quæ in terra ſunt imperans, ad imaginem Dei factus eſſe dicitur. Si verò rationę formæ corporeæ imaginem dici cenſent, nihil obſtiterit, quo minùs eâdem cum brutis animantibus forma Deum eſſe dicamus. Videmus enim ea iiſdem quibus nos partibus conſtare; cùm pedibus, oculis, naribus, lingua, aliiſque corporis membris ſint prædita. Coërceat itaque tua pietas ejuſcemodi homines, immò verò animadvertat in eos, qui tales nugas comminiſci ſolent. Porrò alios etiam eſſe audio, qui myſticam benedictionem nihil ad ſanctificationem juvare dicãt, ſi quid ex ea fiat reliqui in alium diem. Inſaniunt verò, qui hæc aſſerunt, Neque enim alteratur Chriſtus, neq; ſanctum ejus corpus immutatur: ſed benedictionis vis ac facultas, & vivificans gratia, perpetua in ipſo exiſtit. Oberrant verò etiam alii quidam, ut narrant, ſoli precationi vacare ſe profitentes, & nihil operantes, ſegnitiei ſuæ victuſque quærendi facilitati, pietatem prætexentes, perperamque ſentientes, quando ipſi meliore conditione quàm ſancti Apoſtoli eſſe volunt, qui quidem operabantur, cùm eis tempus ad id vacuum eſſet. Laborabant verò etiam in verbo Dei. At quo pacto obliti ſunt beati Pauli, ad quoſdam ità ſcribentis: Au- 2. Theſſ. 3.

» dio enim obambulare in vobis nõnullos nihil operantes, ſed curioſè agentes. Eccleſia igitur eos qui hoc faciunt, nõ admittit. Oportet enim procul dubio aſſiduè precationi vacare eos qui in monaſteriis ſolitariam vitam degunt. nihil autem obſtat, immò verò conſultiſſimum eſt, operari, nè aliis ſis oneri, alienos ſudores in privatam tuam utilitatem convertens; cùm poſſis tuis ipſius laboribus viduæ & pupillo ſubvenire, iisque qui ex fratribus ſunt infirmiores. At ſi pulchrum exiſtimant, vacuum eſſe ac liberum ab opere, ſi hoc ipſum cæteri omnes imitentur, quiſnam ipſos alet? Sunt qui ignaviam ſuã & ingluviem eo prætextu palliant, quòd ſoli orationi vacare oportere cõtendant; ab opere verò in univerſum abſtinent. Cæterùm nè permittas cum iis qui Meletiani vocãtur, Orthodoxos ad ſacram communionem venire, nè illorum apoſtaſiæ defectioniſq; participes fiant. At verò ſi reſipiſcentes illi, ad Orthodoxos ſe contulerint, ſint acceptabiles. Nemo autem; nullo planè diſcrimine habito cum iis communicet, niſi priùs reſipuerint: nè, ut dixi, pravæ illorum opinionis ſocius efficiatur. Hæc, pietas tua in illis monaſteriis recitari curet, in eorum qui ibi degunt inſtructionem: moneatque ut ea obſervent, ne Orthodoxi languidæ diſſolutæque conſcientiæ labem accipiant, omniſque iis qui otioſè ali volunt aditus ad probitatis opinionem præcludatur. Opto te, amice dilectiſſime, rectè in Domino valere.

CYRIL-

CYRILLI PATRIARCHÆ ALEXANDRINI ADVERSVS ANTHROPOMORPHITAS, LIBER VNVS.

BONAVENTURA VULCANIO interprete.

CAP. PRIMVM.

QVi ſanæ mentis ſunt, & ſubtili intellectus acie ineffabilis divinitatis rationes contemplantur, vident ipſam omni quidem creatura eminentiorem, omnemq; etiam acutiſſimum intellectum exuperantem, & corporea imaginatione ſuperiorem, & quemadmodum ſapientiſsimus Paulus inquit, Lumen inaceſsibile inhabitantem. Porrò ſi lumen quod ipſam circumfulget, inacceſſum eſt, quo pacto eam intueri quiſpiam poſsit? Cernimus enim in ſpeculo, & in figura, & ex parte cognoſcimus. Eſt igitur divinitas incorporea, quantitatis magnitudinisque expers, neq; forma circunſcripta cõtinetur. Quod verò ità propria ſua natura ſe habet, quo pacto intelligi poteſt ex partibus & membris cõſtare? Nam ſi quis det hoc verum eſſe, non amplius intelligetur incorporeus. Cui enim omnino forma tribuitur, huic etiã & quãtitas & locus tribuẽdus fuerit. Quod verò in loco eſſe intelligitur, nõ utiquè extra circumſcriptionem eſt. Atqui hæc corporum quidem ſunt propria, ab incorporea verò natura prorſus aliena. Non igitur oculi, vel aures, ut neque pedes & manus, aut alæ in Deo ſunt ſtatuendę, etiamſi quiſpiam fortaſsè nolit hęc ipſa ut in tangibilibus craſſisque corporibus imaginari, ſed tanquàm in ſubtili & materiæ 1 Tim 6.

 experti,

Ioan. 4. experti, juxtam Dei naturam. Siquidem abſurdū planè fuerit, tale quid cogitare. Spiritus enim eſt Deus atque hoc cùm ſit, omnia novit, omnia ſpeculatur ac provider nihil ipſum eorum quæ ſunt latet. Si verò partium ſive membrorum Sacra Scriptura meminit, de rebus divinis ad nos loquens: ſciendum eſt, quòd ex iis quæ in intellectum noſtrum cadunt, & ex quibus conſtare ſolemus, nobiſcum loquitur. Neque enim aliter fieri poterat, ut res divinas intelligeremus. Vera igitur cauſa atque occaſio cur Scriptura divino Spiritu afflata corporaliter de Deo nobiſcum loquatur, eſt & intellectûs & linguę in nobis inopia. Ineffabilia enim prorſus ſunt, quæ Dei ſunt. neque fieri poterat, ut nos in craſſis & palpabilibus corporibus conſtituti, quę neceſſaria ſunt, intelligeremus, niſi exemplorum loco noſtra ipſorum membra ſumentes, vix tandem hoc pacto ad ſubtiles de Deo notiones eveheremur.

Adverſùs eos qui dicunt, creatam eſſe animam ab inſufflatione, ut corpus à manibus & adverſus affirmantes, Quòd inſufflatio illa facta ſit anima & contra alios, Quòd homini creato omnibus ſuis partibus conſtanti, inſufflatio illa vitalem facultatem indiderit, & dicentes Mentem eſſe inſufflationem, atq; hanc diviſam eſſe ab anima atque hoc eſſe, juxta imaginem factum eſſe, ita ut ex tribus hiſce homo ſit compoſitus, corpore numerùm, & anima, & mente ſecretâ in unitate. & An propria Dei eſſentia, aut aliena ſit hæc inſufflatio.

Cap. II.

SVbtiles hujuſmodi neque admodùm tricæ quæſtiones, non tam demonſtratione dogmatica, quàm

quàm dubitatione & diſcuſsione conjecturali indiget. neque committendum eſt ut ſermo in ea quæ parùm conſentanea ſunt prolabatur, aut à veritate aberret. Scriptum eſt enim. Quærens quære, & juxta me habita. Quod verò ipſa Sacra Scriptura apertè nõ dixit, quo pacto quiſquam apertè declarârit? Cujus generis cenſeo eſſe id, quod ſcriptum eſt in libro de creatione mundi; Quòd in principio fecit Deus cœlum & terram. Et quidem quòd fecerit, Sacra Scriptura dicit, & reverâ hoc fide complectimur. Quomodò autem, aut unde, aut quanam ratione cœlum & terra, & reliqua creata, ad eſſe ſint traducta: curioſiùs indagare, noxa non vacat. Altioribus enim atque abditioribus mentem immergere non oportet. Quæcunque igitur Sacra Scriptura apertè non dicit, latere oportet, & ſilentio præterire. Si autem ratiocinatione & conjectura ad veritatem cõtendendum eſt, dicimus: Creatorem totius univerſi, creâſſe hominem, corpus videlicet, ex terra. animans autem illud anima vivere & intellectu prædita, eo modo qui ipſi cognitus eſt, omnis boni deſiderium ſimul & notitiam ipſi naturaliter indidit. Hoc enim arbitror ſignificare, quod per beatum Euangeliſtam Ioannem dictum eſt, Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum. Naſcitur enim animal naturali ad bonum aptitudine præditum. Atque hoc apertè nos docet ſapientiſsimus Paulus, quòd ipſius ſumus factura, creati in operibus bonis, quæ Deus præparavit, ut in iis ambulemus. Gubernatur enim homo

Gen. 1.

Ioan. 1.

Epheſ. 2.

libero

liberi animi ſuo arbitrio, ſuæque ipſius mentis habenæ in ejus manu ac poteſtate ſunt poſitæ, ut in quod placitum fuerit, ferri poſſit, ſive in bonum, ſive in malum. Habet autem natura immiſſam ſibi atque innatam ad omne boni genus propenſionem cupiditatemque, & probitatis atque juſtitiæ ſtudium. Siquidem hominem ita ſecundùm imaginem & ſimilitudinem Dei factum dicimus, quatenus natura comparatus eſt, animal bonum & juſtũ eſſe. Cùm verò id nõ tantùm ratione præditum eſſe oporteret, ſed etiam Sãcti Spiritûs particeps, ut illuſtriores in ſe haberet divinæ naturæ characteres, inſufflavit ipſi Spiritum vitæ. Hic autem eſt Spiritus, qui per Filium rationali creaturæ eſt ſuppeditatus, qui quidem ipſam transformat in formã eminentiſſimam, hoc eſt, divinam. Quôd enim ſpiritus homini inſufflatus, non ceſſerit ipſi in animam, neque etiam in mentem, ut quidam exiſtimant, hinc videre licet. Primùm quidem, qui inſufflavit, Deus intelligitur: Quod verò ex ipſo inſufflatum eſt, proprium omninò cenſendum eſt ejus, nimirùm eſſentiæ ejus. Atqui quonam pacto Spiritus ex Deo emiſſus, mutatus eſt in naturam animæ? aut quo pacto mens effectus fuerit? Fieri ſiquidem non poteſt, ut Spiritus mutetur. At ut maximè quis det fieri poſſe, concedatque ſpiritum mutatum in animam aut mentem (quod quidem nulla ratione fieri poteſt,) vide ſtatim rei conſequentiam. Si enim in animam homini divinus ſpiritus ceſſit, profectò in animam aut mentem peccatum cadere nõ poſſit. At verò

ſi pec-

ſi peccato ſuccubuit Spiritus Dei in animam mutatus, duplex ei accuſatio à nobis intendi poteſt. Primùm quidem, quòd mutationem ſubierit in id quod non erat. deindè, etiam peccati ipſum capacem fuiſſe dicemus. Quocircà anima quidem in animal immiſſa eſt ineffabili Dei vi atque efficacia, quod quidem ſimilitudinem cum eo eſt nactum, ea ratione, qua natum eſt bonum & juſtum, omniumque virtutum capax. Sanctificatum verò eſt, divini Spiritûs particeps declaratum. quem etiam per peccatum repudiavit. Ait enim alibi Deus: Quia nõ manebit Spiritus meus in hominibus his, ideò quòd ſint caro, hoc eſt, ea tantùm quæ carnis ſunt cogitent. Cum autem placitum fuit Deo ac Patri inſtaurare omnia in Christo, hoc eſt, ad priſtinam integritatem revocare: Spiritum Sanctum qui à nobis avolarat atque receſſerat, iterùm nobis reſtituens, ſanctis Apoſtolis eum inſufflavit, dicens: Accipite Spiritum Sanctum. Inſtauratio enim veteris illius doni & inſufflationis nobis datæ, inſufflatio per Chriſtum fuit, transformans nos in primam illam ſanctificationem, evehensq; humanam naturam veluti in primitiis ſanctis Apoſtolis, in eam, quæ olim & in prima creatione data fuerat, ſanctificationem. Gen. 6. Ioan. 20.

Similiter, Ad Dei imaginem factus eſt homo.

Cap. III.

CVM etiam alios quærere aiant, quopacto conſentaneum ſit intelligere, hominé juxta imaginem

 Dei

Dei factum, nōnulli imperitè admodùm corporis imaginem, & quæ in adſpectum cadit, formã ipſam, neque aliud quicquam, ſimilitudinem cum Deo eſſe contendunt. Quibus reſpondendum dixerim, quòd errent, mentemque habeant à veritatis contemplatione alie-
Ioan. 4 nam. Cùm enim Servator apertè dicat, Deus Spiritus eſt: ipſi divinam naturam, corpoream naturam præ ſe ferre aiunt, eademque quâ nos effigie præditam eſſe. Corpus itaque etiam ipſe, & non amplius Spiritus eſt cenſendus. Annexæ ſiquidem omninò ſunt formæ corporibus. Cùm verò Deus ſit Spiritus, formæ & effigiei ac figuræ planè expers eſt, neque ulla circumſcriptione continetur. Formam autem adepti ſumus ei ſimilem, juxta primam illam & maximè propriam, quę quidem intelligi poſsit, rationem, ſecundùm virtutem & ſanctificationem. Sanctus enim eſt Deus, & omnis virtutis principium, fons, atque origo. Quòd verò ita potius intelligendum ſit, hominem ad imaginem Dei factum eſſe, docebit etiam ſapientiſsimus Paulus, ad Galatas ita
Galat. 4. ſcribens. Filioli, quos iterùm parturio, donec formetur
» Chriſtus in vobis. Formatur enim etiam in nobis per ſanctificationem, quę eſt per Spiritum, per vocationem fidei in ipſum. Porrò in tranſgreſſoribus fidei, effigies illa non integrè elucet. Idcircò alio partu indigent, ſpiritali nimirùm, & intellectuali regeneratione, ut irradiante in ipſis Spiritu Sancto per ſanctificationem divinam imaginem, rurſus in Chriſtum reformentur. Neque vero diſſentaneum veritati fuerit, dicere etiam

ratio-

ratione principatûs homini ſimilitudinem cum Deo ineſſe. Datum enim illi eſt imperium in omnia quæ in terra ſunt. Atque hæc quidem eſt ſecunda ſimilitudinis cum ipſo ratio. At ſi in humani corporis natura ſimul & facie ſitum eſſet, factum eſſe ad imaginem Creatoris, ſive creatum, quo pacto fieri poſſet, ut in aliquo ea ſimilitudo deperiret? Nihil enim amiſimus eorum quæ ſubſtantialiter nobis inſunt. Cum autem nos ſanctificatio & juſtitia in Deum transformet, eos qui nō amplius virtuosè ac veluti in ſanctificatione vivebant, dicimus hanc uſqueadeò venerandam atq; eximiam pulchritudinem amiſiſſe. Quocirca recuperatur illa per ſanctificationem & virtutem, piamque vitam. At ſi nonnulli, præ nimia ſtultitia, exiſtimant divinam naturam humanam formam præ ſe ferre, quo pacto Salvator Iudæis dixerit de Deo ac Patre, Amen amen dico vobis, Ioan.5.
" neque vocem ejus audiviſtis unquàm, neque faciem
" ejus vidiſtis? Si enim erat, ut dixi, humana forma præditus, quomodo non Iudæi ſolùm, verùm etiam omnes homines faciem ejus non viderint?

Adverſus dicentes, An & Angeli ad imaginem Dei.

CAP. IV.

CVM hoc, Ad imaginem Dei, explicamus de homine, non figuram corporis in ipſum transformatam diximus. Corporis enim & materiæ expers eſt divinitas, neque tactu apprehendi poteſt, nullaque quantitate & circumſcriptione, formaque ac figura cō-

 tinetur.

tinetur. Cùm verò homini divinam imaginem adaptamus, diximus quòd juxta indolis ſive morum qualitatem, & ſecundùm formam ſpiritualem, (quæ quidem per virtutum pulchritudinem elucet) ad ſimilitudinem ipſius Creatoris ſit factus. & ipſe eſt fons & radix omnis virtutis. Indè verò etiam in nos bona promanant. Si ergò ratione figuræ, quam virtutes nobis conciliant, eandem cum Deo formam nacti ſumus, ineſt autem hoc etiam ſanctis Angelis, & quidem incomparabiliter amplius quàm in nobis, haud difficile intellectu fuerit, quòd & omnis creatura ratione prædita, per ſanctificationem & juſtitiam, atque adeò per omnem virtutem, eandem cum Deo formam conſequatur. Si enim nobis, qui humi verſamur, divina ac ſupermundana pulchritudo quadrat: quo pacto non magis ſupernis illis rationalibus poteſtatibus, in quibus acquieſcit Deus? Idcircò enim divinũ etiam ipſius cœlum Sacra Scriptura vocat.

Adversùs eos qui dicunt, Nos hoc, juxta imaginem, accepiſſe ſtatim ac creati ſumus. Iuxta ſimilitudinem verò, nequaquam. Servatum verò nobis eſſe in futurum ſeculum. Idcircò ſcriptum eſſe,

a 1 Ioan. 3. *Quandò Chriſtus apparuerit, ſimiles ipſi futuri ſumus. Et rurſus*

Gen. 1. *dictum eſſe, Faciamus hominem ad imaginem & ad ſimilitudinem noſtram. & poſt creationem hominis dictum eſſe. Fecit Deus hominem ad imaginem ſuam, ſuppreſſo ibidem hoc, Ad ſimilitudinem. ut oſtendat, nos hoc nondum adeptos eſſe. ſervatum verò nobis eſſe in beatam illam vitam.*

CAP. V.

SI quidem aliud atque aliud eſſe dicunt, Ad imaginem, & Ad ſimilitudinem, doceant differentiam.

Noſtra

Noſtra enim ſententia eſt, nihil aliud ſignificare, Ad imaginem, quàm, Ad ſimilitudinem. & ſimiliter, Ad ſimilitudinem, quàm, Ad imaginem. Similitudinem verò cum Deo nacti ſumus in prima creatione, & ſumus imago Dei. Capax enim eſt, ut dixi, hominis creatio, aut potiùs natura, & bonitatis & juſtitiæ, & ſanctificationis, eorumque inſitum ſibi habet à Deo deſiderium. quod quidem vel hoc argumento colligi evidenter poteſt. Accidit enim humanæ menti mutatiō, nō ex malis in bonum, ſed ex bono in malum. Neceſſè igitur eſt primùm illud præſupponi, quo amiſſo mutati ſumus. Quod enim infuſa ſit hominis naturæ ex prima creatione omnis boni appetentia, & propenſio atque notitia, declarat ſapientiſſimus Paulus, dicens: Quandò Rom. 2.
" enim Gentes legem non habentes, naturaliter quæ le-
" gis ſunt faciunt; hi legem non habentes, ſibiipſis ſunt
" lex, qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis,
" teſtificante ipſorum cōſcientia. Si verò etiam Gentibus
" extra legem conſtitutis, ineſt naturaliter noſſe legem; ſive mentem legiſlatoris, manifeſtū cuivis deinceps fuerit, quòd juſta & bona initio fuerit hominis natura, & ad hoc à Deo ad eſſe producta, effigiem ipſius & imaginem bonitatis gerens. Sanctum enim erat primū humanæ vitæ tempus. Cùm verò peccatum irrepſit, characteres ſimilitudinis cum Deo nō amplius illuſtres ac ſplendidi in nobis permanſerunt. Poſteaquàm verò rurſus homo factus eſt Unigenitus Verbum Patris, ſancta denuò eſt effecta humana natura, & ad ejus ſimilitudi-

 nem

tinetur. Cùm verò homini divinam imaginem adaptamus, diximus quòd juxta indolis ſive morum qualitatem, & ſecundùm formam ſpiritualem, (quæ quidem per virtutum pulchritudinem elucet) ad ſimilitudinem ipſius Creatoris ſit factus. & ipſe eſt fons & radix omnis virtutis. Indè verò etiam in nos bona promanant. Si ergò ratione figuræ, quam virtutes nobis conciliant, eandem cum Deo formam nacti ſumus, ineſt autem hoc etiam ſanctis Angelis, & quidem incomparabiliter amplius quam in nobis; haud difficile intellectu fuerit, quòd & omnis creatura ratione prædita, per ſanctificationem & juſtitiam, atque adeò per omnem virtutem, eandem cum Deo formam conſequatur. Si enim nobis, qui humi verſamur, divina ac ſupermundana pulchritudo quadrat: quo pacto non magis ſupernis illis rationalibus poteſtatibus, in quibus acquieſcit Deus? Idcircò enim divinũ etiam ipſius cœlum Sacra Scriptura vocat.

Adversus eos qui dicunt, Nos hoc, juxta imaginem, accepiſſe ſtatim ac creati ſumus. Iuxta ſimilitudinem verò, nequaquam. Servatum verò nobis eſſe in futurum ſeculum. Idcircò ſcriptum eſſe, Quandò Chriſtus apparuerit, ſimiles ipſi futuri ſumus. Et rurſus dictum eſſe, Faciamus hominem ad imaginem & ad ſimilitudinem noſtram. & poſt creationem hominis dictum eſſe. Fecit Deus hominem ad imaginem ſuam, ſuppreſſo ibidem hoc, Ad ſimilitudinem. ut oſtendat, nos hoc nondum adeptos eſſe: ſervatum verò nobis eſſe in beatam illam vitam.

1 Ioan. 3. Gen 1.

CAP. V.

SI quidem aliud atque aliud eſſe dicunt, Ad imaginem, & Ad ſimilitudinem, doceant differentiam.

Noſtra

Noſtra enim ſententia eſt, nihil aliud ſignificare, Ad imaginem, quàm, Ad ſimilitudinem: & ſimiliter, Ad ſimilitudinem, quàm, Ad imaginem. Similitudinem verò cum Deo nacti ſumus in prima creatione, & ſumus imago Dei. Capax enim eſt, ut dixi, hominis creatio, aut potiùs natura, & bonitatis & juſtitiæ, & ſanctificationis, eorumque inſitum ſibi habet à Deo deſiderium. quod quidem vel hoc argumento colligi evidenter poteſt. Accidit enim humanæ menti mutatio, nõ ex malis in bonum, ſed ex bono in malum. Neceſſe igitur eſt primùm illud præſupponi, quo amiſſo mutati ſumus. Quod enim infuſa ſit hominis naturæ ex prima creatione omnis boni appetentia, & propenſio atque notitia, declarat ſapientiſſimus Paulus, dicens: Quandò Rom. 2 enim Gentes legem non habentes, naturaliter quæ legis ſunt faciunt, hi legem non habentes, ſibiipſis ſunt lex; qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtificante ipſorum cõſcientia. Si verò etiam Gentibus extra legem conſtitutis, ineſt naturaliter noſſe legem; ſive mentem legiſlatoris, manifeſtũ cuivis deinceps fuerit, quòd juſta & bona initio fuerit hominis natura, & ad hoc à Deo ad eſſe producta, effigiem ipſius & imaginem bonitatis gerens Sanctum enim erat primũ humanæ vitæ tempus. Cùm verò peccatum irrepſit, characteres ſimilitudinis cum Deo nõ amplius illuſtres ac ſplendidi in nobis permanſerunt. Poſteaquàm verò rurſus homo factus eſt Unigenitus Verbum Patris, ſancta denuò eſt effecta humana natura, & ad ejus ſimilitudi-

nem per juſtitiam ſanctificationemque reformata. Iã
2 Cor. 3. alibi ſapientiſſimus Paulus inquit: Quia omnes nos re-
» velata facie gloriam Domini ſpeculantes, in candẽ ima-
» ginem transformatur, à gloria in gloriam tanquam à
» Domini Spiritu. Dominus autem Spiritus eſt. Inſtaura-
tio igitur, ac veluti reformatio humanæ naturæ facta eſt
in Chriſto, coaptata carne noſtra in ſanctam vitam in
Spiritu. Si verò Sacra Scriptura dixit, quòd fecerit Deus
hominem ad imaginem ſuam, reticuerit verò, ad ſimi-
litudinem: intelligendum eſt, hoc, Ad imaginem, ſuf-
feciſſe, quippe quod nihil aliud ſignificet, quàm, Ad ſi-
militudinem. Supervacaneum autem eſt dicere, quòd
hoc nobis in futurum ſeculum ſit reſervatum. Dicente
enim Deo, Faciamus hominem ad imaginem noſtram
& ſimilitudinem, quiſnam ita temerarius fuerit, ut di-
cat factum quidem eſſe ad imaginem, non tamen ad
ſimilitudinem? Similes autem futuri ſumus Chriſto,
prout corruptionis expertes, & interitu ac morte ſupe-
riores effecti ſumus, nec non ratione gloriæ quam ipſe-
met nobis eſt largitus. Scribit enim rurſus B. Paulus:
» Mortui ſiquidem eſtis, & vita noſtra abſcondita eſt cum
» Chriſto in Deo. cum Chriſtus apparuerit vita noſtra,
» tunc & vos cum illo apparebitis in gloria. alibi verò rur-
ſus: Qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, confi-
guratum corpori gloriæ ipſius, quãdoquidem ne nunc
quidem alieni ſumus ab eo, ut ad ſimilitudinem ejus fa-
Galat. 4. cti dicamur. Scribit enim rurſum ad Galatas Paulus: Fi-
» lioli, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in
vobis

Digitized by

vobis. Quando enim noſmetipſos fideles ac ſanctos præſtamus, tum Chriſtus in nobis formatus videtur, mentibuſque noſtris characteres ſuos ac typos ſpiritualiter imprimens.

Adverſus dicentes, Quod non imago Dei ſumus, ſed imago imaginis. Filius enim & Verbum Dei ac Patris, imago eius eſt. Homo vero, non archetypi imago eſt, ſed imaginis, nimirum Filii Dei & ideo ſumus imago imaginis. Neque enim dictum eſt, aiunt, quod Deus fecerit hominem ſuam ipſius imaginem, ſed iuxta imaginem, ut homo ſit ſecundum imaginem Dei ac Patris, hoc eſt, imago Filii, quæ quidem eſt imago imaginis.

CAP. VI.

Sancta & conſubſtantialis Trinitas excellentior eſt, quam ut ulla ſpecie aut ſimulacro corporeo contineatur. Certum autem fide comprehendendum eſt, quod Pater in Filio, & Filius in Patre, & qui vidit Filium, vidit & Patrem. Cernitur autem & Filius in conſubſtantiali Spiritu. Scriptum eſt enim: Dominus autem Spiritus eſt. Vbi vero in univerſum identitas eſt eſſentiæ, ibi nulla plane differentia ſtatui poteſt: ſed id quod Patrem eſſe intellexeris, hoc etiam eſt Filius, præter unum id quod Pater eſt, & quod Filium eſſe cognoveris, hoc eſt etiam Spiritus, citra id quod Filius eſt. Vnumquodque etiam eorum quæ nominavimus in propria ſua hypoſtaſi ſubſiſtit, vereque eſt id quod dicitur. Omnimoda vero ſimilitudo Trinitatis immutabiliter ita ſe habet. Quocirca tametſi factus ſit ad imaginem Filii homo, etiam ſic factus eſt ad imaginem Dei. Totius enim Tri-

nitatis

nitatis characteres ſive imagines in ipſo effulgẽt quemadmodùm etiam una eſt ſecundùm naturam Deitas in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto. Scribit itaque Moyſes

Geneſ. 1 divino numine afflatus: Et dixit Deus, Faciamus hominem ad imaginem noſtram, & ſimilitudinem. Hoc autem Noſtram, non unius perſonæ ſignificationem habet, cùm in tribus hypoſtaſibus divinæ atque ineffabilis naturæ plenitudo conſiſtat. Supervacanea igitur eſt, curioſitas & argutatio dicentium, Quòd nõ Dei potius neq, archetypi ſumus imago, ſed imago imaginis Dei. Sufficit enim cum ſimplicitate credere, quòd ad divinam imaginem facti ſumus, ſimilem naturaliter cum Deo formam nacti. Si verò oportet his aliud quid non improbabiliter adjicere: Neceſſarium erat, nos qui Filii Dei appellandi eramus, ad imaginem Filii potius fieri, ut & filiationis character nobis conveniret.

Adverſus dicentes, Quòd in futuro ſtatu anima, ratione prædita, ac proinde cognitionis non expers, incrementum accipit & quod ſi incrementum, immutationem etiam ſuſtinere & paſſionem. atque ex hoc, & mortem, rurſumq, reviviſcere.

Cap. VII

Qui hæc animo concipiunt, ignorare videntur gratiam quæ hominis naturę poſtquàm à mor-

1 Cor. 15 te revixerit, conferetur. Si enim oportet corrupobile hoc induere incorruptionem, interitumque exuere, deponentur profectò unà cum corruptione affectiones quæ ex ea oriuntur. (hæ autem ſunt, omnis cõtupiſcentia car-

tia carnalis, ac deinceps in ſanctam ſpiritualemque vitam traducemur, tribuente nobis, quod his conveniat, omnium noſtrûm Servatore Domino. Si enim nunc arrhabonem ſpiritus habentes ſanctè vivimus, quinam tandèm futuri ſumus, cùm plenitudinem acceperimus? Vbi verò plenitudo Spiritûs eſt, ibi omninò mentis firmitas, & cordis ſtabilitas reſpicientis in omne bonum, & ad puram ac ſincetam Dei viſionem. Quocircà præſtantiores quidem nobiſipſis ſumus futuri, cûm interitum exuerimus, corpus ſpiritualiter affectum habentes, hoc eſt, ſolis iis quæ Spiritus ſunt intenti. Motus verò, qui nos in malum propellat, nullus tunc eſt futurus, continetue nos in ſua voluntate Creatore per Spiritum Sanctùm, quemadmodùm ferè & ſanctos angelos. Ejuſmodi quid Christus nobis ſignificavit, cûm dixit: In re- *Matt.22* ſurrectione neque nubent, neque nubentur, ſed tan- « quam angeli Dei ſunt in cœlo. «

Cur in Adam morientes, paternam quidem pœnam exolvant, & illius transgreſſioni unuſquiſque noſtrûm obnoxius ſiat. In Chriſto autem vivificatus meus parens & per Spiritum purgatus à debito primi parentis, & à ſuo ipſius peccato, non tranſmiſit in me filium ſuum puritatem ſuam, neque mihi profuit gratia juſtitia quæ ipſi collata fuit, cum aliquo peccato prævaleat.

CAP. VIII.

INquirendum eſt, quo pacto in nos primus parens Adam, pœnam ſibi ob tranſgreſſionem illatam, tranſmiſerit. Audivit enim, Quia terra es, & in terram « reverteris, & ex incorrupto factus eſt corruptioni ob-

I noxius,

noxius, mortisq́; vinculis ſubmiſſus. Poſteaquàm verò in hanc prolapſus, liberos procreavit, nati ex ipſo, utpotè ex mortali, mortales effecti ſumus. Hoc pacto ſumus execrationis in Adam hæredes. Neque enim omninò velutì eum ipſo mandatum quod acceperat infringentes, punimur: ſed quia, ut dixi, mortalis factus, execrationẽ in progeniem ſuam tranſmiſit. mortales enim effecti ſumus ex mortali. Dominus autem noſter Ieſus Chriſtus, ſecundus Adam declaratus, & principium generis noſtri, ſecundum nimirum poſt primum, in incorruptionem nos reformavit, opponens ſe morti, & propria carne ipſam vacuans atque diſſolvens ſolutaq́ue eſt in ipſo priſtinæ execrationis vis. Idcircò inquit ſapientiſsimus Paulus. Quòd quemadmodùm per hominem mors, ità etiam per hominem reſurrectio mortuorum. Et ruſum: Sicut in Adam omnes moriuntur, ità & in Chriſto omnes vivificabuntur. Vniverſos itaq; comprehendens, generaliſsimaque pœna propter eam quæ in Adam facta eſt transgreſsionẽ, interitus ac mors eſt. Similiter etiam omnium & quidem generaliſsima redemptio in Chriſto perfecta eſt. Exuit enim humana natura in ipſo mortem ſibi immiſſam, ex eo quòd mortalis redditus eſſet primus homo. At verò privatus uniuſcujuſque noſtrûm pater, etiamſi per Spiritum Sanctum ſit ſanctificatus, & peccatorum veniam conſecutus, donum hoc in nos etiam non tranſmittet. Vnus enim eſt, qui omnes ſanctificat & juſtificat, & ad incorruptionem traducit, Dominus noſter Ieſus Chriſtus, & in omnes

1 Cor 15.

ex æquo

ex æquo per ipſum, donum promanat. Aliud autem eſt peccati remiſsio, & aliud mortis diſſolutio, & unuſquiſque quidem propriorum peccatorum remiſsionem conſequitur in Chriſto per Spiritum Sanctum generaliter autem liberamur omnes à pœna jam olim nobis illata, à morte, inquam, quæ omnes pervaſerat ex primo noſtri generis nobis ſimili in mortem prolapſo. Idcircò enim inquit ſapientiſsimus Paulus, Quòd mors regnavit ab Adam, uſq; ad Moyſen, etiam in eos qui non peccaverunt in ſimilitudinem prævaricationis Adæ. tamdiu ac Lex, duravit mortis pœna. poſtquàm verò Chriſtus illuxit, ingreſſa eſt juſtitia, juſtificans gratia, & interitum à corporibus noſtris profligans. Rom. 5.

An facta ſit reſurrectio, quam Propheta Ezechiel vidit, quando acceſsit os ad os, & junctura adjuncturam, & caro, & cutis, & capilli, & ſpiritus, & viſa eſt reſurrectio multitudinis multæ aut imaginem futuræ univerſalis reſurrectionis nobis Sacra Scriptura oſtendit in Prophetica viſione. Ezech. 37.

Cap. IX.

Res arduæ, quæque ob miraculi quod in ſe habent magnitudinem ſuſpectæ ſunt, quod nonnulli fidem eis derogarint, non per ſolam annunciationem Prophetæ ſuis temporibus edocti fuerunt, Spiritu Sancto uniuſcujuſque rei cognitionem ipſis irradiante, verumenà reipſa viderunt, ut quæ ipſi præ aliis fide cõplexi eſſent, aliis etiam ea teſtata relinquerét Deus itaq; totius univerſi, quum eos qui in terra Babyloniorum

mortem obierant Hieroſolymã referre juſſiſſet, nõ eam quę in terra, ſed ſupernã, quæq; in cœlis ſit, reſurrectionem, Prophetæ manifeſtè oſtendit, & quonam modo ſuo tempore eſſet facienda: quam quidem etiam divinus David prædixit, de nobis, ſive de quovis homine,
Pſal. 103. dicens: Avertente te faciem, turbabuntur, & in pulverem ipſorum convertentur. Emittes ſpiritum tuum, & formabuntur, & renovabis faciem terræ. Cùm enim offendiſſemus in Adam propter tranſgreſſionem, averſi ſumus à Deo, atque hac de cauſa in noſtrum ipſorum pulverem converſi ſumus, execrabiles facti. audiit enim
Gen. 3. à Creatore. Quoniam terra es, & in terram reverteris. Cæterùm in ultimis ſeculi temporibus, vi atque efficacia vivificantis Spiritûs, Deus Pater in Chriſto omnes mortuos ſuſcitabit. Quòd verò reſurrectio mortuorum nondùm facta ſit, ſed ſtato tempore ſit futura, ſapien-
2. Tim. 2. tiſsimus Paulus fidem facit, dicens: Qui circa fidem naufragium fecerunt Hymenæus & Alexander, dicentes reſurrectionem jam factam eſſe. Si verò qui hoc dicit circa fidem naufragium facit, manifeſtum deinceps fuerit, quòd vim reſurrectionis veluti in Prophetica viſione beatus Propheta Ezechiel utiliter ſit cõtemplatus.

Adverſùs eos qui interrogant, An aliquid adjecerit humanæ naturæ, cùm ad illam acceſſit in carne Chriſtus. Et quo pacto ad imaginem Dei factus ſit homo

CAP. V.

Quòd verò omne bonum naturæ humanæ conciliârit Chriſti ad carnẽ adventus, quiſnam dubitaverit?

taverit? aut quis negaverit, inutilemq́ nobis fuiſſe divinæ ipſius in mundum miſſionem? Factus enim eſt initio ad ipſius imaginem homo, naturaque aptitudinem habuit ad amplectendum omne bonum, virtutemq́ colendum atque exercendum. Creavit enim nos ad opera bona, quemadmodùm ſapientiſsimus Paulus ſcribit. Labefactavit autem divinæ imaginis pulchritudinem, peccatum, ſordibusque opplevit ſplendidam humanitatis faciem Satanas. Cæterum inſtaurator exortus eſt, qui id quod depravatum erat, priſtinæ formæ reſtituit, nosque denuo in ſuam imaginem transformavit, ut divinæ ipſius naturæ characteres nobis cōveniant per ſanctificationem & juſtitiam, vitamque ad virtutis normam benè compoſitam. Ipſe enim eſt & janua & via, per quam ad quodvis bonū ingredi potuimus, rectasque vias facere. Quocirca in nobis quidem, qui in Chriſto ſumus, pulchritudo præſtantiſsimæ imaginis reſplēdet, ſi operibus ac rebus ipſis bonos ac probos nos præſtemus. In primo autem parente omnis quidem aptitudo inerat, deferens facultatem ad amplectendum virtutem, non tamen omnino actus ſive operatio ipſa aderat. Idcircò Chriſtus ipſe de nobis, ſive de propriis ſuis ovibus dixit. Ego veni, ut vitam habeāt, & abundantius habeant. Redditum enim eſt humanæ naturæ, id, quo Adam initio præditus fuerat, nimirum, Sanctificatio. Hoc verò, abundantiùs, mea quidem ſententia ſignificat, quòd actu ipſo ſancti videamur, quodque operibus ipſis illuſtres declaremur.

Quòd carnales ſive naturales voluptates truncare quidem poſſimus, eradicare autem in univerſum nequeamus.

Cap. XI.

a Pet 3. Iud. 3 Videtur nonnullis ſapientiſſimus Paulus ardua quædam, intellectuq; difficilia dicere, juxta ſanctorum Apoſtolorum vocem. Quòd verò hæc ſuperna ſapientia ſint referta, dubitare fas non eſt. Loquitur enim
a Cor 13. Rom. 7 Chriſtus in ipſo. ait igitur: Quia conſentio legi Dei ſe-
» cundum interiorem hominem. video autem aliam le-
» gem in membris meis, repugnantem legi mentis meę,
Rom. 7 & ſubjicientem me legi peccati. & rurſus: Miſer ego
» homo, quis me liberabit à corpore mortis hujus? Gra-
» tia autem Deo per Ieſum Chriſtum Dominũ noſtrum. Confligit enim cum mente, continentiæ ob Dei metum ſtudioſa, irritamentum carnis, & viribus conatibuſque noſtris quibus vitæ puritatem ſectamur reſiſtit, acriterque repugnat. Cæterùm qui ea quæ par eſt ſobrietate utuntur, Deum reverentes, caſtigant motus carnis, peccatique ſtimulum hebetant atque retundunt, meditatione exercitationeque rerum divinarum, & laboribus, aliiſque moderationibus utentes. Fieri itaque non poteſt ut inſitam carni concupiſcentiam eradicemus, ſobrietate autem ut dixi obviam ire, ne procaciter in mentem inſurgat, in noſtra poteſtate eſt ſitum, pręcipuè quia homo factus eſt Vnigenitus Verbũ Dei, & ferocientem legem peccati, quæ eſt in membris noſtris, non ampliùs in nos graſſari permiſit. Atque hoc
Rom. 8. quidem docet optimus Paulus, dicens: Quod enim impoſſi-

impoſſibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Filium ſuum mittens Deus in ſimilitudine carnis peccati, & de peccato condemnavit peccatum in carne, ut juſtificatio legis in nobis impleretur, non ſecundum carnem ambulantibus, ſed ſecundum Spiritum. Superiores igitur evadermus inſitis motibus, non quidem in univerſum, neque omni ex parte, (ſide enim in beatiſſimam illam vitam ſervatur, quæ ſutura expectatur in venturo ſeculo) poſſumus autem fortiter obſiſtere, & caſtigare motus carnis, opitulante Deo, vireſque nobis ex alto ſuppeditante. & validior quidem eſt in vecordibus concupiſcentia, & abſolutam quodammodo in eorum animos poteſtatem exercens: remiſſior verò atque debilior, quæque facile reprimi & ex animo ejici poſſit, in iis qui divino metu præditi ſunt. & ſcriptum eſt: Quod lex Dei pura eſt, hoc eſt, puros efficiens. *Pſal. 18.*

Quod Euchariſtiam in ſolis Catholicis Eccleſiis celebrare oporteat

CAP. XII.

Onum verò, ſive oblatio, quam myſticè celebramus, in ſolis Orthodoxorum ſanctis Eccleſiis offerri debet, neque alibi omnino. qui ſecus faciunt, apertè legem violant. Atque hoc quidem facile eſt videre ex Sacris Scripturis. Juſſit enim Lex ſacrificari ovem ipſo die ſive feſto Paſchæ, quod quidem typum Chriſti præ ſe ferebat. Sed in domo una comedetur, inquit, neque efferetur quicquam carnium ejus. Efferunt igitur *Exod. 12.*

foras

foràs donum, qui non in una atque eadem Catholica domo Chriſti, hoc eſt, Eccleſia, ipſum celebrant. Et per aliam etiã legem ejuſmodi quid ſignificatur. Scriptum „ eſt enim rurſus: Et ſi quis mactaverit vitulum aut ovem „ in caſtris, & non adduxerit intra oſtia tabernaculi, pereat anima illa è populo ſuo. Qui ergò extra tabernaculum celebrant, non alii fuerint, quàm hæretici: certaque pernicies iis impendet, qui id facere veriti non fuerint. Quocirca oblationes quæ in Eccleſiis fiunt, ſanctificari benedici & conſecrari à Chriſto credimus.

Luc. 1. *An Deus univerſi poſſit ea, quæ jam contigerunt & facta ſunt, efficere, ut nunquam contigerint aut facta ſint, juxta illud, Non erit ipſi impoſſibile omne verbum. Non enim dicimus, tanquam non contingentia, ſed ut omnino nõ contigerint, veluti, An meretricem poſſit virginem efficere ex utero matris, ita ut meretrix nunquam fuerit quæ fornicata eſt: quia quæ impoſſibilia ſunt hominibus, poſſibilia ſunt Deo.*

Cap. XIII.

POtentia Dei nequaquàm à nobis eſt inveſtiganda, quæ certè magna atque admirãda eſt: quia id quod factum eſt, à divina gloria alienum non eſt. Neque enim quia omnia poteſt, idcircò eum abſurdorum operatorem cerni par eſt. Intelligis enim abſurdum dictu eſſe, An Deus poſſit præſtare, ut ipſemet non ſit Deus: An poſſit efficere ſeipſum peccati capacem, An poſſit facere ut ipſe non ſit bonus, aut vita, aut juſtitia. Oportet igitur ſummo ſtudio abſurdas hujuſmodi quæſtiones deteſtari. Cur verò Deus eam, quæ fornicata ſit, facere

cere non poſſit ut meretrix non fuerit, in cauſa eſt, quod mendacium ut ſit veritas, efficere nequeat. Neque verò hoc impotentię ipſum arguit, ſed demonſtrat naturam quæ ab eo quod ipſam non deceat abhorret. Alienum autem prorſus ab ipſo eſt mendacium. Porrò mendacium eſt efficere ut fornicata meretrix, fornicata non fuerit. Oportet autem, ut dixi, ſtultas hujuſmodi, multumque abſurditatis in ſe habentes quæſtiones, ab initio ne admittere quidem.

Ad eos qui dicunt, Quod ignoravit Filius extremum diem adverſus Agnoetas

Cap. XIV.

Aiunt verò etiam alios, quum audiunt Chriſtum dicentem. De die illa ſive hora nemo novit, neq; angeli cœlorum, neque Filius, niſi ſolus Pater: ſtultiſſimè imperitiſſimeque affirmare, diem illum, ſive horam reverà ignotam eſſe Verbo quod ex eſſentia Dei ac Patris genitum eſt. ut ita in angelorum ordinem redigatur, nullaq; ratione differre videatur ab iis qui per ipſum facti ſunt. At verò quo pacto ejuſdem ordinis, ejuſdemq; naturæ cẽſeri poſſint creatura & Creator? aut quomodo non potius immenſo intervallo disjungantur? Hic enim eſt ſupra omnia. hoc vero, inter omnia. At ſi exiſtimant, te ipſa Chriſtum aliquid ignorare, quatenus eſt Deus, aberrant à ſcopo, & in rupes impingunt, atque adverſus divinam ipſius gloriam cornu attollunt. Invenietur enim (ſi ita ſe res haberet ut ipſi dicunt) neque *Marc 13. Matth 24.*

coëſſentialis ampliùs Deo ac Patri Filius. Si enim novit quidem Pater, ignorat autem Filius: quonam pacto æqualis ei erit, ſive coëſſentialis? Oportet enim id quod ignorat minus eſſe, quàm id quod novit. idq; eo eſt abſurdius, quod conſiliũ ac voluntas Dei & Patris vocatus
1 Cor 1 eſt Filius. Paulus enim de ipſo ait. Qui factus eſt nobis
Coloſ 2 à Deo ſapientia. Et ruſsùs, In quo ſunt omnes theſauri » ſapientiæ & cognitionis abſconditi. Quin & divinus
Pſal. 72 David canit ad cœleſtem Patrem ac Deum, Domine, » in voluntate tua deduxiſti me; Voluntatem appellans Filium ex ipſo genitum. Prætereà quomodò non ridiculum fuerit exiſtimare, ignorare aliquid eorum quæ in Patre ſunt, ipſius Sapientiam & Voluntatem? &, qui ſolus novit Patrem, quo pacto conſummationis diem ignoret? Quanto autem excellentior notitia eſt, ſcire quid ſit Pater, quàm extremum diem noſſe? Scriptum
1 Cor 2 autem eſt rurſum, quòd Spiritus omnia ſcrutatur, etiam » abdita & occulta Dei. Quùm igitur Spiritus qui novit arcana Dei, & omnia quæ ipſi inſunt ipſius etiam Filii ſint: quomodo nõ noverit quę in Patre ſuo ſunt? Quum igitur multis rationibus depravatæ ſtolidæque illorum ratiocinationes abſurditatis convincantur: neceſſe eſt ut ad Incarnationis myſterium veniamus, dicentes: Unigenitum Verbum Dei geſtaſſe quidem unà cum humanitate omnia quæ ipſius ſunt, excepto ſolo peccato. Cõvenit autem meritò humanæ naturæ rationi, ignorantio futurorum. Quocirca quatenus quidem intelligitur Deus, novit omnia quæ & Pater: quatenus autem idem

etiam

etiam homo eſt, non videtur a veritati ignorationem futurorum, quia hæc humana naturæ eſt conſentanea. Quemadmodum verò ipſe quum ſit vita, & vis ac virtus omnium, alimentum corporale ſuſcepit, exinanitionis conditionem non deſpiciens (ſcribitur enim & dormiſſe & laboraſſe) ità quoque ignorationem futurorum, quæ humanitati quadrat, cum non puduit ſibi ipſi adſcribere. Omnia enim quæ humanæ naturæ ſunt ipſius facta ſunt, præter peccatum. Quum verò diſcipuli ea quæ ſupra ipſos erant ſcire cuperent: præ ſe fert utiliter ſe ignorare qua ratione eſt homo, dicitque ea ne ipſis quidem ſanctis angelis in cœlo exiſtentibus eſſe cognita. nè videlicet mœrore afficerentur, quod ipſis arcanum illud creditum non eſſet.

Quomodo intelligendum ſit, Verbum caro factum eſt.

CAP. XV.

QVum verò nonnulli etiam, ut intelligo, interrogent, quidnam ſit, aut quonam modo intelligendum ſit hoc, Verbum caro factum eſt, illud rurſus utiliter monebimus: Cõſuetudinem eſſe Scripturæ divino Spiritu afflatæ, etiam à ſola interdum carne, hominem appellare. Sic in Prophetis promiſit Deus, ſe Spiritum [illegible]
ſuum effuſurum in omnem carnem. Dictum autem eſt rurſum, Quia videbit omnis caro ſalutare Dei. Neque [illegible]
verò dicimus, quòd in ſolam carnem divinus Spiritus eſt effuſus: ſed neque quod ſola caro ſalutem per Chriſtum videat: ſed in homines effuſus eſt Spiritus Sanc-

ctus, & ipſi viderunt ſalutare. Quandò igitur Euangeliſta dicit, Et Verbum caro factum eſt, non Verbum Dei in carnem tranſmutatum docet (immutabilis enim eſt, utpotè ex immutabili Patre) ſed quod carne animatâ intellectualiter, ſibi appropriatâ, admirabili ratione proceſſerit homo ex ſancta Virgine. Neque enim prius exiſtens homo, Deus eſt effectus: ſed Deus exiſtens natura, factus eſt homo.

Adverſus dicentes, Vnumquenque dignam retributionem ſortiri. Neque enim dixit Salvator quod pauper quidam homo, ſed Lazarus, ut appellatione nominis oſtenderet reipſa ac verè eam factam fuiſſe.

Cap. XVI.

IVdicium poſt reſurrectionem futurum Sacra Scriptura teſtatur. Reſurrectio autem futura non eſt, niſi redeunte rurſus ad nos ex cœlo Chriſto in gloria Patris cum ſanctis angelis. Ita & ſapientiſſimus Paulus inquit,

1. Theſſ. 4. Dominus ipſe in mandato in voce archangeli & in tu-
» ba Dei deſcendet de cœlo. Clanget enim tuba, & mor-
» tui in Domino ſuſcitabuntur incorrupti. Quum igitur nondum è cœlo deſcenderit univerſorum judex, ne reſurrectio quidem mortuorum facta eſt. Quomodo autem non abſurdum cogitatu fuerit, factam jam eſſe aliquibus aut bonorum aut malorum operum retributionem? Eſt igitur ſimilitudinis ratio eleganter expreſſa iis verbis, quæ de divite & Lazaro à Chriſto dicuntur. Ratio autem rei ita ſe habet, ut Hebræi tradunt: Lazarum eſſe quendam, qui tum temporis Hieroſolymis

extre-

extrema paupertate ægritudineq́, laborabat, cujus etiam Dominus meminerit, veluti in exemplum proponens ipſum ad manifeſtiorem dicti ſui explicationem. Quum itaque nondum è cœlo deſcenderit omnium Salvator Chriſtus; neque reſurrectio quidem facta eſt, neque operis alicujus retributionem aliqui cōſequuti ſunt: ſed veluti in imaginem per parabolam deſcribitur dives deliciis affluens, & immiſericors: & pauper ægrotus. ut intelligant ii qui divitiis in terra abundant, ſi à benignitate abhorreant, & liberaliter prompteque impartiri, & pauperum neceſſitati ſubvenire noluerint, gravi eos atque inevitabili ſupplicio afficiendos.

Adverſus dicentes, Quo pacto dæmones, quum incorporei ſint, cum mulieribus rem habuerint.

Cap. XVII.

Qvandoquidem verò nonnullos dicere aiunt, Quo pacto dæmones, quum ſint incorporei, rem habuerint cum mulieribus; quæ quidem ex ipſis procrearunt gigantes: oportet nos etiam ad hoc breviter reſpondere; non totam hiſtoriæ ſeriem perſequentes, ſed rei ipſius ſenſum compendioſè declarantes. Ait igitur, primis illis ſeculis ſive temporib. diſtinctam fuiſſe progeniem Caim à progenie Enos, qui ob eximiam juſtitiam vocatus eſt ab illius temporis hominib. Deus. Speravit enim, inquit, vocari nomine Dei ſui. Poſteri *Gen. 4.* itaque Enos quum eſſent juſtitiæ cultores, omniſque probitatis ſectatores, patris mores referebant, ejuſque

 veſtigiis

veſtigiis inſiſtebant. Poſteri verò Caim feroces atq; execrabiles, nullum pravitatis genus prætermittebant: talis autem fuerat etiam eorum pater. Quamdiu igitur inter ſe progenies miſtæ non fuerunt, poſteri Enos optimæ laudatiſſimæque vitæ ſplendorem integrum conſervarunt. Poſtquam autem, inquit, filii ejus, cui Deo cognomen erat, hoc eſt, Enos, filiabus Caim oculum adjecerunt (quas etiam Scriptura filias hominum appellat) deinceps eas deperierunt, turpibuſque deſideriis ſuccubuerunt, & ad illarum mores deſciverunt. Indignatus autem Deus, effecit ut mulieres ab eis acceptæ deformia monſtra parerent; quæ & Gigantes nominarunt, ob morum quibus præditi erant aſperitatem & turpitudinem, implacabilemque ferocitatem. Qui itaque poſt Septuaginta extiterunt, quatuor interpretes, hunc locum explicantes, non ſcripſerunt, quod filii Dei videntes filias hominum: ſed hi quidem, δυναστευόντων, id eſt præpotentium, hi verò, δυναστῶν, hoc eſt dynaſtarum ſive principum. Stultum autem eſt exiſtimare, dæmones incorporeos corporis munia exequi poſſe, quodque à natura ſua alienum eſt efficere. Neq; enim quicquam eorũ quæ in rerum natura exiſtunt aliquid præter ſuam naturam præſtare poteſt, ſed unumquodque ut factum eſt, ita manet, ſuum cuique munus præſcribente Deo. Ipſe enim eſt author ac Dominus omnium ortûs, cujus nutu atque arbitrio unumquodq; eorum quæ ſunt, eſt id quod eſt. Sciendum verò eſt etiam hoc, quædam exemplaria habere, Quia vidẽtes angeli Dei filias hominum

num. Hæc autem annotatio eſt, ad exteriorem marginem poſita Vera autem ac genuina lectio eſt, Videntes Filii Dei filias hominum.

Adverſus dicentes, Filium quidem quo ad dignitatem divinitatis adfuiſſe Patri, quando factus eſt homo, & erat in terris, ſecundum hypoſtaſim vero, nequaquam.

Cap. XVIII.

INtelligo quoſdam temerariè atque inconſideratè etiam in magnis adeoque gravibus rebus nugantes, hujuſmodi quippiam aſſerere: Unigenitum Dei Filium juxta dignitatem quidem Deitatis atq; eſſentiæ adfuiſſe Patri, quando in terris egit, cumque hominibus verſatus eſt; quippe qui coëſſentialis Patri ſit: hypoſtaſeos autem ratione nequaquam. Exinanita enim eſt, ut ipſi dicunt, omnis filialis hypoſtaſis ex cœlo, & ex paterno ſinu. Neque enim copulanda eſt hypoſtaſis hypoſtaſi, neque eæ quæ in una eademque eſſentiâ exiſtunt. Ego vero præcipitem illorum qui ita ſentiunt inſcitiam admiratus, hoc neceſſario dicendum exiſtimavi, quòd eſſentiæ Dei quantitas ab ipſis attribuitur, quodque cōprehenſibilem ac terminatam eam ſtatuunt, & non amplius jam interminatam, neque incomprehenſibilem, ſed quæ jam locis comprehendi, & ſpatiis circumſcribi poſſit. Hæc vero corporū rationibus conveniunt: quocirca corpus etiam erit. omnino autem etiam forma præditum, neq; abſque corpore. talia enim corporibus conveniunt. At quomodo Salvator inquit, Deus

Spiritus

Spiritus eſt? Spiritum enim ipſum eſſe dicit, ut im menſam illam ineffabilemque naturam à corporea imaginatione eximat. An nõ verò iis qui hujuſcemodi divul-
Matth. 11 gant, aut ſentire audẽt, merito quis dixerit, Iuſtificata eſt ex te Sodoma? Gentiles enim ſapientes magis piè de Deo ſentiunt, qui illum corporis, formæ, quantitatis, partium, & figuræ expertem eſſe affirmant, & ubivis locorũ eſſe, neque ab ulla re abeſſe Quo pacto autem etiam illud ipſos latuit? Si enim Filius exiſtens coëſſentialis Patri, evacuavit ſua præſentia cœlum quando factus eſt homo, & cum iis qui in terra ſunt eſt verſatus: conſentaneum fuerit terram quoque fuiſſe vacuam hypoſtaſeos Patris, quando ipſe non eſt factus homo, neq; cum hominibus verſatus. ſed (ut quidpiam juxta ipſorũ imperitiam dicam) manſit in cœlis. Quomodo
Ioan. 14. igitur Salvator dixit, Quia in me manens Pater ipſe fa-
» cit opera? quo pacto autem per Prophetam ait, An non
Ierem. 23. cœlum & terram ego impleo, inquit Dominus? Et
» rurſus, Deus propinquans ſum ego, dicit Dominus, &
» non Deus è longè Omnia enim propè ſe habet, omnia implens ſimul cum Patre genitus ex ipſo ſecundum
Pſal. 138. naturam Chriſtus. Idcirco & Propheta David, Quo
» ibo, inquit, à Spiritu tuo, & à facie tua quo fugiam? Neque enim cœli uſpiam, neque terra inveniri poſſunt, ineffabilis Divinitatis vacua. Nã, ut dixi, omnia implet divina & coëſſentialis Trinitas. Meminerint autem ejus quod & Salvator omnium & Dominus ſanctis Apoſto-
Ioan. 16. lis dixit, Expedit vobis ut ego vadam. niſi enim abiero,

Paracle-

Paracletus non veniet ad vos. Poſteaquam autem abiit, præſtans id quod promiſerat, miſit nobis ex cœlo Paracletum, hoc eſt Spiritum. Eſt autem is coëſſentialis Patri & Filio. Quum ergo deſcendit in terram Paracletus ut nos ſanctificaret Spiritus, in cœlis etiam non erat? Atqui illud etiam dicendum eſſet, quod quum nos ſanctificaſſet rurſus in cœlum conſcenderit, neque amplius nobis adeſt. Atqui ſcriptum eſt, Spiritum Dei repleviſſe orbem. quin & ipſe Chriſtus ad Patrem conſcenſurus, dixit, Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, & uſque ad conſummationem ſeculi. Si verò nobiſcum eſt, vacui ſunt omnino etiam nunc, ut ipſi loquuntur, Filialis hypoſtaſeos cœli, & deſerto Patris ſinu, cum iis qui in terra ſunt jam potius verſatur, adeo enim abſurda ut dixi effutiunt illi. At verò, quiſnam illorum inſcitiam ferat, aut quis paulo cordatior non jugibus lacrymis illos deploret, qui ſacras & divinas Scripturas ignorantes, quidquid ipſis in mentem venit temerè eructant, & à rectis Eccleſiæ dogmatibus excidunt. Quid Philippo de Patre dicenti reſpondit Chriſtus? Non credis quod ego in Patre, & Pater in me eſt? Fieri itaque non poteſt ut alter abſque altero ſubſiſtat: ſed ubi Pater eſſe intelligitur, ibi etiam omnino eſt & Filius: & ubi Filius, ibi & Pater. Si enim eſt ſplendor Patris Filius, & Verbum ipſius, & Sapientia, & Potentia: quo pacto fieri poteſt ut abſque Verbo & Sapientia & Potentia percipiatur Pater? Quomodo autem ſapientia Dei, verbumque ipſius ac potentia ſeparari intellectu

Matth. 28.

Ioan. 14.

L poſſit à

poſſit à Patre? aut quo pacto nõ inexiſtat ipſi character ipſius? aut quomodo character ſeparetur à Patre? At non eſt character, inquiunt. neque enim copulandam eſſe hypoſtaſim hypoſtaſi, neq; eas quæ in una eſſentia exiſtunt. atque ita ferè quæ noſtræ naturæ conveniunt ad nugas ſuas demonſtrandas transferunt. At verò quomodo non illos intelligere oportuit, quòd quæ divinæ naturæ ſunt propria ac peculiaria non ex noſtra natura metienda ſunt, ſed propriam rationem obtinẽt, fideque ſuſcipiuntur, neque curioſiores ratiocinationes admittunt. Vna enim eſt ineffabilis divinitatis in tribus & peculiaribus hypoſtaſibus natura: diverſa planè à nobis ratione, neque creaturarum rationem ſequitur. Atque hoc quidem ex multis videre licet. Nos enim filiorum noſtrorum patres ſumus, per ſeminis emiſſionem, & ſeparationem. Quod enim procreatur propriam quandam ac peculiarem in univerſum diverſitatem nanciſcitur. Non autem ita ex Deo & Patre Filium genitum dicimus. Effulſit enim ex eſſentia ipſius, & luminis inſtar ex ipſo exſplenduit. Neque vero extra ipſum factus eſt ſed ex ipſo, & in ipſo eſt. Ac, parentes quidem noſtri filiis ſuis ſunt ſeniores. In Deo autem hoc nequaquam ita ſe habet. Vnà enim ſemper exiſtit cum Patre, & coæternam habet cum ſuo genitore ſubſiſtentiam, ut & ſemper Pater eſſe cernatur. Nullum enim tempus unquam fuit, quo non hoc (Pater videlicet) fuerit. Eſt igitur idem natura cum Patre divinũ atque ſupermundanũ germen: diſcernitur verò tantum filiationis ratione. Neque

ne. Neque enim eſt Pater, quia neque ille Filius. Quum itaque ſuprema omnium eſſentia omnia impleat, quia & omnem creaturam & mentem rationemque excedit: deſinant cavillari nonnulli qui ex privato ipſorum corde loquuntur, & non ex ore Domini, ſicut ſcriptum eſt: ne veritatem opprimentes ſuis ipſorum capitibus pœnam huic peccato debitam accerſant.

Adverſus dicentes, Vnigenitum hominem factum, cælos divinitate ſua vacuos reliquiſſe.

CAP. XIX.

SVnt qui abſurda quædam, ut audio, ſummeque ridicula dicta effutiunt, loquentes ex corde ipſorum, & non ex ore Domini, ſicut ſcriptum eſt. Vbi enim veritatis ſplendor ac pulchritudo non elucet; ibi omnino pater mendacii exitiale pravitatis ſuæ virus effundit. Intelligo igitur quoſdam extrema inſcitia gravatos ſentire ac dicere, Vnigenitum Verbum Dei, quum factum eſt homo, cum hominibus in carne degens, vacuos divinitatis ſuæ cœlos reliquiſſe. Hoc autem nihil aliud eſt quàm ſi dicas eum quantitate menſurari poſſe, comprehenſibiliſque eſſe naturæ, & in loco manere, quemadmodum corpora, reliquæque creaturæ. Ignorarunt autem fortaſſe, Divinitatem incorpoream eſſe, figuræ & partium expertem, quæque quantitate menſurari & loco circumſcribi nequeat: ſed implere quidem omnia, & in omnibus, immenſamque eſſe juxta propriam ſuam naturam. Scriptum eſt enim, Quonam ibo a Spiritu Pſal. 138.

„ tuo, & à facie tua quò fugiam? Si aſcendero in cœlum, tu
„ illic es. Si deſcēdero in infernum, ades: Si ſumpſero alas
„ meas diluculo, & habitavero in extremis maris, etenim
„ illic manus tua deducet me. Oportebat igitur eos non præ inſcitia temerarias haſce voces eructare, ſed ſecum perpendere qualis & quanta, & quam excellens ſit divina atq; immenſa ineffabiliſque Dei natura. Quo pacto enim Deus Verbum ſejunctum aliquãdo fuerit à Patre, aut in ipſo manere deſierit? Si enim fieri poteſt ut à lumine excidat ſepareturque ſplendor qui ab ipſo procedit veriſimiliter etiam intelligi poſſet fieri poſſe ut Filius cum Patre non ſit. Quomodo autem nõ intellexerunt, creaturam, ut[exempli gratia] ſolem (nam & Sol creatura eſt per Verbũ ipſum ad ortũ traductus) per Zodiacum, præſcripta ſibi in cœlo via in orbem ferri, demittere autem quovis locorum ſuum lumen. quumque omnia impleat ſplendore quem ex ſe effundit, nihilominus tamen illum etiam in ſe retinere? Aliquandóne igitur non fuerit in Patre ſplendor gloriæ ejus? ſeparatáve fuerit aliquando ab hypoſtaſi ejus, imago ipſius, & quum omnia impleat Pater, an non etiam hoc juxta propriam ſuam naturam habebit Filius, quod videlicet omnia impleat, & ubivis locorum ſit, neque ab ullo abſit? Diverſæ igitur naturæ ab ipſo erit. Quocirca in Arianorum erroneam opinionem prolabuntur, qui hæc de ipſo dicere audent. Si enim verè crediderunt, Filium & Deum & ex Deo Patre ſecundum naturam genitum eſſe. cur non adſcribunt illi quæ divinæ naturæ conveniunt? Si

verò

verò nomen quidē Dei ipſi affingunt, divinitatis autem dignitatibus atq; inſignibus ipſum privant, ignorant ſe Creatorem ad creata deturbare, omniumque ortus authorem ac Dominum eodem cum creaturis ordine collocate. Quocirca erat quidem in terra, viſus ſecundum carnem homo; pleni autem nihilominus ipſius divinitatis erant cœli. Omnia enim implet Deus exiſtens Verbum.

Adverſus dicentes, Verbum peculiariter miracula operari, ſanctâ ipſius carne nihil ad hoc conferente.

Cap. XX.

EOs autem qui affirmant non oportere cōmunem facere carnem cum Divinitate Vnigeniti, neque divinitatem cum carne in editionibus miraculorum: aut etiam ſuſcitatum eſſe Lazarum è monumento clamante non homine, ſed Deo Verbo: & quum iter faceret non Deum laſſitudinem ſenſiſſe, ſed hominem aſſumptum, qui etiam famem ac ſitim eſt expertus, crucique affixus & mortuus eſt: in univerſum à veritate aberrare dicimus, myſteriumq; Incarnationis ignorare. Neque enim dicimus duos eſſe Filios, neque duos Chriſtos, ſed unum Chriſtum & Filium, qui quidem ex Deo Patre ante omnia ſecula & tempora genitus, & in ipſo exiſtit Verbum ipſius: in ultimis autem ſeculi temporibus eundem ſecundum carnem ex muliere natum. Ne igitur tanquam binomen diſtinguant ac ſeparent, néve duos nobis inducant Filios: ſed unum atque eun-

 dem fa-

dem fateantur, ut Incarnatum Dei verbum, ejuſdemq; eſſe omnia, & verba & operationes. Quum enim ipſe Deus ſit, & ſimul quoque homo, loquitur convenienter & divinitati & humanitati: operatur autem etiam ſimiliter & divina & humana. Quum igitur non fatentur unum Filium & Dominum, deſinant imperitè eum dividere & partiri in duos; ut unus quidem ſeparatim & diſtinctè Filius intelligatur, Verbum videlicet ex Deo Patre: alius autem rurſus ſeparatim & diſtinctè Filius (ut ipſi quidem volunt) qui hominem aſſumpſit. Nos enim nequaquam ita dicimus, neque ita credimus: ſed quòd Deus exiſtens Verbum factum eſt caro, neque deſiit eſſe Deus, ſed permanſit id quod erat abſque ulla mutatione ſive alteratione, & carnis atq; ſanguinis particeps ſecundum Scripturas: carnem verò ipſi unitam, propriamque ipſius effectam, anima intelligente animatam fuiſſe dicimus.

Adverſus dicentes, Non eſſe aſſumptum cum carne ſibi unita Et adverſus dicentes, Corpus aſſumptum Sanctæ Trinitatis commiſtum fuiſſe.

Cap. XXI.

Aſſumptum verò eſſe cum carne ſibi unita quomodo quiſpiam negaverit? Suſcitatum enim à mortuis, ipſum videlicet ſicut apparuit & intelligitur „ homo, collocavit Pater in dextra throni majeſtatis in
Epheſ. 1. excelſis ſupra omnem principatum, & poteſtatem, &
„ dominationem, & ſupra omne nomen quod nomina-
„ tur. Veniet autem ita rurſus ſuo tempore. Suffecerit au-

tem

rem ad hujus rei fidem ſanctorum angelorum vox, qui ipſum in cœlos aſcendẽtem, poſtquàm è mortuis ſuſcitatus eſſet, viderunt, aperteque clamarunt, Hic eſt Ieſus aſſumptus è vobis, hic veniet eodem modo quo ipſum vidiſtis euntem in cœlum. Act. 1. Si ergo qui Aſſumptionis ejus ſpectatores fuerunt Verbũ carne exutum viderunt, merito nõnulli etiam ita venturum eum ſuſpicarentur. Quum verò ſanctis Apoſtolis certiſſimam fidem fecerit, palpabile corpus ſuum oſtendens, & ſic aſſumptus eſt: ita rurſum venturus eſt, neque Apoſtoli falſa de ipſo prædicarint. Porrò neque illud nonnulli perperam imaginentur, ſed ne ſuſpicentur quidem; corpus Verbo unitum Sanctæ Trinitatis naturæ commiſtum fuiſſe. Fieri enim nõ poteſt ut ad ineffabilem illam & immenſam omniq; intellectu & verbis ſuperiorem eſſentiam acceſſio aliqua, ac potiſſimum extraneæ atque diverſæ naturæ, fiat. Eſt enim in ſe ipſa perfectiſsima, nulliq; immutationi obnoxia, quandoquidem in ipſam nulla planè mutatio ſive alteratio cadit, neque augmento, ut dixi, ullo indiget. Vana itaque & inanis eſt eorum opinio, qui præ nimia inſcitia, ſecundum commiſtionem ſive coitionem, in ipſa Sanctæ Trinitatis natura corpori locum eſſe contendunt. Neq; enim nos ita ſentimus: ſed rectam ſequimur de Chriſto omniũ noſtrûm Salvatore ſentẽtiam. Dicimus enim Vnigenitũ Dei Verbum Incarnatũ eſſe, nõ propria ſua natura in carnem transmutata, ſed ea ex ſacroſancta Virgine accepta, venturumq; eum eãdẽ carne rurſum in gloria, cum ſanctis Angelis.

Quod

by Google

Quod per propriam carnem miracula edat Deus exiſtens Verbum.

Cap. XXII.

HOminem verò, Vnigenitū Dei verbum factum fuiſſe dicimus, non ut deſineret eſſe Deus; ſed neque ut nudum intelligatur Verbum: ſed potius ut Incarnatum, proprium ſibi corpus ex Virgine & Deipara efficeret. Quocirca, qui Chriſtum nominat nō nudum Verbum ſignificat, neque hominem vulgarem, vel tanquam unum noſtri ſimilem: ſed, ut dixi, Incarnatum ex Deo Patre verbum, & unctū in Apoſtolatum. Neq; enim homo (ut quidā volunt) Deus eſt effectus, unitus Verbo: ſed Verbum ipſum carne aſſumpta homo factum, manſit etiam Deus. Quum igitur miracula edit, ne ſeorſim ſeparans à ſancta ipſius carne verbum Dei, ſoli ipſi vim miraculi editi tribuas: ſed ita potius piè cogita, Vnigenitum Dei verbum hominem factum etiam per propriam ſuam carnem ſæpenumero operatū eſſe. quippe qui propriam illam ſibi habuerit, non per confuſionem & commiſtionem. Ac quemadmodum intelligi poteſt de fabro (lignario putà vel ferrario) quod operatur quidem anima per proprium corpus, nemo tamen dixerit ſolius animę eſſe opera, tametſi illa incitet ac moveat corpus ad opus, ſed utriuſque: ita quoque ſentiendum eſt de Deo. Nam ante Incarnationem nudum exiſtens adhuc per ſe Verbum opera edidit divina: homo autem factum, per carnem etiam ſuam, ut dixi,

opera

opera edidit. Ita enim admovit manũ cæcis, ita rurſum extenſa manu loculum attingens ſuſcitavit viduæ filium: ita luto ex ſputo & terra facto, unxit oculos cæci ab ortu. Si verò ſpiritualiter etiam vixit, cogita rurſus quod traducens humanam naturam ad ſpiritualem vivendi rationem, ipſe rem humaniter orſus fuerit, ut via ac principiũ humanę naturę eſſet, ut vitam degere poſſet non jam carnaliter & voluptuosè, ſed potius ſanctè & ſpiritualiter. Omnis enim boni principium, nobis factus fuit. Idcirco enim factus eſt homo, ut ab imbecillitate in Adam cõtractã, natura noſtra, liberata, tanquam in ipſo & quidem primo ſpiritualem illam declararet.

Adverſus dicentes, An fieri potuerit ut Chriſtus peccaret, geſtans ſimilitudinem Adæ propter carnem.

Cap. XXIII.

Stolidi verò ac dementes prorſus ſunt, qui ipſum etiam Chriſtum neſcio quo pacto peccare potuiſſe affirmant, eam ob cauſam quòd in forma nobis ſimili per Incarnationem ſit factus, quodq́; formam ſervi acceperit, & cum hominibus in terra ſit verſatus. Si enim deſiit eſſe quod erat, aut ex divina natura in humanam tantum ac noſtri ſimilem naturam abiit: humanæ imbecillitatis illum arguant. Si verò idcirco humanam naturam geſtavit, ut quæ in Adam imbecilla erat, in ſe validiſſimam & peccato ſuperiorẽ declararet: cur fruſtra id anxiè inquirunt quod invenire non poſſunt? Quomodo autem ipſius obliti ſunt dicentis, Ve- *Ioan. 14.*

M nit Prin-

» nit Princeps mundi, & in me non habet quicquam. Arguit quidem peccati omnem carnem, ipſius author. ſed ſtulta atque ſiniſtra ipſius accuſatio nullum in Chriſto locum habuit. Nullum enim prorſus in ipſo peccatum inventum fuit. Etenim ad Iudæos inquit, Quis
» ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, cur non creditis mihi? Quemadmodum igitur in Adam condemnati ſumus ob inobedientiam, mandatique tranſgreſſionẽ: ita in Chriſto juſtificati ſumus, propter omnimodam ipſius à peccato immunitatem, ſive puritatem & perfectam inculpatamque obedientiam. & naturæ humanæ gloria ac dignitas in hoc eſt reſtituta. Obſtructa itaq; eſt maledictio, & obturatũ os peccati, & cum ipſo mortis imperium irritum factum eſt, ac quodammodo cum ſua radice emarcuit. Si enim peccatum, fons atque origo omnium malorum nobis fuit: abolitio eorum quæ nobis acciderant fuerit, juſtificatio in Chriſto per obedientiam ingreſſa, omnique planè culpa carens. Quocirca etiamſi Adamum, ut ipſi dicunt, geſtavit: non tamen illi ſimilis erat, qui ex terra terrenus, ſed ut cœleſtis, incomparabiliter præſtantior terreno. Porrò puritatis à peccato laude humanam naturam in ipſo ornatam fuiſſe facile quis contempletur, quum Scriptura Sacra de ipſo teſtetur, Qui peccatum
» non fecit, neque inventus eſt in ore ejus dolus.

Cur non

Cur non ſtatim ab initio apparuerit Dominus, ſed ultimis temporibus humanæ vitæ tribuerit divinitatis ſuæ apparitionem.

Cap. XXIV.

QVia quum humanæ vitæ miſcendus eſſet, ut nequitiã expurgaret, utiliter præſtolatus eſt donec omnis nequitia, quæ inimici opera radices egerat, germen emiſiſſet. Tum demum, ut Euangelium loquitur, ſecurim radici admovit. Etenim medici qui in arte ſua excellunt, quum interius in corpore æſtuat febris, & paulatim ex cauſis morbificis ægritudo accenditur, ſuperſedent curationi, donec ad vigorem morbus proceſſerit, nullam ex cibis opem ægrotis adferentes. Vbi veró morbus ad ſtatum pervenerit, tunc primum artem ſuam adhibét, quum jam totus morbus ſe exeruerit. ita etiam eos qui animæ vitiis laborant curans, morbo ex nequitia curãdo tantiſper ſuperſedit, donec natura quid, quid in ſe mali habebat totum patefecit, ne quid occultũ incuratum relinqueretur, quum medicus ea tantum quæ apparent curet. Idcirco neque temporibus Noë, quum omnis caro in iniquitate corrupta eſſet, apparitione ſua medelam adfert, quia nondũ Sodomiticæ nequitiæ germen epullularat. neque eo tempore quo Sodomorum urbs everſa fuit Dominus apparuit, quia multa adhuc in humana anima vitia delitefcebant. Vbi enim adverſus Deum bellans Pharao? ubi Ægyptiorum indomita malitia? At ne tum quidem totius univerſi inſtauratori oportunum viſum fuit (poſt Ægyptia, in-

M 2 quam,

quam, mala) vitæ miſceri. Oportebat enim etiam Iſraëlitarum inobedientiam manifeſtari, oportebat & regni Aſſyriorum & Nabuchodonozor flagrantiſſimam ſuperbiam manifeſtam fieri oportebat ſanctorum cædem veluti pravum aliquod & ſpinoſum malæ diaboli radicis germen excitari: oportebat Iudæorum adverſus ſanctos Dei rabiem manifeſtari, occidentium Prophetas, & eos qui miſſi erant lapidibus obruentium, ac tandem piaculare ſcelus in Zachariam inter ipſum altare & templum perpetrantium. adde etiam catalogo pravorum germinum, infantium cædem ab Herode perpetratam. Quum igitur omnis in univerſum nequitiæ vis ex prava radice emerſit, multiſque modis excrevit in voluntatibus ac ſtudiis per unamquaque generationem, malitia promiſcuè luxuriante: tum demum
Act. 17. (ſicut ait ad Athenienſes Paulus) ignorantiæ tempora deſpiciens Deus, ultimis temporibus advenit: quum non eſſet qui intelligeret, neque inveniretur qui quæreret Deum; quando omnes declinarant, ſimulque inutiles facti erant; quando omnia implicata fuerunt malitia, quando abundavit peccatum, quando ad ſummam menſuram nequitiæ caligo excrevit. tunc, inquam, apparuit Gratia. tunc veri luminis radius effulſit: tunc exortus eſt Sol juſtitiæ, iis qui in tenebris atque in umbra ſedebant: tunc multa capita draconis contrivit, pede illa proculcans per humanam carnem, terræque illiſit atque protrivit. Neque verò quiſpiam in præſenti vitæ ſtatu ſermonem hunc veritati repugnare arbitretur, quo

aſſerimus.

aſſerimus Dominum ultimis humanæ vitæ temporibus illuxiſſe. Dicet enim fortaſſis adverſarius, veriſimile eſſe eum qui tempora præſtolatus eſt ad nequitiæ manifeſtationem commoda, ut illam quum ad ſummum excreviſſet tolleret: veriſimile, inquam, eſſe eum omnem illam ſemel funditus ſuſtuliſſe; ita ut nullæ amplius ejus in vita reliquiæ hærerent. Nunc verò & cædes, & rapinæ, & adulteria, & quid non peſſimorum flagitiorum perpetratur? At qui eò reſpexerit, ſimilitudine quadam à rebus notioribus ſumpta dubium ſolvat. Quemadmodum enim videre eſt, ſiquis reptilia interficiat, non ſtatim eum capite tractus etiam & gyri colliduntur atque intereunt; ſed illud quidem emoritur, hi verò adhuc animæ in ſe agitationem habẽt, vitalique motu non ſunt deſtituti: ita etiam interfector Draconis, quum jam bellua per omnes hominum generationes graſſata multum excreviſſet; caput illi præſcindens, hoc eſt flagitiorum inventricem facultatem multis capitibus præditam ipſi adimens, de gyrorũ & tractuum volutatione parum laboravit: motum in bellua relinquens, qui iis qui poſtea venturi eſſent occaſionem certaminis præberet.

Quodnam ſit caput colliſum

Cap. XXV.

Caput colliſum illud eſt, quod pravo ſuo conſilio mortem invexit, quod exitiale venenum homini per dogma immiſit. Qui ergo mortis imperium diſſolvit, poteſtatem in capite ſerpentis ſitam (ſicut ait Propheta)

pheta) colliſit. Reliquus autem ſerpentis tractus per humanam vitam diſperſus, quandiu natura humana motibus ad pravitatem vergentibus eſt obnoxia, ſquamâ peccati vitam exaſperat, & potẽtiâ quidem mortuus eſt, cum nimirum caput ſublatum ſit: quum verò temporis meta præterierit, & ea quæ moventur ſubſtiterint, in ea videlicet quam exſpectamus vitæ conſummatione, tunc etiam extremum inimici volumen, hoc eſt mors, exoleſcet: atque ita in univerſum bellua hæc ſive nequitia de medio tolletur, omnibus ad vitam revocatis per reſurrectionem: juſtis quidem ſtatim ad cœleſtem quietem traductis, iis verò qui peccatis fuerint obnoxii igni gehennæ traditis.

Nuptiarum expertem, Incorruptam vocare, hominum conſuetudo eſt

Cap. XXVI.

Magnus ille Moyſes, quando ignis è rubo exarſit, neque tamen rubus flammæ vi atque ardore marceſceret, Tranſiens videbo, inquit, magnam viſionem hanc. per Tranſitum, non localem, ut arbitror, motum ſignificans, ſed certam quandam temporis evolutionem. Quod enim tunc in flamma & rubo figuratum fuit, id elapſo intermedio tempore manifeſtè in Virginis myſterio revelatum fuit. Quemadmodum enim illic lumen virgultum accendit, neque tamen aduritur: ita etiam hîc Virgo, & parit lumen, & non corrumpitur. Si verò rubus figuratè ſignificat Deiparum Virginis corpus, ne te offendat figura. Omnis enim caro pro-

ro propter peccati ſuſceptionem ea ratione qua caro eſt tantum, peccatum eſt. Peccatum verò à Scriptura, Spinæ appellatione nominatur.

Zachariam inter templum & altare interfectum, non fuiſſe opportunum ut in teſtimonium Virginis matris ſtatueretur.

CAP. XXVII.

Zacharias hic ſacerdos erat, & prophetiæ dono clarus. Prophetię autē vis deſcripta in libro Euangeliorum prædicatur; quod divina gratia hominibus viam ſternens ne partum ex Virgine indignum eſſe fide exiſtimarent, minoribus miraculis incredibilium aſſenſionem ac ſidero præexercet: Anus decrepitæ naſcitur filius. Hoc veluti præludium eſt myſterii partus virginei. Quemadmodum enim Elizabeth non naturæ beneficio ac facultate fit mater, quum ſterilis per omnem vitam conſenuiſſet, ſed divinæ voluntati filii generatio accepta refertur: ita etiam virginei partus incredibilitas ad Deum relata fidem invenit. Quum igitur partus anus ſterilis Virgineum partum præcedat, is qui ad vocem ejus quæ Dominũ utero geſtabat, priuſquam in lucent prodiret in materno utero exultabat, ſimul verò etiam natus eſt Verbi præcurſor: tunc demum ſolvitur Zachariæ per propheticam afflationem ſilentium, & quæcunque profert Zacharias, prophetia futurorum erant. Hic itaque prophetico ſpiritu ad occultorum cognitionem quaſi manu ductus, quum myſterium Virginis de incorrupto partu probè intelligeret, non arcuit inconta-

mina-

minatam puriſſimamque matrem ab eo templi loco qui virginibus ex lege deſignatus erat. docens videlicet Iudæos, Creatorem totius univerſi, omniſque creaturæ Dominum, humanam naturam, cum reliquis etiam omnibus, ſibi ſubjectam habere, & pro ſuo arbitratu quocunq; velit ducere: non autem ipſius legibus adſtrictum eſſe. adeo ut in ipſius poteſtate ſit ſitum, novam creaturam creare, quæ mater effecta Virgo eſſe nõ deſinat. Ideirco non arcuit eam à loco templi virginib. dicato. Erat autem locus hic ſpatiũ inter altare & templum, intermedium. Quando igitur audierunt Regem ac Dominũ omnis creaturæ ad humanam nativitatem per Incarnationem procedere: veriti ne in regis poteſtatem atque imperium venirent, eum qui hæc de partu teſtificatus erat, prope ipſum altare Sacerdotem ſacrificant.

Cur glorificet vox angelorum Deitatem in excelſis viſam, dicens Gloria in excelſis Deo, & in terra pax.

CAP. XXVIII.

INgentem lætitiam conceperunt angeli, pace terris oſtenſa, quę prius ſublata fuerat, quæ ſpinarũ & tribulorum ferax, quæ belli ſedes & damnatorũ exilium fuerat, ipſa pacem cõſecuta eſt. O ingens miraculum. Veritas ex terra orta eſt. ejuſmodi dedit hominum terra fructum ſuum. Atque hæc quidem fiunt præ beneplacito erga homines. Deus ſe humanæ naturæ miſcet atque contemperat, ut ſublimitati Dei humana quoque natura coaptetur.

FINIS.

INDEX RERVM QVAE IN CYRILLI LIBRO ADVERSVS ANTHROPOMORPHITAS CONTINENTVR.

A.

ADam quo pacto pœnam peccati ſui in poſteros tranſmiſerit. Pagina 64.
Adæ inobedientia damnati, Chriſti obedientia iuſtificati ſumus. 90.
In Adamo aptitudo ad bonum erat: actus non item. 69
Angeli ad imaginem Dei facti. 58.
Anima quo pacto homini à Deo immiſſa ſit. 57.

C.

COelum cur diuinum in Scriptura ſacra vocetur. 60.
Carnales appetitus per Chriſti Incarnationem remiſſiores effecti ſunt. 70.
Caro in ſacra Scriptura homo vocatur. 75
Caro peccatum dicitur. 96.
Caro Verbo unita, poſt Aſſumptionem Trinitati commiſta non fuit. 87.
Caput colliſum quid ſignificet. 93.
Chriſti appellatione quid contineatur. 58
Chriſti ex Patre geniti, cum Solis ſplendore comparatio. 84.
Chriſti Incarnatio quid naturæ humanæ contulerit. 68.
Chriſto omnia humana ſunt communicata, excepto peccato. 75.
à Chriſto, ut homine, ignoratio futurorum non eſt aliena. 74.
Chriſtum, quatenùs Deus eſt, nihil latet 73.
Chriſtus apparuit, cùm malitia ad ſummum gradum elata eſſet. 90.
an Chriſtus etiam per carnem ſuam miracula ediderit. 85.
Chriſtus unà cum carne ſibi unita aſſumptus eſt. 86.
Chriſtus cur ultimis humanæ vitæ temporibus Incarnatus fuerit. 91.
an Chriſtus ideò, quòd formam Adæ geſſit, peccare potuerit. 89.
Chriſtus non alteratur. 51.
Chriſtus quo pacto in nobis formetur 58.
Chriſtus ſecundus Adam, execrationem prioris diſſoluit. 66.
Chriſtus ſolus ſanctificat & iuſtificat. 66.
Chriſtus unus eſt, non diſtinctus in ſe. 85.
Concupiſcentia ab homine eradicari non poteſt, retundi ſobrietate poteſt. 70.
Concupiſcentia carnis, ſobrietate & metu Dei facilè reprimitur. 70.
Concupiſcentia in vecordibus valida eſt, in iis qui Deum timent, remiſſior eſt 71.
Corpus Verbo unitum, poſt aſſumptionem Trinitati commiſtum non fuit. 87.

D

DÆmones corporea officia exequi nequeunt. 76.

N Dæmo-

Dæmones quo pacto cum mulieribus commercium habuiſſe in ſacris literis dicantur. 77
Deus aliter gignit Filium, aliter hominem. 82.
Deo novam creaturam creare difficile non eſt. 96.
Deo omnia ſunt plena. 80.
Deus cur id quod factum eſt, infectum facere non poſſit. 73.
Deus materiæ & formæ expers eſt. 50
Deus ſpiritus eſt. 49
Dives opibus affluens, in Evangelio quid ſignificet. 77
Divinæ naturæ proprietates fide ſuſcipiendæ ſunt, non curioſius indagandæ. 80
Divinitas & humanitas in Chriſto ſeparandæ non ſunt. 85
Divinitas lumen inacceſſibile. 53
Divinitates in tribus hypoſtaſibus una eſt natura. 80.

E.

ENos ob eximiam juſtitiam vocatus eſt Deus, ejusque progenies Filii Dei. 77
Error eorum, qui Filii Dei, cùm in terris ageret, hypoſtaſim Patris in cœlis adfuiſſe negant. 79.
Error eorum qui hominem ad imaginem, non autem ad ſimilitudinem Dei, factum eſſe contendunt. 60.
Error eorum qui hominem non ad imaginem Dei factũ eſſe volunt, ſed ad imaginem imaginis Dei, hoc eſt, Filii. 60.
Eucharistia in ſolis Catholicis Eccleſiis celebranda eſt. 72
Eucharistiæ reliquiæ in alterum diem ſervatæ, an ſanctificandi vim habeant. 58.

F.

FIliæ hominum in ſacris literis, vocantur filiæ Cain. 78.
an Filius nôrit diem conſummationis ſeculi. 73
Filius, voluntas & conſilium Patris dicitur. 74.

G.

GEntiles ſapientes piè de Deo ſentium. 80.
Gigantes cur vocentur poſteri Cain. 43
Gloria in excelſis Deo, & in terra pax, quid ſignificet. 96.

H

HÆretici extra Eccleſiam celebrant Eucharistiam. 72.
Homines quopacto ſimiles cũ Christo ſint futuri. 62
Hominis natura ab initio bona & juſta fuit. 61
Homo ad imaginem totius Trinitatis factus eſt. 64
Homo naturaliter ad virtutis & juſtitiæ ſtudium ac cultum propendet. 56.
Homo per Incarnationem Verbi non eſt factus Deus ſed Verbum caro, id eſt, homo factum, manſit etiam Deus. 58.
Homo qua ratione ad imaginem Filii potiſſimùm factus dicatur. 51. & 56 & 65. & 23
Homo, quatenus naturaliter eſt bonus & juſtus, ad imaginem Dei factus eſſe dicitur. 56.
Homo quo pacto ſimilitudinem Dei amiſerit. 59.
Homo ratione principatûs, quem obtinet in creaturas, Deo ſimilis dicitur. 58.
Homa-

99

Humanā natura, per Incarnationem Verbi, ſanctificationem ſemel amiſſam recuperavit. 61.
Humanæ naturæ ſtatus poſt reſurrectionem, qualis ſit futurus. 64.

I

IMago & ſimilitudo Gen. 1. idem ſignificant 62
Inſufflatio Spiritûs in Adam deperdita, per Chriſtum Apoſtolis reſtituta fuit. 57.
Ioannis Euangeliſtæ cap. 1. locus explicatus. 55.
Ioannis locus cap. 10. explicatus. 70.
Iuſtitiæ & ſanctificationis deſiderium, hominis naturæ à Deo inſitum eſt. 61.

L.

LAzarus in ſinu Abrahæ ſedens, quid ſignificet. 76
Libertas arbitrii homini à Deo data eſt. 56.

M.

MIracula per Chriſtum edita, non ſoli ejus divinitati, ſed carni etiam adſcribenda ſunt. 88.
Monachi non tantùm orationi vacare debent, verumetiam operari 52.
Mortis pœna tamdiu duravit, ac lex ipſa. 67

O.

OVis feſto Paſchæ in ſua domo ſacrificari juſſa, quid ſignificet. 72.

P.

PArentes ſanctificationem in filios tranſmittere nequeunt 66.
ad Partûs virginei fidem, minoribus miracula via ſtrata fuit. 95.
ubi Pater, ibi & Filius: & contrà 81
Pater & Filius in divinis quomodo differant 82.
Peccatum, ſimilitudinem hominis cum Deo offuſcavit. 61.
Peccatum, ſpina in ſacra Scriptura vocatur 56.
Potentia Dei ab hominibus curioſè inveſtiganda non eſt. 72.
Prophetiæ donum quale ſit. 67.

R

REſurrectio ab Ezechiele viſa, quo pacto intelligenda ſit. 66.
Reſurrectio mortuorum nondùm facta eſt 66.
Reſurrectio mortuorum per Deum in Chriſto vi atque efficacia Spiritus futura eſt. 66.
Reſurrectio quando futura ſit. 76.
Retributio bonorum aut malorum operum, in extremo judicio futura. 76.
Rubus accenſa, typus Virginis matris fuit. 94.

S.

SApientia, potentia, & character Dei, hoc eſt Filius, à Deo Patre nunquam ſeparari poſſunt. 81.
quæ Scriptura ſacra apertè non dixit, curioſiùs indaganda non ſunt. 55.
Scriptura ſacra cùm Deo membra tribuit, quomodò intelligenda ſit. 54.
Scriptura de rebus divinis loquens, ſe humano intellectui accommodat 54.
Spiritus Dei per peccatum repudiatur. 57

Spiritus hominis à Deo poſt creationem inſufflatus, quid ſit. 56.

T.

TRinitati, aut divinitati nihil addi poteſt 87.
Trinitas omnia implet. 80.

V.

VErbum caro factum, non deſiit eſſe Deus. 86,
Verbum caro factum, quomodo intelligendum. 76.
Veritas ex terra orta eſt. 96.
Virginibus quiſnam locus in templo dicatus erat. 96.

ΤΕ΄ΛΟΣ.

INDEX

INDEX LOCORVM SACRAE SCRIPTVRÆ QVÆ IN LIBRO CYRILLI ADVERSVS ANTHROPOMORPHITAS CITANTVR ET EXPLICANTVR.

Geneſ.1 IN principio fecit Deus cœlum & terram. 55.
Faciamus hominem ad imaginem noſtram & ſimilitudinem 62
Gen.3 Terra es, & in terram reverteris 65
Gen.6 Quia non manebit Spiritus meus in hominibus his, quod ſint caro. 59
Ibid Videntes Filii Dei filias hominum 79.
Exod.3. Tranſiens videbo magnam viſionem hanc 94.
Exod 12 In domo una comedet, neque efferet quicquam ejus foras. 34
Pſal.72. Domine, in voluntate tua deduxiſti me. 74
Pſal 84. Veritas ex terra orta eſt. 96
Pſal.103 Avertente faciem, turbabuntur, & in pulverem ipſorum convertentur. Emittes Spiritum tuum, & formabuntur, & renovabis faciem terræ 68.
Pſal.138 Quò ibo à Spiritu tuo, & à facie tua quo fugiam? 80 & 85.
Pſal.18 Lex Dei immaculata 71.
Pſal 138 Si aſcendero in cœlum, tu illic es Si deſcendero in infernum, ades Si ſumpſero alas meas diluculo, & habitavero in extremis maris Etenim illic manus tua deducet me. 80.
Sapient.1. Spiritus Domini replevit orbem. 81.
Ierem 13. An non cœlum & terram ego impleo. 80.
Ibid 11. Deus propinquus ſum, & non Deus è longè. ibid.
Ierem 23 An non cœlum & terram ego impleo, inquit Dominus. 150 & 80.
Ezech.37 Acceſſit os ad os, & junctura ad juncturam, &c. 67.
Ioelis 2 Videbit omnis caro ſalutare Dei 41.
Matth.28. Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, & uſque ad conſummationem ſeculi. 81.
Marc 12 In reſurrectione neq, nubent, neque nubentur, ſed tanquam angeli Dei ſunt in cœlo. 66
Marc 13 Nemo novit, neque angeli cœlorum, neque Filius, niſi ſolus Pater 73.
Luc 1 Non erit illi impoſſibile omne Verbum 72.
Luc 3 Videbit omnis caro ſalutare Dei 75.
Ioan 1. Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum. 55.
Ibid Verbum caro factum eſt 39
Ioan 4. Deus Spiritus eſt. 49 & 52. & 58. & 77
Ioan 3 Amen amen dico vobis, neq.

vocem ejus audiſtis unquam, neq; faciem ejus vidiſtis. 59

Joan.8 Quis ex vobis arguet me de peccato. Si veritatem dico vobis, cur non creditis mihi? 90.

Joan.10 Ego ſum janua & vita, &c. 69.

Joan.10. Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant. 69.

Joan.14 Quia in me manens Pater, ipſe facit opera. 80.

Joan.14. Non credis quòd ego in Patre, & Pater in me eſt? 81.

Joan.14. Venit princeps mundi, & in me non habet quicquam. 90.

Joan.16. Expedit vobis ut ego vadam. Niſi enim abiero, paracletus non veniet ad vos. 80.

Act.1 Hic eſt Ieſus aſſumptus à vobis, hic veniet eo modo quo ipſum vidiſtis euntem in cœlum. 87.

Act.17. Ignorantiæ tempora deſpectans Deus, ultimis temporibus advenit. 92.

Rom 2 Quandò etiam gentes legem non habentes, naturaliter quæ legis ſunt, faciunt, hi legem habentes ſibi ipſis ſunt lex, qui oſtẽdunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtificante ipſorum cõſcientia. 62.

Rom 5 Mors regnavit ab Adam, & uſque ad Moyſen, etiam in eos qui non peccaverunt in ſimilitudinem prævaricationis Adæ 67.

Rom 7. Miſer ego, quis me liberabit à corpore mortis hujus? Gratia autem Deo per Ieſum Chriſtũ Dominum noſtrum. 70.

Rom 7. Quia conſentio legi Dei ſecundùm interiorem hominem. Video autẽ aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & ſubjicientem legi peccati 70.

Rom 8 Quòd enim impoſſibile erat legi in quo infirmabatur per carnem, Filium ſuum mittens Deus in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato cõdemnavit peccatum in carne, ut juſtificatio legis in nobis impleretur, non ſecundò carnem ambulantibus, ſed ſecundùm Spiritum 71.

1 Cor 1 Qui factus eſt nobis à Deo Sapientia. 74.

1.Cor. 2. Spiritus omnia ſcrutatur etiam abdita & occulta Dei 74.

1 Cor 15 Quemadmodum per hominem mors, ita etiam per hominem reſurrectio mortuorum 66.

Ibid Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur 66.

Ibid. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem. 64.

1 Cor 1. Qui factus eſt nobis à Deo ſapientia. 74

2 Cor 3 Quia omnes nos revelata facie gloriam Dei ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur, à gloria in gloriam, tanquàm à Domini Spiritu. 62.

Ibid. Dominus autem Spiritus eſt. 62

Galat 4. Filioli quos iterùm parturio donec formetur Chriſtus in vobis. 58 & 62.

Epheſ 1 Collocavit eum Pater in dextra throni majeſtatis, &c 86

Epheſ 2 Creavit nos Deus ad opera bona. 69.

Epheſ 2 Quia ipſius ſumus factura, creati in operibus bonis, quæ Deus præparavit, ut in iis ambulemus 55

Philipp.

Philipp 3 Qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori gloriæ ſuæ. 62.
Coloſſ 2 In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & cognitionis abſconditi 74.
Coloſſ 3 Mortui ſiquidem eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo, cùm Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos cum illo apparebitis in gloria. 62
1 Theſſ 4. Dominus in mandato, in voce archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cœlo. Clanget enim tuba, & mortui in Domino ſuſcitabuntur incorrupti. 76.
2 Theſſ 3 Audio enim obambulare in vobis nonnullos nihil operantes, ſed curioſè agentes 52.
1 Tim 1 Quia circa fidem naufragium fecerunt Hymenæus & Alexander, dicentes reſurrectionem jam factam eſſe. 68.
1 Tim 6 Lumen inacceſſibile. 53.
1 Pet 2. Quia peccatum non fecit, neque eſt inventus in ore ejus dolus. 92.

FINIS.

BON. VULCANII NOTÆ

In Librum CYRILLI *Adverſus Anthropomorphitas.*

CUm editionem hanc adornans, Iſidori Peluſiotæ qui Cyrillo Alexandrino σύγχρονος fuit, Epiſtolas Græcolatinas Lutetiæ ante annos aliquot editas recenter perlegiſſem, quæ mihi ob eximiam authoris eruditionem atque eloquentiam mirificè placuerunt, adeò ut merito eum à Suida hoc elogio decoratū viderem, [illegible] comparaſſem verò multa ab eo tractata ejuſdem fere argumenti cum iis quæ à Cyrillo variis locum quos modò edimus libris in locis tractantur, operæpretium mihi factus ſum viſus ſi nonnulla ex iis Notis meis intexuerem, quod illas non parum lucis Cyrillo allaturas exiſtimarem, atque ut eademque opera ad lectionem optimi hujus doctiſſimiq; ſcriptoris, qui hactenus neſcio quo pacto in tenebris atque ignoratione hominum jacuit, ſacrarum literarum ſtudioſos invitarem. Inſerui itaque in dictis Notis meis, interdum integram aliquam illius Epiſtolam, interdum quædam ex iis quæ meo judicio magis ad rem facere excerpta, meamque verſionem adjeci. Immiſcui etiam ex Ioannis Zonaræ Epiſtolis MSS (quas Nobilis Doctiſſimuſque p. m. Iuvenis Georgius Douſa Conſtantinopoli attulerat) idem cum Cyrillo argumentū tractantes, ipſum denique Cyrillum ſuipſius interdū interpretem facio, adductis in mediū integris aliquot illius locis, deſumptis ex Libris de adoratione in Spiritu & Veritate, & ex Glaphyris in Pentateuchum nondum in lucem editis, quæ quidem [illegible] Lectori [illegible] largior, dum hæc ipſa quæ modo nominavi illius opera hactenus [illegible] me interprete integra in lucem prodeant. quod quidem fiet ſi [illegible] benignè aura aſpirante.

Pag. 1. Agit hac Epiſtola Cyrillus de erroneis quibuſdam opinionibus quibus olim nonnulli Monachi qui ſuo tempore in [illegible] degebant, quos tamen [illegible] vani fuerint, ut ſolet hæreſis hæc eliminaſſe, [illegible] nomine Ἀνθρωπομορφιτῶν complectitur, quod humanum Deum, ad cujus imaginem creatus eſt homo,

[illegible] ſive [illegible] Author huius ſectæ [illegible] lingua Syrum fuiſſe teſtatur Nicephorus Eccleſiaſticæ hiſtoriæ lib. xi c. xiv unde & Audiani dicti [illegible], Cod [illegible] hæret. & [illegible] hanc hæreſim, poſtea denuo excitarunt Ammonius, Dioſcorus Euſebius, & Euthymius germani fratres, qui ob proceritatem corporis Longi monachi ſunt vocati. De Audianis [illegible] Αὐδιανοί, [illegible]

Pag. 1 [illegible] &c. uſque [illegible]) Expreſſis verbis damnat Cyrillus dementiæ & impietatis eos qui Deo humanam ſpeciem ſive formam tribuunt, quod ipſum Iſidorus Peluſiotes Epiſt. 95 libri tertii, [illegible] verbis profert [illegible] (ſubaudi τὸ θεῖον, quod præceſſit, hoc eſt Deum) [illegible] Cauſam verò addit, quam Cyrillus omiſit [illegible] quod videlicet iis quæ Deus condeſcendens ad noſtrum captum eique ſe accommodans, adhæreſcentes, nihil divinius animo concipiant. Verum hoc obiter notandum eſt, quod Cyrillus & Iſidorus Peluſiotes τὸ θεῖον vocant, idem ab Iſidoro paulò ante eadem Epiſtola [illegible] dici quod idem ſignificare, Deum ſcilicet, atque tam apud Chriſtianos auctores, quàm apud τοὺς ἔξω, ſive Gentiles, notius eſt quàm ut exemplis probari debeat.

Quare et id quod Iſidorus paulo ante ea dixerat, [illegible] ita verti debere. Melius quidem faciunt, qui meliori parti hominis Deum comparant. Nam Iſidorus, [illegible] (qua de re ſtatim dicemus) [illegible] ubi expreſſè [illegible], explicat per τὸ θεῖον. Monet verò me hic locus, loci Pauli in Epiſtola ad Hebræos cap. 6 [illegible] ubi [illegible], libens explicavero [illegible] eadem ſignificatione quadam [illegible] quam tamen in ſua conjecturam doctiorum iudicio ſubjecto.

Pag. 2 d. 5 [illegible] Cyrillus Imaginem Dei in homine in hiſce tribus ſtatuit, Primum, quod ſit Animal rationale, deinde, quod ſit creatus [illegible] virtutis, tertio quod imperium obtineat [illegible] Iſid. Pel. eadem Epiſtola ſubtilius hiſce de rebus diſputat: & primam illam [illegible] ſimilitudinis divinæ in homine quam Cyrillus in anima [illegible] conſtituit, non ſatis probat, [illegible]

ſcribens

ſcribens. [illegible] τὸ ἀνεξέλεγκτον ἔχειν [illegible] ὁ ἄνθρωπος [illegible] ψυχῆς, ἀλλ' [illegible] hoc eſt, Sed nec illorum, ut mea quidem fert opinio, exactè vera ſententia. Principatus enim atque imperii imago eſt homo, non eſſentiæ. Si verò rectè fecerit, etiam virtutis. Tametſi enim etiam immortalem eſſe ſtatuimus intelligentem animam nequaquam tamen divinisſimę illi & principio carenti naturæ coeſſentialem, ſed tantum abeſſe, quantum conſentaneo creatura à creatore. Præterea ſi anima eſt imago Dei, vult inde ſequi Iſidorus, etiam mulieris animam hoc ipſum eſſe contra quod facit Paulus dicens *Vir non debet velato eſſe capite. Eſt enim imago & gloria Dei, mulier autem gloria viri*: ſed de his judicent doctiores, ut & de hoc, quod Cyrillus τὸ Ad imaginem & Ad ſimilitudinem [illegible] dicta eſſe cenſeat, Ita enim ſub initium capitis quarti ſcribit [illegible] [illegible]. Peluſiotes hæc diſtinguit, ita ut prius illud, *Ad imaginem*, referendum ſit ad creationem poſterius vero *Ad ſimilitudinem*, adſcribendum ſit creato. Atque hoc quidem declarari per hoc quod dictum ſit in principio, Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. poſtea verò dictum ſit, Et fecit hominem ad imaginem Dei fecit illum, non adjecto, Ad ſimilitudinem quæ quidem ſimilitudo conſiſtit in voluntaria electione & ſtudio virtutis.

De tertia etiam ratione imaginis Dei in homine quæ conſiſtit ἐν τῷ ἄρχειν πάντων τῶν ἐπὶ γῆς, pulchrè diſſerit Iſidorus, qui initio quidem cum in eo divina imago eluceret, omnes feræ ei ſubjectæ fuerint, (ideoque etiam nomina eis impoſuerit) poſteaquam vero divinū mandatum tranſgreſſus ſuit, mutilatum merito ipſius imperium fuerit, [illegible] ut ipſe loquitur, [illegible] [illegible] hoc eſt. Neque enim omni imperio eſt ejectus, ne irrita plane & caſſa eſſet gratia, ſed truncatus. Neque enim æquum erat, eum qui victus eſſet, etiam coronari, ſed metu ferarum caſtigari, quod quidem probat exemplo Noe, ad quem, quando imaginem illam divinam cultu juſtitiæ ſuſtulerat, venerint omnes feræ perſonam ſervitutem profitentes, & sanctum non eum qui autor peccarat, partemque imperii amiſerat, inculantes.

Atque hæc quidem primo loco, De homine ad imaginem Dei creato ex Iſidoro Peluſiota delibavimus. Cum vero in Epiſtolis Joannis Zonaræ [illegible], quarum ſupra mentionem feci extet una ejuſdem fere

Digitized by Google

argumenti, & ad explicationem Cyrilli non parum facientis, operæpretium me facturus iam viſus ſi illam huic loco [illegible] quæ ſtudioſus Lector hic propoſitam poſſit, interea dum reliquæ eiuſdem authoris Epiſtolæ publici per me iuris fiant. Eſt vero hæc Epiſtola Zonaræ numero decimatertia, quæ ſic habet.

[illegible]

[illegible]

Hoc eſt,

QVòd quidem ad imaginem Dei mens noſtra formata ſit, & quod divinâ illa inſufflatione animam intelligentem admirabiliter creaverit, nemo unquam eſt qui ignoret. Inſufflavit enim, inquit, in faciem ipſius ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem. Ac pari quidem erat exinde æqualitate honoris frui hominem, ut manifeſtè angeli ipſi & homo hac ratione nihil differrent. ſed poſtquam obliti Creatoris quæ ſupra nos ſunt imaginati ſumus, atque ex hoc indigno angelico illo ſtatu ſumus declarati, naturalibus neceſſitatibus miſeri & quidem juſtè admodum ex illo tempore obnoxii facti ſumus, ut inde nos infirmitate laborantes, peccati recordaremur etiam inviti, per quod divinorum illorum beneficiorum privatione mulctati ſumus. Vnſi quidem & unum tantum maximè eximium, intellectus nimirum, naturali conſequentia homines comitatus. Ac ne multa dicas juxta ſapientem Salomonem, quod & rara hæc, & de his inquirere non oportet. Et ſermonis quidem hujus teſtes nullo non exceptione majores ſanctiſſimus ille Joannes Sinaites author κλίμακος, ſive Scalæ ſpiritualis, & divinus Anaſtaſius, & præter hos magnus ille Baſilius, dicentes, ingenii bonitatem & docilitatem, naturales eſſe prærogativas. Idcirco (ſic enim ratum illi) alius alium ratione atque intellectu ſuperat. Quamobrem ne admireris, neque dicas, Quo pacto ad imaginem Dei creata mens, rationalis, ſui arbitrii, inviſibilis, incomprehenſibilis, ac præterea incircumſcripta (ſi quidem in cogitationis imaginationem reſpiciamus) juxta diviniſſimum Cyrillum, non æqualiter omnibus eſt data, ſed aliis plus inſit intelligentiæ, aliis minus, & alii prorſus mente ſunt capti. Mens enim revera una eſt atque eadem ex Deo, & æqualiter omnibus hominibus tributa. (Faciamus enim, inquit hominem ad imaginem noſtram & ad ſimilitudinem) talis tamen quum ſit, ſecundum inſtrumenti formationem (inſtrumentum verò mentis eſt cerebrum) etiam operationes ſuas profert. Quemadmodum enim Sol hic aſpectabilis, ſplendidiſſimus quidem à creatore eſt creatus, ut illinc univerſum orbem terrarum immenſo ſuo ſplendore illuminet; Veruntamen pro ratione aëris ſive tenuis ſive craſſi radios ſuos ad nos emittit: ita & mens noſtra ſecundùm qualitatem inſtrumenti, etiam operationem ſuam exerit atque declarat. Quòd verò mentis noſtræ ſplendor à carnali hac craſſitie obumbretur, quemadmodum Sol à nube, conſequens ad hæc conſtitutio manifeſtè declarat. Hinc fit ut alter alteri hodie præſtet & ratione & intellectu. Atqui ne hac de cauſa te opponas creatori, eumq; ob hanc inæqualitatem incuſes. Hujuſcemodi enim inæqualitas ſummam æqualitatem omnibus conciliavit. Niſi enim hoc ita eſſet, plures ad obedientiam adduci non poſſent, neque inſipiens etiam invitus ſapienti ſubde-

retur. Atque hæc quidem natura facit ſuo ipſius ductu & conſequentia, quemadmodum magnus ille Baſilius ait, & ipſa per omnia permeat convenienter divino mandato quod initio ad omnem creaturam eſt pronunciatum. Attende enim ſi placet iis quæ dicta ſunt. Dixit in principio Deus, Producat terra herbam. Ex illo tempore non ceſſat terra ſingulis annis mandati illius veluti memor è gravidante ſuo ſinu herbas in ortum proferre. Ceterum ſiquidem etiam divinam vocem audivit, ſed naturaliter ex illo tempore, opus ſuum facere non deſinit. Atque animadverte accuratè. Ubi enim ſaxoſa eſt & aſpera terra & refractaria, & culturam non admittens, hujuſmodi prorſus eſt ſterilis, & ad opus ſuum præſtandum inepta: ubi autem pinguis pariter eſt & fertilis, ibi etiam magnam herbarum vim profert. Hoc ipſum verò etiam in mulieribus utero eſt videre. Creſcite enim, dixit, & multiplicamini. Idcirco etiam ex mutuo conjugum congreſſu, humanum genus in multitudinem excreſcit. Ceterum ubi qualiscunque intemperie laborat uterus, ſterilis omnino eſt ejuſmodi & ad gignendam prolem parum apta. Similiter itaque de propoſita quæſtione operæpretium eſt re ſtatuere. Tametſi enim etiam dixit Deus, Faciamus hominem ad imaginem noſtram (imago autem ſiet, ut ſupra diximus, eſt noſtra mens) prout tamen diſpoſitum eſt inſtrumentum, ita etiam ſuum opus exercet. Quocirca ſi ſanum beneque affectum fuerit inſtrumentum, ſecundum naturam etiam mens operatur. Corrupto verò illo quomodocunque, mens quoque ſuis operationibus præſtandis non eſt apta, etiamſi ipſa in ſe nihil damni acceperit. Et quemadmodum videre licet in citharœdis & cithara, harmoniam quidem inſtrumenta frequenter diſſonare, ipſius verò artificis nulla ex parte artem obledi, ita etiam in noſtra mente, & in ipſo inſtrumento per quod ipſa operari conſuevit, citra ullum diſcrimen fieri exiſtima. Quocirca mens quidem omnibus eſt eadem, ad imaginem Dei, quia ex divina conſtat inſufflatione. Inſtrumenta verò differunt, utpote ex quatuor elementis eſſe ſuum ſuam habentia, & prout illa affecta ſunt, ita etiam mens operatur. Et amplius ne mireris. Omnino enim conductibiliter, ut dictum eſt, quatuor elementis permiſit in principio Deus, & ſimul congredi, & terrenum hunc hominem perficere. Hinc orta eſt corporum noſtrorum differentia, ut facile unuſquiſque ſeſe mutuo cognoſcantur. Neque enim mens noſtra adeo ſana ac firma integraque diſcernendi facultate eſt prædita, ut omnia abſque conſignificativis cognoſcat. Quocirca ſi unam atque eandem omnes habuiſſent formam, non levis atque exigua confuſio huic vitæ accidiſſet. Divina itaque providentia noſtris infirmitatibus ſubveniens, permiſit ut commiſtione elementorum, ipſa etiam corporum differentia efficeretur. Hinc intelligentes & ſtulti, robuſti & debiles, audaces & timi-

& timidi, hinc morbidi ſunt, & non tales, homines alii longi, & alii breuis æui. Atque hoc eſt quod magnus ille Cyrillus dixit: Permiſit autem Deus, ut poſt ipſum unuſquiſque vitam ſuam traduceret, pro ratione mixturæ ſiue temperaturæ quam eſt nactus. Qua verò de cauſa permiſit hæc fieri in principio Deus? ut ſimul quidem & veteris illius vitæ recordaremur, atque hinc temeritatis nos ipſos damnaremus, ſimul verò etiam ordine quodam & congruenti modo omnia regerentur, atque aliquid imperarent, alii verò ſubditi imperio eſſent & ne alius in alium propter æqualitatem inſurgeret. Si verò hæc ita ſe habent, ne amplius in diuinam ſapientiam curioſè inquiras, quæ eſt imperſcrutabilis. Nam ea quæ multis videtur eſſe inæqualitas, ſummam in omnibus æqualitatem conciliat.

P. 5. l. 14. [illegible]) Dionyſiaca hac benedictione, & Myſteriorum Chriſti natura, exſtat etiam formoſus Zonaræ Epiſtola, trigeſimaſecunda, quæ ita habet.

[illegible]

[illegible] Ἀμήν.

Hoc eſt,

SCimus itaque, ô dilecte, quod nonnulli proprio ſuo ſenſu abrepti, etiam de natura immaculatorum Chriſti myſteriorum non parum dubitant. Interdum quidem incorruptibilem vocantes, quippe quæ æternam vitam præbeat, interdum verò corruptibilem eſſe affirmant, ſiquidem dentibus noſtris abſumitur & comeditur. Quocirca etiam multa quidem ex ſuo ſenſu dicere conantur, ad reconſideratè verò ludendum, ut videtur, in non ludicris, & ridendum in minimè ridiculis non ſunt provecti. At tu, ne inſtar illorum, dilecte, divina myſteria curioſè inquiras, ne ut tibi ipſi confiſus, ſepta tranſilias, an corruptione ſuperior ſancta Chriſti perceptio ſit, anne etiam temporaria eadem ſit, anxiè nimis inquirens. Hæc enim talia ſilentio potius, quam inquiſitione ſunt digna. Ceterum, ne tantopere ſenſus tuus dubitet, alteri quidem eorum ut pio adhæreſcens, alterum ut impium reijciens. Comperies enim in communicatione hac utrunque, ſi modo catholicæ vim dicti inveſtigaveris. Panis itaque propoſitionis, ipſa eſt illa Chriſti caro, quæ mactata eſt & ſepulchro mandata fuit. Quod quidem manifeſtum eſt ex iis quæ Dominus ipſe Apoſtolis dixit, quum Novi Teſtamenti myſteria inſtitueret. Hæc enim ipſis communicans, dixit: Accipite, comedite, Hoc eſt corpus meum pro vobis fractum in remiſſionem peccatorum. Animadverte igitur. Si nō corruptibilis erat Chriſti caro nō utique ſubjecta fuit corruptioni mortis. Quod enim incorruptibile eſt, omni corruptione ſuperius exiſtit. Eundem itaque ad modum etiam Panis propoſitionis corruptioni obnoxius, utpote caro exiſtens veri Chriſti, & ſecatur dentibus noſtris, & molitur. Si enim incorrupti-

corruptibilis eſſet, non admiſiſſet ſectionem qualemcunque, neque omnino à nobis comeſta eſſet. Cęterum ne contriſteris, neque grave tibi atque oneroſum hoc dictum videatur. Tametſi enim etiam corruptionem and ſtra divina hac & [illegible] communicatione, tamen etiā hanc incorruptio poſtea eſt ſubſecuta. Cū enim Dominus, tamē [illegible] etiam morti ſuccubuerit, [illegible] ſ pulchro mandata fuerit, non tamen etiam corruptionem ſuſtinuit, juxta Prophetam [illegible]. Neque dabis ſanctum tuum videre corruptionem. Divinitate enim cuſtodita, in univerſum fuit incorrupta. Ita etiam P[illegible] propoſitionis poſteaquam abſumptus eſt dentibus & in ſtomachum [illegible] ſ pulchrum delatus, ad incorruptionem [illegible], ſecundū omnem Damaſcenum in eundem cum animæ eſſentia ordinem [illegible]. Ideo [illegible] qui ex hac vita ſunt emigraturi ſi pura conſcientia participes facti fuerint ſanctorum Chriſti myſteriorum angelorum ſatell[illegible] abducuntur, propter illud omnino quod acceperunt [illegible], ut divinus [illegible] loquutus Chryſoſtomus. Ceterum animadvertere etiam [illegible] hominis benignitatem. Cum enim [illegible] Draco per guſtum nobis immiſſent mortem per guſtum [illegible] excogitata. Quocirca qui ſeipſos quomodocunque à ſancta Chriſti communicatione ſubmovent [illegible] vitentibus acceſſere in univerſum nō poſſunt. Quod quidem [illegible] Dominus [illegible]: Niſi comederitis carnem filij hominis, & biberitis ſanguinem ejus, non habebitis vitam in vobis. Quocirca expurgemus nos ipſos, & ad ſpiritualem menſam accedamus, atque ita [illegible] immortali [illegible] participes efficiemus in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui gloria in ſecula ſeculorum. Amen

Pag. 3. l. 20. [illegible] Perſtringit hoc loco aperte Cyrillus quoſdam ſui temporis monachos ex hæreſi nom Anthropomorphitarum ſicta, qui ſucotum [illegible] [illegible] hoc eſt, otioſe ali volentes, ſoli ipſis orationi vacandum putabant. Communis fuit hæc Cyrillo cum Iſidoro Peluſiota querela, Epiſtola 29 libri primi, quæ ita habet.

Παύλῳ Ἀρχιμανδρίτῃ.

Πολλοί, ὥς ἔγνων, πλεῖον ἀδελφῶν [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Παύλου [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Παύλου [illegible]

Paulo

Paulo Cænobis præfecto.

Magnam, ut intellexi, fratrum multitudinem collegiſti qui rectè quidem vitam ſuam inſtituere conſueuerunt, manus verò habent otioſas. Hoc autem neque à Chriſto inſtitutum, neque à Paulo ſapienti illo doctore uſurpatum reperias. Nam ille quidem, & vineam, eiuſq; culturam & mercedem pro ea denunciat: hic autem operari manibus, & nullius indigere docuit. Si ergo & Chriſto paret qui Deus eſt, & ſapientiſſimum illum Paulum imitatur, aut operari præcipe, aut ociosos non dore, qua & alimur & otio fruimur, & à malis cogitationibus ſunt liberi, qui neque Chriſto parent, neque Pauli veſtigiis inſiſtunt.

Pag. 23 l. 9 [illegible]) Ab effectu nimirum ut Homero [illegible], quod ex illa carnis eſu robotentur corpora.

Pag. 23 l. 29 [illegible]) De eſu agni Paſchalis præſcripto Exod. 12 & quo pacto illa ad Chriſtum ſint referenda Cyrillus pulcherrimè explicat Glaphyrorum in Exodum libro ſecundo capite primo.

Pag. 24 Quæſtionem quæ toto capite undecimo tractatur, An ſcilicet Deo omnia ſint poſſibilia, tractat etiam ex profeſſo Iſid. Peluſiotes Epiſt. 117 libri ſecundi, quam his concludit [illegible] hoc eſt, Si interrogemur an omnia Deo ſint poſſibilia, reſpondeamus: Quæ ipſum decent ſimulq; omnis huiuſdaquæſtio ſoluitur. Poteſt enim omnia, vult autem quæ ſunt optima.

Cap. 14 Idem argumentum, An, videlicet Filius Dei ignoraret extremum diem, tractat Iſid. Peluſiotes Epiſt. 17 libri primi, hiſce verbis [illegible] hoc eſt, Ignorant, inquiunt, Dei hoſtes, conſummationis ſive extremi iudicii diem Dominus. Non ignorauit abſit, ſed iniuſta quæſtiones explicare non eſt viſum. Siquidem quo modo poterat ignorare diem vel horam qui conditor ſeculorum, in quo omnes thesauri ſapientiæ ſunt reconditi? Non erat ignorantis, ipſa etiam ſigna, ipſoſque

 caſus.

extremi illius diei terrores prædicere, & velut præſentem certis notis deſcribere. Sed, ut modò dixi, variæ interrogationi ex ſpiritu oeconomiæ declarandum conſuli. Cæterum, de obiecto, bono fuerit, extremum diem pronoſſe? quin potius ignorare eum expedit: ut omnem etiam, illius eſſe cautum nos, paratos ad illam & nos, vigilantes, & Dominum noſtrum expectantes.

Pag. 26. l. 14. ἀναλογῶν λόγον ὑπὸ τῆς οἰκονομίας) Neceſſe eſt ut ad Incarnationis myſterium veniamus. Frequenter hac voce οἰκονομίας utitur Cyrillus, ut & alii Patres, modò pro ἐνανθρωπήσει [illegible], Humanatione, ut ita dicam, ſive Incarnatione Verbi: interdum modò pro conſilio divino & diſpenſatione, atque administratione qua uſus eſt in generis humani inſtauratione. Proinde, quoties cunque apud Cyrillum occurrit nomen οἰκονομία, non uno ſemper modo verti, ſed uſus ſum interpretatione quæ cuique loco accommodatior eſt viſa, ſecutus hac in re authoritatem Iſidori Peluſiotæ, qui variè hac voce οἰκονομίας multis locis utitur: e quibus paucula aliquot adſcribam. Is itaque Epiſtola 41. libri primi loquens περὶ τῆς θείας σαρκώσεως, dicit, Quemadmodum Eva creata eſt ex latere Adam, abſque ulla ſeminis interventione, ita etiam Dominum e matre [illegible] οἰκονομίας adducens, hoc omnino impoſſibile non eſſe, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν πρωτοπλάστων [illegible], ἐπὶ τῆς δεσποτικῆς οἰκονομίας πεπλῆρωται, i. quemadmodum in primis parentibus jam factum fuerat, in Dominica Incarnatione perfectum fuiſſe. Epiſt. 416. ejuſdem libri, Inter ea quæ Salomon dicit ſe intellectu aſſequi non poſſe, ponit viam navis in medio mari, quod interpretatur Iſid. Peluſiotes περὶ τῆς πάντας σωζούσης θείας οἰκονομίας, i. de divina Incarnatione omnes ſervante. Epiſt. 428. ejuſdem libri ita loquitur: ἔστι λοιπὸν τῇ δεσποτικῇ περὶ τὴν ἄρρητον οἰκονομίαν [illegible], quod verteram, Servili vilitate ad ineffabilem ſalutis noſtræ inſtaurationem uſurpatum. Ipſam ἄρρητον οἰκονομίαν Epiſt. 436. vocat [illegible] ἁμαρτιῶν [illegible] θεοῦ οἰκονομίας [illegible], i. Salutarem Filii Dei in carne pro peccatis humanis apparitionem. Epiſt. 453. ejuſdem libri, loquens de Ieſu Chriſto noviſſimis temporibus Incarnato, quum peccata humana ad ſummum gradum perveniſſent, Chriſtum ipſum ita loquentem facit [illegible] τῶν ἀμαρτιῶν, τὴν οἰκονομίαν [illegible], i. pro ſalute eorum eorum qui peccarunt, hanc conſilii mei adminiſtrationem ſubeo. Epiſt. 497. ejuſdem libri loquens de Domino noſtro inſtar lapidis angularis duos populos arctiſſimè colligante, inquit [illegible] οἰκονομίᾳ [illegible], i. Domini noſtri in carne adminiſtratio copulans. Adverbio etiam οἰκονομικῶς Epiſt. 407. ejuſdem libri utitur pro, Certo conſilio, de Paulo volens eſſe ſeditionum cauſa non themate eſſe, ita loquens, ἐν ἀρίστοις [illegible] [illegible] μέλλει.

[illegible] Legem quam reliquerat, velut praefectus infantibus post se convenientem, certo consilio propter illos suscepit, ut fierent perfecti. Venit vero mihi aliquando in mentem, quum locum illum Esaiae cap. 55 legerem Non sunt consilia mea sicut consilia vestra, neque viae meae sicut viae vestrae, Vias & Consilia Domini, idem esse quod [illegible] quam quidem opinionem meam gavisus sum cum viderem Isidori, quo libenter cum Cyrillo meo, magistro utor, authoritate confirmari. Is enim Epist. 232 libri tertii, ubi tractat, Neminem nisi probatae vitae de Deo sermonem habere debere, neque curiose inquirendum esse, quid sit Deus, ita ait [illegible], hoc est Deus per Esaiam increpans eos qui cum nullam optimae vivendi curam gerunt, consilia vero ipsius inculcant, ait Scire vias meas volunt, tanquam gens quae justitiam fecerit, & legem Dei sui non dereliquerit. Si vero, qui in vias ipsius, hoc est, consilia curiose inquirunt, confidentissimi fuerint, quopacto non omnem confidentiae modum excesserint, qui de Deo ipso execrabili lingua sermonem movent, & maxime quando quid sit curiose inquirunt? Ex quibus Isidori Pelusiotae verbis liquido apparet, [illegible], vias & consilia Dei esse.

Pag. 27 l. 23 [illegible]) Quod hoc loco Cyrillus dicit Verbum carne animata intellectualiter sibi appropriata, admirabili modo processisse hominem, id ipsum infra pag. 38 l. 9 [illegible] dicit. alijs in locis, *animam humanam* vocat, ut pag. 20 l. 16 libri De Incarnatione Unigeniti. Pag. vero 59 l. ult. ejusdem libri clarius hoc ipsum explicans, dicit Verbum carnem sibi propriam fecisse, & quidem illam non anima carentem ut quidam opinantur, sed potius *anima intelligente animatam* quam etiam Cyrillus lib. De Incarnatione Unigeniti pag. 20 l. 16 animam humanam vocat, dicens *Animamque humanam propriam sibi efficiens, peccati eam superiorem reddidit*, ut idem sit, [illegible] vel [illegible]. Illam vero loquendi rationem quam hic usurpat Cyrillus, usurpat etiam libro Quod unus sit Christus, pag. 70 l. 26 ita scribens *Tristem vero atque animatam esse intellectualiter corpus ipsi unitam*, hoc est, [illegible] vel [illegible] hoc est, *anima intelligente*, quod alij vertunt anima rationabili, ut pag. 185 l. 4. De iis vero qui Carnem Verbo unitam rationali anima carere dicunt,

P 3 &c.

& ſolam etiam eam vitalem & ſenſitivo motu præditam Vnigenito tribuunt. Vide Cyrillum pag. 15 l. 18.

Pag. 26. [illegible] Iſid. Peluſiotes Epiſtola 58 lib. 3. eleganter locum hunc explicat, dicens: [illegible] hoc eſt, Eruditus ille Paulus, ac velut Deo plenus factus, o unes terrenas comparationes tranſiliens ſplendorem gloriæ & characterem patienæ ſubſtantiæ, Filium eſſe ſtatuit, per priorem comparationem coæternum eſſe Patri, per poſteriorem vero comparationem ex Patre exiſtere eum ſignificans. Ita pag. 37. Cyrillus Chriſtum Filium Dei, [illegible] vocat.

Pag. 29. [illegible]) Cyrill. *Cœpit vocari nomine Domini.* Vult enim ipſum Enos primum fuiſſe Dei ejuſque Filios & poſteros, Filii Dei. In hujus loci interpretatione mirum modum variant interpretes. Vulgata verſio habet *Caput eſt invocari nomen Domini.* Nova, *Iſte cœpit invocare nomen Domini.* Tremellius & Fr. Junius vertunt, *Cœptum eſt profanari nomen Dei.* De quibus judicent docti.

Pag. 36. [illegible]) Locus corruptus & mutilus. Vide annotationem. [illegible] In hanc itaque ſententiam Latine reddidi.

Pag. 43. Toto hoc capite tractat Cyrillus Quare verbum potiſſimum temporibus Incarnari voluerit, qua de re vide quæ ex Cyrillo De ed... in Summa ... Veritate ... octavi ad pag. 171 l. 20. libri De Incarnatione Vnigeniti. Idem vero ... Quare meminm Verbum novi ſimis temporibus humanam naturam aſſumere voluerit, tractat breviter Iſidorus Peluſiotes Epiſt. 419 lib. 1. verbis: [illegible] hoc eſt, Quum ſceleſti dæmones eum duce ſuo Diabolo, nihil invidia intentati relinquant, verum

rum omni iniquitatis & violentiæ genere ſe ingurgitantes, nullisque impietatis ac proteruia ſe exſatiantes, homines ad extrema mala redegiſſent: tum verò omnium rex ille Patris ſermo, & illorum tyrannidem [illegible], & hominum miſeratus, humanum ſubiens [illegible] prodiit. Quocirca trophæa partim quidem fixa ſunt, partim erecta, partim ſpolia [illegible] & atrox quidem illud dæmonum agmen cum duce ſuo malo accepto dolum [illegible] humana verò natura in libertatem denuo eſt aſſerta. Idcirco & Pſalmiſta, liberatos Canticum nouum cantare iuſsit. Prophetis enim oculis quod futurum erat cernebat.

Idem etiam argumentum ſed fuſius tractat Io. Zigabenus [illegible] quæ quia ex Gregorio Nyſſeno, Io. Damaſceno, & Cyrillo noſtro [illegible], & ad ipſius explicationem non parum lucis adferre poteſt, eum ex parte adſcribam.

Ἐπεὶ γὰρ [illegible]

[illegible]

ἁμαρτίας

[illegible]

Hoc eſt,

NOviſſimis quidem temporibus Deus Verbum pro ſalute hominum verè incarnatus eſt: eaque de cauſa etiam dubitaverit aliquis, dicens: Quare non prioribus temporibus Incarnatio eſt diſpenſata, ut hinc omnes Chriſti myſterium cognoſcerent? Cæterum cum Dominum in Evangeliis dicentem audiverimus: Pater, venit hora hoc eſt, conveniens tempus quod ante conſtitutionem mundi pro ſalute hominum eſt præfinitum (niſi enim hoc ita eſſet, non dixiſſet) Filius quidem hominis ſubiit tempus præfinitum: quiſnam tantum ſibi ipſi eſt confiſus, ut ita manifeſte reluctetur iis quæ ipſe Dominus affirmat? Conveniens autem tempus hoc viſum eſt, & divinæ voluntati accommodatum, quod & puriſſima illa [Virgo] quæ Chriſti myſterio inſerviret, tunc temporis mundo producta eſt, & quod tunc nequitiæ morbus (quemadmodum divinus ille Gregorius Nyſſenus ait) deferbuerat, qui abſtinuit naturæ humanitatis inheſerat. Si enim anticipato hoc tempore Incarnatus fuiſſet, multa quæ intus inſederat nõ facile medicamenta neceſſiſſet, neque gentes tunc vocare audiiſſet. Neque enim eodit eru-

dus

dus caſtens vitioſus affectus, quemadmodum doctus quidam ait, hoc eſt malum alte humoribus impactum, attractionibus mediocribus menſtruorum non facile euellitur. Tempeſtiue itaque in terram, vt dictum eſt, deſcendit Deus. Cum enim, inquit Paulus, venit plenitudo temporis, emiſit Deus Filium ſuum, atque opportunè remedia adhibet. Neque enim magno cum apparatu atque authoritate Deus ad nos venit, neque diuina potentia eſt uſus, vt vi etiam inuitos ad ſe traxerit gentes, quòd neque arbitrii noſtri libertatem vllo modo labefactare voluerit. Si enim hoc ita eſſet, fortaſſe prioribus temporibus homo factus fuiſſet, atque ita pro ſua authoritate ſalutem noſtram operatus fuiſſet. At ne idcirco mihi dixeris omnes qui ante Chriſtum fuerunt culpa vacare. Si enim anticipato hoc tempore homo factus fuiſſet, nōta ex ignorantia periiſſent, qui expertes fidei ex hac vita deceſſerunt. Nihil tale dixeris. Quotquot enim, vt Ioannes Damaſcenus ait, vitam laborioſiſſimam in exercitio pietatis duxerunt, etiam ſi impudentes circa fidem aberrarunt, quique animo erant adeo obediente & grato vt ſi vidiſſent atque audiſſent prompti paratique ad credendum fuiſſent, illi, crede, nō perierunt, nec immenſos illorū labores Deus ſuo fructu deſtitui permiſit. Idcirco cum etiam in infernum ipſe deſcendiſſet, ibique prædicaſſet, & amplexi ſunt hi prædicationem & crediderunt. Qui verò incredulitate & malitia laborant, non ſolum manifeſtè videri non potuerunt, verumetiam tandem excæcati ſunt, intellectuali illo ſole, vt diximus, illic coruſcante. Hoc ipſum excellens ille in rebus diuinis Gregorius magnus ſubindicans dixit: Quocirca Dominus quū in inferno apparuit, omnes ſeruauit, vel etiam illic non credentes ad credendum tamen paratos. Atque hac de cauſa ne dubita. Habes enim præter alios etiam ipſum principem Apoſtolorum Petrum ita de hoc dicentem: Et his qui in carcere erant ſpiritibus veniens prædicauit, qui increduli fuerant aliquando. Huc itaque etiam magnus ille Cyrillus impulſus dixit: Quemadmodum itaque enim iis qui in carne erant, cum carne velatus eſt Deus: ita etiam animabus in inferno prædicauit, proprium habens geſtamen vmbram ſibi carnem. Neque vero ſecus de hoc ſtatuit diuiniſſimus Damaſcenus, dicens: Quemadmodum iis qui in terra erant annuntiauit pacem, atque iis quidem qui crediderant ſalutis author extitit, incredulientes verò incredulitatis arguit: ita etiā iis qui ſunt in inferno. Optimo itaque ordine nouam diſpenſans, ita vt neque bonis per ignorantiam bonorum ipſorum pereat, neque mali illam omnino excuſationem habeant, dicentes, Si ſciuiſſemus, credidiſſemus vtique, prædicat etiam in inferno, ut diximus, ſimiliter atque iis qui in terris degunt, atque hinc extrahit, qui apti ſunt beneque comparati ad trahendum, & velut illuſtris quidam princeps cum eis illinc aſcendit. Timotheus enim etiam omnibus

communiter largitas eſt ſuſceptaque morte extremam illam reſurrectionem, non tamen etiam omnes cum ipſo veniunt ex inferno redemti, ſoli vero qui crediderunt, ut inquit Gregorius Theologus. Ex his itaque demonſtratum eſt quod & conveniente tempore homo factus ſit, quodque neminem per ignorantiam perire, ſiquidem, ut diximus, divinæ prædicationi obedientes fuerint. Et nos quidem tale ad quæſtionem ſive dubium reſponſum dedimus. Impletur verò omni prudentia plenus, non ultra eſt refragatus, quin potius ſummopere admiratus eſt Deum hoc rationibus ac modis ipſi cognitis diſpenſaſſe.

Exemplar Epiſtolarum Io. Zonaræ quo utor ſcriptum recenti manu & quamplurimis locis corruptum, non parum mihi in vertendo negotii faceſſit, quod ex pauculis his in hanc Epiſtolam caſtigationibus & conjecturis meis conſtabit.

[illegible], pro [illegible] lege [illegible].

Κατὰ τὸν [illegible]) Locus corruptus. Vide an commodius legi poſſit, [illegible]

[illegible]) Τὸ, [illegible].

[illegible]) Ego ita emendandum putavi, [illegible], ut referatur ad id quod præceſſit, [illegible].

[illegible]) Lege [illegible]. [illegible]) Lege [illegible], &c.

[illegible]) Senſus videtur requirere, ut legatur [illegible]

[illegible]) Torſit me diu hic locus, neque commodum ullum ſenſum elicere poteram. [illegible] enim in malam partem accipi ſolet, ſignificans [illegible], & [illegible] elationem animi & arrogantiam, cui contraria eſt [illegible], hoc eſt [illegible]. Tandem mihi in mentem venit Zonaram hunc locum mutuatum eſſe è Cyrillo, lib. De Incarn. Unig. pag. 23 lib. 8 qui ſic habet: *Perinde atque ut quandiu in carne verſantur, ita etiam animabus in inferno prædicatur, proprium ſuum geſtamen habens, animam ſibi unitam.* Ex quo conjeci apud Zonaram pro [illegible] legendum eſſe [illegible], quod ſignificat Geſtamen ſive Indumentum, qua quidem ſignificatione Paulus 1. Cor. 15. utitur verbo [illegible], inquiens [illegible] (vel, uti Complutenſis editio habet, [illegible]) [illegible]. Et ſicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœleſtis, ut ſit [illegible] idem quod [illegible], quo etiam verbo frequenter ſimili ſignificatione, utitur Paulus, in eadem Epiſtola eodemque capite modò à me citato, [illegible], inquit, [illegible]. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem,

Pag 46 l. 16 [illegible] Μωυσῆς, Viſionem hanc Moyſis de Rubo acceuſa, illa in tua rura ligno, quam Cyrillus hoc loco de Deipara Virgine interpretatur, idem poſtea Libro Quod Vnus ſit Chriſtus pag. 87 l. 11 12 ad myſterium Incarnationis Domini tranſfert ubi vide quæ è Glaphyris Cyrilli annotavimus.

Pag 46 [illegible]) [illegible] eleganter Græcis dicatur Virgo, hoc eſt, Inviolata quæ & [illegible] Intacta, dicitur [illegible] enim præterquam quod peſtem, calamitatem & interitum ſignificat, etiam pro violatione & vitiatione accipitur, & [illegible], eſt violator. Ex quo mihi aliquando in mentem venit, Adulterum ſive alieni thori violatorem, [illegible] appellare, in Epigrammate quodam quod ego è Latino [illegible] in Græcum feci,

Vis urbem exſcindi? ſubvertit fundĭtus urbes.
Vis urbes ipſas vertere? tolle domos.
Vis deſtrve domos? careat ſua conjuge conjux,
Vanaque ſint ſancti fœdera conjugii.
Ergo perire domos, urbes, orbemq; neceſſe eſt
Orbe vel expelli quiſquis adulter erit.

[illegible]

Ibid. l. 4 à fine [illegible]) Qua ratione Virgo mater, vocetur Deipara, vide infra pag. 60. l. 14. Cur autem Verbum ex Virgine matre naſci voluerit, vide pag. 63.

Pag 47 l. 3 [illegible]) Ita erat in V. C. ſed legendum omnino [illegible] ut & hac ipſa pagina lin. pen. [illegible]

Pag 48 l. 2 [illegible]) Hæc omnia periphraſtice explicant vim vocabuli [illegible], hoc eſt, qui nullius impl... agnoſcit vel, qui neminem habet ſuperiorem. quod interpres Cyrilli interdum vertit, *ſurigenus*, interdum, manus ſeſtè, *immortalis*.

FINIS.

Errata, ita corrige.

Pag 2 l penult [illegible], l [illegible] P 4 l 11 [illegible], l [illegible]. p. 5 l. 7 à fine [illegible], l [illegible]. p. 6 l. 4 à fine [illegible], l [illegible]. p. 8 l 6 [illegible], l [illegible] p 12 l 7 à fine τ, leg δ p 13 l 4. dele punctum, post [illegible] p 15 l 10 [illegible], l [illegible] p 16 l [illegible], leg. [illegible] p. 18 l 13 [illegible], l [illegible] p 25 l 1. ἄχρηστον, l ἀχρήστου. p. 23. l 7. à fine [illegible], l [illegible] p 24. l pen [illegible], dele comma p 25. l 8 à fine [illegible], l [illegible] p 26. l 7 [illegible], l [illegible] Ibid l 14 [illegible], l [illegible] p 27 l 9 [illegible], l [illegible] p 27 l. 5 à fine [illegible] usque [illegible], legenda per parenthesim Ibid l seq [illegible], l [illegible] P 29 l 7 à fine [illegible], l [illegible] Ibid l 4. à fine [illegible], l [illegible] p 30 l 7. [illegible] adde [illegible] Ibid l 15 [illegible], l [illegible] p 32 l. 10. [illegible], l [illegible] Ibid. l 5 à fine [illegible], l [illegible] p 33 l 14 [illegible], l [illegible] p 35 l 5. [illegible], l [illegible] Ibid. l antep. [illegible] l [illegible] p. 36 l ult [illegible] p. 37. l 12 [illegible], l [illegible] p 38 l 4 à fine, [illegible], l [illegible] p. 39 l 2. [illegible], l [illegible] Ibid. l 3 [illegible], leg [illegible] p 40 l. 8 [illegible], l. [illegible] p. 42 l 7. [illegible], leg [illegible] p 44 l 8 [illegible], l [illegible] Ibid l penult. [illegible], l [illegible] p 46 l 4 à fine [illegible] leg. [illegible] p 47 l. 9 à fine [illegible] adde [illegible] Ibid l pen. [illegible], l [illegible] p 59 l 2 leg. imperium. p. 85. l pen leg. humanum. p 92. l. 14. leg. unamquamque.

SANCTI CYRILLI ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI, DE INCARNATIONE VNIGENITI, ET, QVOD CHRISTVS SIT VNVS AC Dominus, ſecundum Scripturas,

DIALOGI DVO.

BONAVENTVRA VVLCANIO BRVGENSI INTERPRETE.

CYRILLVS. Videtúrne tibi aptè convenienterque à nobis pertractatus ſermo de divinitate Vnigeniti? HERMIAS. Omnino. CYR. Mihi certè videtur accurata probatione nequaquã caruiſſe. tu autem quid cenſes Hermia? HER Equidem non poſſum non laudare quæ rectè & politè abs te dicta ſunt. CYR. Placetne igitur ut omiſſa longiore illius rei tractatione, de iis quæ ad Incarnationem Vnigeniti pertinent dicamus? ejuſque myſterium quàm poſſumus manifeſtiſſimè explicemus, quatenus id ab iis præſtari poteſt qui in ſpeculo & ænigmate cernunt, atque ex parte tantum intelligunt,

juxta menſuram doni quod Spiritus Sanctus largitus eſt, ut divinus Paulus loquitur? HER. Optimè dicis. Nemo enim dicit, Dominus Ieſus, niſi in Spiritu Sancto. & nemo dicit, anathema Ieſus, niſi in Beelzebul. Cæterum quum hâc etiam arenam ingredi ſtatueris, adeoq; gravem laborem ſubire; ſcito, te mihi præ aliis magnam utilitatem allaturum. Libentiſsimè enim intellexerim verum ac ſyncerum, nullique reprehenſioni obnoxium de Chriſto ſermonem. Nonnulli enim variis opinionibus ebrii, deformant eorum quæ de ipſo tam in novo quàm veteri teſtamento tradita ſunt pulchritudinem. CYR. Nihil eſt amice quod non audeant imperiti, promtiſſimeque ruunt in laqueum inferni, ut ſcriptum eſt, & in rete mortis. non intelligentes quæ dicunt atq; affirmant. Quinam verò inter eos ſint celebres, & egregias eorum nugas recenſe obſecro. HER. Placet. Alii enim auſi ſunt aſſerere, Verbum quidem Dei apparuiſſe hominem, ſed non geſtaſſe carnem ex Virgine. Solam enim imaginariam myſterii apparentiam confingunt. Alii ſimulantes pudere ipſos ſi hominem adorare videantur, & carnem terrenam divinis honoribus decorare recuſantes, ac præ nimia imperitia ſpuria quadam corruptaque verecundia laborantes, mutatum eſſe aiunt Verbum ex Patre genitum, in oſſium, nervorum & carnis naturam; Emanuelis ex Virgine nativitatem magnis cachinnis excipientes miſeri, atque indecoram cenſentes optimam hanc ac divinam diſpenſationem. Alii etiam coæternũ Patri Deum Verbũ ſero genitum

Matth. 12.

eſſe.

eſſe credunt: ac vix tum temporis ad eſſe traductum fuiſſe, quum prima ortus ſui initia ſecundum carnem eſt adeptum Sunt &alii qui impiè in eam inſaniam proruperunt, ut Verbum ex Patre hypoſtaticè ſubſiſtere negent, ſed verbum ſimpliciter ita ut profertur intellectum in homine fieri contendant. Hi ſunt Marcellus & Photinus. Aliis verò videtur Vnigenitum quidem verè hominem factum & Incarnatum eſſe: cæterum carnem illam quam aſſumſit nō perfectè animatam fuiſſe anima rationali atque intellectum habente, ut noſtra eſt. ſed in unitatem quandam abſolutiſsimam, ut quidem arbitrantur, conſtringentes Verbum Dei, & ſanctæ Virginis templum, habitaſſe quidem in eo verbum, & corpus quod aſſumſit proprium ſibi feciſſe: anima autem rationali atque intellectuali locum impleſſe. Alii ruſus alia horum opinionibus planè contraria ſtatuunt. nimirum ex Dei Verbo, atque anima rationali & corpore, ſive, ex perfecta ſimpliciter humanitate conſtitutum ac compoſitum Emanuelem cenſentes: non tamen in univerſum ejus gloriam atque honorem integrum illæſumque conſervarunt. Vnum enim Chriſtum in duo dividunt, & craſſam quodammodo ſectionem conſtituentes, in duas tantummodo partes diſtinctum oſtendunt. alium quidem eſſe affirmantes eum qui ex Virgine natus eſt perfectè homo: alium ex Deo Patre, verbū non, quæ ſit Verbi natura & carnis diſtinguentes, neque ſolis horum differentiis adhærere volentes (neque enim in hoc à recta ſentētia aberrant) ſed hunc quidem,

ut hominem, privatim ac ſeorſim conſtituentes, hunc verò ut Deum naturaliter ac verè Filium nominant. Et quidem Chriſtiani dici volunt, & opuſcula nonnulla hac de re conſcribentes, ita verbis ipſis loqui auſi ſunt. » *Hic enim* naturaliter ac verè Filius, Verbum ex Deo Pa- » tre eſt. Hic verò, æquivocè cum Filio, ſilius. Et paulo » pòſt rurſum: *Verbum Dei* non eſt caro, ſed hominem » aſſumſit. Hic enim Vnigenitus principaliter, ac per ſe » Filius Dei eſt omnium creatoris. quem verò aſſumſit » hominem, non natura Deus exiſtens, propter eum qui » ipſum aſſumſit verè Dei Filiū, eâdem ſe cum eo appella- » tione nominat. Illud enim, Nemo novit Filium niſi Pa- » ter, naturalem ac verum ex Patre Filium ſignificat. Il- » lud verò à Gabriele dictum, Ne timeas Maria, inveniſti » enim gratiam apud Deum, & ecce, concipies in utero, » & vocabis nomen ejus Ieſum, homini convenit. Sed hæc quidem illi. Nos verò nunquam ita ſentiemus. Neque enim hæreticorum ſermo unquam nobis perſuaſerit, ut omiſſa recta via, in aliam transgrediamur ac divertamus quæ nos a veritate abducat. Tu vero, explica nobis tuam ſententiam. avide enim exſpecto audire, ipſamque rei veritatem cognoſcere. CYR. O rem difficilem, atque onus graviſſimum? An enim ignoras, amice, ſi quis de ſingulis hiſce longam orationem, accuratamque inveſtigationem inſtituere velit, multum temporis inſumpturum, quumque immenſos labores impenderit, vix tandem rem ex animi ſui ſententia perfecturum? HER. Ita eſt. CYR. Omiſſis itaque, ſi placet;

cet;

ret, longis argutiis, breviter admodũ ſingula explorãtes, age dicamus, præ aliis quidem hiſce Doctis, Erratis neſcientes Scripturas, neque ingens illud religionis myſterium, hoc eſt, Chriſtum qui manifeſtatus eſt in carne: juſtificatus in ſpiritu, viſus angelis, prædicatus gentibus, creditus in mundo, aſſumptus in gloria. Oportere autem cenſuerim eos qui planè aliter ſentiunt, aut veterum ſententiam damnare, & mendaces vocare doctores orbis terrarum quibus Chriſtus ipſe dixit, Euntes docete omnes gentes: aut ſi ab hoc ſcelere abhorrent, debere veram ac ſynceram de Chriſto doctrinam amplecti: & temeritati ignorantiæque ſuæ valedicentes, Sacræ Scripturæ mordicus adhærere, & recta minimeque erronea ſanctorum via inſiſtentes ad ipſam veritatem ~ ótendere. Neque enim aliud eſt, mea ſententia, pietatis religioniſque myſterium, quàm ipſum ex Deo Patre Verbum, manifeſtatum in carne. Natum enim eſt ex ſancta Virgine, forma ſervi aſſumpta. Viſum autem eſt angelis, qui nato laudes concinunt, dicentes: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas Quinetiam paſtoribus indicantes Deum Verbum propter nos in carne natum, Ecce inquiunt, natus eſt hodie nobis Servator, qui eſt Chriſtus Dominus in civitate David Et hoc nobis ſignũ Invenietis infantem involutum faſciis, jacentem in præſepi. Si autem fœtus editus eſt per Virginem, & apparuit in carne, quo pacto non inanis vaniloquentia, imo verò quo pacto non deliramentum atque inſania cenſenda ſit imaginariæ ap-

parentiæ appellationem tribuere, adeo manifeſtæ Incarnationi? ſi enim umbra atque imaginaria apparentia erat, non autem verè Incarnatio, neque peperit Virgo, neque apprehendit ſemen Abrahæ, Verbum ex Deo Patre: non eſt ergo ſimilis factus fratribus Neque enim nos umbra vel imaginaria quadam apparentia conſtamus, ſed verſamur in corporibus quæ & tangi & cerni poſsũt. & terrena hac carne induti, corruptioni affectionibusque obnoxii ſumus. Quocirca, ſi Verbum caro factõ nõ eſt, ne in eo quidem in quo ipſe paſſus eſt quum tentaretur, tentatis prodeſſe poteſt. Neq, enim umbra contrarium affectionem inducere poſſit. Nullus itaque ad nos paſsionis ejus fructus pervenit. Quale enim tergum pro nobis præbuit, aut qualem maxillam verberantibus exhibens, Iudæorum verbera toleravit? aut quo pacto quis eum clavis manus & pedes transfixum fuiſſe exiſtimet, quum in carne non apparuerit? aut quale obſecro latus transfigẽtes Pilati ſatellites, ſanguinem aqua mixtum emanantem ſpectantibus oſtenderunt? Et, ſi quid amplius dicendum eſt, ne mortuus quidem eſt pro nobis, neque reſurrexit Chriſtus. Quod certè ſi ut verum admittatur, perit fides, ſublata eſt crux, mundi ſalus ac vita, atque in univerſum interiit eorum qui in fide obdormierunt ſpes. Ita enim ſeſe rem habere, etiam

1.Cor.15. B. Paulo viſum eſt: Tradidi enim, inquit, vobis in pri-
„ mis quod & accepi, quòd Chriſtus mortuus eſt pro
„ peccatis noſtris ſecundum Scripturas: & quod ſepultus
„ eſt, & quòd reſurrexit tertia die ſecundum Scripturas, &

quòd

quòd viſus eſt Cephæ, ac poſtea duodecim deinde viſus eſt pluſquàm quingentis fratribus ſimul, ex quibus multi manent uſq; adhuc, quidam autem dormierunt. deinde viſus eſt Iacobo, deinde Apoſtolis omnibus. noviſſimè autem omnium tanquam abortivo, inquit, viſus eſt & mihi Et paulo pòſt: Si autem Chriſtus prædicatur, quod reſurrexit à mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis quoniam reſurrectio mortuorum non eſt? Si autem reſurrectio mortuorum non eſt, neque Chriſtus reſurrexit. Si autem Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt prædicatio noſtra, inanis eſt & fides noſtra. invenimur autem & falſi teſtes Dei, quoniam teſtimoniũ diximus adverſus Deũ, quod ſuſcitaverit Chriſtũ, quem non ſuſcitavit, ſi mortui non reſurgunt. Quonam enim pacto, obſecro, moriatur umbra? Quomodo igitur ſuſcitavit Chriſtum Pater, quum umbra tantũ & imaginariæ quædam apparentia eſſet? Procul igitur faceſſat illorum vomitio quin potius fabulam impiæque animi ebullitiones exiſtimemus. Ejuſmodi enim nobis antea deſcripſit Servatoris noſtri diſcipulus: Multi, inquiens, pſeudoprophetæ exierunt in mundũ. In hoc cognoſcitur Spiritus Dei. Omnis ſpiritus qui confitetur Ieſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt. Et omnis ſpiritus qui non confitetur Ieſum, ex Deo non eſt. atque hoc eſt de Antichriſto, quod audiſtis, quoniã venit, & nunc jam in mundo eſt Si enim homo factus non eſt, neque aſcendit in carne in cœlos ad Patrem ac Deum, neque redire poſsit ex cœlo nobis ſimilis, homo nimirum, & 1 Ioan. 4.

in car-

in carne. Anne tibi vera dicere videor? HER. Omnino. CYR. Quòd verò alii ex immenſa quadam ſtupiditate Verbum ex Deo genitum naſci ex ſancta Virgine noluiſſe, & naturam noſtram reſpuiſſe, ſed potius mutatū ipſum in carnem terrenam contendunt: in Incarnationem Dei blaſphemantium divinaque conſilia improbantium eſt. Creator enim totius Univerſi, & largum in miſericordiam Dei verbum exinanivit ſeipſum, factum pro nobis homo, natumque è muliere. ut quem- Hebr. 2.
» admodum ſanguinis participes ſint pueri, hoc eſt nos:
» ita etiam ſimiliter ipſe eorū particeps eſſet. ut per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, hoc
» eſt diabolum; & liberaret eos qui timore mortis per to-
» tam vitam obnoxii erant ſervituti. Ita enim ait Sacra ſcriptura. Hi verò optimum hoc præſtantiſſimumque Dei conſilium, tanquam parum decorè inſtitutum damnant, & perinde ac ſi ipſi meliora excogitare poſſint, ipſius Sapientiæ decreta improbant. Neque enim ex partu Virginis editum Verbum exiſtimandum cenſent: Sed potius Verbi naturam in debile hoc corpus transformatam eſſe, & mutationem imaginantur ejus in quem nulla mutatio cadit. Firmata enim atque ſtabilita eſt Dei natura in propriis ſuis bonis, & immutabiliter in ſuo ſtatu permanet. Natura enim creata, quæque tempore ad eſſe traducta eſt, mutationi obnoxia eſt, veréque id de ejuſmodi re dici poſſit. Nam quidquid exiſtendi principium accepit, ei etiam quodammodo inſitum eſt, ut mutari poſſit. Deus verò qui omnem intellectum

tellectum ſuperat, & exiſtentiam ab ortu atque interitu liberam habet, omni mutatione ſuperior eſt, &, veluti propriæ ſuæ naturæ ratione omnia creata longè excedit, & quidem incomparabiliter: ita etiam in iis quæ creaturis abs ſe conditis accidere ſolent, longè antecellit; nulliúſque rei quæ damnum inferre poſſit obnoxius eſt. Deitatis itaque bona ſunt firma ac ſtabilia. Creaturarum verò, alterationibus mutationibúſque ſubiecta, & corruptioni vicina. Quod quidem optimè intelligens rectiſſimèque ſecum æſtimans Propheta Ieremias, ita ad Deum exclamat: Tu quidem inſidens ſeculum: nos « autem perdentes ſeculum: Sedet enim veluti in pro- « priis ſedibus ſemper Deus, dominans atque imperans omnibus. nullaque affectio in eum imperium habet. Nos verò quum natura præditi ſimus quàm maximè ad alterationem mutationemque proclivi, perdimus ſeculum, hoc eſt, in quovis tempore corruptibiles mutabileſque ſumus. Deitas itaque nullo unquam tempore mutari poteſt, neque ulla affectione à ſua firmitate dimoveri. neque è contrario corruptibilis mutabiliſque, hoc eſt, creata natura, eſſentiali immutabilitate prædita eſſe poteſt, neque divinæ naturæ bonorum poſſeſſione gloriari. Audiet enim merito, Quid enim habes, quod non accepiſti. Quod verò immutabilis omnino ſit Verbi natura, mutabilis autem prorſus creata, facillimè quis intelligat è Davide in ſpiritu canente: Cœli peribunt, tu *Pſal.* « autem permanebis, & omnes ut veſtimentum veteraſ- « cent: & ſicut operctorium mutabis eos, & mutabuntur. «

» Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient. Vbi igitur manſit Verbum Dei, ſi verè dicitur, quòd depoſita ſua firmitate atque ſtabilitate, ad id quod non erat traductus eſt, transformatuſque eſt in carnis naturam? An ne potius hoc delirium atque inſania eſt? HER. Eſt certè. CYR. Licebit enim pari temeritate dicere, non eſt diſſentaneum, terrenam quoq; naturam ad Deitatis naturam cōſcendere poſſe, atq; in unam cum ſuprema omnium eſſentia cōſtitutionem venire. Si namque ipſa divinitatis natura (juxta illorum deliramentum) in carnis naturam trāſivit, nihil obſtiterit quominus inferior hæc noſtra natura tranſeat carnem, & in Deitatem atq; ſupremam illam eſſentiam transformetur. At nos illorum ineptiis fidem nequaquam adhibemus: ſed potius divinis Scripturis acquieſcemus, Propheta etiam dicente; Eſaie 7. Ecce Virgo in utero concipiet, & pariet Filium, & vo» cabunt nomen ejus Emanuel. & beato Gabriele hanc prædictionem confirmante, divinamque voluntatem Matth. 1. Virgini declarante. Ne timeas enim, inquit, Maria. » quoniam ecce concipies in utero, & paries Filium, & » vocabis nomen ejus Ieſum. Ex muliere natum revera credimus Emanuëlem, & ſplendidam admirabilemq; naturæ noſtræ dignitatem nō rejiciemus. HER. Optimè dicis. CYR. Apprehendit enim Deus, non propriam ac peculiarem naturam (neque enim quidquam Hebr. 2. ad nos utilitatis perveniſſet) ſed neque Angelorum, ſed » ſemen Abrahæ, ſicut ſcriptum eſt. Ita enim, & non aliter genus ad perniciem devolutum inſtaurandum erat.

Cʏʀ. Quid verò? Anne hoc etiam admirãdum cenſes Hermia? Hᴇʀ. Quidnam? Cʏʀ. Sacræ enim Scripturæ tantũ non valedicentes, & ſpiritibus erroris mentem addicentes, eò imperitiæ & iuvenilis temeritatis devenerunt, ut exiſtimarint eum qui conditor eſt ſeculorum, & coæternus Deo & Patri, Verbum nimirum, tum primum exiſtendi initium accepiſſe, quum ſecundum carnem natus eſt. & tardè genitum eſſe, qui omnia ſecula & tempora antecedit ita ut ultimis tandem Incarnationis temporib. Deus factus ſit Pater & quodammodo immiſſum in uterũ Virginis ut eſſet atq; ſubſiſteret, eum per quem & in quo ſunt omnia. Anne eos ad metam omnium malorum perveniſſe cenſes, qui adeo anilibus atque execrandis fabulis animum adiicerunt? Sepulcrum, certè, patens eſt guttur eorum, linguis ſuis *Pſal. 13.* doloſè agebant venenum aſpidum ſub labiis eorum. quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt. Hᴇʀ. Aſſentior. Verus enim eſt Pſalmiſtæ ſermo. Cʏʀ. Quid enim, Nonne eum per quem omnia facta ſunt, omnibus etiam præextitiſſe neceſſe eſt? Hᴇʀ. Rectè dicis. Cʏʀ. Quid verò agant, ſcribente Ioanne, *Ioan. 1.* In principio erat Verbum, omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Et rurſum, Quod erat ab *1 Ioan. 1.* initio, quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ cõtrectaverunt de verbo vitæ. Et vita manifeſtata eſt, & vidimus, & teſtamur, & annunciamus vobis vitam æternam quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis, quumq; Chriſtus ipſe

Digitized by Google

exiſtentiæ ſuæ antiquitatem inviſam Iudæis declarat. Dicentibus enim illis, Quadraginta annos nondum habes, & Abraam vidiſti? manifeſtè reſpondit, Amen amen dico vobis, antequam Abraam fieret, ego ſum. Cui verò tribuitur illud, Erat, nullo adiecto, atque etiam manifeſtè illud, Sum, quodnam obſecro agnoſcat ortus ſui principium? aut quo pacto qui erat in principio ſuperior omni intellectu, in tempore fuerit vocatus ad exiſtentiam? Si quis autem in hos longiore refutatione uti velit, haud difficile fuerit allatis Sacræ Scripturæ verbis, illorum deliria profligare. Ego verò quum hæc adeò manifeſtè falſa turpiaque ſint, ſupervacaneum exiſtimaverim plus operæ in iis refutandis ponere. HER. Rectè ais. CYR. Quocirca ad aliam nos cõferamus, damnatæ illi opinioni affinem. Nõnulli enim veritatis pulchritu» dinem, veluti numiſma aliquod adulterant. tollentes in » altum cornu, & iniquitatem loquentes adverſus Deum, » ſicut ſcriptum eſt. Imaginantur enim Vnigenitum propriam ſuam exiſtentiam non habere, neque in ſua hypoſtaſi ſubſiſtere: ſed verbum ſimpliciter & ſermonem qui ſola enunciatione conſtat à Deo fieri, atque ita in homine habitaſſe dicunt, miſeri atque hoc pacto Ieſum conſtituentes, aiunt ſanctiorem quidem ſanctis eſſe, non tamen Deum. Quocirca ut Servatoris noſtri diſ» cipulus ait, Quis eſt mendax, niſi qui negat Ieſum eſſe » Chriſtum? Hic eſt antichriſtus, negãs Patrem & Filium. Quiſquis negat Filium, neque Patrem habet. Qui confitetur Filium, Patrem quoque habet. Alter enim in

altero

137

altero & à nobis & à ſanctis angelis agnoſcitur. Siquidem nemo intellexerit quid ſit Pater, niſi Filium exiſtentem ac genitum mente concipiat. Sed neque ſciat quid ſit Filius, niſi Patrem genuiſſe cogitet. Neceſſarium itaque cenſeo etiam verè dicere, Niſi exiſtit Filius, ne Patrem quidem verè cogitatione percipi poſſe. Vbi enim eſt Pater, ſi non reverà genuit? aut ſi genuit id quod non ſubſiſtit, neque omnino exiſtentiam habet: genitum erit planè nihil. Nam quod non exiſtit, æquale eſt nihilo. imo verò prorſus nihil. atque ita Deus erit Pater, nihili Atqui, ô miſeri dixerim ego ejuſcemodi doctoribus: Inanes nugæ ſunt veſtra dogmata. aut alioqui mihi interroganti reſpondete. Quo pacto eſt eximia erga nos dilectio Dei ac Patris? & ſi dedit pro nobis Filium, qui ex veſtra ſententia non exiſtit, nihil igitur dedit pro nobis, neque Verbum caro factum eſt, neque venerandam crucem ſuſtinuit, neque mortis imperium abolevit, neque revixit Si enim eſt nihil, neque exiſtentiam, ut vos opinamini, ullam habet, quopacto hæc et evenerint? Feſellit itaque nos, mendaciaque perſuaſit Sacra Scriptura, totaque fidei noſtræ firmitas in nihilum redigitur. Her. Abſit Cyr. Quid verò? Nonne in forma Dei exiſtere Filium, divinus ſermo nobis ſignificat? ipſumque imaginem atque characterem genitoris eſſe ait? Her Maximè. Cyr. Imagines verò archetypis ſimiles ſunt. Her. Omnino. Cyr Quocirca, niſi hypoſtatica eſſet imago, neque per ſe ſubſiſteret character: neceſſario etiam eum cujus eſt character hy-

 poſtaſi-

poſtaſi carere dicẽs: & imaginis dedecus etiam in archetypum redundabit. Cenſésne? HER. Cenſeo. CYR. Præterea dic mihi: Philippus pietatis vehemẽter ſtudioſus, exiſtentémne atque in hypoſtaſi ſubſiſtentem » Patrem cernere optabat, dicens; Domine oſtende nobis » Patrem, & ſufficit nobis: an non exiſtentẽ & hypoſtaſi carentem? HER. Exiſtentem profectò. CYR. Si ergo Filius nihil eſt, utpote non ſubſiſtens, juxta effrenem illorum audaciam, cur ſeipſum in imaginem, & veram » notitiam Patris propoſuit, dicens; Tanto tempore vo- » biſcum ſum, & non cognoviſti me Philippe? Qui vidit » me, vidit Patrem. Non credis quòd ego in Patre, & Pa- » ter in me eſt? Ego & Pater unum ſumus. Atqui nullus, arbitror, viderit exiſtentem in eo qui non exiſtit, neque ullus unquam idem in univerſum eſſe cenſuerit, ſubſiſtens & non ſubſiſtens. Quo pacto autem erit in Filio Pater, & Filius viciſſim in Patre, niſi verè dicatur, quòd niſi per ſe ſubſiſtat Verbum, periclitaturum etiam Patrem, quippe qui in ſe habeat nihil, & intelligatur exiſtere in nihilo. Nam quod omnino non exiſtit, nihil eſſe intelligitur. HER. Durus ſermo. Magnam enim in ſe aſperitatem continet adverſariorum dogma. CYR. Admiretur autem nõ immeritò quiſpiam, quopacto in Filio quum nondum eſſe conſecutus eſſet, omnia creavit Pater. Si quis verò interroget, utrũ iis qui exiſtunt bonũ ſit Eſſe, aut potius, non eſſe, quopacto reſpõdeas? HER. Reſponderim, Eſſe. Deus enim Creator eo præcipuè nomine Bonus vocatur, quod iis quæ aliquando non

erant,

Google

erant, Eſſe dederit. CYR. Optimè dicis. Ita enim naturâ ſeſe res habet. Melior itaq; eſt cōditio creaturarū, quàm ejus per quem omnia ortū acceperunt, Si hic quidem nō exiſtere dicatur, illę verò, & exiſtāt & in ſuo eſſe cognoſcantur. HER. Abſit blaſphemia. Vivens enim eſt Verbū Dei atque efficax, ſicut ſcriptum eſt. Idcirco etiam dixit, Ego ſum vita. CYR. Cæterum nō poteſt intelligi vita, quum non ſubſiſtat. Vita autem eſt naturaliter. Nullo enim modo mentiri poteſt. Merum itaque mendacium eſt, & vaniſſimæ mentis delirium Verbū quod ex Deo apparuit, per ſe non ſubſiſtere. HER. Omnino. Nam ad Moyſen ait ipſe, Ego ſum Ens. Quod autem verè Eſt, quonam pacto quis cenſuerit ſuam hypoſtaſim nō retinere? CYR. Merito itaque eorum qui ita ſentiunt ſummam dementiam deteſtabimur. HER. Omnibus modis. CYR. Sed nec illos Hermia probabimus, qui veritatem ſedulo ſectari didicimus. HER. Quóſnam obſecro? CYR. Qui carnem Verbo unitam rationali anima carere dicunt. Sola enim carne vitali & ſenſitivo motu prædita Verbum induentes, in mundum inducūt, mentis atque animæ facultatem tribuentes Vnigenito. Perhorreſcunt enim, neſcio quo pacto, homini perfectè ſeſe ratione humanitatis habenti, hoc eſt, qui anima & corpore conſtet, Verbum unitum eſſe, fateri. ſed privatas ſuas opiniones humanáſque rationes ſequi debere exiſtimant. aliter certè quàm oportet ſentientes. HER. Quænam verò ipſis eſt ratio ejuſmodi dogmatis? CYR. Dicam. Nos, ſecundum Scripturam dicimus mediato-

diatorem Dei & hominũ cõpoſitum eſſe, ex noſtra humanitate, quę propria ſua ratione perfectè ſeſe habeat, & ex Filio qui naturaliter ex Deo apparuit, hoc eſt Vnigenito. Aſſerimus autem ex inæqualium diſſimiliumque naturarum congreſſu inenarrabilique concurſu unitatem fieri. Vnum tamen Chriſtum & Dominum, ac Filium agnoſcimus, & in eodem exiſtere atque intelligi Deum ſimul & hominem. Indivulſam autẽ omnino unitatem tueri conſuevimus, eundem eſſe credentes & Vnigenitum & Primogenitum. Vnigenitum quidem, veluti ex Deo Patre Verbum, quodque ex eſſentia ipſius apparuit: Primogenitum autem, quatenus factus eſt homo, & in multis fratribus: Quemadmodum enim unus eſt Deus Pater, ex quo ſunt omnia: ita etiam unus Dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia. Deum enim eſſe ſecundum naturam profitemur Verbum, per quod omnia, etiamſi factum ſit caro, hoc eſt, homo. HER. Rectiſſimè dixiſti. CYR. Atqui non admodum cum noſtra de illo ſententia illorum dogmata conveniunt. Vnũ enim procul dubio etiã illi recipiunt Ieſum Chriſtum, optimè hac quidem ex parte ſentientes. Deteſtantur etiam tanquam vehementer impium, Emanuelem in duo dividere: anima tamen humana & rationali carnem privantes, Verbum ex Deo ei unitum eſſe aiunt. Et probabilem quandam, ut exiſtimant, rationem opinioni ſuæ prætexunt. Quæ enim, inquiunt, per compoſitionem ad unius perfecti conſtitutionem concurrunt, partes & quidem ex imperfectis conſpici ſolent,

ejus

ejus quod per ſe, & in propria ſua natura perfectum eſt, & compoſitione ex partibus non eget. Idcirco, inquiunt, cavendum omnino eſt, ne perfectum ſtatuamus hominem, templum quod Verbo unitum eſt. ut compoſitio, quæ in Chriſto intelligitur, perfectam ſuam & irreprehenſibilem rationem obtineat. Illud verò etiam, ut arbitror, adjicient. Si enim, inquiunt, ex perfecto homine, & ex Verbo Patris Emanuelem conſtituimus, non parum verendum, imo verò neceſſarium planè erit ut duos Filios & duos Chriſtos faciamus. HER. Quid verò nos his reſpődebimus? CYR. Primùm quidẽ quod antiquiſſimæ, quæque adeò ab ipſis ſanctis Apoſtolis ad nos pervenit fidei traditioni, ſingularis perfectio deroganda non ſit; ſed neque ſummæ inveſtigationi ea quæ intellectum noſtrum excedunt ſubjicienda eſſe; neque rurſus nos in medium procedere debere, veluti quoſdam arbitros quique limites conſtituamus, temerarieque dicamus, nonnulla quidem rectè ſeſe habere, nonnulla verò non item, ſed alia ratione melius ſeſe habitura. ſed potius ſapientiſſimo Deo relinquendam eſſe ſuorum conſiliorum viam, neque ea quæ à Deo ut recta probata ſunt temere reprehendere. Audiemus enim eum manifeſtè dicentem, Nõ ſunt conſilia mea, ſicut conſilia veſtra; neque ſicut viæ meæ, viæ veſtræ. Sed ſicut diſtat cœlum à terra, tantum diſtant viæ meæ à viis veſtris, & cogitationes veſtræ à cogitationibus meis. Præterea id quod ſapienter admodum ab illis inventum eſſe videtur, vanum prorſus atque abſurdum eſſe deprehende-

tur. Si quis enim velit divinum illud templum rationali anima privare: non ex imperfectis congreſſus duorum erit. multum enim abeſt. Eſt enim profecto, comparatione totius hominis, anima (inquam) & corpore conſtantis, ſola ac per ſe ut pars, caro Sed Deus Verbum, non pars alicujus eſſe intelligitur: ſed neque imperfectus eſt. Perfectiſſimum enim eſt in ſua natura. Vbinam igitur ex imperfectis ad unum quiddam perfectum erit concurſus? ſi modo eſt ex perfecto Verbo, & carne imperfecta, quantum attinet ad rationem hominis perfecti ſecundum propriam ſuam naturam. Filios autem nequaquam duos adorabimus, ut neque duos Chriſtos dicemus: tametſi ex homine perfecto, & ex Deo Verbo cõcurſum ad unitatem factum credamus, Emanuëlem. Quemadmodum enim, ut illis quidem videtur, tametſi ex ſola carne dicatur, & Verbo quod ex Deo Patre apparuit, nulla ratio hoc eis perſuadebit, ut ſeorſim carnem collocantes, & ſeorſim Vnigenitũ, duos Chriſtos confiteantur; ſed in unum Dominum Ieſum Chriſtum Emanuelem recipient (rectè enim admodum in hoc ſentire videntur) ita etiam tametſi homini perfecto, qui nimirum corpore & animo conſtat, veluti conſlatum atque unitum eſſe Verbum ex Deo ineffabili quodam modo atque intellectum ſuperante dicamus: non dualitatem filiorum ſtatuimus, ſed unum atq; eundem, natura quidem exiſtentem Deum, quique ex ipſa Dei ac Patris eſſentia apparuit, quique ultimis ſeculi temporibus factus eſt homo, & ex ſancta Virgine natus, atq; à

nobis

nobis pariter & ſanctis Angelis adoratus eſt, juxta Scripturas. HER. Quid igitur ſi dicant, Noſtrum ſtatum ſolo Vnigeniti advẽtu indiguiſſe: quum autem vellet à mortalibus cerni, & cum hominibus verſari, Evangelicæque vitæ viam nobis oſtendere, admirabili quadam diſpenſatione carnem nobis ſimilem induiſſe? Deitas enim in ſua natura cerni non poteſt. CYR. Certè Incarnationis ſcopum ignoraſſe deprehẽdentur, & magnum religionis myſterium nulla ratione intellexiſſe. Si enim Vnigeniti Incarnatio ſive Humanatio eam ſolam ob cauſam facta eſt, ut a mortalibus cerneretur, nihilque aliud humanæ naturę inde acceſſit, quo pacto non fatuus fuerit, ut Docetarum opinionem etiam nos amplectamur? qui quidem carne ſimul & terreno corpore Verbũ veſtientes, viſum quidem eſſe fabulantur ut hominem, miſeri, quodq́; optimarum rerum author fuerit, apertè fatentur. Nonne verò, ſi Verbum ex Deo nihil utilitatem humanæ naturæ attulit, tametſi caro factum ſit, fatuus eſſe duxeris, illud ab immunditia carnali vindicare, ſemel autem corpore terreno uſum exiſtimare, atque ita propoſitum ſibi ſcopum abſolviſſe? HER. Quænam igitur fuerit ejus in carnem adventus ratio, aut quinam modus Incarnationis, aut cujus cauſa facta fuerit, velim equidem intelligere. CYR. Age ergo, audi ſacras literas, & ſanctorum Apoſtolorum dictis mentis aciem acriter intendens videas quod quæritur. Sapiens itaque Paulus ita nobis ait, ipſum in ſe loquentem habens Chriſtum: Quia ergo pueri communicaverunt carni & Hebr. 2.

 ſanguini,

» ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdē: ut per mor» tem deſtrueret eum qui habebat imperium mortis, hoc » eſt diabolum: & liberaret eos qui timore mortis per to» tam vitam obnoxii erant ſervituti. Et alibi, modum noRom. 8 » bis alium explicans: Nam quod, inquit, impoſſibile » erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium » ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de » peccato damnavit peccatum in carne; ut juſtificatio le» gis impleretur in nobis, qui non ſecundum carnem am» bulamus, ſed ſecundum ſpiritum. Nonne ergo manifeſtiſſimum eſt, nulli que prorſus mortalium obſcurum, Vnigenitum noſtri ſimilem, hoc eſt hominem perfectum eſſe factum? ut à corruptione quæ nos invaſerat mortale noſtrum corpus liberaret, quum arctiſſima quadam unitatis diſpēſatione in identitatem nobiſcum ſe demiſit juxta vitæ legem ac regulam animamque humanam propriam ſibi efficiens, peccato eam ſuperiorem reddidit, propriæ ſuæ naturæ firmitate atque immutabilitate tanquam tinctura eam tingens. HER. Non obſcura meo quidem judicio res hæc eſt. veriſimilem enim, imo potius veram rationem in ſe habet. CYR. Quemadmodū igitur quia facta eſt caro Verbi omnia vivificantis, mortis atque interitus imperium ſuperat: eodem planè modo, quia facta eſt anima ejus qui peccare neſcit, firmum deinceps habet atq; immutabilem in omni bono ſtatum, & peccato quod antea imperium obtinebat, incomparabiliter validiorem. Primus enim homo, Chriſtus eſt, qui peccatū non fecit, neque

inven-

inventus eſt in ore ejus dolus; radix autem eſt ac veluti primitiæ eorum qui in novitatem vitæ ſpiritualis reformati ſunt; & incorruptionem corporis, divinitatiſq; firmitatem ac ſtabilitatem per gratuitam participationem in univerſum humanum genus tranſmittet. Quod quidem quum noſſet divinus Paulus, ita ſcribit: Quemadmodum enim geſtavimus imaginem terreni, geſtemus & imaginem cœleſtis. Imaginem enim terreni vocavit labilitatem ad peccatum; & mortem inde nobis incumbentem. Imaginem verò cœleſtis, hoc eſt Chriſti, firmitatem ad ſanctificationem, reditumque & inſtaurationem ex morte & corruptione ad incorruptionem & vitam. Totum itaque Verbum toti homini unitum eſſe dicimus. Nihil enim melius in nobis, hoc eſt in anima noſtra eſſecisſet, ſi in ſolam carnem adventus ſui labores ac fructus contuliſſet. At verò per utrunque pulchrè effectum eſt diſpenſationis myſterium. Vſus autem eſt veluti inſtrumento propria quidem carne, ad carnis opera, & naturales morbos, & quæcunque reprehenſione carent: & rurſus etiam propria anima ad humanas & vitii expertes affectiones. Eſuriſſe enim dicitur, & labores ex longis profectionib. toleraſſe, pavorem etiam ac metus, dolorem & mœrorem, mortem denique in cruce ſubiiſſe. Cogente enim nemine animam ſuam pro nobis poſuit, ut mortuis ſimul & viventibus dominetur. Carnem namque ſuam pro omnium carne perſolvens, donum revera omnibus æquivalens, animam etiam ſuam omnium animarũ redemptionis pretium

1 Cor. 15

 dedit,

dedit. tametſi rurſum revixerit, vita naturaliter exiſtens, ut Deus. Idcirco & divinus Petrus ita ait, Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de Patriarcha David, quoniam defunctus eſt & ſepultus eſt, & ſepulchrum ejus eſt apud nos uſque in hodiernum diem. Propheta igitur quum eſſet, & ſciret quia jurejurando juraſſet illi Deus de fructu lumbi ejus ſedere ſuper ſedem ejus, providens locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia neque derelicta eſt in inferno anima ejus, neque caro ejus vidit corruptionem. Neque enim fas fuerit dicere perpetuæ corruptioni obnoxiam eſſe potuiſſe carnem Verbo unitam; neque rurſus divinam animam portis inferni ſubjectam. Nam in inferno derelictus non eſt, ut divinus Petrus ait. Non enim naturam quæ à morte comprehendi & vinci non poteſt, hoc eſt divinitatem unigeniti, è ſubterraneis ſpecubus reductam ait. Neq; enim admiratione digna res eſſet, ſi non manſit in inferno Verbum, quod Deitatis efficacia & natura admirabili & rationem excedente modo omnia implet omniaque permeat. Superior enim eſt omni loco & circunſcriptione, magnitudineq; menſurabili Deitas, neque ab ullo continetur. Illud verò nemini non ſummopere admirandum eſt, quòd corpus natura ſua corruptibile revixerit, Siquidem incorruptibili Verbo unitum erat. Anima autem divina, quæ congreſſum atque unitatem cum Verbo conſecuta erat, deſcendit quidem in infernum, & divina potentia facultateq; utens, etiam ſpiritibus in inferno conſtitutis apparuit. Idcirco etiam dixit iis qui in

Actor. 2

vincu-

vinculis erant, Exite: & iis qui in tenebris, Revelamini. Ac mihi quidē ejuſcemodi aliquid dicere videtur beatus Petrus de Verbo Dei, deq; anima quæ ei per diſpenſationem unita eſt. Melius eſt, inquiens, benefacientes (ſi voluntas Dei velit) pati, quàm malefacientes. quia & Chriſtus ſemel pro peccatis mortuus eſt, juſtus pro injuſtis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem Spiritu. In quo, inquit, & iis qui in carcere erant ſpiritibus veniens prædicavit, qui aliquando increduli fuerant. 1. Pet. 3. Neque enim ut arbitror, dixerit, nudam ſolamque per ſe Deitatem Vnigeniti in infernum deſcendiſſe. Siquidem inviſibilis exiſtens Spiritibus qui illic erant prædicare omnino non potuit. Præſtantior enim eſt Deitas quàm ut cerni poſſit. Sed neq; imaginaria quadam apparentia divinitatem in animæ ſpeciem transformatam concedemus, Sed perinde atq; iis qui adhuc in carne verſantur, ita etiam animabus in inferno prædicavit, proprium ſuum geſtamen habens, animam ſibi unitam. Atqui obſcura certè eſt, & revera ineffabilis, quæque à noſtro intellectu percipi non poteſt hujus unitatis ratio. Ita tamen affectos nos eſſe decet, eorum quæ ultra nos ſunt nimis curioſam inveſtigationem periculo non vacare. magnæq; ſtultitiæ eſſe ea quę mentem noſtram excedunt inquiſitioni ſubjicere, eaque intelligere velle quæ à nobis intelligi non poſſunt. An enim ignoras ingens hoc myſtarium, quodq; intellectum noſtrum longè excedit, ſimplici fide venerandū eſſe? Stultam verò illam interrogationem, Quo-

pacto

pacto hæc fieri poſſunt? Nicodemo illi, ejusque ſimilibus relinquẽtes, citra ullam dubitationem firmiter Spiritus ſancti oracula amplectamur, ipſique Christo credamus, dicenti, Amen amen dico vobis, quæ ſcimus loquimur, & quæ vidimus teſtamur. HER. Rectè ais. CYR. Valeant itaque omnes nugæ atque inanes fabulæ, & mendacia & phaleratorum verborum ornatus ac pompa. neque pernicioſam doctrinam amplectamur, tametſi adverſarii ampullatis exquiſitisque verbis aures noſtras perſonent. Neque enim arcana divina in perſuaſoriis humanæ ſapientiæ verbis ſita eſt, ſed in demõſtratione Spiritus. Vnigenitus itaque quum ſit Deus, & totius univerſi Dominus, apparuit nobis. In terra enim verſatus eſt, illuxitque iis qui in tenebris degebant, factus homo: non imaginaria quadam apparentia, abſit, (mera enim inſania eſt hoc vel cogitare vel dicere) neq; rurſus per mutationem aliquam in carnem tranſlatus, (mutationis enim expers eſt, eodemque ſemper ſe modo habet Dei verbum) neque illius exiſtentia uno codemque tempore cum carne eſſe cæpit (nam ipſe eſt conditor ſeculorum) neque ut ſermo hypoſtaſi carens, aut ut nudum Verbum in hominе factus eſt (qui enim ea quæ non erant ad eſſe vocavit neceſſario ante illa extitit: nam ipſe eſt declaratus vita ex Deo ac Patre qui in propriâ hypoſtaſi ſubſiſtit.) ſed neque ſolam carnem induit, anima rationali deſtitutam: ſed revera natum eſt è muliere apparuitque homo vivens atque exiſtens, coæternum Deo ac Patri Verbum, forma ſervi accepta,

Ioan. 3

1. Cor. 2.

eſtque

eſtque ut in divinitate perfectus, ita etiam in humanitate perfectus non ex ſola divinitate & carne, in unum Chriſtum & Dominum, & Filium compoſitus, ſed ex duobus perfectis, humanitate nimirum & divinitate in unum atque eundem admirabiliter copulatus. HER. Quemnam igitur peperit ſancta Virgo? hominémne an Verbũ ex Deo? CYR. Atqui hoc quidem eſt errare, & à veritate deflectere. Neque enim hæc divellenda ſunt, ita ut hominem ſeorſim ſtatuas, & Deum Verbum ſeorſim, & duplici perſona præditum nobis Emmanuëlem effingas. Nonne enim merito nos quiſpiam reprehendat, ſi relicta vera rectaque ſententia, ea potius ſectemur quę Sacra Scriptura cõdemnat? Nam ita quidam diſcipulorum Chriſti inquit, Vos autem dilecti, memores eſtote verborum quę prędicta ſunt ab Apoſtolis Domini noſtri Ieſu Chriſti qui dicebãt vobis, quoniam in noviſſimis temporibus venient illuſores ſecundum deſideria ſua ambulantes in impietatibus. Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos, animales, ſpiritum non habentes. HER. Nulla igitur ratione ſunt dirimenda iſta? CYR. Vt maximè duo dicantur poſtquàm unita ſunt, & ſeorſim ſingula intelligantur, ſciendum eſt, quòd mens quidem naturarum diverſitatem conſiderat (neque enim eadem ſunt, humanitas & divinitas) ſed ſimul etiam cum hac conſideratione utriuſque concurſum ad unitatem contemplatur. Proinde ex Deo quidem proceſſit, ut Deus: ex Virgine autem, ut homo. Verbum enim quod ineffabiliter, ſupraque intellectum humanum è Deo

Iudæ, verſ. 17

Patre effulſit, natum eſſe dicitur etiã ex muliere, quum humanitatem aſſumpſit, & ſeipſum demiſit ad id quod non erat; non ut divinitatem amittat, ſed ut Deus eſſe credatur, noſtramq; formam in terris geſtaſſe. non tanquam in homine habitans, ſed tanquam hoc ipſum, homo nimirum naturaliter factus, propria tamen ſuæ gloria integra manente. Idcirco divinus ille Paulus, humanitatem & divinitatem quæ longè à conſubſtantialitate inter ſe diſtant, & immenſa quadam differentia disjunguntur, in unionatione Incarnationis colligens, atque ex duobus unum deſignans Chriſtum, & Filium,
Rom. 1. » & Deum, ita inquit: Paulus ſervus Ieſu Chriſti, vocatus » Apoſtolus, ſegregatus in Evangelium Dei quod pro» miſerat per Prophetas ſuos in Scripturis ſanctis de Filio » ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem. » qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute ſecundum » Spiritum ſanctificationis. Ecce manifeſtè ſegregatum ſe eſſe dicit in Evangelium Dei apertè alio qui ſcribens, » Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed Chriſtum Ie» ſum Dominum. Et rurſus, Neque enim iudicavi quic» quam ſcire in vobis, niſi Ieſum Chriſtum, & quidem » crucifixum. Filium verò Dei ipſum nominans, etiam ex ſemine David natum ait ſegregatumq; ſe affirmat, etiam in Filium Dei. Quomodo igitur eſt Deus, qui ex ſemine David natus eſt? & qui ante ſecula & ab æterno eſt Filius, quatenus ex Deo proceſſit, quo pacto eſt ſegregatus in Filium Dei, exiſtentiæ ſuæ principium quodam» modo nactus? Ait enim ipſe de ſeipſo, Dominus dixit

ad me

ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te. quum alioqui Hodie non præteritum, ſed præſens tempus, ſemper ſignificet. HER. Equidem non parum dubitaverim, & difficulter hoc à multis intelligi poſſe judicarim. CYR. Iis certè qui Emanuelem dividunt atque in duo ſecant, difficile intellectu fuerit. Qui verò eum unum ſtatuunt facillimè veram ſacrorum dogmatum ſententiam conſequantur. Filius enim Patri coæternus, atque ante omnia ſecula exiſtens, quando in humanam naturam deſcendit, non amiſſa Deitate ſed aſſumpta humanitate, merito ex ſemine David natus eſſe dicitur. noviſſimamque hanc ſecundum humanam naturam nativitatem conſecutus eſſe. Id verò quod aſſumpſit non eſt alienum ab ipſo, ſed revera proprium. quo fit, ut unum quodammodo cum ipſo cenſeatur. ſicuti etiam in conſtitutione hominis videre licet. Conſtat enim homo ex diſſimilibus natura; corpore nimirum & anima. utrunque tamen cenſetur unus homo. adeo ut ex ſola carne totum interdum animal vocetur: quum verò animam nominamus, utrumque intelligatur. Eadem itaq; ratione de Chriſto judicandum eſt. Vnus enim Chriſtus, & unus Dominus Ieſus Chriſtus, & ante carnem aſſumptam, & quum factus eſt homo. Neq; verò Dominum qui nos redemit negabimus, ſi ipſum ex humanis rebus, atque Exinanitionis modo ſignificemus. HER. Non aſſequor. velim autem id clarius explicari. CYR. Dominus noſter Ieſus Chriſtus ad Iudæos ita ait. Si filii Abrahæ eſſetis, opera Abrahæ faceretis. nunc verò quæritis Ioan. 8

tur. Si quis enim velit divinum illud templum rationali anima privare: non ex imperfectis congreſſus duorum erit. multum enim abeſt. Eſt enim profecto, comparatione totius hominis, anima (inquam) & corpore conſtantis, ſola ac per ſe ut pars, caro. Sed Deus Verbum, non pars alicujus eſſe intelligitur: ſed neque imperfectus eſt. Perfectiſſimus enim eſt in ſua natura. Vbinam igitur ex imperfectis ad unum quiddam perfectum erit concurſus? ſi modo eſt ex perfecto Verbo, & carne imperfecta, quantum attinet ad rationem hominis perfecti ſecundum propriam ſuam naturam. Filios autem nequaquam duos adorabimus, ut neque duos Chriſtos dicemus: tametſi ex homine perfecto, & ex Deo Verbo cõcurſum ad unitatem factum credamus, Emanuelem. Quemadmodum enim, ut illis quidem videtur, tametſi ex ſola carne dicatur, & Verbo quod ex Deo Patre apparuit, nulla ratio hoc eis perſuadebit, ut ſeorſim carnem collocantes, & ſeorſim Vnigenitũ, duos Chriſtos confiteantur, ſed in unum Dominum Ieſum Chriſtum Emanuelem recipient (rectè enim admodum in hoc ſentire videntur) ita etiam tametſi homini perfecto, qui nimirum corpore & animo conſtat, veluti conflatum atque unitum eſſe Verbum ex Deo ineffabili quodam modo atque intellectum ſuperante dicamus: non dualitatem filiorum ſtatuimus, ſed unum atq; eundem, natura quidem exiſtentem Deum, quique ex ipſa Dei ac Patris eſſentia apparuit, quique ultimis ſeculi temporibus factus eſt homo, & ex ſancta Virgine natus, atq; à

nobis

nobis pariter & ſanctis Angelis adoratus eſt, juxta Scripturas. Her. Quid igitur ſi dicant, Noſtrum ſtatum ſolo Vnigeniti adventu indiguiſſe: quum autem vellet à mortalibus cerni, & cum hominibus verſari, Evangelicæque vitæ viam nobis oſtendere, admirabili quadam diſpenſatione carnem nobis ſimilem induiſſe? Deitas enim in ſua natura cerni non poteſt. Cyr. Certè Incarnationis ſcopum ignoraſſe deprehẽdentur, & magnum religionis myſterium nulla ratione intellexiſſe. Si enim Vnigeniti Incarnatio ſive Humanatio eam ſolam ob cauſam facta eſt, ut à mortalibus cerneretur, nihilque aliud humanę naturę inde acceſſit, quo pacto non ſatius fuerit, ut Docetarum opinionem etiam nos amplectamur? qui quidem carne ſimul & terreno corpore Verbũ veſtientes, viſum quidem eſſe fabulantur ut hominem, miſeri, quodq; optimarum rerum author fuerit, apertè fatentur. Nonne verò, ſi Verbum ex Deo nihil utilitatis humanæ naturæ attulit, tametſi caro factum ſit, ſatius eſſe duxeris, illud ab immunditia carnali vindicare, ſemel autem corpore terreno uſum exiſtimare, atque ita propoſitum ſibi ſcopum abſolviſſe? Her. Quænam igitur fuerit ejus in carnem adventus ratio, aut quiſnam modus Incarnationis, aut cujus cauſa facta fuerit, velim equidem intelligere. Cyr. Age ergo, nudi ſacras literas, & ſanctorum Apoſtolorum dictis mentis aciem acriter intendens vide id quod quæritur. Sapiens itaque Paulus ita nobis ait, ipſum in ſe loquentem habens Chriſtum: Quia ergo pueri communicaverunt carni & [illegible]

ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdē: ut per mortem deſtrueret eum qui habebat imperium mortis, hoc eſt diabolum: & liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti. Et alibi, modum nobis alium explicans: Nam quod, inquit, impoſſibile
Rom. 8 erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne; ut juſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundum carnem ambulamus, ſed ſecundum ſpiritum. Nonne ergo manifeſtiſſimum eſt, nulique prorſus mortalium obſcurum, Unigenitum noſtri ſimilem, hoc eſt hominem perfectum eſſe factum? ut à corruptione quæ nos invaſerat mortale noſtrum corpus liberaret, quum arctiſſima quadam unitatis diſpēſatione in identitatem nobiſcum ſe demiſiſſet juxta vitæ legem ac regulam animamque humanam propriam ſibi efficiens, peccato eam ſuperiorem reddidit, propriæ ſuæ naturæ firmitate atque immutabilitate tanquam tinctura eam tingens. HER. Non obſcura meo quidem judicio res hæc eſt. veriſimilem enim, imo potius veram rationem in ſe habet. CYR. Quemadmodū igitur quia facta eſt caro Verbi omnia vivificantis, mortis atque interitus imperium ſuperat: eodem planè modo, quia facta eſt anima ejus qui peccare neſcit, firmum deinceps habet atq; immutabilem in omni bono ſtatum, & peccato quod antea imperium obtinebat, incomparabiliter validiorem. Primus enim homo, Chriſtus eſt, qui peccatū non fecit, neque

inven-

inventus eſt in ore eius dolus; radix autem eſt ac veluti primitiæ eorum qui in novitatem vitæ ſpiritualis reformati ſunt; & incorruptionem corporis, divinitatisq; firmitatem ac ſtabilitatem per gratuitam participationem in univerſum humanum genus tranſmittet. Quod quidem quum noſſet divinus Paulus, ita ſcribit: Quemadmodum enim geſtavimus imaginem terreni, geſtemus & imaginem cœleſtis. Imaginem enim terreni vocavit labilitatem ad peccatum, & mortem inde nobis incumbentem. Imaginem verò cœleſtis, hoc eſt Chriſti, firmitatem ad ſanctificationem, redemptionemque & inſtaurationem ex morte & corruptione ad incorruptionem & vitam. Totum itaque Verbum toti homini unitum eſſe dicimus. Nihil enim melius in nobis, hoc eſt in anima noſtra effeciſſet, ſi in ſolam carnem adventus ſui labores ac fructus contuliſſet. At verò per utrunque pulchrè effectum eſt diſpẽſationis myſterium. Vſus autem eſt velut instrumento propria quidem carne, ad carnis opera, & naturales morbos, & quæcunque reprehenſionis carent: & rurſus etiam propria anima ad humanas & vitii expertes affectiones. Eſuriſſe enim dicitur, & labores ex longis profectionib. toleraſſe, pavorem etiam ac metus, dolorem & mœrorem, mortem denique in cruce ſubiiſſe. Cogente enim nemine animam ſuam pro nobis poſuit, ut mortuis ſimul & viventibus dominetur. Carnem namque ſuam pro omnium carne perſolvens, donum revera omnibus æquivalens, animam etiam ſuam omnium animarũ redemptionis precium 1. Cor 15

 dedit.

Actor. 2

dedit, tametſi rurſum revixerit, vita naturaliter exiſtens, » ut Deus. Idcirco & divinus Petrus ita ait, Viri fratres, li» cent audenter dicere ad vos de Patriarcha David, quo» niam defunctus eſt & ſepultus eſt, & ſepulchrum ejus » eſt apud nos uſque in hodiernum diem. Propheta igitur » quum eſſet, & ſciret quia jurejurando juraſſet illi Deus » de fructu lumbi ejus ſedere ſuper ſedem ejus, providens » locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia neque dereli» cta eſt in inferno anima ejus, neque caro ejus vidit cor» ruptionem. Neque enim fas fuerit dicere perpetuæ corruptioni obnoxiam eſſe potuiſſe carnem Verbo unitam; neque rurſus divinam animam portis inferni ſubjectam. Nam in inferno derelictus non eſt, ut divinus Petrus ait. Non enim naturam quæ à morte comprehendi & vinci non poteſt, hoc eſt divinitatem unigeniti, è ſubterraneis ſpecubus reductam ait. Neq; enim admiratione digna res eſſet, ſi non manſit in inferno Verbum, quod Deitatis efficacia & natura admirabili & rationem excedente modo omnia implet omniaque permeat. Superior enim eſt omni loco & circumſcriptione, magnitudineq; menſurabili Deitas, neque ab ullo continetur. Illud verò nemini non ſummopere admirandum eſt, quòd corpus natura ſua corruptibile revixerit. Siquidem incorruptibili Verbo unitum erat. Anima autem divina, quæ congreſſum atque unitatem cum Verbo conſecuta erat, deſcendit quidem in infernum, & divina potentia facultateq; utens, etiam ſpiritibus in inferno conſtitutis apparuit. Idcirco etiam dixit iis qui in

vincu-

vinculis erant, Exite: & iis qui in tenebris, Revelamini. Ac mihi quidẽ ejuſcemodi aliquid dicere videtur beatus Petrus de Verbo Dei, deq; anima quæ ei per diſpenſationem unita eſt. Melius eſt, inquiens, benefacientes « (ſi voluntas Dei velit) pati, quàm malefacientes. quia & « Chriſtus ſemel pro peccatis mortuus eſt, juſtus pro injuſtis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, « vivificatus autem Spiritu. In quo, inquit, & iis qui in « carcere erant ſpiritibus veniens prædicavit, qui aliquando increduli fuerant. Neque enim ut arbitror, dixerit, « nudam ſolamque per ſe Deitatem Vnigeniti in infernum deſcendiſſe. Siquidem inviſibilis exiſtens Spiritibus qui illic erant prædicare omnino non potuit. Præſtantior enim eſt Deitas quàm ut cerni poſſit. Sed neq; imaginaria quadam apparentia divinitatem in animæ ſpeciem transformatam concedemus, Sed perinde atq; iis qui adhuc in carne verſantur, ita etiam animabus in inferno prædicavit, proprium ſuum geſtamen habens, animam ſibi unitam. Atqui obſcura certè eſt, & revera ineffabilis, quæque à noſtro intellectu percipi non poteſt hujus unitatis ratio. Ita tamen affectos nos eſſe decet, eorum quæ ultra nos ſunt nimis curioſam inveſtigationem periculo non vacare. magnæq; ſtultitiæ eſſe ea quę mentem noſtram excedunt inquiſitioni ſubjicere, eaque intelligere velle quæ à nobis intelligi non poſſunt. An enim ignoras ingens hoc myſterium, quodq; intellectum noſtrum longè excedit, ſimplici fide venerandũ eſſe? Stultam verò illam interrogationem, Quo-

1 Petr 3.

pacto

pacto hæc fieri poſſunt? Nicodemo illi, ejusque ſimilibus relinquẽtes, citra ullam dubitationem firmiter Spiritus ſancti oracula amplectamur, ipſique Christo credamus, dicenti, Amen amen dico vobis, quæ ſcimus loquimur, & quæ vidimus teſtamur. *Iohn.3* HER. Rectè ais. CYR. Valeant itaque omnes nugæ atque inanes fabulę, & mendacia & phaleratorum verborum ornatus ac pompa. neque pernicioſam doctrinam amplectamur, tametſi adverſarii ampullatis exquiſitisque verbis aures noſtras perſonent. Neque enim arcana divina in perſuaſoriis humanæ ſapientiæ verbis ſita eſt, ſed in demõſtratione Spiritus. *1.Cor.2.* Vnigenitus itaque quum ſit Deus, & totius univerſi Dominus, apparuit nobis. In terra enim verſatus eſt, illuxitque iis qui in tenebris degebant, factus homo: non imaginaria quadam apparentia, abſit, (mera enim inſania eſt hoc vel cogitare vel dicere) neq; rurſus per mutationem aliquam in carnem tranſlatus, (mutationis enim expers eſt, eodemque ſemper ſe modo habet Dei verbum) neque illius exiſtentia uno eodemque tempore cum carne eſſe cœpit (nam ipſe eſt conditor ſeculorum) neque ut ſermo hypoſtaſi carens, aut ut nudum Verbum in homine factus eſt (qui enim ea quæ non erant ad eſſe vocavit neceſſario ante illa extitit: nam ipſe eſt declaratus vita ex Deo ac Patre qui in propriâ hypoſtaſi ſubſiſtit.) ſed neque ſolam carnem induit, anima rationali deſtitutam: ſed revera natum eſt è muliere apparuitque homo vivens atque exiſtens, coæternum Deo ac Patri Verbum, forma ſervi accepta,

eſtque

eſtque ut in divinitate perfectus, ita etiam in humanitate perfectus non ex ſola divinitate & carne, in unum Chriſtum & Dominum, & Filium compoſitus, ſed ex duobus perfectis, humanitate nimirum & divinitate in unum atque eundem admirabiliter copulatus. HER. Quémnam igitur peperit ſancta Virgo? hominémne an Verbũ ex Deo? CYR. Atqui hoc quidem eſt errare, & à veritate deflectere. Neque enim hæc divellenda ſunt, ita ut hominem ſeorſim ſtatuas, & Deum Verbum ſeorſim, & duplici perſona præditum nobis Emmanuélem effingas. Nonne enim merito nos quiſpiam reprehendat, ſi relicta vera rectaque ſententia, ea potius ſectemur quę Sacra Scriptura cõdemnat? Nam ita quidam diſcipulorum Chriſti inquit, Vos autem dilecti, memores eſtote verborum quę prędicta ſunt ab Apoſtolis Domini noſtri Ieſu Chriſti qui dicebãt vobis, quoniam in noviſſimis temporibus venient illuſores ſecundum deſideria ſua ambulantes in impietatibus. Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos, animales, ſpiritum non habentes. HER. Nulla igitur ratione ſunt dirimenda iſta? CYR. Vt maximè duo dicantur poſtquàm unita ſunt, & ſeorſim ſingula intelligantur, ſciendum eſt, quòd mens quidem naturarum diverſitatem conſiderat (neque enim idem ſunt, humanitas & divinitas) ſed nihil etiam cum hac conſideratione utriuſque concurſum ad unitatem contemplatur. Proinde ex Deo quidem proceſſit, ut Deus: ex Virgine autem, ut homo. Verbum enim quod ineffabiliter, ſupraque intellectum humanum è Deo

Iude, verſ. 17

D Patre

ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te quum aliqui Hodie non præteritum, ſed præſens tempus, ſemper ſignificet. Her. Equidem non parum dubitaverim, & difficulter hæc à multis intelligi poſſe judicarim. Cyr. Iis certè qui Emanuelem dividunt atque in duo ſecant, difficile intellectu fuerit. Qui vero eum unum ſtatuunt facillimè veram ſacrorum dogmatum ſententiam conſequentur. Filius enim Patri coæternus, atque ante omnia ſecula exiſtens, quando in humanam naturam deſcendit, non amiſſa Deitate ſed aſſumpta humanitate, merito ex ſemine David natus eſſe dicitur, noviſſimamque hanc ſecundum humanam naturam nativitatem conſecutus eſſe. Id verò quod aſſumpſit non eſt alienum ab ipſo, ſed revera proprium. quo fit, ut unum quodammodo cum ipſo cenſeatur. ſicuti etiam in conſtitutione hominis videre licet. Conſtat enim homo ex diſsimilibus natura, corpore nimirum & anima. utrunque tamen cenſetur unus homo. adeo ut ex ſola carne totum interdum animal vocetur: quum verò animam nominamus, utrumque intelligatur. Eadem itaq; ratione de Chriſto judicandum eſt. Vnus enim Chriſtus, & unus Dominus Ieſus Chriſtus, & ante carnem aſſumptam, & quum factus eſt homo. Neq; verò Dominum qui nos redemit negabimus, ſi ipſum ex humanis rebus, atque Exinanitionis modo ſignificemus. Her. Non aſſequor. velim autem id clarius explicari. Cyr. Dominus noſter Ieſus Chriſtus ad Iudæos ita ait. Si filii Abraham eſſetis, opera Abrahæ faceretis. nunc verò quæritis Ioan. 8.

„ me interficere, hominem qui veritatem vobis loquutus „ ſum, quam audivi à Deo: hoc Abraham non fecit. Quin Hebr. 5. „ & Paulus de ipſo ſcribit, Qui in diebus carnis ſuæ pre„ces ſupplicationeſque ad eum qui poſſit illum ſalvum „ facere a morte cum clamore valido & lachrymis offe„rens, exauditus eſt pro ſua reverentia. Et quidem quum „ eſſet Filius Dei, didicit ex iis quæ paſſus eſt obedientiam. Anne igitur ob hoc ipſum nudu hominem, nullaq; ratione nobis ſuperiorem Chriſtum cenſebimus? Her. Abſit. Cyr. At vero ſapientiam ac potentiam Dei eo imbecillitatis veniſſe fatebimur, ut mortem extimeſceret, atque ab ea liberari a Patre peteret & Emanuelem verum vitam eſſe negabimus? aut hanc verborum humilitatem ad humanitatem noſtræque naturæ modulum referentes; recte ſentiemus: & ex quibus eſt Deus ſuperemundanam ipſius gloriam contemplabimur, intelligentes ipſum eſſe & hominem & Deum, aut Deum incarnatum? Her. Dic quo pacto. Cyr. Adferamus in medium ſapientiſſimum Paulum, qui ita di1. Cor. 2. „ cit, Sapientiam autem loquimur inter perfectos. Sa„ pientiam verò non hujus ſeculi, neq; principum hujus „ ſeculi, qui deſtruuntur: ſed loquimur Dei ſapientiam in „ myſterio, quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinavit Deus „ ante ſecula in gloriam noſtram quam nemo principū „ hujus ſeculi cognovit. Si enim cognoviſſent, nunquam Hebr. 1. „ Dominum gloriæ crucifixiſſent. Præterea, Qui quum „ ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ ejus, portanſque „ omnia Verbo virtutis ſuæ, purgationem peccatorum

facens,

faciens, ſedet ad dextram majeſtatis in excelſis, tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit. Porro quum ſit & appelletur Dominus gloriæ, quomodo nõ omnibus creatis & ad ortum traductis ſit excellentior? Atque ut humana præteream, quæ exilia vilıaque ſunt, ſiquis Angelos & principatus, & thronos ac dominationes recenſeat, quin & ſupremę dignitatis Seraphim, immenſo tamen diſcrimine à ſumma hac gloria differre judicabit, ſi mentem corruptam nõ habeat. Eximius enim honor eſt, quiq; ſoli divinæ naturæ quæ toti univerſo imperat cõvenit. At quo pacto fuerit Dominus gloriæ, is qui cruci affixus eſt? Splendor verò Patris, & character eſſentiæ ipſius, portanſq; omnia Verbo virtutis ſuæ, melior Angelis factus eſſe dicitur, minor mirũ, ut arbitror eis declaratus, quũ apparuit homo. Scriptum eſt enim: Paulo minus ab Angelis minutũ videmus Ieſum propter paſſionem mortis gloria & honore coronatum. Quid igitur? Privabimusne Verbum quod ex Deo ac Patre proceſſit excellentia illa quę eſſentialiter ipſi ineſt, & à perfecta cum Patre ſimilitudine, quum illum ob Incarnationis humilitatem inferiorem Angelis factũ videmus? HER. Nequaquam. Exiſtimo enim oportere neque in univerſum humanitatis proprietatibus privare Verbum ex Deo, poſtquam carnem aſſumpſit: neque rurſus humanitatem divina gloria ſpoliare, ſi in Chriſto intelligatur & dicatur. At dicunt nonnulli, Quiſnam verè eſt Ieſus Chriſtus? Homóne ex muliere natus, an Verbum ex Deo? CYR. Solida Hebr. 2.a.

lida profecto res eſt de rebus ſupervacuis acriter contendere, nugacibuſque ac vanis verborũ commentis occlamare. quin potius periculoſum noxiumque eſſe judicarim, ſecare in duo & ſeparatim ſtatuere, hominem & Verbũ, quum Incarnationis ratio id nõ patiatur; quumque ſacra Scriptura unum eſſe Chriſtum prædicet. Ego enim ita ſtatuo oportere, neque Verbum ex Deo abſque humanitate, neque templum quod ex Virgine natum eſt non unitum Verbo, Ieſum Chriſtum vocari. Humanitati enim ſecundum unitatem per Incarnationem factam ineffabiliter copulatum Verbum ex Deo, dicitur Chriſtus. ſuperior quidem quam eſt humanitas, ut natura Deus & Filius: inferior verò nonnihil gloria di-
» vina, ut homo. Idcirco & ipſe alibi dixit, Qui vidit me,
» vidit & Patrem. Ego & Pater unum ſumus. Quum verò dicit, Pater major me eſt: quum non ſit minor Patre ratione identitatis eſſentiæ, & omnimodę ſimilitudinis, minorem ſe eſſe dicit ratione humanitatis. Prædicatur verò etiam in ſacris literis, interdum quidem ut integer exiſtens homo, non expreſſa ipſius divinitate, ratione Incarnationis: interdum verò ut Deus, non expreſſa humanitate: neutra tamen ratione ipſi injuria fit, propter utriuſq; appellationis in unum cõcurſum. HER. Quomodo ais? neque enim ſatis aſſequor quid velis. CYR. Hebræus ex Hebræis & tribu Benjamin, vocatus Apo-
Coloſſ. 3. » ſtolus, ſcribit iis qui per fidem juſtificati ſunt, & morti-
» ficarunt membra carnis, fornicationem videlicet, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, &

auaritiam

avaritiam, Mortificati enim eſtis, & vita veſtra abſcōdita
eſt cum Chriſto in Deo Ipſe etiam de diſcipulis ſuis alibi
inquit, Pater ſancte ſerva eos in nomine tuo quos dedi- Ioan. 17.
ſti mihi, ut ſint unū ſicut & nos quum eſſem cum eis,
ego ſervabam eos in nomine tuo quos dediſti mihi ego
cuſtodivi, & nemo ex iis periit, niſi filius perditionis, ut
Scriptura impleatur: nunc autem ad te venio, & hæc
loquor in mundo, ut habeant gaudium meum imple-
tum in ſemetipſis Intelligis itaque quopacto in his ex
ſola quodammodo humanitate nobis ſignificari videa-
tur? HER. Rectè ais. CYR. Cenſebimus enim non-
dum abſconditum eſſe, neq; è mundo exceſſiſſe, quum
apertè dicat, Amen amen dico vobis, quod ubi duo aut Matth. 18.
tres congregati fuerint in nomine meo, illic ſum in me-
dio eorum. Et rurſus, Ecce ego vobiſcum ſum omni- Matth. 28.
bus diebus, uſque ad conſummationem ſeculi Quin &
ſacratiſsimum Paulum ſæpenumero videas negantem
debere ipſum prędicari hominem, Paulus enim, inquit, Gal. 1.
Apoſtolus, non ab hominibus, neque per homines, ſed
per Ieſum Chriſtum Et paulo poſt, Notum enim vo-
bis facio fratres Evangelium quod evangelizatum eſt à
me, quia non eſt ſecundum hominem. Neque enim
ego ab homine accepi illud, neque didici: ſed per reve-
lationem Ieſu Chriſti. Quin & alto in loco ait, Si verò 2. Cor. 5.
etiam cognovimus ſecundum carnem Chriſtum, ſed
nunc jam nō novimus. Quiſnam igitur eſt Ieſus Chri-
ſtus, qui adeo ineffabilem certamq; & divinam myſte-
riorum ſuorum revelationem ipſi immittit? nonne

Verbum

Verbum caro factum, quodque propter nos ex Virgine naſci non eſt dedignatum? HER. Omnino. Memini enim beati Gabrielis ita ad ſanctam Virginem dicentis, » Ne timeas Maria, Ecce enim concipies in utero, & pa- » ries filium, & vocabis nomen ejus Ieſum. Novum autem hoc nomen cenſeo à Patre datū eſſe Verbo per vocem Angeli. Nam id Prophetico oraculo prænunciatum

Eſai. 62. » erat, Et vocabunt nomen ipſius novum. CYR. Quum itaq; coęternus Patri, & ante omnia ſecula exiſtens Filius, atque Vnigenitus, in noviſſimis ſeculi temporibus factus eſt homo, natusq; eſt è muliere, & declaratus eſt filius, vocatus autem eſt primogenitus, & factus in multis fratribus: tunc etiā natura Pater, præfinit ipſi nomen, paternitatis, ut ita dicam, leges ſequens. Exhilaraveris enim nos, diſpenſationis rationē rectè intelligēs. HER. Idem itaque & Vnigenitus eſt, & Primogenitus. CYR. Certè aliter quàm ita apud te ſtatuere non debes. Vnigenitus enim, ut Deus: primogenitus inter nos, ratione unitatis per Incarnationem: & in multis fratribus, ut homo dicitur. ut etiam nos ſimus in ipſo, & per ipſum Filii Dei naturaliter & ſecundum gratiam. Naturaliter quidem, ut in ipſo & ſolo: per participationem verò, & ſecundum gratiam, per ipſum, in Spiritu. Quemadmodum igitur Vnigenitum factum eſt proprium humanitatis in Chriſto, quia unitum eſt Verbo, per congreſſum illum Incarnationis: ita proprium Verbi eſt, In multis fratribus, & Primogenitus, quia unitum eſt carni: firmam verò ac ſtabilem divinitatem ſuam retinens,

nullam-

Google

nullamque unquam mutationem recipiens, nihil de ſua gloria amittit. Idcirco juſſus eſt ſanctus ille ac beatus cœleſtium ſpirituum cœtus unà nobiſcum ipſum adorare. Neque enim immerito adorare ipſum recuſaſſent, colereque detrectaſſent, humanitatis humilitatem intuentes, eumq́; qui propter nos noſtri ſimilis factus erat honore ac laude dedignati eſſent, nullaque ratione erroris eam ob rem argui potuiſſent. Nam & ipſis Christi myſterium adhuc incognitum erat, revelavit autem eis Spiritus ſanctus, non permittens impiè agere ſanctificatos. Idcirco divinus ille Paulus, ita ait, Quando intro- « Hebr. 1. duxerit Primogenitú in orbem terræ, dicit, Et adorent « eum omnes angeli Dei. Nam qui proprietate naturæ ab « univerſo orbe terrarum differt, extraque ipſum exiſtit, ut Deus, cum ingreſſus eſt, pars mundi declaratus, ut homo. Sed non idcirco à divina gloria excidit. Adoratur enim ut Vnigenitus, tametſi vocetur Primogenitus, quod quidem eſt manifeſtè humanitatis cõditioni quàm maximè conveniens. HER. Ergo ut hominem adorabimus Emanuelem. CYR. Abſit. Vaniſſimum enim hoc eſt, & fraudis atque erroris pleniſſimum. Nam hoc pacto nihil differamus ab iis, qui creaturam potius quàm creatorem colunt, qui quidem commutarunt veritatem Dei in mendacium, ſicut ſcriptum. quorum ſententiam ſi nos ſequamur, unà etiam cum eis audiemus, Dicentes » Rom. 1. ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt, & mutaverunt gloriam » incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corrupti- » bilis hominis, & quadrupedum, & ſerpentium. Nonne »

enim etiam nos ejuſcemodi erimus, eadem quæ illi facientes ac ſentientes? & gloriam Dei mendaciũ mutantes in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, tanquam nudo homini, atq; uni ex nobis ad orationem deferemus Emanueli? HER. Omnino. CYR. Nonne verò etiam cœleſtis Angelorum cœtus eâdem qua illi inſania laborare dicet? HER. Ita profectò. CYR. Quin & gentium turba, inevitabilem, ut arbitror, erroris accuſationem incurret, & indiſſolubili veteris culpæ labe infecta erit. Errabit enim etiam nunc, & quidem nihilo ſecius quàm olim & viam quæ ad veritatem ducit ignoravit quòd quidẽ abundè teſtatur, ut apparet, Paulus ita

Gal. 4. „ eas compellans ac dicens, Sed tunc quidem ignorantes „ Deum, iis qui natura non ſunt dii ſerviebatis. Nunc au„ tem quum cognoveritis Deum, imo cogniti ſitis à Deo: „ quomodo convertimini iterum ad infirma & egena ele„ menta, quibus denuo ſervire vultis? Qualẽ enim Deum cognorunt, ſi nõ eſt natura Deus Chriſtus, in quem crediderunt? & ſi ſervierunt homini, in priſtinos erroris laqueos inciderunt. Anne verè tibi dicere videor? HER. Prorſus. CYR. Vide itaque, quomodo jam neceſſariis atque evidentibus argumentis, & tantum non nolentes eo compellamur, ut debeamus ſapiẽter tanquam naturaliter Deum adorare Filium, etiam in noſtra forma apparentem. quum coaleſcentia ſive concurſus in unitatem, nõ ineptè, poſſit illam que de humanitatis ſuſpicione incidere poſſet difficultatem tollere. HER. Quo pacto ais? CYR. Natura enim Verbi aſſumpta humanitate,

non

non eſt nuda humanitas; ſed potius vincens propria ſua gloria id quod aſſumptum eſt, divinitatem ſuam integram atque inconcuſſam retinet. Quod quidem ſentientes diſcipuli, adorarunt dicentes, Verè Filius Dei, es, quum illum inambulantem aquis cernerent tametſi in carne verſaretur ut nos, ſummos enim fluctus percurrebat admirabiliter, ut Deus. HER. Atqui quiſnam erat dicens ad mulierem Samaritanam, Vos adoratis quod neſcitis: nos adoramus quod ſcimus? Preterea quomodo erit adorandus, qui eſt in numero eorum qui adorant? CYR. Frequenter, ò amice, hanc vocem Quis mihi occinis neſcio quomodo ab imperitis inventam. Nulla enim ratione diviſus eſt Chriſtus. Qui verò mulierem alloquitur, unus ac ſolus Dominus erat Ieſus Chriſtus, ex humanitate quæ adorat, & divinitate quæ adoratur ineffabili modo compoſitus. quemadmodum fortaſſe quiſpiam aliter quoque de ipſo dixerit. Quatenus enim eſt Deus, cenſeatur eſſe Dominus gloriæ: quatenus verò factus eſt homo ſecundum participationem à Deo glorificatus, gloria egebat, dicens, Pater glorifica Filium tuum. Cæterum unus eſt Dominus, una Fides, unum Baptiſma, ſicut ſcriptum eſt. Quemadmodum igitur una eſt fides in Chriſtum, atque unum revera Baptiſma, tametſi baptizati ſimus & credamus in Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum: eâdem planè ratione ac modo una eſt adoratio Patris, & Filii Incarnati, & Spiritus ſancti. Neque enim ullo pacto à nobis pariter & ſanctis Angelis ab adoratione excludẽdus eſt Vnigenitus,

Ioan. 4.

Ioh. 17.

E 2 genitus,

genitus, tametſi factus ſit caro, & habitarit in nobis, vocatuſq; ſit primogenitus in multis fratribus. Adhæc quænam ſit fidei in ipſum ratio; quomodo non ſit operepretium inquirere? Non enim dixerint, ut opinor, qui rectè ſentire velint, nos in ſolum Verbum quod ex Deo procedit credidiſſe, nudatum ipſum carne. Sed neq; illud rurſum dicere omittemus. Dicetur enim ſtatim. HER. Quidnam dicis? CYR. Neque enim tanquam in unum ex nobis, neque ut in nudum hominem credimus; ſed in Deum qui naturaliter ac verè eſt in perſona Chriſti fides noſtra vergit. Cui quidem ſententiæ adſtipulatur

2.Cor.4. » ſapiens ille Paulus ita ſcribens, Non enim noſmetipſos » prædicamus, ſed Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, » nos autem ſervos veſtros per Ieſum. Quoniã Deus qui » dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cor- » dibus noſtris ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei, » in facie Ieſu Chriſti. Ecce quàm apertè ac manifeſtè illuminatio ſcientiæ Dei ac Patris in perſona Chriſti il- » luxit. Ideirco etiam dixit, Qui vidit me, vidit & Patrem. » Ego & Pater unum ſumus. Character autem divinus, nõ eſt corporeus, ſed in virtute ac gloria quæ Deo maximè conveniat, hoc eſt in Chriſto; & per hæc innoteſcere voluit, & per factorum excellentiam auditores ad ſui notitiam evehi, quum alioqui carnis aſpectus ipſum

Ioan.10. » nõnihil obſcuraret. Si enim, inquit, nõ facio opera Patris » mei, nolite credere mihi. Si autem facio, & ſi mihi non » vultis credere, operibus meis credite. Porro cenſuerim Chriſtum tum temporis hoc dixiſſe, quòd nõ inutile id

fore

fore ſciret, Quum enim exiſtimarent non eſſe naturaliter Deum, qui pro nobis incarnatus erat, ſed ſimpliciter nudum hominem, ſicut nos, eamque ob cauſam nonnulli fidem ei derogarent, utiliter ac neceſſario metum illorum tarditatemque ad credendum præſecans, & naturę diuinitatis fidem tribuens, tanquam in perſona Patris, & non noſtræ humilitati adſcribens, dixit, Qui credit in me, non credit in me, ſed in eum qui miſit me. Ioan. Nonne hoc perinde eſt ac ſi dicat. O vos qui verbis meis fidem adhibetis, non humile aut abiectum aliquid de me cogitare: quin potius hoc perſuaſum habete, quod qui mihi quem in carne conſpicitis credideritis, non in hominem ſimpliciter credentes eritis, ſed in ipſum Patrem, per me Filium qui omnimodam æqualitatem ſimilitudinemque habeo cum Patre: atque Incarnatus quidem ſum propter vos, humilem que adiectum mihi adſciui, Humanitatem nimirum. æqualitate tamen naturæ & operationis, atque identitate gloriæ perfectiſſime Patri ſimilis ſum ac par. HER. Ita videtur. CYR. Atqui alio etiam modo intelligere poſſis ipſum filium non repellentem, ſed abſque aliqua diuiſione atque differentia recipientem ipſam in propria perſona, tametſi factus ſit caro. Poſtquam enim cæcum illum à natiuitate ſanauit, & dulce inſolitumque lumen ei immiſit, omnibus merito admirationi erat. Atque hic quidem viro illo liberatus à Iudæis iudicabatur, & medicum profitebatur, Chriſtus verò eum accedens, Tu credis ne, inquit, in Filium Dei? qui quum exclamaret, Quis eſt Domine, ut

» credam in ipſum? reſpondit dicens: Et vidiſti ipſum, & qui loquitur tecum, ille eſt. Qui reſpondit, Credo Domine, & adoravit eum. Quomodo igitur non ſit omnibus manifeſtū, divinam ac ſupremam naturam oculis cerni à quoquam nō poſſe? Deum enim nemo vidit unquam, ut ſcriptum eſt. Si ergo diſtinguens ſuam humanitatem, ut hoc ipſum apparens ex Deo Patre Verbum, nudus ac ſolus credi voluit, & cæcū jam curatū hortatur, ne potius quænam ſit natura Dei ſecum cogitet: ſed potius corporaliter oſtendit, ita ut oculis ipſis conſpicere liceret, (dixit enim, Et vides ipſum, & qui loquitur tecū, ille eſt) nonne carnem oſtendiſſe cenſebimus? HER. Omnino. CYR. Atqui quomodo deinceps ipſe ſit caro, niſi intelligatur ſecundum unionem? tanquam ipſe exiſtens proprium ipſius: quemadmodum fere etiam in nobis accidit. Neq. enim quiſquam oſtendat ſeparatim, neque imperfectè hominem nobis ſimilem, ex anima, inquam & corpore conſtantem, & ex ſola ipſius carne. HER. Aſſentior. Rectè enim dicis. CYR. Scri-

Ioan. 20. » bit verò etiam alibi ſapiens ille Ioannes, Multa quidem & alia ſigna fecit Ieſus in conſpectu diſcipulorū ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc. Hæc autē ſcripta ſunt, ut credatis quia Ieſus eſt Filius Dei, & ut credētes vitam habeatis in nomine ipſius. Admiretur verò aliquis non minus divinū Petrum, ad Iudæos apertè ita loquentem,

Actor. 4. » Si nos hodie judicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iſte ſalvus factus eſt, notum ſit omnib. vobis, & omni plebi Iſraël, quia in nomine Domini noſtri Ieſu

Chriſti

Chriſti Nazareni, quem vos crucifixiſtis, quem Deus ſuſcitavit à mortuis, in hoc iſte aſtat vobis ſanus. Et paulo poſt, Et non eſt in alio aliquo ſalus. Neq; enim eſt aliud nomen ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri. Quiſnam igitur eſt, qui & mortem obiit & reſurrexit in gloria, atq; ex Nazaret? niſi Ieſus Chriſtus, hoc eſt, qui ante omnia ſecula ex Patre ineffabiliter genitus eſt: ultimo vero & ad exitum vergente ſeculorum tempore, corporaliter etiam ex Virgine natus eſt. Proinde qui in ipſum credit, eximium præmium auferet. vocabitur enim Filius Dei. Quotquot enim acceperunt eum, dedit eis poteſtatem, inquit, Filios Dei fieri, qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. Ioan. 1. Nam ut fiat primogenitus in omnibus, ſicut ſcriptū eſt, natus quidem eſt ex muliere. Quū verò ſit primitiæ creaturæ reformatæ ad Deum per ſanctificationē, ipſe etiam ante alios natus ex Spiritu declaratus eſt, viri & mulieris congreſſum excedens; non quod naturam alicujus dedecoris aut labis notaret ac damnaret (honoranda enim res eſt conjugium, &c. qui hominem initio creavit, maſculum & fœminam fecit illos) ſed quod jam humana majorem atq; incomparabiliter excellentiorem ei tribueret. Natos enim nos ex Spiritu non ex viris nuncupare voluit. Idcirco, Patrem, inquit, nolite vocare vobis ſuper terram: Matth. 23. Unus eſt enim Pater veſter, qui in cœlis eſt. omnes autem vos fratres eſtis. Irreprehenſibile itaque prorſus eſt in ipſum credere. imo potius peccatorum oblivione fi-

des

…ſ in ipſum decoratur atque rependitur. Ita enim nobis …ximius ille Paulus ſcribit, Scientes quòd non iuſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem Ieſu Chriſti, & nos in Chriſto Ieſu credidimus. Cæterùm nequaquam gravabor ea quæ fuſius à me dicta ſunt in ſummam colligere; nimirum quòd Chriſtus non ſit nudum ac per ſe ex Patre procedens Verbum, ſed aſſumpſit humanitatem, & carne indutū eſt, atq; ita ſe habentem atque apparentem, formamque noſtram geſtantem, Pater ſanctis Apoſtolis oſtendit, huiuſcemodi voce cœlitus edi- *Matth. 17.* ta: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipſum audite. Intelligis itaque, quomodo non dicat, In hoc eſt Filius meus, ne viciſſim tanquam alter in altero eſſe cenſeretur; ſed unus atque idem ſecundum unitatem Incarnationis. Quòd verò periculoſum damnoſumque in primis ſit huic ſententiæ reluctari, Ioannes facile perſuaſerit, ita dicens; Quòd idem ſit teſtimo- *1. Ioan. 5.* nium Dei quod teſtatus eſt de Filio ſuo, Qui credit in Filium Dei, habet teſtimonium Dei in ſe. Qui non credit Filio, mendacem facit eum; quia non credit in teſtimonium quod teſtificatus eſt Deus de Filio ſuo. Teſtatus autem eſt quod hic qui in carne & in forma ſervi conſpicitur, eſt ſingulariter ac peculiariter verus meus Filius. Quid verò, nonne & gratiam quæ per ſacrum Baptiſmum confertur, & vivificationem quæ in ipſo eſt, & participationem Dei per ſanctificationem in ſpiritu, per Ieſum Chriſtum facta eſſe dicemus? HER. *Matth. 3.* Omnino. Memini enim Ioannis dicentis, Qui poſt me venit

venit fortior me eſt, cujus non ſum dignus calceamenta portare: ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto & igne. CYR. Humanitatiſne igitur noſtræ opus eſſe cenſebimus, in Spiritu ſancto & igne baptizare poſſe? HER. Quo pacto id fieri poſſit? CYR. Atqui vitum jamjam venturum atque appariturum dicens, ipſum in igne & Spiritu ſancto baptizare affirmat. neque alienum baptizatis Spiritum immittere ſervili ac miniſtratorio modo: ſed ut Deum ſecundum naturam cum ſumma poteſtate, Spiritum ex ſe ſibique proprium largiri, per quem etiam divinus character nobis inſignitur. Reformamur enim ad imaginem divinam in Chriſtum Ieſum, non corporalem reformationem ſubeuntes (nam id vehementer abſurdum dictu fuerit) ſed per participationem ſancti Spiritus ipſum in nobis ipſis habentes: adeò ut lætantes illud exclamare poſſimus, Exultabit anima mea in Domino, quia induit me veſtimentis ſalutis, & indumento juſtitiæ circumdedit me. [Eſai. 61.] Quotquot enim in Chriſtum baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. [Gal. 3.] HER. In hominem ergo baptizati ſumus; idq; verum eſſe dicemus. CYR. Bona Verba, amice. Quid agis? Transfers enim noſtram ſpem in terram. Baptizati ſiquidem ſumus, non in hominem ſimpliciter, ſed in Deum Incarnatum, & remittētem pœnam veteremq; culpam iis qui in ipſum crediderunt. Vnde & divinus ille Petrus Iudæos alloquens dixit, Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſq; veſtrum in nomine Ieſu Chriſti in remiſſionem peccatorum veſtrorum, & accipietis [Act. 2.]

» donum Spiritus ſancti. Diſſolvens enim peccata ejus qui ipſi adhæret, proprio ſuo Spiritu inungit, quem quidem immittit ipſe, ut Verbum ex Deo Patre, & ex propria ſua natura in nos transfundit. Communem verò quodammodo hanc rem faciens cum adminiſtratione in carne propter unitatem, etiam ut homo inſpiravit corporaliter. Inſpiravit enim Apoſtolis dicens, Accipi- *Ioan 3.* » te Spiritum ſanctum. Neque ex menſura dat Spiritum, ut inquit Ioannes, ſed ipſe eum immittit ex ſeipſo, ſicut & Pater. Idcirco & divinus Paulus tollens omnem hac in re differentiam, interdum ipſi Deo ac Patri id tribue- *Rom. 8.* » re cernitur, interdum autem, Filio. Ita enim ſcribit, Vos » autem non eſtis in carne, ſed in Spiritu. Siquidem Spi- » ritus Dei habitat in vobis. Si verò quis Spiritum Chriſti » non habet, hic non eſt ipſius. Si autem Chriſtus eſt in » vobis, corpus quidem mortuum eſt propter peccatum, » Spiritus verò vivit propter juſtificationem. HER. Spiritus itaque proprius eſt Filii. non ſolum, quatenus eſt Verbum ex Patre procedens, verumetiam quatenus eſt homo noſtri ſimilis factus. CYR. Proprius quidem ut ex Patre in conſubſtantiali Filio ex ſe genito Verbo. tametſi dicatur eum accipere quando factus eſt homo, qui proprietatibus divinitatis in ſua natura caret. atque idcirco ipſe quum ſit omniũ vita, quia ineffabili modo ex vivo Patre genitus eſt, unà nobiſcum vivificatus eſſe dicitur. Videre tamen eſt, ipſum carni ſuæ, divinæ operationis gloriam tribuiſſe, & viciſſim carnis proprietates per unitatem illam quæ ex Incarnatione facta eſt ad

propriam

propriam ſuam naturam adſciviſſe. HER. Quo pacto ais? CYR. Nonne maximè convenire dices Verbo quod eſt ſecundum naturam ex Deo, ſupernè & ex cœlo venire, & vivificare poſſe ea quibus vitam immittere voluerit? HER. Omnino. CYR. Quid vero, Creare divino more, dixerisné etiam ex humanis operibus eſſe? HER. Ego certè nequaquam. CYR. Quid igitur, vivificat quidem nos ut Deus, cæterum non ſola participatione Spiritus ſancti, ſed comeſtibilem præbens etiam carnem quam aſſumpſit. Dixit enim ipſe, Amen amen dico vobis, niſi comederitis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Quum vero Iudæi eum conviciis laceſſerent, & Moſi doctrinæ plurimum fidei deferrent, apertèq; clamarent, Patres noſtri manducaverunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt, Panem de cœlo dedit iis manducare: tu quod ſignum facis, ut credamus tibi? quid operaris? ut ſupernè nobis & ex cœlo adferés corpus? reſpódit Ieſus: Amen amen dico vobis panem ex cœlo verum. Nam panis Dei eſt qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo. Et paulo poſt tantum non digito, quod aiunt, commonſtrans ſeipſum incarnatum, ſine corpore conſtantem, Ego, inquit, ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. & panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem in me manet, & ego in illo. Et ſicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem. &

Ioan. 6.

F 2 qui

» qui manducat me, & ipſe viuet propter me. Atqui quomodo non verè dicatur quod non deſcenderit è cœlo caro, ſed quod erat ex Virgine, ſicut ſcriptum eſt? Quòd verò non ſint ſeparatæ, ſed in unū coeant, & quodammodo inter ſe commiſceantur naturarum proprietates, è quamplurimis locis conſtat. Nicodemo enim non » intelligenti myſterium, ſed imperitè reclamanti, Quo» modo poſſunt fieri hæc? Si terrena, inquit, dixi vobis, & » non creditis: quo pacto ſi dixero vobis cœleſtia, crede» tis? Et, Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui è cœlo deſcen» dit Filius Dei. Iudæis vero æquè atque ille imperitis, ipſumque irridentibus: Si viuificans atque ex cœlo proprium corpus, hoc vos ſcandalizat, inquit, Si ergo videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat prius? An non natum ex muliere dicemus Emanuëlem? HER. Omnino. CYR. Vbinam igitur prius erat? aut quo pacto aſcendit, quum ſe ibi eſſe dicat, etiam nato ex ſancta Virgine corpore ſibi unito? Nonne autem carnem quæ ex terra conſtat, viuificare non poſſe quatenus ad propriam ſuam naturam attinet dicemus? HER. Ita. CYR. Quomodo igitur eſt viuificatrix caro? aut quomodo cenſeatur ex cœlo eſſe, quum ſit ex terra? HER. Ratione unitatis, ut arbitror, cum viuo & cœlitus demiſſo Verbo. CYR. Rectè admodum ſentis, & conuenienter ſacris Scripturis. Neque enim aliter fuerit, & creatur ratione diuinitatis, & quum non abſque carne intelligitur. Nam & diuinus Paulus pro hac ſententia

Coloſſ. 1. » facit, ita ſcribens. Gratias agentes Deo ac Patri, qui dignos

gnos nos fecit in partem ſortis ſanctorum, in lumine. qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum Filii dilectionis ſuæ. In quo habemus redemptionem & remiſſionem peccatorum: qui eſt imago Dei inviſibilis, primogenitus omnis creaturæ: quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in cœlis & in terra, viſibilia & inviſibilia, ſive throni, ſive dominationes, ſive principatus, ſive poteſtates, omnia per ipſum & in ipſo creata ſunt & ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo cõſtant. Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mortuis, ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem divinitatis inhabitare. & per eum reconciliari omnia in ipſo, pacificantem per ſanguinem crucis ei ſive quæ in terris, ſive quæ in cœlis ſunt. Ecce quàm apertè dicat, per ipſum & in ipſo creata eſſe omnia: quodque ante omnes ſit, & quod omnia conſtant in ipſo. Præterea dicit ipſum eſſe primogenitũ ex mortuis, quodq; pacificarit per ſanguinem ſuum quæcunque in cœlis ſunt, & quæcunque in terris. Atqui quis eſt primogenitus ex mortuis, niſi Chriſtus Ieſus? hoc eſt Verbum in carne, & cum carne. Neque enim mori queat Deus exiſtens Verbum: neque creator totius univerſi dici poſſit homo noſtri ſimilis niſi creaverit quidem, ut Deus, tametſi non abſq; carne intelligi poteſt, poſt unitatem. Primogenitus verò ex mortuis eſt, quatenus apparuit homo, tametſi propter Incarnationem non deſierit eſſe Deus. Videturné tibi aliquid in his reprehendendum?

HER. nequaquam. CYR. Sed & alibi hoc ipſum aſſerentes videas eos qui divino Spiritu afflati fuerunt. *Ioan. 1.* » Ioannes enim, In principio, inquit, erat Verbum, & Verbum » erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Omnia per » ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Paulus *1. Cor. 8* » verò, Vnus, inquit Deus Pater, ex quo omnia: Vnus » Dominus Ieſus Chriſtus per quem omnia. Atqui ſi erat aliquid diſcriminis, poſtquam Verbum unitum eſt carni, quodque illum in diverſitatem quandam dividat, ita ut dualitatem quandam filiorum conſtituat, ſicut tibi videtur: quomodo omnia creata ſunt per Ieſum Chriſtum? Atqui omnia per ipſum creata ſunt. Manifeſtum igitur eſt, quòd quæ natura & peculiariter inſunt Verbo quod ex Patre procedit, manent etiam in ipſo quum factum eſt caro. Periculoſum itaque eſt hæc partiri ac ſeparare. Vnus enim eſt Dominus Ieſus Chriſtus, & per ipſum omnia creavit Pater. HER. Ita eſt. CYR. Eſt igitur & creator, divinitatis ratione, & vivificans, utpote vita. Humana autem viciſſim ratione, ex proprietatibus quæ hominem excedunt in unum quid intermedium compoſitus. Mediator enim eſt Dei & hominum, ſecundum Scripturas. natura quidem exiſtens Deus, & non abſque carne. homo autem verè, non nudè atque ſimpliciter, ut nos; ſed exiſtens id quod erat, *Hebr. 13.* » etiamſi factus ſit caro. Scriptum eſt enim, Quòd Ieſus » Chriſtus heri & hodie: idem ipſe & in ſecula. An non enim ex ſancta Virgine natum credimus in ultimis ſeculi temporibus Emanuelem? HER. Omnino. Neq;

eum

enim ſacris Scripturis repugnamus. CYR. At verò, dic mihi amice, Illud Heri & Hodie nonne præſens & jam præteritū tempus ſignificat? HER. Ita. CYR. Quomodo igitur idem erit cum præterito, tametſi nondum ſecundum carnem natus ſit? HER. Quia erat Verbum etiam in principio, & tanquam ex æterno atque immutabili Deo ac Patre proceđés, æternitatem quoq; atque immutabilitatem in ſe habet. CYR. Laudo tuam ſententiam. rectiſſima enim eſt. Cæterum hoc etiam mihi dicas. HER. Quidnam? CYR. Nonne recens ad modum eſt nomen Ieſus Chriſtus, atque ipſo Incarnationis tempore Verbo inditum? HER. Hoc certè quamplurimis argumentis nobis oſtenſum eſt. CYR. Intelligis itaque quod Chriſtum Ieſum, & non ſimpliciter Verbum heri & hodie eundem eſſe dicat, & in ſecula. Quo pacto autem ſit immutabilis, & in eodem ſemper ſtatu permaneat hominis natura? quum alioqui motum ſuſtineat, & quidem præ aliis eum qui fit à non eſſe ad eſſe ac vivere? HER. Aberravit itaque à vero ſacra Scriptura & qui hodie non eſt, prius extitiſſe dicit? CYR. Equidem id nequaquam dixerim. Longè enim abeſt Heri & hodie idem, & in ſecula Chriſtus Ieſus. Verbi autem antiquitatem & immutabilitatem nequaquam negaverim, tametſi factum ſit caro. at potius cenſuerim ratione unitatis cum propria ſua carne, eum qui heri erat, anteaque exiſtebat, rurſus declarari atque oſtendi eundem Ideirco oderant illum & lapidibus obruere volebant dementes Iudæi, ſi idem ipſi hom

adhu-

adhibentes. Hoc enim illos attonitos tenebat, quòd quum appareret homo noſtri ſimilis, antiquitatem ſibi majorem quam quæ in hominem cadit arrogaret, di- Joan. 8. » centis ut Deus, Amen amen dico vobis, Antequam » Abraham fieret, ego ſum. Ad quod illi reſponderunt, » Quinquaginta annos non habes, & Abraham vidiſti? Joan. 1. » Quin & Ioannes ita ait, Qui poſt me venturus eſt, an- » te me factus eſt, quia prior me erat. Atqui quomodo quem hominem eſſe norat & vocabat Emanuelem, ante ſe & priorem factum eſſe dicit, quum poſt ipſum natus fuerit? HER. Ante ipſum factum eſſe dicit ratione gloriæ, ut ego quidem intelligo. CYR. Porro falſum abſurdumque eſſe ita ſentire paucis intelliges. Nam ſi illud Ante interpretemur de præſtantia gloriæ: eâdem quoque ratione etiam illud Poſt ſignificare inferiorem gloria. HER. Statuendum itaque erit meo judicio, Chriſtum Ioanne inferiorem gloria eſſe. Dixit enim, Poſt me veniet vir. CYR. Abſit tanta abſurditas. Facile enim judicabimus rem ita ſe non habere, ſi illud in Pſal. 88. » Pſalmis ſcriptum rectè intelligamus, Quoniam quis in » nubibus æquabitur Domino? ſimilis erit Deo in Filiis » Dei? Tribuenda itaque eſt ipſi, etiam cum carne antiquitatis prærogativa, nimirum ut Deo naturaliter unito carni, quique proprię ſuæ naturæ bona, corpori etiam ſuo communicare conſuevit. HER. Optimè dicis. CYR. Hæc verò ita ſe habere, rectéque dici etiam ex aliis teſtimoniis diſcere poteris. Ita enim Deus alibi per quendam prophetarum de Chriſto ex ſemine David ſe-

cundum

cundum carnem loquitur: Et tu Bethleem Ephrata, parvulus es in millibus Iuda: ex te mihi egredietur qui ſit dominator in Iſrael: & egreſſus ejus ab initio à diebus æternitatis. De filiis autem Iſrael diviniſſimus Paulus ita ait: Quia omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari. & omnes eandem eſcam ſpiritualem manducaverunt. & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt. Bibebãt enim de ſpirituali conſequente eos petra. Petra autem erat Chriſtus. Animadverte itaque in Chriſto Ieſu ratione unitatis per Incarnationẽ facta peculiarem Verbi antiquitatem. Nonne tibi ſatis apertè hęc dicta videntur? Nam Bethleemitam, ut hominem & ex muliere natum, ab initio ſeculi egreſſus habere dicit. In principio enim erat, & ante omnia ſecula Incarnatum Verbum. & ipſum erat petra, Iſraelem ſiti affectum repentina atque inopinata aquarũ ſcaturigine ſatians, tametſi natum ſit ſecundum carnem & humanitatem in noviſſimis temporibus: unctuſque in apoſtolatum in mundum à Deo ac Patre. Nam idcirco, neque aliam ob cauſam vocatus eſt Chriſtus, ſive unctus. Chriſtus autem erat petra, juxta Paulum. Anne dubitandum hac in re quicquam eſſe cenſes? HER. Nequaquam. CYR. Confirmat verò hanc ſententiam, & tuetur Ioannes, tantum non congregans in unum naturas, & propter unitatem quæ utrique conveniunt vim ac virtutem in unam confluentem docens. Vide enim quid dicat: Quod erat ab initio; quod audivimus; quod vidimus oculis noſtris; quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectaverunt

Michee. 5

1. Cor. 10

de Verbo vitæ. Et vita manifeſtata eſt, & vidimus, & teſtamur, & annuntiamus vobis vitam æternam quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis. Vides eum qui fuit ab initio, manifeſtè viſum fuiſſe & tangi ſuſtinuiſſe. Exclamavit enim Thomas, Dominus meus, & Deus meus, quum pertentaſſet digitis latus corporis, & pertuſiones ſive foramina clavorum. Quin & divinus Lucas ait ſanctos Apoſtolos ſpectatores & miniſtros Verbi fuiſſe. Factus eſt enim conſpicuus qui eſt incorporeus, & contrectabilis qui tangi nequit, carnem quam induit non alienam à ſe habens, ſed proprium ſibi templum efficiẽs; & cum ea cognitus ut Deus & Dominus. Noſti etiam quid ſanctiſſimus ille Paulus ſcribit. Nemo, inquit, noſtrum ſibi vivit, & nemo ſibi moritur. Sive enim vivimus, Domino vivimus: ſive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, ſive morimur, Domini ſumus. in hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit: ut & vivorum & mortuorum dominetur. Conſtat itaque, quòd revera dominatus ſit mortuorum & viventium, qui non ob aliam cauſam quam ob hanc ſolam mortuus eſt & reſurrexit. HER. Omnino. CYR. Quemnam igitur dicemus ſubiiſſe mortem, rurſumque reſurrexiſſe? HER. Filium profectò. CYR. Filium quidem rectè dicis. atque ego id probarim. Cæterum hoc ex te velim cognoſcere, An Verbum ex Deo Patre ſit mortale & corruptioni obnoxium, an potius morte & corruptione ſuperius, ut vita? HER. Poſterius hoc affirmaverim. CYR. Quomodo igitur mor-

Rom. 14.

tuis

tuis annumeratus eſt, qui liber eſt ſecundum Scripturas? neque enim Verbum per ſe mori queat. HER. Quia mortua ipſius carne, ipſe hoc pati dicitur. CYR. Rectiſſimè ſentis. Proinde, non abſque carne, ſed potius ſimul cum illa dominationis gloriam conſecutus eſt, qui lege carnis & natura ſimili noſtrę mortuus eſt & reſurrexit Humana quidem paſſio eſt mori, divinam vero vim atque operationem reſurgendo oſtendit: ut per utrumque hoc cognoſcatur & ſimilis nobis, & nobis ſuperior, ut Deus univerſorum, & nobiſcum factus, cernatur cum Patre. Hoc pacto ipſum cognoſcens Nathanaël dixit, Magiſter tu es Filius Dei, tu es rex Iſraël. Ipſe vero ſuis diſcipulis inquit, Vos autem vocatis me Dominum & magiſtrum: & rectè dicitis. ſum enim. Re autem ipſa id comprobans, remittit peccata, & poteſtatem dedit adverſus ſpiritus immundos, ita ut poſſint ejicere eos, & ſanare omne genus morbi popularis. Nonne enim in nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſanatur claudus ex utroque pede, ſedens ad portam quæ dicitur ſpe- Act 3.
cioſa? Ita etiam à diuturno graviſſimoque morbo liberatus eſt Æneas, dicente ad eum divino Paulo, Ænea, ſanat te Ieſus Chriſtus HER. Ita eſt. CYR. Omni igitur ex parte compulſi ad veritatem & ſacrarum Scripturarum authoritati acquieſcere volentes, & patrum ſententiam ſequentes, credimus eum qui ex radice Ieſſæ, qui ex ſemine David, qui ex Virgine ſecundum carnem, qui nobiſcum ſub lege eſt ut homo, & ſupra nos, ſupra Legem, ut Deus: qui propter nos & nobiſcum

eſt inter mortuos; qui ſupra nos per ſeipſum eſt vivificans & vita; revera eſſe Filium Dei: neque humanitatem divinitate nudantes, neque rurſus exuentes humanitate Verbum, poſt illam ineffabilem copulam, ſed unum atque eundem profitentes eſſe Filium. qui ex duabus rebus in unum quid ex ambobus ineffabiliter apparuerit, ſecundũ unionem nimirum ſummam, non autem ſecundum naturæ mutationem. Quantum enim qui ita ſentiunt lucrifacti ſint, manifeſtè declarat Chriſti diſcipulus dicens, 1 Ioan. 4. „Quiſquis confeſſus fuerit quoniam Ieſus eſt Filius Dei; Deus in eo manet, & ipſe in Deo." Quod verò Ieſus Chriſtus qui eſt ex David ſecundum carnem, ſit naturaliter ac verè Filius Dei, quatenus Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis, confirmat ſapiens ille Ioannes dicens, 1 Ioan. 5 „Et ſcimus quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis ſenſum ut cognoſcamus verũ Deum, & ſimus in vero ejus Filio." Hic eſt verus Deus, & vita æterna; & per ipſum, & cum ipſo Deo ac Patri gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

SANCTI

SANCTI CYRILLI ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI.

QVOD VNVS SIT CHRISTVS per oppoſitionem ad Hermiam

DIALOGVS.

BONAVENTURA VULCANIO BRUGENSI, Interprete.

CYRILLUS.

SACRARUM diſciplinarum atque doctrinę nulla plane eſt ſatietas, iis qui revera rectè ſentiunt, & vivificantem notitiam mente hauſerunt. Scriptum eſt enim, Quia non in ſolo pane vivet homo, ſed in omni verbo quod procedit ex ore Dei. Nutrimentum enim mentis eſt Verbum Dei, & panis ſpiritualis confirmans ac roborans cor hominis, quemadmodum in Pſalmis canitur. HER. Rectè ais. CUR Gentilium quidem ſapientes venuſtatem dicendi admirati fuerunt, eloquentiamque ſummo ſtudio affectarunt, & ſubtili verborum ornatu glo-

a Matth. 4.

ſiantur, orationiſque pompa ac faſtu delectantur. Ac poëtarum quidem materies eſt mendacium, cui rythmis ſuis ac numeris gratiam & venuſtatem addunt. Veritatis autem perquàm exigua ab eis ratio habetur, quin potius ſumma laborant inopia veræ utiliſque ſententiæ,

Rom. 1 » de Deo, inquam, naturaliter ac verè exiſtente, & ut Paulus inquit, Evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcu- » ratum eſt inſipiens cor eorum. Dicentes enim ſe eſſe ſa- » pientes, ſtulti facti ſunt. & mutaverunt gloriam incor- » ruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis » hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium. HER. Ita eſt. CYR. Deus itaque per vocem Eſaiæ Deus ita inquit, Scitote quia cinis eſt cor eorum, & errant. Atque hi quidem ita affecti ſunt. Qui vero impiarum hæreſium authores extiterunt, impuri atque apoſtatæ, quique adverſus divinam gloriam buccas ſuas dilatant, perverſa nefariaque loquentes, in nihilo minorem, imo majorem quàm Gentiles, imperitiá prolapſi eſſe cernuntur. Longè enim ſatius fuiſſet eos viam

2 Pet. 2 veritatis non cognoviſſe, quàm ea cognita, retrorſum deflectere à ſancto præcepto quod ipſis datum eſt. Accidit enim illis juxta veriſſimum proverbium, Canis reverſus ad ſuum vomitum. Et, Sus lota in volutabrum cæni revoluta. Blaſphemiæ enim in Chriſtú obnoxii, veluti truces quidam atque immanes lupi, devaſtant greges ovium pro quibus Chriſtus mortuus eſt, & diripiunt quæ ipſius ſunt, coacervantes ſibiipſis quæ non » ſunt ipſorum, ſicut ſcriptum eſt; & gravantes jugum

ipſorum

ipſorum fortiter. de quibus merito dici poſſit, Ex nobis « exierunt, ſed non erant ex nobis. opportunè enim hoc « de eiuſcemodi hominibus à nobis dicitur. Sunt enim nonnulli qui imperitè admodum unigenitum Dei Verbum ſuprema illa excellentia ſpoliare, & ab æqualitate cum Deo ac Patre excludere conantur, conſubſtantialem ipſum eſſe negātes, & naturalem omnimodam que identitatem ei tribuere recuſantes. Alii verò eandem fere atque hi quos diximus viam inſiſtentes, atque in retia mortis & laqueum inferni prolapſi, Vnigeniti myſterium ab adminiſtratione in carne ſive Incarnatione ſecludunt ac ſeparant, & ſimili propemodum atque eiſdem cum prioribus illis amentia laborāt. Illi enim Verbum ex Deo Patre genitum etiam ante Incarnationem, divinitatis excellentia quantum in ipſis eſt ſpoliant: hi vero etiam Incarnato verbo infeſti ſunt, & beneficam ipſius gratiam qua humanam naturam complexus eſt tantum non improbant atque incuſant: non rectè ſibi conſuluiſſe eum contendentes quod carnem aſſumpſerit, ſeque exinaniverit; ſive quod factus ſit homo, quodque in terra apparuerit, & cum hominibus verſatus ſit, quum alioqui ſit natura Deus, & Patris aſſeſſor. HER. Rectè quidem dicis. CYR. Occlamat vero amborum imperitiæ Scriptura divinitus inſpirata, veritatem nobis ediſſerens atque illorum quidem rationes vanas ac ſtolidas declarans: eos verò qui ſubtili atque accurato mentis oculo myſterium quod in hoc latet contemplari ſolent, ad ſemitam divinitatis deducens.

ducens. HER. Quinam verò ſint ii, qui adeo venerandam atque ineffabilem Servatoris noſtri diſpenſationē adulterarunt (videris enim mihi non parum hac de cauſa commotus eſſe) velim ex te cognoſcere. CYR. Reſtè judicas. Zelo enim zelatus ſum Dominum. Angit verò me & quidem vehementer, quum mecum non abſque timore cogito quonam illorum ſermones ſint evaſuri. Fidem enim nobis traditam corrumpunt, draconis recens editi inventis utentes, & inania quædam ac vana, dementięque plena dogmata ſimpliciorum animis infundentes. HER. Quiſnam porro ſit draco iſte recens editus, et qualia tandem ſint ea quæ adverſus veritatis dogmata deblaterat, explica obſecro. CYR. Recens quidem draco eſt nequam ille & veneno temulentam habens linguam, quique contempta traditione eorum qui orbem terrarum ſacra myſteria docuerunt, imo potius univerſa ſacra Scriptura valere juſſa, rebuſque novis pro ſua libidine introductis, ſanctam Virginem Deiparam eſſe negat, ſed potius Chriſtum ſive hominem peperiſſe, aliaque his affinia perquam abſurda atque ſtupenda rectis ac puris univerſalis Eccleſiæ dogmatibus ſuperinſerens. HER. Neſtorium, ut arbitror, ſignificas. Iam enim intelligo. Opinionis verò ejus ratio mihi incognita non eſt. Quonam autem pacto ſanctam Virginem Deiparam eſſe negat? CYR. Neque enim, inquit, Deum ex ſe peperit. nam Verbum ante ipſam erat, atque adeo ante omnia ſecula & tempora, utpote coæternum Deo ac Patri. Negaverint itaque etiam hoc

apertè,

apertè, quod Emanuel ſit Deus. Ineptè igitur illud interpretatus fuerit Evangeliſta, dicens, Quod interpretatur Nobiſcum Deus. Ita enim manifeſtè Deus ac Pater per vocem Prophetarum aſſirmavit oportere vocari eum qui ex ſancta Virgine ſecundum carnem natus eſſet, ut Deum incarnatum. HER. Atqui illis res non ita ſe habere videtur. nobiſcum vero factum eſſe Deum contendunt ſive Verbum ex Deo, ratione auxilii Salvatur enim orbem terrarum per eum qui ex muliere natus eſt. CYR. Anne obſecro & cum Moyſe erat, è terra Ægyptiorum, & ſervitute qua ibidem premebantur Iſraelitas liberans in manu forti & brachio excelſo; ſicut ſcriptum eſt? anne verò etiam deinceps Ieſum manifeſtè dicentem reperiemus, Et ſicut eram cum Moyſe, ita ero etiam vobiſcum? HER. Omnino. CYR. Quam igitur ob cauſam nemo quidem illorum Emanuel vocatus eſt, ſed illi ſoli hoc nomen convenit qui noviſſimis ſeculi temporibus ex muliere ſecundum carnem natus eſt? HER. Cenſebimus itaque factum eſſe quodammodo Deum ex muliere, tanquam ſubſtantiæ quæ in ipſa & ex ipſa eſt particeps factum fuerit Verbum? CYR. Abſit ut adeo vanam atque abſurdam opinionem animo concipiamus. Erroneum enim fuerit mentiſque planè à vero averſæ exiſtimare ineffabilem unigeniti eſſentiam, carnis fructum ſive fœtum eſſe. Cæterum erat ut Deus coæternus Patri qui ipſum genuit, & ex ipſo ſecundum naturam ineffabili modo genitus eſt. Volentibus autem apertè cognoſcere; quo-

modo & qua ratione in noſtra ſpecie apparuerit, & factus ſit homo, divinus Evangeliſta Ioannes declarat, dicens: Et Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus, gloriam tanquam Vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. HER. At ſi Verbum, inquiunt, factum eſt caro, jam non amplius manſit Verbum; ſed potius deſiit eſſe id quod erat. CYR. Atqui hoc merum delirium & dementia eſt, nihilque aliud quàm mentis emotæ ludibrium. Cenſent enim, ut videtur, per hoc Factum eſt, neceſſaria quadam ratione mutationē alterationemque ſignificari. HER. Ita ſibi perſuadent, & opinionē ſuam ſacræ Scripturæ authoritate ſtabiliunt. Dictum enim eſt, inquiunt, alibi de uxore Lot, Quod facta ſit columna ſalis: Et de virga Moyſi, Quod projecit eam in terram, & facta eſt ſerpens, Naturalis enim in hiſce mutatio facta eſt. CYR. Ergo quum pſallunt quidam, Et factus eſt mihi Dominus in refugium. Et rurſus, Domine refugium factus es nobis in generatione & generatione, quid reſpondebunt? anne Deus qui hic decantatur, deſinens eſſe Deus mutatus eſt in refugium? & tranſlatus eſt naturaliter in aliud quod initio non erat? At verò quomodo non id planè alienum ſit à Deo naturaliter exiſtente? Immutabilis enim ſecundum naturam quum ſit, manet profecto id quod erat, & eſt ſemper, tametſi dicatur factus eſſe refugium. HER. Optime certè rectiſſimeque dixiſti. CYR. Quum itaque Dei mentio ſit, ſi ab aliquo dicatur illud, Factus eſt: quo pacto non ſit abſurdum

atque

atque adeo vehementer abſurdum, exiſtimare mutationem aliquam per id ſignificari? & non potius conari id alia ratione intelligere, prudenterque ad id quod Deo immutabili maximè convenit accommodare? Quònam igitur pacto in carne factum fuiſſe Verbum dicamus, immutabilitatem quæ ipſi propria, atque eſſentialis, & inſita eſt perpetuo conſervantes, ſapientiſſimus Paulus myſteriorum ipſius diſpenſator, Evangelicæque prædicationis miniſter declarat, dicens: Hoc ſentite « unuſquiſque in vobis, quod & in Chriſto Ieſu. qui « quum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt ſe « *Philip. 2.* eſſe æqualem Deo: ſed ſemetipſum exinanivit, formam « ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & « habitu inventus ut homo, humiliavit ſeipſum, factus « obediens uſque ad mortem: mortem autem crucis. « Deus enim & ex Deo ſecundum naturam exiſtens Vnigenitum ipſius Verbum, & ſplendor gloriæ, & character ſubſtantiæ genitoris, factum eſt homo, & non in carnem mutatum, neque ullam aut miſturam aut temperaturam aut aliud quippiam hujuſcemodi ſubiit, ſed potius demittens ſe ad Exinanitionem, & pro gaudio ſibi propoſito, dedecus contemnens, humanitatiſque miſeriam atque indigentiam non aſpernatus. Voluit enim ut Deus carnem morti & peccato obnoxiam, morte ac peccato ſuperiorem declarare, priſtinæque integritati reſtituere, propriam eam ſibi faciens. & quidem illam non anima carentem, ut quidam opinantur, imo potius anima intelligente animatam. Porro via

quæ huic negocio gerendo conveniret incedere non dedignatus, nativitatem nobis ſimilem ſubiiſſe dicitur, permanens verò id quod erat. Natus enim eſt admirabili ratione ſecundum carnem ex muliere: neque enim poterat aliter, Deus ſecundum naturam exiſtens, quàm in ſpecie quæ noſtræ ſimilis eſſet, mortalibus apparere, qui incorporeus eſt & tangi nequit. neque enim poterat aliter quam per Incarnationẽ, atque in ſeipſo & quidem ſolo noſtrã naturã denuis dignitatibus decorare. Erat enim ipſe Deus ſimul & homo. & in ſimilitudine quidem hominis, quatenus unà cum hac etiam Deus erat. habitu verò, ut homo. Deus enim erat in ſpecie noſtræ ſimili, & in forma ſervi, dominus. Hoc enim modo carnem factum eſſe dicimus. ac proinde Deiparam quoque extitiſſe ſacroſanctam virginem aſſerimus. HER. Placetne ut illorum objectiones tuis dictis opponentes, accuratiorem & ſubtiliorem rei propoſitæ inveſtigationem inſtituamus? an potius ſimpliciter orationi tuæ fidem adhibẽtes, ita ſeſe rem habere ſtatuamus? CYR. Extra reprehenſionem omnem poſitum eſt, ut arbitror, quod à nobis ſcite ſapienterque dictum eſt, neque ulla ratione à ſacris Scripturis diſſentit. Dic verò etiam tu quod tibi videtur. adferet enim nonnihil utilitatis, contrariæ ſententiæ oppoſitio. HER. » Divinus Paulus, aiunt, ſcribit de Filio, tanquam facto » maledictio & peccatum, inquit enim, Quod eum qui » non novit peccatum, pro nobis peccatum fecit. Et rur» ſus, Chriſtus nos redemit ex maledictione legis, factus

pro

pro nobis maledictio. Factum autem eſſe aiunt ipſum, non rem ipſam maledictionem & peccatum, ſed quum aliud quippiam præter hoc ſignificet ſacra Scriptura, ita à nobis intelligi dicunt illud, Et Verbum caro factum eſt. CYR. Atqui quemadmodum quum dicimus ipſum factum eſſe maledictionem & peccatum, ita factum ipſum eſſe carnem ſimul ſtatuitur, priuſquam intelligitur quàm ea quæ ipſum conſecuta ſunt. HER. Quomodo ais? CYR. Quum enim quiſpiam iis dixerit, Qui non novit peccatum factus eſt peccatum pro nobis; redemit verò etiam ex maledictione legis eos qui ſub lege erant, factus pro ipſis maledictio: quo pacto dubium eſſe poſſit quin iis temporibus quibus Incarnatus eſt, factus etiam ſit homo Vnigenitus? Quum itaque Incarnatum dicimus, ſimul etiam intelliguntur illa quæ per Incarnationem illata ſunt ei qui voluntariam Exinanitionē ſubiit, ut nimirum & eſurire, & defatigari. Quemadmodum enim non defatigatus eſt is cui omnis eſt poteſtas, neque cenſeatur eſuriiſſe, quum ipſe ſit nutrimentum vitaque omnium, præterquam quum ſibi adſciuit corpus eſuritioni defatigationique obnoxium; ita etiam nunquam inter prævaricatores legis numeratus fuiſſet, neque factus fuiſſet maledictio crucem propter nos ſubiens, niſi factus eſſet caro. Ita enim ipſum factum eſſe peccatum dicimus, hoc eſt, Incarnatus eſt, & factus homo, ſimilem ac nos ortum convenientem humanæ naturæ adeptus, mulier ex ſacta Virgine. HER. Aſſentior, rectè enim ſtatuis. CYR.

 Stul-

Stultum verò etiam hoc fuerit, cenſere nimirũ ac dicere Verbum ita factum eſſe carnem, ſicut maledictionem & peccatum. HER. Quo pacto ais? CYR. Nonne enim ut ſolveret execrationem, execrabilis erat? & ut deleret peccatum, Pater ipſum peccatum fecit? HER. Ita etiam ipſi dicunt. CYR. Quocirca ſi res ita ſe habet, prout ipſis placet, quod Verbum eadem ratione ſit factum caro qua maledictio & peccatum, ad ſublationem carnis, quo modo incorruptibilem atque interitus expertem illam effecit, quippe qui in prima propria ſua carne hoc præſtiterit? Neque enim mortalem illam corruptionique obnoxiam manere permiſit, (tranſmittentem in nos Adamo tranſgreſſionis pœnam;) ſed potius tanquam carnem incorruptibilis Dei, hoc eſt propriam, ſive ſuam morte corruptioneque ſuperiorẽ effecit? HER. Rectè ais. CYR. Atqui ſacra Scriptura alibi dicit, primũ hominem hoc eſt Adamum factum eſſe in animam viventem: alterum verò poſteriorem, (Chriſtum inquam) factum eſſe in ſpiritum vivificantem. Proinde quemadmodum ad tollendam maledictionem & peccatum, factus eſt maledictio & peccatum: ita ad ſubverſionem exiſtendi in animam viventem, factum ipſum eſſe dicimus in ſpiritum vivificantem. Facultatem enim ac vim verbi Factum eſſe ad abſurdum convertentes, ita ipſum carnem factum eſſe aiunt, ſicut & execrationem & peccatum. Tollenda itaque erit Verbi Incarnatio, ſive Humanatio. quod ſi ut verum admittatur, univerſa nobis myſterii ratio corruet.

riet. neque natus eſt Chriſtus, neque mortuus eſt, neque reſurrexit ſecundum Scripturas. Quænam igitur erit fides noſtra, ſive Verbum fidei quod prædicamus? Quomodo enim ſuſcitavit eum Deus è mortuis, niſi & mortuus eſt? aut quomodo etiam mortuus eſt, niſi natus eſt ſecundum carnem? aut quænam tandem erit reſurrectio mortuorum, quæ perennis vitæ ſpem ſanctis immittit, ſi Chriſtus non reſurrexit? quænam verò erit humanorum corporum vivificatio quæ per ſanctæ ipſius carnis & ſanguinis participationē efficitur? HER. Dicimus itaque Verbum carnem eſſe factum, ratione nativitatis ſecundum carnem ex muliere, quam in noviſſimis ſeculi temporibus ſubiiſſe dicitur. tametſi ante omnia ſecula extiterit, ut Deus. CYR. Omnino. Ita enim factus eſt omnimodè nobis ſimilis, excepto peccato. quod & ſapientiſſimus Paulus teſtatur, inquiens: “Quia ergo pueri communicaverunt carni & ſanguini, “& ipſe ſimiliter participavit eiſdem; ut per mortem “deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, id eſt “diabolum, & liberaret eos qui timore mortis per totam “vitam erant obnoxii ſervituti. Nuſquam enim angelos “apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit. unde debuit per omnia, fratribus aſſimilari. Similitudo autem per omnia, initium quodammodo atque primordium habet nativitatem ex muliere, & manifeſtationem in carne ejus qui juxta propriam naturam cerni nequit, & diſpenſativam habitationem inter nos, ejus qui excellentiſſimum nomen eſt conſequutus; & humilitatem

Hebr. 2.

in humanitate, ejus qui in ſupremis thronis effulget, & ſervilis conditionis factum eſſe, cui dominium naturaliter competit. Deus enim erat Verbum. HER. Rectè quidem diſſeris. Cæterum illud etiam ipſos dicere ſcito. Neque enim intelligi poſſe, atque adeo abſurdum eſſe exiſtimare & dicere, Verbum quod ineffabili quadam ratione atque intellectum excedente ex Deo Patre eſt, ſecundam quoque ex muliere nativitatem ſubiiſſe. Sufficere enim ipſi aiunt, quod ſemel ex Patre divino more genitus ſit. CYR. Inſultant itaque Filio, neque rectè ipſum ſibi conſuluiſſe aiunt, qui voluntariam pro nobis exinanitionem ſubierit. Vanum autem fuerit atque inane venerandum ac magnum religionis myſterium, & præclaram illam ac ſingularem Vnigeniti in carne diſpenſationem infrugiferam planè hominibus eſſe ſtatuunt. Cæterum illorum nugas locum nullum habere debere Veritas ipſa evincit, quæ potius illos redarguit ineptiſſimè blaterare, & Chriſti myſterium nullo penitus modo intelligere. Nam genuit quidem Deus ac Pater Filium ex ſeipſo, generatione una. Cæterum placuit ei inſtaurare in ipſo genus humanum per Incarnationem ſive humanationem, quam omnino fieri oportuit per nativitatem ex muliere, ut per ſimilitudinem quam nobiſcum habet Verbum ex Deo ortum condemnetur quidem in membris carnis noſtræ lex peccati, in ſimilitudine autem mortis, ejus qui mortem non novit, evacuetur mors. Si enim complantati
Rom. 6. facti ſumus ſimilitudini mortis ejus: ſimul & re-

ſurrecti-

ſurrectioni erimus. Neceſſario itaque is qui ſemper exiſtit, natus eſt ſecundū carnem, noſtra in ſeipſum transferens. ut nimirum genimina carnis, hoc eſt nos, corruptioni perditionique obnoxii maneamus in ipſo, quippe qui, quæ noſtra ſunt, propria ſibi fecerit, & ſua nobis. propter nos enim eguit quum eſſet dives; ut nos ipſius inopia dites evaderemus. Qui verò aſſerunt non ipſum Verbum ex Deo factum eſſe carnem ex muliere, omnem ſalutis noſtræ diſpenſationem tollunt. Niſi enim dives quum eſſet eguit, pro immenſa ſua benignitate ſe ad noſtra demittens, ne nos quidem quæ ipſius ſunt conſecuti ſumus: ſed adhuc in veteri egeſtate verſamur, execrationique & morti ac peccato obnoxii ſumus. Nam eo ipſo quod Verbum caro factum eſt, ſublata ſunt ea quæ ex maledictione & cōdemnatione humanæ naturæ acciderant. Quocirca ſi ſalutis noſtræ radicem convellunt, & ſpei noſtræ fundamentum ſubvertunt, quid deinceps de nobis fiet? Nam ſi Verbum caro factum non eſt, ut dixi, ne mortis quidem imperium excuſſum eſt, & peccatum nulla ratione abolitum fuerit, ſed adhuc primi parentis, hoc eſt Adami, prævaricationi obnoxii ſumus, neque in meliorem ſtatū tranſlati ſumus, per Chriſtum, inquam, omnium Servatorem. HER. Intelligo quid velis. CYR. Quis verò intelligatur à nobis qui perinde atque nos ſanguinis ac carnis particeps factus ſit, tanquam diverſus à nobis ſecundum naturam? Neque enim quiſpiam dixerit convenire homini, humanitatis participem fieri. Nam id

I quod

quod naturaliter eſt, quo pacto quis accepiſſe intelligatur? Nonne tibi conſentaneus vero ſermo meus videtur? HER. Omnino. CYR. Vide autem etiam alia ratione quàm impium, quamque abſurdum ſit Verbi ex muliere ſecundum carnem nativitatem tollere conari. Quo enim pacto vivificare poſſit corpus ſuum, niſi ſit proprium ipſius, qui eſt vita? aut quomodo ſanguis Chriſti mundabit nos ab omni peccato, ſi ſit hominis communis & peccato obnoxii? quo pacto miſit Deus ac Pater Filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege? quo modo condemnat peccatum in carne? Neque enim erat hominis vulgaris, & cujus natura unà nobiſcum ſub peccati imperio ac jugo tenebatur, condemnare peccatum. Quum vero corpus factum ſit ejus qui peccatum non novit, idcirco, & quidem optimo iure peccati tyrannidem excuſſit, communicatiſq; cum illo proprietatibus Verbi quod ineffabili modo ipſi unitú eſt, ſanctú ac vivificú effectum eſt, & divinæ facultatis operationiſque plenum. Nos vero in Chriſto tãquam primitiis transformati etiam ſumus, & interitu atque peccato ſuperiores declarati. Ac verum omnino eſt juxta beati Pauli ſententiam, quod quemadmodum

» portavimus imaginem terreni, portabimus etiam ima-

1. Cor. 15. » ginem cœleſtis, hoc eſt, Chriſti. Cœleſtis autem homo intelligitur Chriſtus non tanquã supernè atque è cœlo carnem ad nos detulerit: ſed quod Deus exiſtens Verbũ, deſcendit è cœlis, & ſimilitudinem noſtri ſubiens, hoc eſt ſecundum carnem è muliere ſicut nos natus,

per-

permanſit id quod erat, è ſupernis nimirum atque è cœlis, & ſupra omnes ut Deus, etiam cum carne. Ita enim alibi divinus Ioannes inquit, Qui è ſupernis venit, ſupra omnes eſt. Permanſit enim totius univerſi dominus, tametſi ratione incarnationis formam ſervi acceperit, atque admirandum revera eſt ob hæc Chriſti myſterium. Idcirco Deus ac Pater alibi ad Iudæos per quendam Prophetam ait, Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini: quia opus operor ego in diebus veſtris, opus quod non credetis ſi quis enarraverit vobis. Periculum enim erit ne derogetur fides myſterio Chriſti, ob miraculi magnitudinem. Deus erat homo noſtri ſimilis factus, qui ſupra omnem creaturam eſt. inviſibilis, factus eſt viſibilis ſecundum carnem, qui ex cœlo atque è ſupernis formam terreſtrium induit: tangibilis eſt, qui tangi nequit: qui ex propria ſua natura liber eſt, ſervi formam accepit: qui creaturis benedicit factus eſt execrabilis; numeratusque eſt inter prævaricatores legis, is qui eſt omnis juſtitia: mortemque ſubiit vita ipſa. Neque enim erat alterius cujuſpiam, ſed potius ipſius ſecundum naturam Filii corpus, id quod mortem ſubiit. Anne verò tanquam non rectè factis, ſive à nobis dictis, aliquid habes quod his obiicias? HER. Nequaquam. CYR. Cæterum hoc mihi prætereà animadverte. HER. Quidnam obſecro? CYR. Chriſtus alibi ad eos qui reſurrectionem mortuorum tollere nituntur, dixit, Non legiſtis quia qui fecit hominem ab initio, maſculum & fœminam fecit eos? ſcribit verò

Ioan. 3. Habac. 1. Matth. 19. Gen. 1.

» etiam divinus Paulus, Honorabile connubium in omnibus, & torus immaculatus. Quo pacto vero unigenitum Dei Verbum, quum noſtram ſimilitudinem ſubire vellet, ad conſtitutionem ſive generationem ſuę carnis, humanæ naturæ leges valere noluit? Neque enim ex toro & conjugio naſci voluit, ſed ex virgine viri neſcia prægnante ex Spiritu, obumbrante ipſi virtute Dei, ſicut ſcriptum eſt? Quum itaque Deus conjugium non aſpernetur, ſed potius benedictione ſua illud decoret, quamobrem virginem prægnantem ex ſpiritu carnis ſuæ matrem eſſe voluerit Deus exiſtens Verbum, non facile dixerim tametſi quomodo non cuivis manifeſta fuerit ejus rei occaſio, illud conſideranti? Deſcendit enim, ſive homo factus eſt Filius, inſtauraturus noſtra tanquam in ſeipſo; ac primū quidem in ſanctam quandam atque admirabilem nativitatem & vitam. Factus autem eſt etiam primus ipſe natus ex Spiritu, (ſecundum carnem inquam,) ut hac tanquam via etiam in nos ipſos tranſeunte gratia, non ex ſanguinibus neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo per ſpiritum regenerationem intellectualem conſecuti, & conformitatem ſpiritualem cum eo qui natura ac verè eſt Filius adepti, Deum vocemus Patrem: atque ita incorruptibiles permaneamus, non jam amplius priorem illum, hoc eſt, Adamum patrem habentes, in quo & corrupti eramus. Ideirco & Chriſtus inquit, alibi quidem, Nolite vocare Patrem veſtrum in terris. Vnus enim eſt Pater veſter in cœlis. alibi verò, Qui ideirco ad

vos

vos deſcendit, ut vos transferat ad propriam ſuam ac divinam dignitatem, Vado ad Patrem meum, & Patrem veſtrum, & Deum meum, & Deum veſtrum. Ipſius enim eſt natura Pater, qui in cœlis eſt: noſter autem Deus. Quum verò qui natura ac verè eſt Filius, factus eſt homo noſtri ſimilis, Deum ipſum habuiſſe dicit, nimirum ratione Exinanitionis. Dedit autem etiam nobis ſuum Patrem. Scriptum eſt enim, Quotquot autem acceperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, qui credunt in nomine ipſius. *Ioan. 1.* At verò ſi imperitè negemus ad noſtram ſimilitudinem natum eſſe Verbum Dei ex Patre, quod in omnibus primas obtinet, juxta Pauli ſapientiſſimi vocem, ad quem tandem conformati, ex Deo geniti per Spiritum appellabimur; aut quem hujus negocii principem ac caput habebimus? aut quis omnino hanc dignitatem in nos tranſmiſerit? Dicent profectò, ut arbitror, etiam ipſi, Verbum incarnatum. Atqui quo pacto verum hoc erit, niſi ipſum Verbum factum eſt caro, hoc eſt, homo? quippe quod proprium ſibi fecerit corpus ea unitate quæ divelli nulla ratione queat? ita nimirum ut ipſius Verbi cenſeatur, & non alterius cujuſpiam. Hoc enim pacto etiam in nos tranſmittet filiationis gratiam; genitique è Spiritu erimus etiam nos, utpote natura humana hoc in ipſo & quidem primo conſecuta. Ac mihi quidem videtur etiam divinus Paulus hujuſcemodi quippiam ſentiens, alibi ita rectè admodum dixiſſe, *1. Cor. 15* Quemadmodū enim portavimus imaginem terreni,

» portabimus etiam imaginem cœleſtis. Et primum » quidem hominem ex terra, dixit terrenum. Secun- » dum verò ex cœlo, cœleſtem. Sed quales terrenus, tales & terreni. & quales cœleſtis, tales & cœleſtes. Terreni enim ſumus, utpote tranſmiſſa in nos ex terreno Adam maledictione corruptionis, per quam & lex peccati irrepſit, quæ eſt in membris carnis. Cœleſtes autem facti ſumus, in Chriſto id conſecuti. Deus enim exiſtens natura, & ex Deo atque in ſuperis, deſcendit ad noſtra, novo atque inuſitato more genitus ſecundum carnem factus eſt Spiritus, ut videlicet ſancti atque incorruptibiles etiam nos in ipſo maneamus ex ipſo, tanquam ex principio & radice ſecunda, in nos tranſmiſſa gratia. HER. Optimè dixiſti. CYR. Quonam vero pacto etiam ſimilem ipſum factum eſſe a unt per omnia fratribus, hoc eſt, nobis? aut quiſnam omnino cenſeatur fuiſſe is qui ſimilitudinem noſtram ſubiit, niſi ſecundum naturam diverſus erat, & non nobis ſimilis? Quod enim aliquibus ſimile efficitur, neceſſe eſt ut diverſum ab iis extiterit, neque ſimile ipſis, ſed potius alterius ſpeciei, ſive naturæ. Diſſimilis itaque naturæ à nobis exiſtens Vnigenitus, ſimilis factus eſſe dicitur, factus id quod nos, hoc eſt homo. Factũ autem fuit hoc, & rectè admodum ac ſolummodo in nativitate noſtræ ſimilis, tametſi admirabiliter quod ad ipſum attinet. Deus enim erat, qui Incarnatus eſt. Profiteamur utique animatum eſſe intellectualiter corpus ipſi unitum. Neque enim præſtantiore noſtri parte, hoc eſt, anima neglecta, ſo-

193

lius terreni corporis cura habita eſt, ſed ſimul animæ & corpori ſapienter proſpexit Deus exiſtens Verbum. HER. Aſſentior, rectè enim ſentis. CYR. Proinde ſi dicant adverſarii, ſanctam Virginem nulla ratione Deiparam appellari debere, ſed potius Chriſtiparam, manifeſtè blaſphemant, & Chriſtum Deum ac verè Filium eſſe negant. Nam ſi ipſum reverâ Deum eſſe credunt, utpote noſtri ſimili facto Vnigenito, cur ipſius genitricem Deiparam appellare verentur? ſecundū carnem inquam? HER. Ita planè, Convenit enim privatim nomen Chriſti ei qui eſt ex muliere & ſemine David. ideo quod ſit unctus Spiritu ſancto. At Verbum ex Deo, quantum ad propriam ſuam naturam attinet, nequaquam ejuſcemodi gratia indiget. ſiquidem ex ſua natura ſanctum eſt. Nonne enim nomen Chriſti unctionem aliquam factam ſignificat? CYR. Rectè quidem dicis, nimirum quod quia unctus eſt, ſolummodo Chriſtus vocatur, quemadmodum & Apoſtolus, propter τὴν πρεσβείαν, hoc eſt legationē, angelus διὰ τὴν ἀγγελίαν, propter nunciationē. nam hujus generis nomina actionum quarundam explicationem innuunt, non verò peculiares ſubſtātias ſive perſonas evidētes ſignificant. Vocati enim ſunt Prophetæ, Chriſti, juxta illud in Pſalmis cantatum, Nolite tangere Chriſtos meos, & in Prophetis meis nolite malignari. Quin & Propheta Abacuc ita ait, Egreſſus es in ſalutē populi tui, ſalvare Chriſtos tuos. Cæterum illud etiam dic ſis, Nam & ipſi contendunt Chriſtum non eſſe unum, & Filium, tanquam

Psal. 104.

Habac. 3.

dominum hominem factum atque Incarnatum unigenitum Dei Verbum. HER. Contenderint fortaſſe. Volunt utique nomē hoc, Chriſtus, non ita convenire Verbo ex Deo Patre genito. quod nimirum non ſit unctum ſecundū propriam ſuam naturam, utpote Deus. Sed & illud quoque adjiciunt. Neque enim, inquiunt, eſt unum ex iis nominibus quæ à nobis de Patre & Spiritu ſancto prædicantur. CYR. Nondum ſatis manifeſta eſt oratio. declara itaque. rectè enim feceris. HER. Audi igitur. Quamplurimæ ſunt eæque diverſæ in ſacris literis Filii appellationes. Vocatur enim Deus, & Dominus, & lux, & vita, nec non rex, & virtutū Dominus, ſanctus, & omnipotens. Cæterum ſi quis hæc ipſa de Patre ſive de Spiritu ſancto prædicaverit, nequaquam erraverit. Vnius enim naturæ una etiam fuerit omnino & dignitatū excellentia Si ergo nomen Chriſti verè convenit Vnigenito, tribuatur etiam, inquiunt, indifferenter unà cum aliis appellationibus & Patri & Spiritui ſancto. Quum verò abſurdum vehementer ſit, id nominis Patri & Spiritui ſancto adſcribere, neque ipſi veriſimiliter Vnigenito conveniet: ſed potius ac verè tribuetur illi qui eſt ex ſemine David, de quo rectè & cenſeri & dici poteſt quod unctus ſit Spiritu. CYR. Communia quidem eſſe dicimus etiam nos Patri & Filio & Spiritui ſancto divinarum dignitatum nomina, parique honore decorare conſuevimus quo Patrem, Filium quoque ex ipſo genitum ac, præterea Spiritum ſanctum. Cæterum, ò boni viri dixerim equidem, nomen

Chriſtu,

Chriſti, id eſt uncti, & res ipſa, hoc eſt unctio, poſtquam Exinanitionem ſubiit, Vnigenito acceſſit, manifeſtam Incarnationis ſive humanationis ſignificationem auditoribus immittens. Quod enim unctus ſit, quatenus apparuit homo, optime declarat. Si ergo conſideremus Verbum non quale eſt poſtquam adminiſtrationem in carne ſubiit, ſed quale erat Vnigenitum Dei Verbum, antequam Exinanitionem ſuſtinuit: abſurdū ſanè fuerit Chriſtum vocare, eum qui unctus non ſit. Quum verò divina & ſacratiſſima Scriptura carnem ipſum factum eſſe ait, unctio certè ipſi conveniat facta circa incarnationem, quæ ipſius eſt. Scribit itaque ſapientiſſimus Paulus, Qui enim ſanctificat & qui ſanctificantur, ex *Hebr. 2* uno omnes. Propter quam cauſam non confunditur fratres eos vocare, dicens, Nunciabo nomen tuum fratribus meis. Sanctificatus enim eſt nobiſcum, quando factus eſt noſtri ſimilis. Quòd autem verè Filius erat qui unctus eſt, quatenus factus eſt caro, ſive perfectus homo, fidem faciet divinus David ita ad eum loquens: Sedes tua Deus in ſeculū ſeculi: virga directionis, virga regni tui. dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitię præ conſortibus tuis. *Pſal. 45.* Animadverte itaq; quo pacto quum & Deum nominarit, & ſedem ipſi in ſecula attribuerit, unctum eſſe dicit à Deo, manifeſtum autem eſt quod à Patre, eximia quadam unctione præ cæteris participibus ipſius, hoc eſt, nobis. Tametſi enim factum eſt homo, Deus aliogni exiſtens Verbum: erat tamen etiam hac

H ratione

ratione propriæ ſuæ naturæ bonorum nequaquam indigus, per ſe perfectus exiſtens, & plenus gratiæ & veritatis, ut inquit Ioannes. atque ipſe quidem omni genere divinorum bonorum abundat: à plenitudine verò ipſius omnes nos accepimus, juxta Scripturam. Chriſtus itaque vocatur, qui ad propriæ ſuæ humanitatis cõditionem etiam quę ipſius ſunt cõjunxit: tametſi non intelligatur eſſe unctus, nimirum, ſecundum naturam divinitatis, ſive quatenus cenſetur Deus. Siquidem dic obſecro, quomodo aliter intelligi poſſit Chriſtus Filius & Dominus, ſi Vnigenitus unctionem dedignetur, atq; Exinanitionis cõditionem detrectet? HER. Alia longè quàm nos via incedunt, religionis myſterium imperitè explicantes. Aiunt enim, quod Deus Verbum hominem ſumpſit perfectũ, exiſtentem ex ſemine Abrahæ & David, ita ut edixit Scriptura, id ipſum natura exiſtẽtem, quod fuerant illi è quorum ſemine erat, hominem perfectum natura, ex anima intelligente, & carne humana conſtantem. quem quidem hominem quum eſſet ejuſdem nobiſcum naturæ, Spiritus ſancti virtute in utero virginis formatum, factum ſub lege, ut nos omnes redimeret à ſervitute legis, filiationem jam olim prędeſtinatam adeptos, cum admirabili ratione conjunxit & conglutinavit ſibi, & mortem quidem humano more obire voluit, ſuſcitavit verò eundem à mortuis, & evexit in cœlũ, & collocavit à dextris Dei: Vnde & ſupra omnem exiſtens principatum & poteſtates, virtutes ac dominationes, & ſupra omne nomen quod nominatur

non

non ſolum in hoc ſeculo, verumetiam in futuro, ab omni creatura adoratur: utpote inſeparabilem cum divina natura conjunctionem habens. quodque Dei reſpectu atq; intellectu omnis creatura et adorationem deferat. Et neque duos dicimus Filios, neque duos Dominos. Quum autem Filius ſit ſecundum eſſentiam Deus Verbum, Vnigenitus Filius Patris, cui hic copulatus eſt & particeps, communem etiam cum eo appellationem gloriamq́ue nanciſcitur. Et Dominus ſecundum eſſentiam Deus Verbum, cui copulatus hic, honoris etiam particeps fit. atque idcirco neq; duos dicimus Filios, neq; duos Dominos. Siquidem quum manifeſtus ſit qui eſſentia ſua eſt Dominus & Filius, inſeparabilem habens cum eo conjunctionem is qui noſtræ ſalutis cauſa ſumptus eſt, ſimul etiam infertur atq; intelligitur cum appellatione atque gloria Filii & Domini. CYR. O ingentem imperitiam atque inſaniam eorum qui ita ſeſe rem habere ſibi perſuadent. Incredulitas enim mera eſt hæc res, impiarumq́; inventionũ novitas, & totius divinæ ſacræq́; prædicationis ſubverſio, quæ unũ eſſe Dominum Ieſum Chriſtum Filium Dei proclamat, nimirum Verbum ex Deo Patre hominem factum atque Incarnatum. ita ut ſit ipſe Deus ſimul & homo, & unius omnia divina, ac præterea humana. Hic enim quum ſemper exiſtat quatenus eſt Deus, nativitatem ſecundum carnem ex muliere ſubiit. Vnius itaque atque ejuſdem eſt, & ab æterno eſſe atque ſubſiſtere, & in ultimis temporibus ſecundum carnem

natum eſſe. qui quum ſit ſanctus ſecundum naturam, utpote Deus, ſanctificatus eſt nobiſcum, quatenus apparuit homo, cui propriè convenit ſanctificari quumq; ut natura Dominus ſumma dignitate excelleret, ſervili forma ut propria aſſumpta, Patrem ſuum Deum vocavit. & quum ipſe ſit vita & vivificans, ut Deus: vivificatus à Patre eſſe dicitur, quatenus homo factus eſt. Omnia itaque ipſius ſunt, & non dedignatus eſt adminiſtrationem in carne, quam & Pater ipſe comprobavit; ſi

2.Cor.5. » quidem vera ſunt quæ Paulus dicit. alibi enim ita ait, » Eum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum » fecit, ut nos fiamus juſtitia Dei in ipſo. alibi verò

Rom.8. » rurſum, Qui proprio Filio non pepercit, ſed pro no» bis omnibus tradidit illum, ut & cum ipſo omnia nobis » largiatur. Anne tibi conſentanea ſacris literis ſententia mea videtur? HER. Omnino. CYR. Si verò, ut adverſarii volunt ſibique perſuadent, Vnigenitum Dei Verbum, accepto homine ex ſemine David & Abraham, formari illũ in ſancta Virgine curavit, atque hunc ſibi ipſi copulavit, mortémque experiri voluit, nec non ſuſcitatum è mortuis in cœlũ ſuſtulit, & ad dextram Dei ſedere juſſit: ſupervacaneè, ut videtur, à ſanctis patribus & à nobis ipſis, atque adeo ab univerſa ſacra & divinitus inſpirata Scriptura homo factum eſſe dicitur. Hoc enim neque aliud quicquam mihi ſignificare videtur » ſapientiſſimus Ioannes quum inquit, Verbum caro fa» ctum eſt: ſed univerſum adminiſtrationis in carne mysterium planè in cõtrarium mutabitur. Neque enim

Deus

Deus natura exiſtens atque ex Deo Verbum, ſeipſum ad Exinationem demiſiſſe cernetur, neque humiliaverit ſeipſum, ſed è contrario, elatus quidem fuerit homo in Deitatis gloriam, inq; excellentiam omnium ſupremam, acceperit vero & formam Dei, & exaltatus fuerit, aſſeſſor Patri factus. Anne tibi vere dicere videor? H E R. Omnino. C Y R. Aſi verum eſt quod dicunt, & deſignatus eſt Vnigenitus incarnatus fieri, quam tandem ignominiam contempſit? aut quo pacto factus eſt obediens Patri uſque ad mortem, mortem autem crucis? Iam verò ſi acceptum illum hominem, mortem obire iubet, & evectum in cœlum aſſeſſorem Patri conſtituit, ubinam deinceps erit thronus Filii? ſiquidem nequaquam duos Filios eſſe ſtatuunt, ſed potius unum aſſidentem, nimirum ex ſemine David & Abrahæ: aut quomodo ipſe dicatur factus eſſe Salvator mundi, & non potius hominis proxeneta ſive pararius fuiſſe, per quem ſalvati ſimus. atq; ita finis legis & Prophetarum factus eſt homo, diverſus ab ipſo exiſtens. Loquitur enim lex Chriſti myſterio, & de ipſo ſcripſit Moyſes, Qui & factus eſt nobis pædagogus ad ipſum. Fides verò noſtra irrita ſit & in nihilum redigatur, & venerandum noſtrum myſteriũ planè labefactetur, quod & optimus Paulus declarat, dicens, Ne dixeris in corde tuo, Quis « *Rom. 10.* aſcendet in cœlum? id eſt Chriſtum deducere. aut quis « deſcendet in abyſſum? hoc eſt Chriſtum à mortuis re- « vocare. Sed quid dicit Scriptura? Prope eſt Verbum in « ore tuo, & in corde tuo, hoc eſt Verbum fidei quod «

H 3 prædi-

Google

» prædicamus. Quia ſi confitearis in ore tuo Dominum » Ieſum, & in corde tuo credideris quod Deus illũ ſuſcita» vit à mortuis, ſalvus eris. Quopacto igitur erit deinceps magnum & glorioſum atque admirandum religionis myſterium, ſi credendum eſt, ut iſti à veritate distorti volunt, quod homo ſumptus, & Deo Verbo relativè copulatus, mortuus eſt & revixit, & relatus eſt in cœlum? Incredibile verò nonnullis videbitur niſi natura ac verè Deus exiſtens, Deitatis ſolio glorietur, expulſo eo qui natura ſua Filius eſt & circumſtabunt quidem Angeli atque Archangeli, hiſq; eminentiora Seraphim non ut vero Filio ac Deo miniſtrent atque inſerviant, ſed potius homini, qui filiationis nomen per participationem inſinuationemq; ue, ac noſtro more adeptus, & ad diviniſſimam hanc gloriam evectus eſt. Neque enim verentur hæretici eiuſdemodi blaſphemias deblaterare. Anne verò etiam tibi ſumma impietate referta illorum doctrina videtur? Nam quod datum atque inſinuatum eſt, reiiciendum merito fuerit, & quod extrinſecus advenit aſcititiumque eſt, damni ſuſpicione non caret. ut de blaſphemia & abſurditate doctrinę nihil dicam, qui Incarnationis excellentiam ad turpitudinem rapiant, & divinum ſacratiſſimumque noſtrum cultum, anthropolatriam, hoc eſt, hominis cultum eſſe ſtatuant, & à cultu veri Filii nos abducentes, perſuadere velint ut quẽdam qui ipſi relativè copulatus eſt adoremus, quem ſupra omnes principatus & poteſtates ac dominationes conſtitutum volunt; non iis ſolum qui in terris

degunt

degunt: ſed & ipſis cœleſtibus & rationalibus poteſtatibus erroris labem infligentes, ſi unà nobiſcum adorēt, non incarnatum natura ac verè Filium, quodque ex eſſentia Dei ac Patris effulſit Verbum, ſed alium quendam hominem ab ipſo ex ſemine Davidis, qui ſola voluntate, & exterioribus ornamentis formatus ſit Deus, reverà autem id non ſit. HER. Atqui tametſi homo ſpecialiter intelligatur, inquiunt, relativè tamen & reſpectu Dei ab omni creatura adoratur. CYR. Quónam verò pacto obſecro, intelligi à vobis aut ſtatui poteſt, hæc relatio quam ita prædicant? Sed áge, divinam ac ſacram Scripturam perveſtigantes, quæſtionis hujus rationem ab ea petamus. Ergo quum olim Iſraelitæ contempto metu Dei, in Moſen & Aaronem acerbè inveherentur, Moſes & Aaron ita eos compellarunt, Quis eſt quod murmuratis contra eum? Peccatant enim in Moſen & Aaronem, ſed factum ipſum ad Dei gloriam pertinuit, & ad eam referebatur eorum qui injuriam inferebant cogitatio. Ceterum non erant dii Moſes & Aaron, neque relativè & reſpectu Dei creatura eos adoravit. Regnavit Deus per Prophetas in Iſraël ſecundum carnem. Poſtmodum acceſſerunt ad divinum Samuëlem dicētes, Fac nobis regem, ſicut & reliquæ gentes. quod ille ſpiritu afflatus moleſtè & quidem merito tulit: ſed audivit Deum dicentem, Non te contempſerunt, ſed me. En rurſus apertè contemptus rationem ad Deum referri. Quinetiam ipſe omnium Salvator ac Dominus, de iis qui egeſtate premuntur, ait, Quidquid feciſtis

fecistis uni ex iſtis minimis, mihi feciſtis. Hac igitur ratione ſi quis dicatur colere eum qui eſt ex ſemine David, Filio né id præſtitit? & niſi quis crediderit, offendent profecto eum qui natura eſt Filius, qui ſe quoque coli vult, & eodem planè modo à nobis credi. Quomodo igitur non ſit factus par atque æqualis honore ſervus cum Domino? & Deitatis excellentia polleat id quod creatum eſt, & Deus recens, ut Scriptura teſtatur? adſciſcitur vero in ſanctam & conſubſtantialem Trinitatem id quod diverſæ ab ea naturæ eſt, unaque cum ea adoratur, communemque & parem cum ea gloriam habet? HER. Aiunt hanc relationem hujuſcemodi quadam ratione accipi debere. Statuentes enim huic qui eſt ex ſemine David inſeparabiliter copulatum eſſe Deum Verbum, adoramus ut Deum. CYR. Atqui ſufficit ne hoc ad deferendam illi gloriam quæ Deo cõvenit, & ad eum ultra creaturarum conditionem evehendum, quòd conjunctus ei tantum ſit? At reperio » quendam per Pſalmiſtæ lyram dicentem, Conglutina- » ta eſt anima mea poſt te. & beatus Paulus ita ſcribit, » Qui conglutinatus eſt Domino, unus Spiritus eſt. Annè igitur, obſecro, etiam hos adorabimus reſpectu Dei, utpote ei cõglutinatos? Atqui conglutinationis nomen majorem vim atq; emphaſim habet, quàm cõjunctionis. ſiquidem verè dicitur, ſi quid alteri cuipiam conglutinatum eſt, vehementem ei arctamque cum illo conjunctionem intercedere. HER. Ita videtur. CYR. Cur autem rejecto nomine unientis, quum alioqui ſit

uſitatum

aſſcitum nobis ipſis, imò verò à ſanctis Patribus ad nos fluxerit, conjunctionem potius vocant? Atqui unitas nequaquam confundit ea de quibus prædicatur, ſed potius ſignificat concurſum in unum eorum quæ unita eſſe intelliguntur. Sed neq; in univerſum dicitur unum ſolummodo id quod ſimplex eſt, atque unius ſpeciei, verumetiam ea quæ ex duobus aut etiam pluribus etiam diverſarum ſpecierum compoſita ſunt. Ita enim ſtatuunt harum rerum periti. Fraudulentiſſimè igitur unum & natura & vere Filium hominem factum atq; Incarnatum diſtinguentes in duo, unitatem quidem detrectant, conjunctionem verò vocant, quam fortaſſe etiam alius quiſpiam cum Deo habet, utpote virtute ac ſanctificatione tantum non et colligatus, juxta illud rectè à Prophetis dictum iis qui ad ignaviam devolvuntur, Congregate & colligate gentem imperitam, antequam fiatis vos ut flos præteriens. Conjungitur vero etiam diſcipulus magiſtro ratione docilitatis, & nos alter alteri non uno modo, ſed pluribus. Et qui alicujus negocii adjutor eſt, non poteſt merito disjunctus conſcriptione voluntatis ab eo qui ipſum in adjutorem accepit. Hoc autem potius videtur hæc innovatorum conjunctio ſignificare. Audiſti enim eos imperitè contendentes, quod Deus Verbum accepto homine tanquam alio quodam ac diverſo a ſe alio, velut adjutorem quendam atque exſecutorem ſuæ voluntatis ipſum conſtituit, ita ut & mortem obiret, & reviviſceret, atque in cœlum relatus, inviſibilis Dei in ſolio conſi-

[illegible] verbis [illegible] ... est [illegible] & vere filius? H E R. Omnino. C Y R. Atqui eo semel ... dementiæ devenerint, ut existiment atque affirment non ipsum Vnigenitum Dei Verbum nostri similem factum fuisse, sed hominem sumpsisse, quenam obsecro modo assumptionem hanc à nobis intelligi volunt? Anne ut electum ac designatum ab ipso ad exequendum aliquid quod ipsi placeret. perinde fere atque per quendam ex sanctis Prophetis dicitur, Et dixit Dominus ad me, Vade Propheta ad populum meum [illegible]. Ex captiuo enim Prophetam effecit, & mandatorum suorum executorem designavit. H E R. Dixerint fortasse non hac prorsus ratione factam esse assumptionem, sed aliter intelligi à nobis [illegible] Formam servi accipiens. C Y R. Ergo secundum [illegible] propterea factum esse id quod sumptum est, eius qui accepit, [illegible]: ita ut & Deus sit Iesus, & veri Dei filius, unus, [illegible] solum [illegible] Deo Patri Verbum; genitus quidem divinitus ante omnia secula, & temporis novissimis autem seculi temporibus [illegible] secundum carnem ex muliere. H E R. Neque enim erat alterius cuiuspiam, sed ipsius facta est servi forma. C Y R. Quomodo ais? Anne obsecro id quod natura servum est, dicatur non absurdè formam servi accepisse, an potius id quod verè liberum est, & servili conditione [illegible] superius? H E R. Id quod liberum est [illegible]. Quod enim erat natura, quo pacto [illegible]? C Y R. Annon [illegible] quod

ameſſi noſtri ſimile factum eſt Vnigenitum Dei Verbum, & ſervilem conditionem ſubierit ratione humanitatis, naturalem tamen ſuam libertatem teſtificatus eſt in drachmarum collatione, dicens, Ergo liberi ſunt filii. Suſcepit itaque ſervi formam, et quæ Exinanitionis aspectus ſunt ſibi adſciſcens, & ſimilitudinem noſtri non aſpernatus. Neque enim fieri poterat ut alia ratione ſervitus cum honore commutaretur, niſi id quod ſervituti convenit proprium ipſius factum fuiſſet, ut & ipſius gloria illuſtraretur. Vincit enim ſemper id quod præſtantius eſt. & turpitudo ex ſervitute orta in nobis abolita eſt. Factus enim noſtri ſimilis, qui nobis ſuperior eſt, & ſervilem coditionem ſubiit qui natura eſt liber. Idcirco etiam in nos dignitas propagata eſt. Vocati enim ſumus & nos filii Dei, & Patrem nobis vindicavimus, qui peculialiter ipſius eſt. Facta enim etiam ipſius quæ hominum propria erant. Proinde quum dicimus eum formam ſervi accepiſſe, univerſum in eo adminiſtrationis in carne myſterium continetur. Si vero Filium profiteri unum & Dominum, Verbum ex Patre, hominem ſimpliciter ex ſemine David ſolum filiationis atque adeo gloriæ ei coniunctum eſſe dicunt, oportuerit ut nos eorum qui ita ſentiunt vicem, pro ea commiſeratione quam alteri alteri debemus dolentes exclamemus, Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & deflebo populum hunc dies & noctes. Adducti enim ſunt in mentem reprobam, Dominum qui ipſos redemit negantes. Dua-

 litatem

hæret enim filiorum inæqualis naturæ conſtitutio, & divinam gloriam adſcribunt ſervo, æqualique honoris excellentia ornant ſpurium quendam, qua naturalem ac verum Filium q̃uum alioqui Deus manifeſtè dicat, Gloriam meam alteri non dabo. Quomodo enim non ſit diverſus ſeparatim a naturali ac vero Filio, qui tantum ac ſola conjunctione decoratus eſt, & miniſtri loco aſſumptus, quique ita ut nos ipſi adoptatus eſt, & ab alio gloriæ particeps factus, & dono & gratia id cõſecutus eſt? Non eſt itaque dividendus Emanuel in hominem ſeorſim, & in Deum Verbum. Her. Nequaquam. Cyr. Cenſuerim verò, dicendum eſſe Deum hominem indutum, eſſeque eundem ipſum, & hoc & illud. Neque enim factus homo deſiit eſſe Deus, neque rurſus adminiſtrationem in carne detrectavit, exinanitionis conditionem deſpiciens. Her. Erat itaque, aiunt, conſubſtantiale Trinitati ipſius corpus. Ita enim, neque alia ratione intelligi queat unus ac ſolus Filius. Cyr. Atqui quomodo non id mera ſit inſania, & emotæ mentis certiſſimum argumentum? Quopacto enim in una atque eadem eſſentia cõſiſtere poſſint, quæ ratione naturæ tantopere inter ſe differunt? Aliud enim eſt Deus, aliud homo ſiquidem eorum dicimus factam eſſe unitatem. Neque enim quiſpiam cenſuerit unum numero facta eſſe ea quæ unita ſunt, ſed duo, aut aut his plura. Her. Dividendas igitur eſſe aiunt has appellationes. Cyr. Non ſunt dividendæ, ut dixi, in privatam ac peculiarem diverſitatem, quæ efficiat ut ſe-

iunctæ

iunctæ ſint mutuò & ſeorſim ſubſiſtant, ſed potius coierint ſimul in unitatem indiſſolubilem. Verbum enim caro factum eſt, ut Ioannes teſtatur. HER. Confuſæ itaque ſunt naturæ, unaque è duabus effecta. CYR. At quis ita delirus aut imperitus ſit, ut aut divinā naturam mutatam eſſe in id quod non erat exiſtimet, aut carnem ratione mutationis in naturam Verbi tranſlatam fuiſſe? Neq; enim id ullo modo fieri poteſt. Vnū porro Filium, & unam ipſius naturam eſſe dicimus, tametſi carnem animâ intelligēte præditam aſſumpſerit. Ipſius enim, ut dixi, facta eſt humanitas. Atque hoc quidem pacto, neque alio ullo cenſetur à nobis Deus ſimul & homo. HER. Non erunt itaque duæ naturæ Dei & hominis? CYR. Aliud quidem eſt Deitas, aliud humanitas, ratione eius quod cuiq; ineſt: cæterum hæ inuſitato quodam modo atque intellectum noſtrū ſuperante in unitatem concurrerunt, citra ullam cōfuſionem ac mutationem. Vnitatis verò ratio nullo pacto intelligi poteſt. HER. At quomodo ex duobus, divinitate nimirum & humanitate, unus cenſetur Christus? CYR. Non alio modo cenſuerim, quàm quo duæ res inter ſe coeunt unione inſeparabili atq; intellectum ſuperante, ut dixi. HER. Exempli gratia. CYR. Nonne unum dicimus hominem noſtri ſimilem, atque unam ipſius naturam, tametſi uniformis & ſimplex non ſit, ſed potius ex duobus compoſitus, anima, inquam, & corpore? HER. Dicimus. CYR. At ſi quis ſeorſim ſtatuens carnem, ſeparans verò ab ea animam quæ ipſius unita eſt, in duos

homines cum qui unus eſt partiatur, nonne humanitatis rationem ſubvertat? HER. Atqui ſapientiſſimus Paulus inquit, Si enim etiam externus homo noſter corrumpitur, ſed interior renovatur de die in diem. CYR. Rectè ais. Norat enim norat apertè ea ex quibus unus conſtat, & differentiam ſola contemplatione perceptibilem ſtatuit. Hominem verò interiorem, animam vocat: at exteriorem, carnem. Meminit enim ſacratum Scripturarum, quæ aliquádo ex parte, totum nobis hominem ſignificant. ut quum dicit Deus, Effundam de Spiritu meo in univerſam carnem, & Moyſes ad Iſraëlitas loquens, In ſeptuaginta quinq; animabus deſcenderunt Patres tui in Ægyptú. Atqui in ipſo etiam Emanuele idem accidiſſe comperiemus. Nam poſt unitatem, cum carne, inquam, tametſi Vnigenitum & Deum ex Deo ipſum quis vocet, nō abſq; carne ſive humanitate exſiſtere cenſeatur. ac rurſus tametſi quis ipſum vocet hominem, non excludet ab eo quod ſit Deus & Dominus. HER. Cæterum ſi unam eſſe dicimus Filii naturam, tametſi intelligatur Incarnatus, neceſſarium planè eſt ut confuſionem & miſturam factam fuiſſe ſtatuamus, abſorpta quodammodo in ipſo humana natura. Quid enim eſt humana natura cum divinitatis excellentia collata? CYR. Vehementer profectò imperitus fuerit qui confuſionem & miſturam factam fuiſſe dixerit. Neque verò unam fatemur factam eſſe naturam Incarnati, & qui in homine verſatus eſt. Neque enim quiſquam neceſſarius & verus ſyllogiſmus id demōſtrare

queat.

ēcat. Sed ſi ſuam voluntatem nobis legem ſtatuunt, conſilium inierunt quod ſtabilire non poſſunt. Adhærendum enim nobis eſt, non ipſis, ſed ſacræ Scripturæ. Si vero exiſtimant, quia natura humana ſi cum divina excellentia comparetur, nihil plane eſt, idcirco apſorptam atq; abſumptam eſſe, ut ipſi volunt, iterū reſpondebimus, Erratis neſcientes Scripturas, neq; potentiam Dei. Neque enim erat difficile benigniſſimo Deo geſtabilem ac tolerabilem ſe præbere humanæ cōditioni. Atque hoc quidem nobis figuratè præſignificavit Moſen inſtruens, & Incarnationis myſteriū velut in typis adhuc atq; umbris deſcribēs. Immiſit enim ſe in formā ignis rubo in deſerto. atq; ignis quidem in rubo emicābat, neq; tamen adurebatur. Attonitus fuit ejus rei ſpectaculo Moyſes. Atqui quo pacto nō agat ignis in lignū? Materia tamen quæ facile ſuccendi poteſt flammæ vim pertulit. Cæterum erat, ut dixi res hæc myſterii adumbratio; declarans tolerabilem fore humanæ imbecillitati divinam Verbi naturam, ipſo ita volente. Nihil enim ipſi eſt impoſſibile. HER. Quàm rectè nos illos ita ſentire nolle. CYR. Duos itaq; proculdubio Filios, & duos Chriſtos illorum ſermo nobis prædicat. HER. Duos quidem nequaquam. Aiunt vero unum quidem eſſe ſecundū naturam Filium, Verbum ex Deo Patre: eum autem qui aſſumptus eſt, hominem quidem eſſe natura Davidis. Dei vero filium ideo quod à Verbo Dei aſſumptus ſit; & quia inhabitavit in ipſo Verbum Dei, eandem dignitatem conſecutus eſt, & filius per gratiam eſt.

eſt. CYR. At quo pacto non ſint emotæ mentis qui ita ſtatuunt? aut quomodo non duos filios faciunt, ſeparantes inter ſe hominem & Deum? Siquidem eſt ex ipſorum ſententia hic quidem natura ac verè Filius, hic verò per adoptionem eadem dignitate præditus eſt, utpote inhabitãte ipſum Verbo? Habet itaq; aliquid amplius noſtri ſimilis Inhabitat enim etiam in nobis ipſis.

Ephe. 3. » quod & confirmat ſacratiſſimus Paulus dicens, Hujus » rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini noſtri » Ieſu Chriſti, Ex quo omnis Paternitas in cœlis & in ter- » ra nominatur. ut det vobis ſecundũ divitias gloriæ ſuæ, » virtute corroborari per Spiritũ ejus habitare Chriſtum » in cordibus noſtris. In nobis enim eſt per Spiritum, in quo clamamus, Abba Pater. Nulla itaque ratione erimus inferiores etiam nos. Siquidem Deus ac Pater nos iiſdem rebus dignatus eſt. Nam & nos per gratiam ſumus filii & dii. Tranſlati porro ſumus omnino ad eandem illam ſupereminentem atque admirandam dignitatem, utpote inhabitante in nobis Vnigenito Dei verbo. Impium verò & abſurdum prorſus fuerit dicere dignatos eſſe nos Ieſum filiatione, ac veluti per gratiam hunc honorem accepiſſe. HER. Dic quomodo CYR. Dicam Primum enim, ut dixi, diverſus exiſtens ſeparatim Filius & Chriſtus, & Dominus, præter illum qui verè & ſecundum naturam, hinc intelligatur. Præterea aliud etiam abſurdum conſequitur, rectiſque ratiocinatibus repugnans. HER. Quidnam? CYR. Sapien-

Ioan. 1. » tiſſimus Ioannes de Chriſto inquit, In propria venit, &

ſui

ſui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem Filios Dei fieri. Qui ergo per gratiam filiationē conſecutus eſt, & adſcititiam dignitatem adeptus eſt eſſe id quod eſt, largietur aliis quod ipſe ægrè nactus eſt. Anne tibi id diſſentaneum vero videatur? HER. Omnino. CYR. Quod verò nō naturaliter ineſt, ſed potius adventitium eſt, nonne etiam fieri poteſt ut amittatur? HER. Quidni? CYR. Fieri itaq; poterit ut & Filius aliquando filiatione ſua excidat. Neque enim extra amittendi aleam poſitū eſt quod natura ſtabilitum non eſt. HER. Ita videtur. CYR. Sed & alia ratione perſpici poteſt quanta turpitudine abſurditateque illorum doctrina ſit referta. Nam ſi verum eſt, Id quod per adoptionem & gratiam eſt, ſimilitudinem referre ejus quod naturaliter ac verè eſt: quo pacto ſimus nos per adoptionem Filii, relationem ad ipſum habentes ut verè Filium, ſi etiam ipſe nobiſcum inter adoptitios cēſetur? quopacto autē in Euangelicis parabolis tanquam filius mittitur poſt ſervos? quem quum aſpexiſſent curatores vineæ, dixerunt, Hic eſt hæres, Venite interficiamus eum. Eſt igitur is qui in carne apparuit, & Iudæorum ſęvitiam expertus eſt, verè filius & liber, utpote ex libera natura genitus, & non ex iis qui ſub jugo ſunt, quatenus cenſetur Deus, tametſi factus ſit ſimilis nobis qui ſub jugo verſamur; filius ſervitutis qui natura ac verè Filius eſt, quique extra omne jugum omni creatura ſuperior eſt. ad quem nos per adoptionem & gratiam Filii formati ſumus. HER. Nō dicamus inquiunt,

hominem eſſe Filium Dei, ne duos natura filios ſtatuamus. Quemadmodum enim Verbum quod ex cœlis deſcendit non eſt ſecundum naturam filius David: ita neque is qui eſt ex ſemine David eſt Filius Dei ſecundum naturam. CYR. Dividentur itaque in duos filios, atque ambo falſo ita appellati deprehendentur? Dixerit verò aliquis inanem ac vanam impoſturam eſſe Chriſti myſterium, ſi ita ſe res habet atq; deliri hæretici volunt. Quænam igitur erit unitas? aut qua de cauſa factā illam dicent? Qui etiam falſum etiam fuerit, quod factus ſit caro; & ſupervacaneum commentum erit, ſi non vocatus ſit Filius David Verbum ex Deo Patre. Atqui cenſuerim illos à nobis idipſum audire debere, quod Chriſtus ipſe Iudæorum principibus dixit, Quid vobis videtur de Chriſto? cujus filius eſt? Quod ſi dixerint, David is, audient à nobis, Quomodo igitur David Dominū ipſum in ſpiritu vocat, dicens, Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? Si ergo David in ſpiritu vocat ipſum Dominum, quomodo filius ejus eſt, qui non eſt naturaliter ac verè filius, ut hæretici cenſent? aut quo pacto aſſidet Deo totius univerſi Domino? Atqui, quemadmodum ſapientiſſimus Paulus inquit, Nemini unquam Angelorum dixit Pater, Filius meus es tu. Sed neque, Sede à dextris meis. Præterea quomodo in ſuprema illa dignitate, & in ſolio divinitatis ſedebit qui ex muliere natus eſt, ſupraque omnes principatus & dominationes ac thronos & poteſtates, ſupraque

omne

omne nomen quod vocatur? Animadverte verò quo pacto Dominus dicens, Si ergo David in Spiritu Dominũ vocat, quomodo filius ejus eſt, veritatis inveſtigatoribus perſuadere vult quod Verbũ Dei carnis & ſanguinis particeps factum, etiam hoc pacto manſit unus Filius, Deum quidem eſſe ex divina ſuperemiñentia & dominatione declarans, hominem verò factum, per id quod vocet Filium David. HER. Dixerint adhæc fortaſſe, quantum conjectura conſequi poſſum, Ergo ex eſſentia Dei ac Patris fatendum fuerit eſſe etiam eum qui eſt ex ſemine David? CYR. At vero quomodo non hæc interrogatio ſtoliditatis plena cẽſeatur, & à ſtudioſis veritatis virtuti myſterii plane repugnare judicetur? HER. Dic quo pacto. CYR. Ne mihi hæc dividas, tanquã diverſum quendam ſtatuẽs ab uno Christo & Filio Domino, eum qui eſt ex ſemine David. Veritatis enim ratio hoc vult ut unigenitus filius ex Deo Patre genitus, ipſe & non alius ſit ex David ſecundum carnem. Audiendi itaq, non ſunt, qui ex immenſa quadam inſania volunt, quod ſicut Verbum quod è cœlo deſcendit non eſt ſecundu naturam filius David, ita neque is qui eſt ex ſemine David eſt filius ſecundum naturam Dei. Nam Verbũ quod naturaliter ac verè ex Patre effulſit, quum carnem & ſanguinem aſſumpſit, quemadmodũ modo dixi, manſit idem, hoc eſt natura & verè Filius Patris, unus exiſtens ac ſolus, & non ut alius cum alio. ut & una ipſius cenſeatur perſona. Hoc enim pacto reducentes ad veram unitatem, & intellectum ac mentem no-

ſtram ſuperantem quæ ratione naturæ diſſimilia inter ſe ſunt, rectam fidei viam inſiſtimus. Vnū enim etiam ipſum eſſe dicimus Ieſum Chriſtum: ex Deo quidem Patre ut Deum Verbum; ex ſemine autem ſecundum carnem, Davidis. Anne tibi rectè de his egiſſe videor? HER. Omnino. CYR. Cæterum aliquid præterea adverſariis adjiciam. HER. Quidnam? CYR. Neque enim Vnigenitum Deum Verbum eſſentiam ex Deo Patre habere credunt; ſed hominem illum qui per cōjunctionem, ut ipſi volunt, aſſumptus eſt ex ſemine David factum eſſe contendunt. HER. Ita aiunt. CYR. Superabit itaque omnino Verbum quod natura ac verè Deus eſt, eum qui eſt ex ſemine David & tanto quidem excellet, quantum eſt in naturarum differentia intervalli. aut ſi ita ſe res non habet ac dico, cur itaque diſtinguunt? atque huic quidem tribuunt gloriæ facultatem, hunc verò tanquam acceperit introducunt, atque id quod eſt, inſtar doni atque beneficii lucrifeciſſe. Inferior autem & poſterior eſt qui accipit, quàm qui dat; & is qui ab alio gloriæ particeps efficitur, quàm is qui gloriam impertitur. HER. Maximam arbitror etiam ipſi differentiam ſtatuant inter Deū & homines. CYR. Atqui quomodo ſapientiſſimus Paulus divinorum myſteriorum miniſter ipſum illum qui prædicatur inha-
» bitantem in ſe habens, & loquens in ſpiritu, ſecundum
» carnem ex Iudæis & Deum appellat, & Benedictum
» eſſe dicit in ſecula. Amen. Quid ſuperius eſt Deo qui ſupra omnes eſt? quid autem majus in Verbo quod ex

Patre

Patre genitum eſt quis deprehendat, quàm in eo qui ſecundum carnem ex Iudæis: ſiquidem eſt alius ab ipſo & peculiariter Filius, atque hoc non verè. HER. Sed admiſſus eſt, inquiunt, ſecundum conjunctionem is qui eſt ex ſemine David, & quum inhabitarit in ipſo Deus exiſtens Verbum, communem cum illo dignitatem & gloriam cõſequitur quod & ſacratiſſimus Paulus de ipſo ſcribens docet; Quia factus eſt obediens Patri uſque ad mortem, mortem autem crucis. Ideo & Deus ſuperexaltavit eum, & dedit ei nomen quod eſt ſuper omne nomen, hoc eſt, Deus. CYR. Peculiariter itaque, & ut diverſo ſeorſim Filio qui eſt ex ſemine David, datum fuiſſe dicunt à Deo nomen quod eſt ſuper omne nomen. HER. Ita aiunt Quum enim Unigenitus ſit Deus & ex Deo ſecundum naturam, quomodo illi datum fuerit id quod ex ſe habet? CYR. Ergo ſi de ipſo dictum non eſt quod acceperit, inquiramus accuratè quamobrem divinus Paulus ſcripſerit, Hoc enim ſentite in vobis quod & in Chriſto Ieſu. Qui quum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, ſe eſſe æqualem Deo Sed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem; mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum & donavit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen. Si ergo ut ipſi volunt is qui eſt ex ſemine David peculiariter ac ſolum cenſetur homo, accepto nomine quod eſt ſuper omne

Philip. 2.

nomen, quum ipſi ſtatuant ipſum prius extitiſſe quidem in forma Dei, non verò arbitratum eſſe rapinam eſſe æqualem Deo. ac præterea accepiſſe formam ſervi, nimirum ut ea non præditum, neque exiſtentem id antequam acciperet. quumque, ut ipſi dicunt & ſentire ſolent, ipſe ſit ſervi forma: quonam pacto eam ut non habens accipiat? aut quomodo etiam homo in ſimilitudinem hominum factus intelligatur? ac ſit inveniatur etiam habitu ut homo? Ipſa itaque contemplationum vis eos etiam invitos ad veritatis cognitionem compellat. HER. Cujuſnam? CYR. Deus enim Verbum in forma Dei ac Patris exiſtens, & character eſſentiæ ipſius, qui omnimoda ſimilitudine Patri æqualis eſt, exinanivit ſemetipſum. HER. Quænam verò eſt Exinanitio. CYR. Aſſumptio carnis & formæ ſervilis, & ſimilitudo noſtri, ejus qui juxta ſuam naturam nobis nequaquam ſimilis eſt, ſed omnem creaturam longe excellit. Ita humiliavit ſeipſum, demittens ſe per adminiſtrationem in carne ad humanæ naturæ coditionem. Cæterû erat etiam hoc pacto Deus. utpote quid quod ex natura ſua habet, non acceperit. Proinde & ad cœle-
» ſtem Patrem ac Deum dixit, Pater gloriſica me ea glo-
» ria quam habui antequam mundus eſſet, apud te. Neq; enim dixerint, arbitror, gloriam quæ ante conſtitutionem mundi fuit, tanquam propriam petere eum qui ex ſemine David noviſſimis ſeculi temporibus natus fuit, ſi eſt alius ſeorſim Filius ab eo qui naturaliter ac vere id eſt. ſed potius ea vox divinitati conveniebat.

Opor-

Oportuit enim illum & humanæ naturæ modulo conformari, atque integram divinę dignitatis excellentiam retinere, eſſentialiter in ipſo exiſtentem, ſicut & in Patre. Siquidem quomodo verum erit illud, Non erit in te Deus alienus, ſi juxta illorum opinionem homo efficitur Deus per conjunctionem cum Verbo, aſſeſſor & particeps gloriæ cum Patre declaratus? HER. Rectè dicis. CYR. Quomodo autem intelligi poſſit illud à Paulo ſapienter dictum, « Si enim etiam ſunt dii « multi in cœlo & in terra, ſed nobis unus Deus Pater, ex « quo omnia, & nos ex ipſo & unus Dominus Ieſus Chri- « 1.Cor.8 ſtus per quem omnia, & nos per ipſum. « Quum verò unus ſit Dominus Ieſus Chriſtus, & per ipſum omnia ad ortum adducta eſſe Paulus rectiſſimè dicat: quid agemus, boni viri, quum vos aſſumptum illum, ut dicitis, hominem à Verbo quod ex Patre genitū eſt diſtinguatis? aut quem eſſe dicemus omnium ortus authorem? HER. Eum qui eſt Dei Patris ſecundū naturam Filius, hoc eſt, Vnigenitus. CYR. Atqui magnus ille divinorum myſteriorū adminiſter per Ieſum Chriſtum omnia ad eſſe traducta eſſe aſſerit, unumque ipſum eſſe ac ſolum. Repetam verò id quod Chriſti nomen inveſtigantes diximus, quod nimirum unctionem ſignificet: quia enim unctus eſt, Chriſtus aliquis vocatur. Aut igitur dicant Verbum ex Deo in propria ſua natura unctū eſſe, & ſanctificatione per Spiritum ſanctum indiguiſſe, participeſque ejus ab ipſo factum fuiſſe, aut doceant quo pacto intelligatur Chriſtus qui non ſit unctus? quomodo ve-

do verò vocetur peculiariter etiam Ieſus, Vnigenitum Dei Verbum, quum beatus Gabriel ſanctæ Virgini dicat, Ne timeas Maria, Ecce enim concipies in utero, & paries Filium, & vocabis nomen ejus Ieſum. Ipſe enim ſalvabit populum ſuum à peccatis eorum. HER. Ergo per hominem cuncta facta eſſe dicemus, & qui in noviſsimis ſeculi temporibus ex muliere natus eſt, creator eſt cœli & terræ, ac breviter omnium quæ in eis ſunt. CYR. Ita ſentias oportet. An non enim, obſecro te, Verbum caro factum eſt? nonne appellatur filius hominis? anne formam ſervi accepit? nonne evacuavit ſemetipſum, in ſimilitudinem hominum factus, atque habitu inventus ut homo? At verò ſi Incarnationem negent, ſancti diſcipuli obſiſtent dicentes, Et nos vidimus & teſtamur, quod Pater miſit Filium ſalvatorem mundi. Quicunque confitebitur quòd Ieſus eſt Filius Dei, Deus in ipſo manet, & ipſe in Deo. Et rurſus, In hoc cognoſcitur Spiritus Dei. Omnis ſpiritus qui confitetur Ieſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt. Et omnis ſpiritus qui non confitetur Ieſum, ex Deo nõ eſt. Deinde, quænam ratio ſit dicere de homine quod aſſumpſerit carnem? cõvenit vero potius ei qui extra carnem eſt, neque noſtræ naturæ ſimilis eſt, carnem aſſumere, & cum ea venire in hunc mundum, cum eo ut maneat id quod erat. Proinde tametſi factus eſt homo, nihil obſtat quo minus omnia per ipſum ad ortum traducta eſſe cenſeamus, quatenus eſt Deus & coæternus Patri. Neque enim Deus exiſtens Verbum, immutatum

eſt,

eſt, tametſi carnem anima intelligente præditam aſſumpſerit. & non hominem ſibi ipſi conjungens, ut iſti innovatores fidei ſtatuunt, ſed ipſe factum caro, ut dixi, hoc eſt, homo. Hac enim ratione ipſi unctio etiam conveniat, citra calumniam Vocabitur autem & Ieſus, ut ipſe revera exiſtens qui ſecundum carnem ex Virgine natus eſt. Salvavit enim hoc pacto ſuum ipſius populum, non ut homo Deo conjunctus, ſed ut Deus ſimilis factus iis qui periclitabantur. ut in ipſo & quidem primo genus humanum ad priſtinum ſtatum inſtauraretur. Omnia enim erant in ipſo nova. HER. Rejiciemus itaque hanc opinionem tanquam erroneam, quòd homo ſit conjunctus Deo Verbo, & particeps gloriæ cum ipſo effectus, quodque per gratiam adoptatus ſit in Filium. CYR. Omnino. Neque enim ex ſacris literis probari poteſt. ſed potius commentum eſt ingenii imbecillis, remiſſi, & novitatis ſtudioſi, ac mentis quæ myſterii altitudinem perſpicere nequeat. Vbi enim tale quippiam in ſacra Scriptura reperias? Nam divinus Paulus myſterium Incarnationis Vnigeniti optimè declarans, Quia ergo pueri, inquit, communicaverunt « Hebr. 2. carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdem, « ut per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, hoc eſt diabolum & alio in loco, Quod enim « Rom. 8. impoſſibile erat legi in quo infirmabatur per carnem: « Deus Filium ſuum mittés in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne. ut juſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundum «

L carnem

carnem ambulamus, ſed ſecundum ſpiritum. Communicaſſe autem dicimus carni & ſanguini juxta modum divinis eloquiis convenientem nō eum qui in carne & ſanguine ſecundum propriam naturam verſabatur, neque aliter eſſe poterat, ſed qui id nunquam fuerat, & naturæ erat diverſæ à noſtra. Factum verò eſſe etiam ex muliere, & in ſimilitudinem carnis peccati qui propter nos noſtri ſimilis eſt effectus ita tamen ut nobis ſuperior eſſet, quatenus eſt Deus Verbum enim caro factū eſt, cæterum non caro peccati, ſed in ſimilitudinem carnis peccati Et verſatus quidem eſt cum hominibus, ut homo, noſtrique ſimilis factus, ſed non unà nobiſcum peccato obnoxius, ſed à peccato planè liber. Erat enim ipſe Deus ſimul & homo. Hi vero venerabilem hanc atque admirandam Incarnationem ab Vnigenito neſcio quo pacto avellentes, hominem ipſi ſtrictè conjungunt, externis adſcititiiſque honoribus ornatum, atque aliena gloria ſplendidum, neque verè Deum, ſed Dei participem, & falſi nominis filium, & Salvatorem eum qui ſalvatus ſit, atque redemptorem eum qui redemptus eſt, quum alioqui beatus Paulus manifeſte ita ſcribat.
» Apparuit enim gratia Dei ſalvatoris noſtri om-
» nibus hominibus. Erudiens nos ut abnegantes impieta-
» tatem & ſecularia deſideria, ſobriè & juſtè & piè viva-
» mus in hoc ſeculo, expectantes beatam ſpem & adven-
» tum gloriæ magni Dei & Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti.

HER. Ita aiunt. Poſtquam enim ſemel admiſſus eſt ad conjunctionem cum Deo Verbo, magnus etiam ipſe

Deus

Deus vocatus eſt, tametſi ex ſemine David ortus. CYR. O immenſum ſtuporem. Quum ſe dicant ſapientes, ſtulti facti ſunt, juxta Scripturam. Traducunt enim, ut dixi, omnem myſterii Chriſti vim ac virtutem in contrarium. Et quod ipſum dicunt dignum eo honore judicatum eſſe, nihil aliud eſt, quàm communem aliquem hominem ſtatuere; & diverſitatē quandam imperitè, ac dualitatem filiorum adorandam proponere. quorum alter ſit natura ac verè Filius, alter adſcititius & ſpurius, nihilque habens quod ſuum ſit, ita ut illi perinde ac nobis dici poſſit, Quid habes quod nō « acceperis? Præterea quid de ſapientiſſimo Paulo ſtatue- « mus, ita dicente, Dei enim Filius Ieſus Chriſtus qui in « vobis per nos prædicatus eſt per me & Sylvanum & Ti- « 2 Cor. 1. motheum, non fuit in illo EST & NON, ſed EST in « illo fuit. Quomodo enim non fuerit Eſt & Non, ſi « Deus eſſe dicitur, & non eſt Deus? ſi falſo de ipſo dicitur illud, Filius & Dominus? Si verò ita ſe res habet, ut iſti volunt, oportuerit etiam, ut arbitror, dicere, Gratia « Dei ſum id quod ſum. Quod enim naturaliter non ineſt, ſed extrinſecus adſcitum eſt, & ab alio datum, non eſt dicendum ejus qui accepit, ſed ejus qui dedit atque largitus eſt. Quo pacto autem dixit, Ego ſum Veritas, ſi nihil in ipſo eſt veri? Atqui comprehenderint etiam ipſum tenebræ, ſi mentitur. Cæterum non fecit pecca- « tum, neq; inventus eſt in ore ipſius dolus. HER. Non « ſanè. CYR. Quænam verò fuerit Exinanitio? aut cui acciderit? Neque enim quenquam exinanitum videre

 eſt,

carnem ambulamus, ſed ſecundum ſpiritum. Communicaſſe autem dicimus carni & ſanguini juxta modum divinis eloquiis convenientem nō eum qui in carne & ſanguine ſecundum propriam naturam verſabatur, neque aliter eſſe poterat, ſed qui id nunquam fuerat, & naturæ erat diverſæ à noſtra. Factum verò eſſe etiam ex muliere, & in ſimilitudinem carnis peccati qui propter nos noſtri ſimilis eſt effectus. ita tamen ut nobis ſuperior eſſet, quatenus eſt Deus. Verbum enim caro factū eſt, cæterum non caro peccati, ſed in ſimilitudinem carnis peccati. Et verſatus quidem eſt cum hominibus, ut homo, noſtrique ſimilis factus, ſed non unà nobiſcum peccato obnoxius, ſed à peccato planè liber. Erat enim ipſe Deus ſimul & homo. Hi vero venerabilem hanc atque admirandam Incarnationem ab Vnigenito neſcio quo pacto avellentes, hominem ipſi ſtrictè conjungunt, externis adſcititiisque honoribus ornatum, atque aliena gloria ſplendidum, neque verè Deum, ſed Dei participem, & falſi nominis filium, & Salvatorem eum qui ſalvatus ſit, atque redemptorem eum qui redemptus eſt, quum alioqui beatus Paulus manifeſte ita ſcribat. Apparuit enim gratia Dei ſalvatoris noſtri omnibus hominibus. Erudiens nos ut abnegantes impietatem & ſecularia deſideria, ſobriè & juſtè & piè vivamus in hoc ſeculo, expectantes beatam ſpem & adventum gloriæ magni Dei & Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti.

HER. Ita aiunt. Poſtquam enim ſemel admiſſus eſt ad conjunctionem cum Deo Verbo, magnus etiam ipſe

Deus.

Deus vocatus eſt, tametſi ex ſemine David ortus. Cyr. O immenſum ſtuporem. Qui cum ſe dicant ſapientes, ſtulti facti ſunt, juxta Scripturam. Traducunt enim, ut dixi, omnem myſterii Chriſti vim ac virtutem in contrarium. Et quod ipſum dicunt dignum eo honore judicatum eſſe, nihil aliud eſt, quàm communem aliquem hominem ſtatuere; & diverſitatē quandam imperitè, ac dualitatem filiorum adorandam proponere. quorum alter ſit natura ac verè Filius, alter adſcititius & ſpurius, nihilque habens quod ſuum ſit, ita ut illi perinde ac nobis dici poſſit, Quid habes quod nō acceperis? Præterea quid de ſapientiſſimo Paulo ſtatuemus, ita dicente, Dei enim Filius Ieſus Chriſtus qui in vobis per nos prędicatus eſt per me & Sylvanum & Ti- 2 Cor. 1.
motheum, non fuit in illo Est & Non, ſed Est in illo fuit. Quomodo enim non fuerit Eſt & Non, ſi Deus eſſe dicitur, & non eſt Deus? ſi falſo de ipſo dicitur illud, Filius & Dominus? Si verò ita ſe res habet, ut iſti volunt, oportuerit etiam, ut arbitror, dicere, Gratia Dei ſum id quod ſum. Quod enim naturaliter non ineſt, ſed extrinſecus adſcitum eſt, & ab alio datum, non eſt dicendum ejus qui accepit, ſed ejus qui dedit atque largitus eſt. Quo pacto autem dixit, Ego ſum Veritas, ſi nihil in ipſo eſt veri? Atqui comprehenderint etiam ipſum tenebræ, ſi mentitur. Cæterum non fecit peccatum, neq; inventus eſt in ore ipſius dolus. Her. Non ſanè. Cyr. Quænam verò fuerit Exinanitio? aut cui acciderit? Neque enim quenquam exinanitum videre

eſt, ſed potius contra impletum, quum alioqui plenitudinem ex ſua natura habeat. Neque enim aliena ope eguit, & ſupervacaneum in eo fuerit accipere, quum ex ſua natura ſit perfectiſſimus, nihilque ei deſit, ſed ex plenitudine Chriſti omnes nos accepimus, neque divinorum eloquiorum præcones mentiti fuerint. Plenus enim eſt Chriſtus, neque quicquam omnino in ipſo eſt, quod ab alio acceperit, quatenus cenſetur & eſt Deus. tametſi proprium etiam ei factum eſt, accipere, propter humanæ naturæ conditionem, & quatenus apparuit noſtri ſimilis. Nobis enim, & quidem rectè dicitur, Quid enim habes, quod non accepiſti? HER. Certè hoc aſſerunt, Vnum eſſe Chriſtum, & Filium, & Dominum, Verbum ex Deo Patre, conjuncto interim ipſi eo qui eſt ex ſemine David. CYR. At dicat aliquis illis, Qui conjunctum ſibi habet alium, nó poteſt cenſeri unus, ſed unus cum uno, hoc eſt alio. duo autem hi prorſus ſint neceſſe eſt. Vnus verò intelligetur revera eſſe Filius, ſi eundem dicamus eſſe ex Deo quidem divinitus genitum Deum Verbum; admirabiliter autem hominem & ſecundum carnem factum ex muliere. Si vero eum qui eſt ex ſemine David ſeorſim ſtatuentes ac diſtinguentes verum Deum & Filium eſſe nolunt, ſed potius participem filiationis & gloriæ alienæ eſſe ſtatuunt, non fruſtra, ut arbitror, Iudæi illum calumniati fuerint, dicentes, Quia ob bonum opus non lapidamus te, ſed ob blaſphemiam, quòd quũ ſis homo, facias teipſum Deum. HER. Atqui & Deum & Filium

ſum eſſe dicunt unum Chriſtum. CYR. Verbum ſcilicet ex Deo, quod aſſumpſit ratione conjunctionis eum qui eſt ex ſemine David. HER. Cæterum, ſi non eſt ipſum ex Deo Patre Verbum, quod & ſecundu carnem eſt ex muliere, ſed alius cum alio, quomodo dicatur Chriſtus qui non eſt unctus, ut & ante diximus? CYR. Ergo ſi is qui eſt ex ſemine David non eſt alius à Verbo ex Deo Patre, dicatur etiam ante ſecula extitiſſe. HER. At quopacto ſapientiſſimus Paulus inquit, Ieſus Chriſtus heri & hodie: ipſe & in ſecula. Si ergo etiam alius eſt, (Ieſus enim inquit eſt heri & hodie) idem erit etiam in ſecula, recens nimirum, & hodie atque heri. licet Verbum cum Patre coëxiſtat. CYR. Perperam certè faciunt, derivantes ac diſtorquentes Veritatem ad ſuam imperitam libidinem, & ſacrarum literarum veram ſententiam corrumpentes. Si verò quis affirmaverit Chriſtum Ieſum ante ſecula extitiſſe, à vero nequaquam aberraverit. Siquidem eſt unus Filius & Dominus, Verbũ ante ſecula, quod in noviſſimis ſeculi temporibus nativitatem ſecundũ carnem ex muliere ſubiit. Quod autem Verbum homo noſtri ſimilis factũ immutatum non ſit, ſignificavit Paulus ſpiritu afflatus dicens; Ieſus Chriſtus hodie & heri ipſe & in ſecula ac per Heri, præteritum tempus indicat, per Hodie, præſens. per Secula verò, præſens & futurum. At ſi putant ſe magnum aliquid excogitaſſe, quod per Heri & hodie, recentem intelligant, ita contendentes, Qui heri & hodie eſt, quomodo ſit etiam in ſecula? transferemus &

Hebr. 13

 nos

nos interrogationis vim in contrarium; Verbum enim exiſtēs in ſecula, quo pacto recipiat in ſe Heri & hodie? Siquidem eſt unus Chriſtus, & non eſt diviſus, juxta divini illius Pauli vocem. Quod enim ita à nobis cognoſci voluerit, inde intelligi poteſt. Tametſi enim in carne apparuerit, & humanæ naturæ conditionem ſubierit, ſe tamen ante ſecula extitiſſe teſtatur, dicens: Amen amen dico vobis, antequam Abraham fieret ego ſum. Et rurſum, Si terrena dixi vobis, & non creditis, quo modo ſi cœleſtia dixero vobis credetis? Et, Nemo aſcendit in cœlum niſi qui ex cœlo deſcēdit, Filius hominis. Nam ut ſemper & ante ſecula exiſtens Verbum deſcendit è cœlis: deinde idem apparuit homo noſtri ſimilis, tanquam unus Chriſtus & Dominus. & quando factus eſt caro, hujuſmodi loquutus eſt. HER. Aliam quoq; rationem excogitarunt. Ita enim, aiunt, cenſendus eſt is qui eſt ex ſemine David eſſe Filius Dei, ſicut & ipſum Verbum ex Deo Patre dicitur eſſe Filius David. Natura enim, non alius. CYR. Veræ itaque laudis ratio recipiatur, ut ita credatur Verbum caro factum, hoc eſt homo. atque idcirco filius David non fictitius, ſed tanquam ex ipſo apparuerit ſecundum carnem, & manſerit id quod erat, nimirum Deus à Deo. Idcirco & ſancti Euangeliſtæ ſcientes ipſum Deum ſimul & hominem eſſe, ita ad nos de ipſo loquuti ſunt. Scriptum enim eſt de beato Baptiſta, Quod poſtridie videt Ieſum venientem ad ſe, & dicit, Ecce agnus Dei qui tollit peccatum

Ioan. 1. mundi. Hic eſt de quo dixi, Poſt me venit vir, qui ante

me fa-

me factus eſt, quia prior me erat. & ego neſciebam eum: ſed ut manifeſtetur in Iſraël, propterea veni ego in aqua baptizans. Intelligis itaque quomodo virum vocans, agnumque ipſum appellans, non alium eſſe dicit qui tollit peccata mundi, & magnam hanc atque immenſam divinamque dignitatem ei tribuit. Ante vero ac priorem ſe factum ait, tametſi poſterior fuerit, ratione nimirum temporis quo ſecundum carnem natus eſt. Tametſi enim Emanuel quatenus homo poſt illum natus fuit, erat tamen ante omnia ſecula, ut Deus. Ejuſdem itaque eſt & recentem eſſe ratione humanæ naturæ, & æternum, ratione divinæ. Idcirco & præſtantiſſimus ille Petrus, non nudum & abſque carne reſpiciens Verbum, ſed quod in carne & ſanguine apparuerat, manifeſtam & certiſſimam fidei in ipſum profeſſionem edidit dicens, Tu es Chriſtus Filius Dei vivi. cui Chriſtus reſpondit, Beatus es Simon fili Ionæ, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus qui eſt in cœlis. At niſi altum revera eſt myſterium, & Deus erat in carne homo autem, ut ipſi volunt, filiationem pergratiam conſequutus, quomodo indiguit tanto myſterii doctore? adeo ut nemo mortalium diſcipulo revelarit, ſed à Patre ipſo id edoctus ſit? Quin & diſcipuli quum illum aliquando in mari obambulantem conſpicati eſſent, attoniti miraculo profeſſionem fidei ſuæ ediderunt, dicentes, Vere Filius Dei es. At ſi nothus & falſi nominis eſt, & adventitium ei eſt quod ſit Filius, mendaciiillos arguant, quod & jurejurando confirmarunt.

Adjece-

Adjecerunt enim, Verè aſſeverantes ipſum eſſe Filium Dei ac Patris. HER. Optimè dixiſti. CYR. Quo pacto autem etiam proprios habet Angelos Filius hominis, & ſplendet in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis? Et rurſus, Et mittet Filius hominis Angelos ſuos. Si vero adhuc fidem derogant, & increduli ſunt, quum eum divina gloria adeoque ſplendida atque eximia dignitate ornatum videant, audient ipſummet dicentem, Si mihi non creditis, operibus meis credite. Et rurſus, Si non facio opera Patris mei, ne credatis mihi. Sed ſi facio, & ſi mihi non creditis, operibus meis credite. Quum enim ineffabilis gloriæ excellentia in homine cernatur, non ut aliena ab ipſo, aut per gratiam collata, ſed propria ipſius, quomodo non perſuadeat nobis quod Deus erat in forma noſtræ ſimili, & Filius verè ſupremi Dei? HER. Suos, inquiunt, Angelos eſſe dixit, & miracula edidit, ob inhabitans in ſe Verbum, gloriam ſuam & vim atque efficaciam ipſi tribuens. Scriptum eſt enim, quia Ieſum Nazarenum, unxit ipſum Deus Spiritu ſancto & virtute, & tranſivit juvans & ſanans omnes obſeſſos à diabolo. Vnctus itaque virtute & Spiritu, miracula edebat. CYR. Ergo, quum Deus exiſtens Verbum ſanctum ſit ex ſua natura, atq; eſſentialiter omnipotentiam in ſe habeat, nullaq; ratione indigere cenſeri debeat aut virtute aliena, aut adſcititia ſanctificatione; quiſnam eſt is qui unctus eſt virtute & Spiritu ſancto? HER. Dixerint fortaſſe, eum hominem qui per conjunctionem aſſumptus eſt. CYR. Ipſe igitur eſt Ieſus Chriſtus

Chriſtus ſingulariter ac ſolus, & de quo inquit ſapientiſſimus Paulus, Sed nobis unus Deus Pater, ex quo omnia, & nos ex ipſo: & unus Dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum. Quomodo igitur, obſecro, per hominem ſunt omnia? quam verò ob cauſam immediatè ut Filius Patri adjungitur, nemine intervenente? deinde ubínam tandem Vnigenitum collocabimus, ſi hominem in ipſius locum evehimus; & quidem, ut ipſi volunt, vi ac virtute ab ipſo inſignitum, gloriaque per ipſum affectum? Anne tibi illorum rationes abſurdæ & à ſcopo aberrantes, atq; adeo à veritate prorſus alienę, riſu merito excipiédæ videtur? HER. Verbum Dei, inquiunt, vocatur homo, hujuſcemodi quadam ratione. Quemadmodum enim homo qui ab ipſo aſſumptus eſt natus quidem eſt in Bethleem Iudęæ: dictus autem eſt Nazaræus, quòd in Nazaret habitaret; ita & Deus Verbum vocatur homo, quia inhabitat in homine. CYR. O anilia commenta, meraſque nugas. Evigilate temulenti ex vino veſtro, merito quis hæreticis occlamet. Quid veritati vim infertis? & divinorũ dogmatum virtutem ſubvertentes, à via regia deflectitis? Neque enim, ut videtur, Verbũ caro factum eſt, ſed potius ἀνθρωποικήτης hoc eſt hominis incola, & conveniens fuerit illum non hominem ſed humanum vocare. quemadmodum & qui Nazaret inhabitavit Nazaræus dictus eſt, non Nazaret. quinimo nihil proſus obſtiterit, ſi commentum illorum verum eſt, hominem vocari unà cum Filio etiam Patrem & Spiritũ ſanctum.

M Habi-

Habitat enim in nobis per Spiritum, ſanctæ & conſubſtantialis Trinitatis plenitudo. Vnde & Paulus inquit,
» An neſcitis quod templum Dei eſtis? & Spiritus
» Dei inhabitat in vobis? Si quis amat me, ſermonem
Ioan. 14. » meum ſervat, & Pater meus diliget eum, & veniemus
» ac manſionem in ipſo faciemus. Cæterum Pater nulla ratione dictus eſt homo, ut nec Spiritus ſanctus, quia in nobis habitarunt. Sed irridem iſti Incarnationis myſterium adeo recta atque veneranda Eccleſiæ dogmata ad abſurdum detorquentes. At noſtra rurſum procedat oratio, omiſſis illorum deliriis. Si enim ideo miracula edidit, quia Verbum in ipſo erat, unum aliquem ſanctorum Prophetarum ipſum eſſe ſtatuunt. Nam & miracula per manus Prophetarum edidit. Si verò in his Filium ſtatuunt, Pmpheticæ ſive Apoſtolicæ conditionis ipſum faciunt. HER. Nonne enim, inquiunt, dictus eſt Propheta & Apoſtolus? Neque enim falleris. CYR. Moyſes quidem dixit iis qui erant ex ſanguine Iſrael,
» Prophetam vobis ſuſcitabit Dominus Deus veſter ex
» fratribus veſtris, ſicut me. Quin & divinus Paulus ſcri-
Hebr. 3. » bit, Vnde fratres ſancti, vocationis cœleſtis participes,
» conſiderate Apoſtolum & Pontificem confeſſionis
» noſtræ Ieſum. Dicant itaque, interrogabo enim, anne cuivis homini laudi ſit, Prophetię gratia ſive Apoſtolico munere decorari? vocari verò etiam Pontificem? HER. Ita cenſeo. CYR. Atqui hæc exigua atque indigna judicentur eſſe Chriſto, quatenus eſt Deus. tametſi per hæc ipſe cernatur exinanitus, & unà cum humana na-

tura

tura ea accepiſſe. Quemadmodum verò quum ſit natura Deus, & verè Dominus, formam ſervi accepit, utpore in ea natus, & noſtra aſſumpſit: ita quoque & Prophetiæ ſpiritum dedit, & Apoſtolos conſtituens, & Pontifices creans, factus eſt per omnia ſimilis fratribus, Ita enim vocatus eſt, & Propheta, & Apoſtolus, & Pontifex. Her. Cæterùm etiam dent ipſum eſſe Prophetam, non tanquam unum ex Prophetis factum dicunt, ſed potius longè illos ſuperare. Hi enim certam ac definitam pro eo ac viſum fuit Deo gratiam conſecuti ſunt, & quæ in tempore ipſis accidit: hic verò plenus erat Deitatis etiã ex ipſa ſtatim nativitate. aderat enim ipſi Deus exiſtens Verbum. Cyr. Ergo quantitate gratiæ, & longinquitate temporis ſuperavit Chriſtus eos qui ante ipſum extiterunt ſanctos Prophetas. atque hoc eſt in ipſo eximium. Propoſitum verò eſt inquirere, num Propheta omnino fuerit, non autem an major aut minor, ſive ſuperior. ita ut in eo quod ſit Propheta, & quod non excedat noſtram conditionem, humilitas ejus cõſiſtat, tametſi id ab initio extitiſſe cenſeatur, ſicut & divinus Baptiſta, de quo dicit beatus angelus, Et Spiritu ſancto replebitur adhuc in utero matris ſuæ. Deinde quomodo hic quidem erat ſervus, ille verò dominica dignitate illuſtris? ac de ſeipſo beatus Ioannes ita ait, Qui ex terra eſt, terrena loquitur: de Emanuele verò, Qui è ſupernis venit ſupra omnes eſt. Her. Atqui dixerint fortaſſe è ſupernis, & ſupra omnes eſſe Verbum ex Deo Patre genitum; verentur autem illi tribuere

 huma-

humana, ne ipſum injuria afficere, gloriamque ipſius imminuere videatur. Idcirco cõtendunt, ipſum aſſumere hominem, eumque ſibi conjungere, in quem cadant & de quo dicantur hominis proprietates, ita ut Verbi ipſius natura nullum omnino detrimentum accipiat. CYR. Diverſus itaque in univerſum & erit & dicetur ab ipſo, is qui aſſumptus eſt. Cæterum nos illorum imperitiam nullo modo ſectabimur, ſacra Scriptura prætermiſſa, & ſanctorum Apoſtolorum atque Evangeliſtarum traditione contempta. neque ſi illorum mentem tanta imbecillitas atque imperitia occupavit, ut myſterii magnitudinem concipere nequeant, idcirco etiam nos illorum errori nos adjungemus, pariſque cum ipſis ignorantia laborabimus, veritatis rectitudine neglecta. Neque enim ignoramus quid ſacratiſſimus Paulus ſcripſerit, » debere nos conſilia deſtruere, & omnem altitu» dinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei, & in ca» ptivitatem redigere omnem intellectum in obſequium » Christi. Cæterum habéſne alia commemoranda quæ ipſos offendunt, & ad lapidem offendiculi Iudaicè impingunt? HER. Habeo quidem complura, quæ ſigillatim dicendo perſequar. Aiunt itaque Chriſtum ſanctificatum à Patre. Scriptum eſt enim, Et teſtimonium » perhibet Ioannes dicens, Quia vidi Spiritum deſcen» dẽtem quaſi columbam de cœlo, & manſit ſuper eum, » & ego neſciebam eum: ſed qui miſit me baptizare in » aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum de» ſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in

zat in Spiritu ſancto. Et ego vidi, & teſtimonium perhibui quia hic eſt Filius Dei. Quin & Paulus de ipſo ſcripſit, Sanctificans enim & ſanctificati ex uno omnes. Neque enim Verbum quum ſit, Deus, & ex ſua natura ſanctus, ſanctificatum fuit. Supereſt igitur ſanctificatum fuiſſe hominem quem per conjunctionem aſſumpſit. CYR. Atqui quomodo is qui baptizatus eſt, & in quem Spiritus manifeſtè deſcendit, in ſancto Spiritu baptizat? eaque præſtat quæ ſoli divinæ naturæ ſunt propria? Sanctificationem enim largitur atque ſuppeditat. Quod quidem demonſtrans Verbum proprium ſuum bonum eſſe, inſpiravit ſanctis Apoſtolis, dicens; Accipite Spiritum ſanctum, Quorumcunque remiſeritis peccata remittuntur, quorumcunque retinueritis, retenta ſunt. Quo pacto autem ſanctificatum manifeſtiſſimè oſtendens divinus Baptiſta, teſtatus eſt, quod hic ſit Filius Dei, ſingulariter ac ſolus? Oportebat enim hunc orbis terrarum doctorem, ſi modo alium à verò Filio cognoſcebat, rei veritatem explicare, aperteque dicere, Hic eſt qui ratione conjunctionis cum eo qui natura ac verè Filius eſt, beneficio & gratia factus eſt Filius. Cæterum nihil hujuſmodi dixit. ſed unum atq; eundem eſſe ſciens, & ex Deo Patre Verbum, & ex ſemine David ſecundum carnem, ſanctificatum quidem ait, quatenus homo eſt, ac rurſus ſanctificare, quatenus eſt Deus. Erat enim, ut dixi, & hoc & illud. Si ergo non eſt factus homo, ſi non natus eſt ſecundum carnem, avellimus ab ipſo humanæ naturæ proprietates. At ſi

verú eſt quod ſe demiſerit ad Exinanitionem, & factus ſit noſtri ſimilis, quamobrem ea per quæ Exinanitionem ſubiit, ipſi detrahunt, adminiſtrationis in carne artificium imperitiſſimè convellentes? HER. Si ergo dicatur etiam gloriam accepiſſe, & factus eſſe Dominus, atque exaltatus eſſe à Patre, declaratuſque eſſe Rex, adſcribesné etiam hæc Verbo citra ullam gloriæ ipſius imminutionem? CYR. Quod quidem Dei Verbi natura omni gloria & regno atq; dominatione vera referta ſit, quonam pacto cuipiam dubiú eſſe queat? quodq; divina dignitas convenienter ei tribuatur? Quum verò factus eſt homo, cui omnia ſunt data atque adſcititia, ea ratione tametſi omnibus abundet, & ex ſua plenitudine omnibus impartiatur, humano more accipit; novumq; eſt & inauditum in Chriſto miraculum, in ſervili forma, dominatio, in humana tenuitate, gloria divina; & regia dignitas in ſervitute, quantum ad humanæ naturæ conditionem attinet, & humilitas ſumma eminentia prædita. Factus eſt enim homo Vnigenitus, non ut in Exinanitione permaneat, ſed ut accipiens cum ea ejus proprietates, Deus tamen naturaliter eſſe etiam hoc pacto intelligatur, hominiſq; naturam in ſeipſo illuſtret, ſacrarum ac divinarum dignitatum participem ipſam declarans. Nam & ſancti Filium, etiam poſtquam factus eſt homo, gloriam Dei ac Patris, & regem ac Dominú
„ appellant. Eſaias enim ita ait, Sicut homo vindemiat
„ oleam, ita vindemiabunt eos, & quando ceſſaverit vin-
„ demia, iſti voce clamabunt. Qui verò relicti fuerint

ſuper

ſuper terram, exultabunt cum gloria Domini. Et rurſus alius quidam è ſanctis, Illuminare, inquit, Ieruſalem. Venit enim lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt [Eſai. 60.] Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos: ſuper te autem orietur Dominus, & gloria ejus in te videbitur. Et Iacobus ejus diſcipulus, Fratres, inquit, [Iac. 2.] nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti gloriæ. Petrus vero, Si exprobramini in Chriſto beati eritis, quoniam quod eſt [1. Pet. 4.] honoris gloriæ & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus ſuper vos requieſcet. HER. Sufficiunt jam hæc. Cęterum hoc mihi dicas velim, quomodo intelligendũ ſit illud de Chriſto ſcriptum, Qui in diebus carnis ſuæ preces [Hebr. 5.] ſupplicationeſque ad eum qui poſſit ipſum ſalvum facere à morte cum clamore valido & lacrimis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia. Et quidem quum eſſet Filius Dei, didicit ex iis quæ paſſus eſt, obedientiam. Et conſummatus factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ. Adjiciam verò dictis etiam illud: Deus Deus meus, quare me dereliquiſti? Aliena enim hæc eſſe dicunt à Deo Verbo. atque ego quidem dignitate ipſius atque excellentia longe inferiora ea eſſe judicaverim. CYR. Quin & ego ipſe facile intelligo hæc non convenire Verbo genito ex Deo Patre, ſi illud ab adminiſtratione in carne removeamus, neque admittamus id quod Scriptura teſtatur, quod nimirum factus ſit caro. Quum verò hoc firmiter teneamus, & dubitatio hac in re cum impietate ſit conjuncta Incarnatio-

nationis myſterium quantum fieri poteſt perpendamus. Apparuit itaq; nobis Verbũ ex Deo in forma noſtræ ſimili; innumeris modis humanam naturam juvans, optimeque nobis demonſtrans viam quę ad optima quæque deducit. Neceſſe itaque erat ut diſceremus, quum tentatio invadit eos qui ob dilectionem Dei periclitantur, quales oporteat eſſe eos qui laudabilem atq; eximiam vitam inſtituere velint: utrũ ad ignaviam pronos, & delitiis deditos, hilaritatiq; & gaudiis animũ laxantes: an potius unà precibus intentos, & lachrymantes coram Salvatore cerni, & ipſius auxilium avide appetentes, fortique animo præditos eſſe, ſi etiam nos pati voluerit. Conſultum præterea erat ſcire quis ſit obedientiæ finis, & qualis quanta tolerantiæ merces ſit propoſita Horum itaque omnium figura atque exemplum nobis factus eſt Chriſtus. quod & divinus ille

1 Pet. 2. " Petrus confirmat, dicens, Quæ enim eſt laus, ſi peccan-
" tes & colaphizati ſuffertis? Sed ſi bene facientes patien-
" ter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deum. quia & Chriſtus paſſus eſt pro vobis, relinquens vobis exemplum ut ſequamini veſtigia ejus. Proinde, non nudum & Exinanitionis expers Dei Verbum, ſed in diebus carnis ſuæ factum eſt nobis exemplum; adeo ut citra reprehenſionem liceat et humanis moribus uti, & preces offerre, & lachrymas profundere, & Salvatorem exſpectare atque implorare, & obedientiam diſcere, tametſi ſit Filius. Attonitus enim quodammodo fuit myſterii magnitudine Apoſtolus Spiritu afflatus, quòd natu-

ræ ac

ra ac verè exiſtens Filius, & divina gloria eminens, ſeipſum ad eam humilitatem demiſerit, ut humanæ inopiæ vilitatem ſubire non recuſarit. Sed, ut dixi, negotii hujus exemplum ad nos magno noſtro commodo ſpectabat. ut doceremur non debere nos in aliam viam deflectere, quum tempus fortitudinem poſcat, quod vel hinc optimè quiſpiam intellexerit. Chriſtus enim alibi quidem inquit, Nolite timere eos qui interficiunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potius timete eum qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam: alibi verò, Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me. Quod autem oporteat ipſum ſequi, quidnam aliud ſignificet, quàm debere nos fortiter obſiſtere tentationibus, cum invocatione auxilii divini, non negligenter ac remiſſè, ſed potius utentes precibus ferventiſſimis, pias nobis ex oculis lachrymas executientibus. HER. Rectè ais. At ſi dicat, Deus Deus meus, quare me dereliquiſti? exiſtimaverint, ut arbitror, hominis aſſumpti voces illas eſſe, afflicti nimirum, quique diutius tentationis inſultum ferre nequeat, aut alioqui præ humana puſillanimitate mœrentis. Siquidem & diſcipulis ſuis ita dixit, Mœſta eſt anima mea uſque ad mortem quin & Patrem ſuum ita compellavit, Pater ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte. CYR. Atqui hoc ipſum nihil aliud eſt quàm quod modo diximus, Qui in diebus carnis ſuæ preces ſupplicationeſque ad eum qui poſſit ipſum ſalvū facere à morte cum clamore valido & lachrymis

Matth. 10.

N obtu-

obtulit. Siquis verò exiſtimat eò puſillanimitatis deveniſſe Chriſtum, ut ſummum dolorem ex paſſionis intolerantia conceperit, metu victus, atque imbecillitate ſuperatus, incuſat ipſum profectò, ut non Deum. fruſtra vero, ut apparet, ipſum cenſuent increpaſſe Petrum. HER. Quo pacto? CYR. Ita enim Chriſtus ad Petrum inquit, Ecce aſcendimus in Hieroſolyma, & filius hominis tradetur in manus peccatorum, & illudét ipſi, & crucifigent eum, & tertia die reſurget. Petrus autem quum ei vehementer carus eſſet, Abſit, inquit, (Matth. 16) hoc à te Domine; non erit tibi hoc. Cui reſpõdit Chriſtus, Vade poſt me Satana, quia ſcandalum mihi es, & non ſapis ea quæ Dei ſunt, ſed quæ hominum. At quomodo peccavit diſcipulus cupiés à magiſtro ſuo removere tentationem, ſi intolerabilis ipſi erat? Miror verò quod quum illum Vnigenitũ conjunctum fuiſſe ſtatuant, & in divinarum dignitatum ſive proprietatum ſocietatem aſſumptum, timori mortis ſubjiciant, ita ut nudus planè inſtar noſtrûm cœmatur, nihilque ex divinarum dignitatum cõmunicatione commodi accepiſſe. HER. Quænam igitur eſt in hiſce œconomiæ ratio. CYR. Myſtica atque admiranda iis qui Chriſti myſterium rectè intelligunt. Animadverte enim verba Exinanitioni convenientia, & ab humanæ naturæ conditione nequaquam aliena, ſuo tempore atque opportunè habita, ut is qui ſupra omnem creaturã eſt, noſtri prorſus ſimilis factus eſſe cernatur. Conſequetur autem ad hoc etiam illud. HER. Quidnam? CYR. Quum enim

facti.

facti ſumus execrabiles, propter transgreſſionem Adæ, incidimus verò in mortis laqueos, deserti à Deo, omnia vero facta ſunt in Chriſto nova, & natura noſtra priſtinæ ſuæ integritati reſtituta eſt; neceſſarium omnino fuit ut ſecundus Adam ex cœlo omnis peccati expers, & puriſſimæ generis noſtri primitiæ, hoc eſt Chriſtus, humanam naturam à pœna liberaret, & cœleſtem Patris benevolentiam ei rurſus conciliaret; illamque noſtri deſertionem aboleret, per obedientiam integramq; ſubjectionem. Neq; enim fecit peccatum, humanaq; natura in ipſo inculpata irreprehenſibiliſq; eſt effecta, ut poſsit deinceps libere exclamare, Deus Deus meus quare me dereliquiſti? Animadvertè enim, quòd quum Vnigenitus factus eſt homo, ſicut unus ex nobis, pro univerſa etiam natura humana ejuſmodi voces emiſit, tantum non dicens, Peccavit primus homo, lapſus in inobedientiam; neglexit præceptum quod ei datum erat, & draconis impoſtura ad inobedientiam raptus eſt: Idcirco, & quidem merito corruptioni & pœnæ obnoxius factus eſt. Sed me mortalibus ſecundum principium atque authorem conſtituiſti, & vocatus ſum ſecundus Adam. In me mundatam vides humanam naturam; atque integritati reſtitutam ſanctam ac puram. Largire illi deinceps benignitatis tuæ bona, alienationem abs te abole, interitum ſolve, & finem habeat tua ira. Vici enim Satanam qui jam olim imperium obtinuerat. Nihil enim prorſus in me ſuum invenit. Talis itaque eſt, ut arbitror, verborum Salva-

toris ſenſus. Nõ enim ſibi, ſed nobis benignitatem Patris poſcebat. Nam ſicut in univerſam hominis natu-
» ram ex Adamo veluti prima radice pœna peccato de-
» bita pervaſerat (regnavit enim mors ab Adamo uſque
Rom. 5. » ad Moyſen, etiam in eos qui non peccaverunt in ſi-
» militudinem prævaricationis Adæ.) ita etiam ex ſecundo noſtro principio, hoc eſt Chriſto, rurſus in univerſum genus humanum vita traſfunditur. quod quidem etiam ſapientiſſimus Paulus confirmat di-
Rom. 5. » cens, Si enim unius delicto multi mortui ſunt, multò
» magis unius juſtitia multi vivent. Et rurſum, Quem-
» admodum enim in Adam omnes moriuntur ita etiam
» in Chriſto omnes vivificabuntur. HER. Ineptum itaq; & diſſentaneũ à ſacra Scriptura eſt exiſtimare & dicere hominem aſſumptum veluti deſertũ à Verbo ipſi conjuncto, humanis vocibus uſum fuiſſe. CYR. Impium planè, atque extremæ cujuſdam inſaniæ argumentum fuerit, neque alienum ab iis qui rectè ſentire neſciunt. Quum enim ſejungant ac ſeparent omnino & voces, & res, atque has quidem ſoli ac peculiariter Vnigenito tribuant; has verò cuidam diverſo ab hoc Filio, & ex muliere nato, à vera rectâque via aberrant, Chriſtique myſterium non intelligunt. HER. Non ſunt itaque ſeparandæ voces aut res, allatis in medium Evangelicis atque Apoſtolicis teſtimoniis. CYR. Nequaquam, quantum attinet ad perſonas duas & hypoſtaſes duas diſtinctas inter ſe, & ſpecialiter inter ſe remotas: Quum enim ſit unus Filius Verbum propter nos

S 5. Incar-

Incarnatum, dixerim omnia eſſe ipſius, voces nimirum & res, divinaque ſimul & humana. HER. Ergo quum ex itinere defeſſus fuiſſe dicitur, atque eſuriiſſe, ſomnumq́; cepiſſe, conveníitne ut res adeo minutas ac viles Deo Verbo adſcribamus. CYR. Nudo quidé, & nondum Incarnato, ac priuſquam Exinanitionem ſubiret, nequaquam. rectè enim judicas. At vero Incarnato atque exinanito quidnam detrimẽti hoc ei adferre poſſe cenſeas? Quemadmodum enim propriam ipſius carnem factam eſſe dicimus, ita viciſſim ipſius eſſe ſtatuimus per conſortium Incarnationis, & ratione Exinanitionis, carnis etiam incõmoda atq; imbecillitatem. Similis enim factus eſt per omnia fratribus, excepto ſolo peccato. neq; mireris ſi unà cum carne etiam carnis imbecillitates ſibi adſciviſſe ipſum dicimus, unde & externas contumelias à Iudæis ferociter ſibi illatas, ſibiipſi adſcripſit, dicens per vocem Pſalmiſtæ, Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Et rurſum, Omnes videntes me deriſerunt me, locuti ſunt labiis, & moverunt caput. HER. Ergo etiamſi dicat, Qui vidit me, vidit & Patrem; Ego & Pater unum ſumus: præterea ad Iudæos, Quid me quæritis interficere, hominem qui veritatem locutus ſum vobis, quam audivi à Deo: unius atque ejuſdem dicemus eſſe has voces & illas. CYR. Omnino Nulla enim ratione diviſus eſt Chriſtus. Vnus verò ac ſolus & verus Filius eſſe creditur ab omnibus qui ipſum adorãt. Imago enim inviſibilis Dei, ſplendor gloriæ ſubſtan-

Pſal. 21.

Pſal. 21.

tiæ Patris, eſſentiæque ipſius character, ſervi formam accepit: non ut hominem ſibi conjungens, quemadmodum iſti volunt, ſed in illa potius ipſe factus; ſimilitudinem interim cum Patre nihilominus retinens. 2. Cor. 4. » Scripſit itaq; ſapientiſſimus Paulus: Quoniam Deus qui » dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cor- » dibus noſtris ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei » in facie Chriſti Ieſu. Vide enim, quopacto in perſona Chriſti divinū atq; ineffabile gloriæ Dei lumen æſplédeat. Oſtēdit enim in ſeipſo Vnigenitus Patris gloriam, tametſi factus ſit homo. Solus namq; hic, & non alius Chriſtus cēſetur & vocatur. aut alioqui doceant adverſarii quomodo quis in vulgari aliquo homine cernere poſſit divinæ gloriæ lumen, ſive notitiam? Neq; enim in hominis forma Deum cernemus, præterquam in ſolo Verbo noſtri ſimili facto, atq; Incarnato; quod tamen etiam hoc pacto permanſit naturaliter ac verè Filius, admirabiliter id factū videmus, quatenus eſt Deus. Idcirco & Paulus; Chriſtum Ieſum ipſum nominans, ut noſtri ſimilem factum atque Incarnatum, optimè intellexit ipſum ſimul eſſe naturaliter ac verè Deum. Rom. 15. » Ita enim ſcribit, Audacius autem ſcripſi vobis ex parte, » tanquam in memoriam vos reducens, propter gratiam » quæ mihi data eſt à Deo, ut ſim miniſter Chriſti Ieſu » in Gentibus, ſanctificans Evangelium Dei. Quin etiam » Zacharias filio ſuo prophetat, Baptiſtæ inquam, Et » tu puer Propheta Altiſſimi vocaberis. Præibis enim an- » te faciem Domini, ad præparandum populum ipſius.

Dein-

Deinde divinus Baptiſta, Altiſſimum & Dominum demonſtrat, dicens: Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Hic eſt de quo dixi. Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt, quia prior me erat. Fáſne igitur fuerit dubitare, quòd unus & ſolus ac verè ſit Filius, Verbum ex Deo Patre cum unita ſibi carne, non illa inanimata ſecundum nonnullos, ut dixi, ſed anima intelligente prædita, unaque prorſus cum ipſo perſona? H E R. Equidem nequaquam dubitaverim. Vnus enim Dominus, una Fides, unú Baptiſma. At ſi dicatur, Chriſtus profeciſſe ætate, ſapientia, & gratia, cuinam hæc acciderunt? Quum Verbum ex Deo Patre ſit plenum & perfectum per ſe, qualénam obſecro alicujus incrementum rei accipiat? Quum verò ipſe ſit ſapientia, non dicetur ſapientiam accepiſſe. Quærendum itaq, aiunt, cui hæc acciderint. C Y R. Alius itaque, ut videtur, introducendus erit Filius & Dominus, quia nonnulli ſacrarum literarum intelligentiam conſequi nequeunt. Atqui ſapiens Evangeliſta quum inducit Verbum Incarnatú, oſtendit ipſum œconomicè immiſſum propriæ carni, per propriæ ſuæ naturæ leges proceſſiſſe. Humanæ verò naturæ eſt proficere ætate & ſapientia, addiderim autem & gratia, cócurrente ac promovente quodam modo unà cum corporis incremento, etiam intelligentia quæ in unoquoque eſt. Minor enim eſt in infantibus, major in pueris. Neque verò erat impoſſibile ut Deo, Verbo ex Patre genito, corpus ſibi unitum etiam ex ipſis faſciis attollere, atque ad perfectam ætatem

tem transferre; atque adeo facillimum ei fuiſſet etiam infanti exquiſitam admirabilemq; ſapientiam tribuere, cæterum hoc aliquid monſtri ſimile fuiſſet, & à ratione Incarnationis alienum. Myſterium enim tacite modeſteque peractum eſt. Humanæ itaque naturæ leges œconomicè etiam in ſe valere voluit. Nam & hoc ad ſimilitudinem noſtri referendum eſt. Nos enim à parvis ad magna procedimus, evehente nos tempore ad incrementum ætatis, & non abſimilis parumque convenientis cum ætate intellectus. Verbum itaque ex Patre quatenus eſt Deus perfectiſſimum ex ſe eſt, nulláque planè re, ut nec incremento eget. Cæterum noſtram naturam ſibi propriam facit, quum factus eſt noſtri ſimilis, tametſi ſciamus ipſum etiam hoc pacto nobis ſuperiorem eſſe, ut Deum. Ac proinde Paulus tametſi optime noſſet ipſum carnem eſſe factum, tamen Deitatis eminentiam contemplans, ipſum hominem non eſſe alicubi dicere audet. Nam

Gal. 1. » ad Galatas ita ſcribit, Paulus Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Ieſum Chriſtum. » Et alibi, Notum enim vobis facio Euangelium quod » euangelizatum eſt à me, quia non eſt ſecundum ho-

Gal. 1. » minem. Neque enim ab homine accepi illud, neque » didici, ſed per revelationem Ieſu Chriſti. HER. Adſcribendum itaque ei eſt, quod dicatur proficere ætate & ſapientia, quemadmodum & eſurire & defatigari, aliaque his ſimilia. Quin etiam ſi dicatur paſſus eſſe, & vivificatus eſſe à Patre, ipſi quoque hæc tribuemus.

mus. CYR. Ipſius eſſe dicimus quatenus per Incarnationem propria ſibi illa fecit, & una cum carne etiam carnis proprietates aſſumpſit ſiquidem non alius cenſetur à nobis ab ipſo Filius, ſed ipſe Dominus ſalvavit nos, proprium ſuum ſanguinem in precium redemptionis vitæ omnium dans. Redempti enim ſumus [1 Pet 1] non corruptibilibus argento & auro, ſed precioſo ſanguine quaſi agni immaculati atque incontaminati Chriſti, qui obtulit ſe ꝓ nobis in odorem ſuavitatis Deo ac Patri. cujus rei fidem quoque nobis faciet legis peritiſſimus Paulus, ita ſcribens. Eſtote itaque imitatores Dei, ſicut filii chariſſimi. & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationē & hoſtiam Deo in odorem [Ephes 5] ſuavitatis. Quum igitur Chriſtus ſit factus pro nobis ſuavitas odoris, & humanam naturam in ſeipſo inculpatam declararit, nacti ſumus per ipſū & in ipſo acceſſum ad cœleſtem Patrem ac Deum. Scriptum eſt enim, Habentes itaq; fratres fiduciam in introitu ſanctorum [Hebr. 10] in ſanguine Chriſti: quam initiavit nobis viam novam & viventem per velamen, id eſt carnem ſuam. Intelligis itaq; quomodo ſanguinem ipſius & carnem ipſius dicat, quam & Velamen vocat, & quidem merito, ut quod in templo ſanctū velamen operiebatur occultans Sancta ſanctorum: tale quippiam etiam Chriſti caro præſtare cenſeatur nō permittens quodammodo ut nudè & ſine tegumēto cernatur eximia atq; immenſa excellentia & gloria Dei Verbi quod carni unitum eſt. Por-

ro nonnulli cenſebant Chriſtũ eſſe Heliam, aut unum ex Prophetis Iudęi verò myſterium ejus planè non in„telligentes, ſubſannantes dicebant, Nonne hic eſt filius „fabri? at quopacto dicit, Quia ex cœlo deſcendi? Neq; enim Deitas à natura cerni poteſt. Apparuit autẽ mortalibus in forma noſtræ ſimili, is qui ratione ſuæ naturæ videri nequ it, manifeſtuſque eſt nobis Deus exiſtens Dominus. Atque hoc quidem, ut arbitror, docet divi- *Pſal. 49.* „nus David dicens, Deus manifeſtè veniet, Deus noſter, „& non ſilebit. HER. Rectè quidem ſentis. At illi hæc non ita ſeſe habere contendunt. Longe enim abeſt. Nulla ſiquidem ratione paſſionem crucis Verbo quod ex Deo genitum eſt tribuere volunt. at potius præparaſſe ipſum hominem illum qui ſecundũ æqualitatem honoris ab ipſo aſſumptus eſt, ut Iudæorum contumelias ſubiret, & paſſionem crucis, atque adeo mortem ipſam; atque ipſum factum eſſe ſalutis noſtræ authorem, quippe qui vi ac virtute Verbi quod ipſi conjunctum erat reſuſcitatus fuerit, & mortis imperium aboleverit. CYR. Atqui poſſintne ſententiæ ſuæ rationem ex ſacris literis comprobare? aut innovant fidem, ex ſuo ipſorum corde loquentes, & non ex ore Domini, „ſicut ſcriptum eſt? aut fortaſſe neſcientes dicere, Mihi „verò non contingat gloriari niſi in cruce Chriſti, per „quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. HER. Maxime aiunt. Cõfirmat enim in hoc nos ſapien- *Hebr. 2.* „tiſſimus Paulus, ita ſcribẽs, Decebat enim eum propter „quem omnia, & per quem omnia, qui multos Filios in gloriam

gloriam adduxerat, authorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare. Hic enim, inquiunt, in quo omnia, & per quem omnia, non alius fuerit quàm Verbum ex Deo genitum. Ipſe igitur perfecit per paſſionem authorem ſalutis noſtrę, hoc eſt eum qui eſt ex ſemine David. CYR. Non igitur redempti ſumus à Deo. Quomodo enim, aut unde? ſed potius alieno ſanguine, mortuuſq; eſt quidam pro nobis ſuppoſititius ſive ſuccidaneus homo, & falſi nominis filius. atque ita magnum illud ac venerandum Incarnationis Vnigeniti myſterium, meræ nugæ atque impoſturæ fuerint. Sed neque homo factus eſt. Salvatorē vero ac redemptorem vocabimus, non quidem Vnigenitum, ſed illum potius qui ſanguinem ſuum pro nobis dedit. Atqui ſacratiſſimus Paulus ad quoſdam ita ſcribit, Neceſſe eſt ergo exemplaria [Hebr. 9.] quidem cœleſtium his mundari: ipſa autem cœleſtia, melioribus hoſtiis quàm iſtis. Non enim in manufacta ſancta Ieſus introivit, exemplaria verorum: ſed in ipſum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. Neque ut ſæpe offerat ſemetipſum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta per ſingulos annos in ſanguine alieno: Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem ſemel in conſummatione ſeculorum ad deſtructionem peccati per hoſtiam ſuam apparuit. Typus itaque habet, in figura aliena fieri aditum, & mundari nonnullos. Rei autem veritas longè præſtantius quid in ſe habet, hoc eſt Ieſum qui proprio ſanguine hoc præſtet, introeuntem, non in recens ali-

quod & manufactũ tabernaculum, quod in umbra ac typis intelligitur, ſed in cœleſte ac verum, hoc eſt in cœlum. Neceſſe enim eſt exemplaria cœleſtiũ his mundari, hoc eſt figuratis atque alienis: cœleſtia verò longè melioribus hoſtiis quam hæ ſunt. Quærendum igitur eſt & quidem neceſſario in Chriſto, id quod eſt præſtantius quàm figuræ. Verum autem dico id quod eſt in ſanguine proprio. HER. Rectè ais. CYR. Quum verò Apoſtolico dicto inſultent, perinde ac ſi ad vulgarem aliquem hominem referretur, age totam ſententiam ab initio repetamus, quo uſque ad inſtitutum ſermonem facit. Scriptum itaque eſt, Eum autẽ qui mo- „ dico quàm angeli minoratus eſt, videmus Ieſum pro- „ pter paſsionem mortis gloria & honore coronatum. „ Decebat enim eum propter quem omnia, & per quem „ omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, autho- „ rem ſalutis eorũ per paſsionem cõſummare. Qui enim „ ſanctificat, & qui ſanctificantur ex uno omnes. Propter „ quam cauſam non confunditur eos fratres vocare, di- „ cens, Nuntiabo nomen tuum fratribus meis. Et iterũ, „ Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Deus. Quia er- „ go pueri communicaverunt carni & ſanguini, & ipſe „ ſimiliter participavit eiſdem; ut per mortem deſtrue- „ ret eum qui habebat mortis imperiũ, id eſt diabolum. „ & liberaret eos qui timore mortis per totam vitã ob- „ noxii erant ſervituti. Nuſquam enim angelos apprehen- „ dit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit. Vnde debuit per „ omnia fratribus aſsimilari. Ecce enim, & quidem apertiſsimè,

Hebr. 2.

Google

tiſsimè, quum illum dicat imminutum ab angelis propter paſsionem mortis, atque ob id coronatum eſſe gloria & honore, manifeſtè illũ oſtendit de quo verba facit, nimirum Vnigenitum. Participem enim factum eſſe ait carnis & ſanguinis perinde ac nos, & non angelos apprehendiſſe, ſed ſemen Abrahæ. Decebat enim Deum ac Patrem, propter quem omnia, & per quem omnia, Filium ſuum qui Exinanitionem ſubierat, atq; Incarnatus erat, forma ſervi accepta, conſummare per paſsiones, conſecrantem atque offerentem ſuam ipſius carnem in precium redemptionis vitæ omnium. Immolatus enim eſt pro nobis Chriſtus immaculata hoſtia, atque unica oblatione conſummavit in æternũ ſanctificatos, humanam naturam in priſtinum ſtatum reformans. Omnia enim in ipſo ſunt nova. Quod enim Deus ac Pater dederit pro nobis proprium ſuum Filium, nihilo ſecius confirmat ſapientiſſimus Paulus, ita de ipſo ſcribens, "Qui proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum ipſo omnia nobis largietur? Proprium" *Rom. 8.* autem dicimus Filium Dei, Verbum ex ipſius eſſentia genitum. Datum verò eſſe pro nobis, non nudum & carnis expertem, ſed quãdo factus eſt caro. Et quod dicitur paſſus eſſe, nihil detrimẽti ipſi adfert. Paſſus enim eſt non natura divinitatis, ſed propria carne. Deus enim ac Pater, ſicut modo dixi, eum qui non novit peccatũ, pro nobis peccatum fecit, ut nos fieremus iuſtitia Dei cum ipſo. Nonne verò etiam peccatum factum eſſe ipſum

dicimus? aut quia potius ſimilis factus eſt iis qui ob-obnoxii erant peccato, idcirco etiam peccatum dicitur? HER. Rectè ais. CYR. Quemadmodum igitur eum qui non novit peccatum pro nobis peccatum fecit, ut nos fieremus juſtitia Dei in ipſo (juſtificata enim eſt humana natura in ipſo) ita eum qui non novit mortem (vita enim eſt & vivificans Verbum) carne pati permiſit, quum interea, quatenus eſt Deus, à paſſione liber eſſet; ut nimirum nos vivamus per ipſum & in ipſo. Idcirco & ſimilitudo mortis, Chriſti paſſio vocata

Rom. 6. » eſt. Scriptum itaque eſt, Si enim conplantati facti » ſumus ſimilitudini mortis ejus, ſimul & reſurrectionis » erimus. Vivebat enim Verbum, quum ſancta ipſius caro mortem obiret, ut ſuperata morte, & proculcato interitu, reſurrectionis vis ac virtus in univerſum genus humanum tranſiret. Verum enim eſt, quod quemadmodum in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificantur. Siquidem quo pacto adjutam fuiſſe cenſuerimus hominis naturam per myſterium adminiſtrationis Vnigeniti in carne; niſi Deus exiſtens verbũ, factum eſt caro? & niſi demiſit ſeipſum ad Exinanitionem, & noſtram naturam aſſumpſit, qui eſt ſuper omnem creaturam? niſi corpus factum eſt vitę, id quod interitui obnoxium erat? ut morte atq; interitu ſuperius evadat? Ipſum itaq; Verbũ ex Deo Patre, carne propter nos paſſum eſſe dicimus. HER. Omnino. CYR. Si quidẽ

Coloſ. 1. » verũ eſt quod Paulus de ipſo dicit, Qui eſt imago Dei » inviſibilis, primogenitus omnis creaturæ, quia in ipſo

creata

creata ſunt omnia viſibilia & inviſibilia, ſive throni, ſive dominationes, ſive poteſtates, omnia per ipſum & in ipſo creata ſunt. & ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo conſtant & ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principiũ primogenitus ex mortuis, ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens. Ecce quo pacto, & quidem apertiſsimè, imaginem inviſibilis Dei, primogenitũ omnis creaturæ viſibilis & inviſibilis, per quem omnia, & in quo omnia, caput datum eſſe Eccleſiæ inquit. eſſe verò etiam primogenitum ex mortuis. Propria enim ſibi fecit, ut dixi, ea quæ carnis ſuæ ſunt; mortemq́ue ſubiit, ignominia contempta. Neque enim ſimpliciter hominem, qui conjunctione cum ipſo neſcio quo modo decoratus eſſet, pro nobis datum eſſe dicimus: ſed eſt ipſe Dominus gloriç qui crucifixus eſt. Si enim cognoviſſent, inquit, nõ utique Dominum gloriæ crucifixiſſent Paſſus autem eſt propter nos & pro nobis carne, ſecundum Scripturas, qui ſecundum carnem ex Iudæis eſt, qui eſt ſuper omnes Deus, & benedictus in ſecula; Amen. Ita enim ſcripſit præco & Apoſtolus, quiq́ue ipſum in ſe Chriſtum habuit, ſacratiſſimus Paulus. At vero hoc mihi prçterea dicito, quomodo intelligãt illud quod à Chriſto ad mulierem Samaritanam dictum eſt, Vos adoratis quod neſcitis, nos adoramus quod ſcimus, qui ſalus ex Iudæis eſt. Atqui ſalvavit nos, non legatus, non angelus, ſed ipſe Dominus, non aliena morte, & communi ac vulgari quodam homine intercedẽte, ſed proprio ſuo ſanguine. Idcirco, & merito admodum ſapien-

Google

Hebr. 10. ſapientiſſimus Paulus inquit, Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine ulla miſeratione duobus vel tribus teſtibus moritur: Quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti communem duxerit, & Spiritum gratiæ contumelia affecerit in quo ſanctificatus eſt? Atqui ſi eſt non Incarnati veri Filii venerandus ſanguis, ſed potius ſpiriti cujuſdam diverſi ab ipſo, quique per gratiam in Filium ſit adoptatus, quomodo nō communem illum eſſe cenſent? Proinde, tametſi dicatur pati carne, permanet tamen etiā hoc pacto expers paſsionis, quatenus *1.Pet. 3* eſt Deus. Idcirco & divinus Petrus dicit, Quia Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, juſtus pro injuſtis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autē ſpiritu. Quum enim, dicat ut arbitror aliquis, nō dixit Apoſtolus ſimpliciter atq; indefinitè paſſum ipſū eſſe, ſed adjecit, carne? Artificioſe verò adjecit, carne, ut quum Deum ipſum eſſe ſciret, paſsionem carni accidiſſe ſignificet; Chriſtum vero, quatenus eſt Deus, paſsionis expertem fuiſſe. HER. Cæterum prodigii ſimile eſſe dicunt, atque incredibile abſurdoque proximum, dicere, Eundem & paſſum eſſe, & non eſſe paſſum. Aut enim prorſus non eſt paſſus, ut Deus: aut ſi paſſus eſſe dicitur, quomodo ſit Deus? Cenſendum itaque eſt ſolum eum qui eſt ex ſemine David paſſum eſſe. CYR. At verò quomodo non ſit manifeſtiſsimum argumentum imbecillis intellectus, hujuſmodi quid ſentire ac dicere? Neque enim communem

ac vul-

ac vulgarem hominem tradidit Deus pro nobis, inſtar mediatoris aſſumptum, & adſcititia filii gloria prædicatum, & ſtricta quadam conjunctione decoratum, ſed omnem creaturam exuperans Verbum ex eſſentia ipſius genitum, noſtri ſimilem propter nos factum: ut cerneretur omnium vitæ precio par. Perabſurdum autem judicaverim, quòd Vnigenitus, ut dixi, caro ſecundum Scripturas ſit factus, & Incarnationem dedignatus non fuerit, ipſum quodammodo culpare ac reprehendere, tanquã qui privatæ ſuæ gloriæ offecerit, & carne pati præter æquum voluerit. Cæterum fuit ea res mundo univerſo ſalutaris. Quum autem idcirco pati voluerit is in quem nulla paſsio cadere poteſt, quod nimirum ſit natura Deus: idcirco carnem paſsionis capacem induit, eamque propriam ſuam declaravit: ita ut ipſe diceretur pati. Neque enim alterius cujuſpiam, ſed ſuum ipſius corpus paſſum eſt. Quum itaque Incarnationis ratio id ferat, eique tribuat, ut carne quidem pati voluerit, Deitate verò nequaquam, (erat enim in ipſo Deus ſimul & homo) adverſarii multis inanibus verbis obſtrepunt, & myſterii vim atque virtutem impeiratiſſimè adulterantes, eximiam quandam & laudis plenam unitatem putant conficere. Exiſtimarunt enim ei labem aliquam aſpergere, quòd omnino voluerit carne mori. at contra inſigne ac præclarũ eſt. Quod enim morte atque interitu ſuperior ſit, quum ſit vita & vivificans, utpote Deus, reſurrectio teſtata eſt. Suſcitavit enim ſuum ipſius templũ. Idcirco & divinus Paulus

P inquit,

[Rom. 1.] » inquit, Non erubeſco Evangelium, Virtus enim Dei eſt [1. Cor. 1.] » in ſalutem omnem credenti. Et rurſum, Verbum enim » crucis, pereuntibus quidem ſtultitia eſt: iis autem qui » ſalvi fiunt, hoc eſt nobis, Dei virtus eſt. Ipſis autem vo» catis Iudæis atque Græcis, Chriſtus Dei virtus, & Dei » ſapientia. Atque adeo ipſe Filius quum ad ſalutarem [Joan. 13.] » paſsionem conſcenderet, Nunc, inquit, clarificatus eſt » Filius hominis, & Deus clarificatus eſt in eo: & conti» nuo clarificabit eum. Reſurrexit enim ſpoliato inferno. & quidem id non multo poſt, ſed quodammodo ſtatim, atque è veſtigio poſt paſsionem. HER. Atqui [2. Cor. 13.] » inquit, ſapientiſsimus Paulus, An experimentum quæ» ritis ejus qui in me loquitur Chriſti; qui in vobis non » infirmatur, ſed potens eſt in vobis. Nam etſi crucifixus » eſt ex infirmitate: ſed vivit ex virtute Dei. Quopacto verò quiſpiam dicat infirmatum eſſe ipſum Verbum, atque ex virtute Dei vivere? CYR. Nonne in univerſum hoc ſtatuimus, Verbum carnem factum eſſe, & humanam naturam aſſumpſiſſe? HER. Omnino. CYR. Proinde is qui infirmatus eſt carne, quatenus declaratus eſt homo, vivit hic idem ex virtute Dei, non quidem aliena, ſed quæ ipſi merat. Deus enim erat in carne. HER. Atqui Pater ipſum ſuſcitaſſe dicitur, [Ephes. 1.] » Scriptum eſt enim, Secundum operationem potentiæ » virtutis ejus, quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans il» lum à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in » cœleſtibus, ſupra omnem principatum & poteſtatem » & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod

nomina-

nominatur. CYR. Cæterum ipſum eſſe dicimus vivificantem virtutem Patris, & paternis dignitatibus præditum eſſe, tametſi factus ſit caro. quod quidem ipſemet teſtatur dicens, Quemadmodum enim Pater « quos vult vivificat; ita & Filius quos vult vivificat. atq; « ut is qui abſque negocio id præſtare poteſt, Iudæos ita compellavit, Solvite templum hoc, & in tribus diebus « ſuſcitabo illud. Porro quum reſurrexiſſet, ſedit ad dex- « teram Patris ſui in cœleſtibus, ſupra omnem principatum & poteſtatem, thronos & dominationes & ſupra omne nomen quod nominatur. anne tanquam diverſus à Verbo quod eſt ex Patre, nuda tantum cõjunctione cum illo decoratus, & Deitatis nomen per gratiam conſecutus: an potius ipſe natura & verè Filius, in ſimilitudine hominum factus, & habitu inventus ut homo per Incarnationem? HER. Dixerint fortaſsis hominem illum qui ex ſemine David conjunctus ei fuit, & ad æqualitatem honoris adſcitus. cui quidem cõveniat mortem obire. CYR. Cæterum æqualitas honoris quæ alicui collata dicitur, non unum numero fuerit, ut antea dixi, ſed unum cum uno. Hæc verò duo eſſe cenſuerim, & ratione naturæ inter ſe inæqualia, ſiquidem inferior dicendus eſt qui honore afficitur, quàm qui afficit. At quum unus aſſedeat Filius, doceant ipſi, quiſnam in ſupremum illud ſolium aſcitus ſit, Patrique aſſideat. Siquidem abſurdum inprimis fuerit æqualitatem honoris tribuere ſervo cum domino, creaturę cum creatore, ei qui ſub jugo eſt cum totius univerſi Do-

mino; & quod in omnibus paret imperio cum eo qui ſupra omnia eſt. HER. Explica hoc nobis ulterius. CYR. Atqui, ut arbitror, manifeſtè ſatis & prolixè nobis hac de re pertractatum eſt; neque verò me pigebit iis quæ dixi etiam alia quædam adjicere; & non ignobili patrocinio pro ſacris dogmatibus veluti quadam omnis generis armatura indutum, veritatem opponere iis qui contraria ſentiunt. Quod enim Vnigenitum Dei Verbum, non interveniente ad Incarnationem Filio qui à ſe diverſus eſſet, & strictè ei conjungeretur mortis imperium diſſolverit, ſed ipſum potius Ver-

Ioan. 3. „ bum Dei per ſe, probabit dicens: Ita enim dilexit Deus „ mundum, ut Filium ſuum Vnigenitum dederit, ut „ omnis qui credit in ipſum nō pereat, ſed habeat vitam „ æternam. Quum verò Dei ac Patris dilectionem erga mundum ita extollat, & immenſam atq; inexhauſtam fuiſſe dicat, cur hæretici hanc elevant atque imminuunt, dicentes non verum Filium pro nobis datum eſſe, ſed quendam ex nobis per gratiam in filium adoptatum, eumq́ue in naturalis filii locum attollentes? quum ſit Vnigenitus qui pro nobis datus eſt? Præterea

Ioan. 1. „ quum Ioannes apertè ſcribat, Vnigenitus Deus qui eſt „ in ſinu Patris, quomodo non admiretur quiſpiam illorum imperitiam, qui ab adminiſtratione in carne Vnigenitum Dei Verbum excludant, ac potius aliū quendam, ut dixi, introducant, extrinſeca atque adſcititia gloria ſplendidum, adventitioq; Deitatis nominè prædirum? Deinde quidnam eximium aut magnopere admiran-

mirandum in dilectione Patris eſſe cenſeatur, ſi partem quandam mundi atque illam quidem exiguam pro ipſo dedit? quin etiam hoc fortaſſe rectè dici poterit, redemptum eſſe mundum nihil habentem à Deo, ſed ſuas ipſius partes redemptioni inſerviſſe. HER. Aiunt quidem datum eſſe à Patre Vnigenitum ut res noſtras adminiſtret, non autem in ſua natura humanum aliquid patiatur. nam hoc fieri non poteſt. CYR. Ipſe certè in ſua natura nihil omnino patitur. Quum enim ſit incorporeus, ut Deus, paſſionis omnis expers eſt. Quum verò juxta ipſius vocem, juxta Davidis inquam lyram, corpus ei à Patre coaptatum eſt, corporeus advenit, ut exequeretur voluntatem Patris. Hæc porro erat, redemptio per venerãdam ac precioſam crucem, atque inſtauratio univerſorũ per ipſum & in ipſo optimè peracta. Conſentit verò iis quæ dixi etiam optimus Paulus, ita ſcribens, Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu. Qui quum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo. Sed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, & in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſq; ad mortem: mortem autem crucis Propter quod & Deus exaltavit illum: & donavit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen. ut in nomine Ieſu Chriſti omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris. Quem enim eſſe dicis, qui

Philipp. 2.

eſt quidem in forma Dei ac Patris, & quum integrum ei eſſet æqualem Patri permanere, non rapinam arbitratus eſt eximiam illam atque divinam dignitatem, & ſupra omnes excellentiam: anne Deum Verbum ex Patre? at quomodo non omnibus manifeſta hæc res ſit? Cæterum idem in forma Patris exiſtens, eique æqualis, forma ſervi accepta, non ſecundum ſtrictam aliquam conjunctionem, in ſimilitudinem hominum factus, atque habitu inventus ut homo (erat enim ſimul etiam Deus) humiliavit ſemetipſum, factus autem obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis. HER. At dictum eſt, inquiunt, de illo, quod dedit illi Deus nomen quod eſt ſuper omne nomen. ut in nomine Ieſu omne genu flectatur. Hic verò quum eſſet Verbum, ac proinde Deus, quo pacto cenſeri poteſt accepiſſe? Neceſſariũ igitur eſt ut potius homini, aſſumpto nomen quod eſt ſuper omne nomen datum intelligamus; ne quid de Vnigenito cogitare videamur quod ab eo ſit alienum. CYR. Imo vero quomodo non ſit multo ſatius dicere datum id eſſe à Patre naturali Filio propter nos incarnato? ut etiam in humana natura intelligatur Deus, & in ſumma celſitudine conſtitutus qui ſe pro nobis humiliavit ne novus quidam & recens Deus angelis atque hominibus proponatur, cui Deitatis gloria eſſentialiter non inſit, ſed extrinſecus advenerit, tanquam ſola voluntate Dei ac Patris. Ipſi itaque Verbo ex Deo Patre genito datum eſſe dicimus nomen quod eſt ſuper omne nomen. HER. Omnino. CYR. Neque verò

verò ſermo noſter à ſcopo aberrat, ſiquidem verum eſt, quod non rapinam arbitratus eſt ſe eſſe æqualem Deo: deſcendit verò ad id quod non eſt glorioſum, quatenus factus eſt homo. Idcirco etiam dixit: Pater major me eſt, tametſi ſemper in illo ſit, quatenus eſt Deus, & ex ipſo genitus ſecundum naturam, omnimodam cum ipſo ſimilitudinem habens, & Deitatis gloria illuſtris. Oportuit itaque eum qui propter nos ad humanæ naturæ conditiones ſe demiſit, naturali ſuo ſplendore atq; excellentia nequaquam deſtitui: ſed exinanitum noſtrique ſimilem factum, plenitudinem Deitatis habere, & in humilitate celſitudinem, & id quod natura ipſi ineſt quaſi acceptum habētem propter humanitatem, ab omnibus adorari. Flectunt enim ei genu omnia cœleſtia & terreſtria, & omnis ordo clarificat. Dominus enim eſſe creditur Chriſtus Ieſus in gloriam Dei Patris. quin & ipſe ad Patrem ac Deum cœleſtem ita inquit, Pater glorifica me ea gloria quam habui, antequam mundus eſſet, apud te. Dic vero mihi, Homo ille quem ab Vnigenito ratione arctæ conjunctionis aſſumptum eſſe dicunt, extitit ne ante cōſtitutionem mundi? HER. Nequaquam. CYR. Quiſnam igitur eſt qui petit eam gloriam qua ſe ante conditum mundum præditū fuiſſe ait, ſemperq́; & ab æterno apud Deum extitiſſe? Nonne coæternum Patri Verbum? unà cum ipſo exiſtens, eiq; aſſidens? de quo Euangeliſta Ioannes inquit, Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum? HER. Quis dubitet? CYR. Quemadmodum igitur gloriæ Dominus

Google

minus exiſtés, quum ſe demiſit poſtea ad ſervilis formę humilitatem, gloriam qua ab æterno præditus eſt reddi ſibi poſcit, & quidem hoc cõgruenter humanæ naturæ facit: ita etiam Deus ſemper exiſtens, ad propriæ ſuæ Deitatis ſupereminentiam & gloriam è noſtra cõditione rurſum conſcendit, ut tanquam uni deinceps naturali ac vero Filio, tametſi noſtri ſimili facto atque incarnato omne genu flectatur, ſicut modo dixi. ita enim ſentientes atque ita credentes, cœlum pariter & terram ab eo crimine quod hominem adoret liberamus. Scriptum eſt enim, Quia Dominũ Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies. HER. Multis adminiculis ſermo hac de re indigeat. Perge itaque, & aliis etiam rationibus nobis myſterium explica. CYR. Pergam, & quidem perlibenter. Dixerim verò eos à vero aberrare, quod alium nobis Filium qui ſit ex ſemine David conjungunt cum naturali ac verè Filio, nimirum Vnigenito. quum alioqui ſacra ſcriptura apertè clamet,

1 Cor. 15 Primus homo ex terra terrenus: ſecundus, ex cœlo, cœleſtis. quin & Filio ipſo dicente,

Ioan. 6. Quia deſcendi ex cœlo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me. Hęc eſt autem voluntas ejus qui miſit me, ut omne quod dedit mihi, non amittam ex eo, ſed reſuſcitem illud in noviſſimo die. Quémnam igitur eſſe dicunt eum qui è cœlo deſcendit? natum enim eſt corpus ex muliere. HER. Verbum profectò ex Deo Patre genitum. arbitror enim ipſos nõ aliud quid quàm hoc velle. CYR. Rectè ais amice. Scripſit vero

alicubi.

alicubi etiam ſapientiſſimus Ioannes, Qui è ſupernis « venit, ſuper omnes eſt. Atqui quomodo quum Pater « velit reſuſcitare omne quod datum eſt ei, & quum res bona ſit, atque adeo divina (convenit enim Deo ſalvare) ipſe dixit deſcendere ſe, non ut faciat voluntatem ſuam, ſed Patris? Exiſtiméſne igitur quiſquam noſtrum, à Dei & Patris benignitate Filium qui ex ipſo genitus eſt degenerare? & bonum quidem neutiquam eſſe, reſuſcitare verò id quod datum eſt ei, & ab interitu liberare, ipſi diſplicere? HER. Periclitamur. CYR. Atqui merito quidem ita ſtatuamus, quum Pater bonus ſit, Filium quoque ſuum reipſa bonum eſſe. Nam à fructu arbor cognoſcitur, juxta ipſius dictum. & verè dicit, quum ait, Qui vidit me, vidit & Patrem. Ego & Pater « unum ſumus. HER. Rectè ais. Declara itaque tu ipſe « id quod obſcurè dictum eſt. CYR. Dicimus nō fuiſſe præter voluntatem Filii abolere mortem, & ab humanis corporibus interitum profligare, Neque enim delectatur interitu viventium. Salutares verò ſunt genera- « tiones mundi, ſicut ſcriptum eſt. Invidia autem dia- « [Sapient. 2] boli mors intravit in orbem terrarum. At triſtiſſimū « mortis imperium nō alia ratione extui poterat, quàm per ſolam Vnigeniti Incarnationem. Idcirco in noſtra forma apparuit, propriumque ſibi fecit corpus quod interitui obnoxium erat, ſecundum rationes quæ naturæ inſunt. ut quum ipſe ſit vita (genitus enim eſt ex vita Patris) proprium ſuum bonum illi inſerat, hoc eſt, vitam. Quum autem ipſi omnino placuerit benigni-

tate atque benevolētia erga humanum genus, noſtram ſimilitudinem ſubire, oportuit quoque eum pati impias Iudæorum contumelias. Erat verò illi gravis, conjuncta cum paſſione ignominia. Idcirco imminente jam tempore, quo illum pro omnium vita crucem adire oportebat, ut paſſionem præter voluntatem ſuam accidere ſibi declararet, humano more ad eam acceſſit, & in modū precationis ita Patrem alloquutus eſt, Pater, ſi fieri poteſt tranſeat à me calix iſte Cæterum non ut ego volo, ſed ſicut tu. Deſcendiſſe ex cœlo ait, non invite facturum id quod dolorem adferret, ut eorum qui in terris ſunt reſurrectionem conſtitueret, cujus quidem ipſe ſolus humanæ naturæ author fuit. Factus eſt enim primogenitus ex mortuis ſecundum carnem, & primitiæ eorum qui obdormierant. Ipſius igitur, & non alterius paſſio fuit, tametſi manſerit paſſionis expers, quatenus eſt Deus. HER. Ita ſentio. CYR. Sacræ verò Scripturę etiam memineris, dicentis, Factus eſt primus homo Adam in animam viventem; ultimus Adam in animam vivificantem. HER. Vltimū itaque Adamum vocatum eſſe dicimus Verbū ex Deo Patre? CYR. Non nudum, ut dixi, ſed potius noſtri ſimile factum. Ipſum igitur eſſe dicimus. Siquidem non eſt humarum, ſed potius divinum vivificare. Vocatus autē eſt etiam ultimus Adam, tanquam ex Adam factus ſecundum carnem, & ſecundum principium eorum qui in terris degunt: inſtaurata in ipſo humana natura in novitatem vitæ in ſanctificatione atque immorta-

mortalitate, per reſurrectionem è mortuis. Ita enim abolita eſt irritaque facta mors, quum naturalis vita nõ ſuſtinuit proprium ſuum corpus interitui ſubjici. quatenus fieri non poterat ut Chriſtus ab ea vinceretur, juxta divini Pauli vocem. Tráſiit verò hoc pacto etiam in nos illius præclari facti fructus. HER. Rectè ais. CYR. Cæterum illud etiam mihi animadverte. HER. Quidnam? CYR. Chriſtus alicubi ſanctis Apoſtolis ſuis inquit, Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Baptizati ergo ſumus in ſanctam & conſubſtantialem Trinitatem; Patrem inquam, & Filium & Spiritum ſanctum. Nonne verum eſt quod dico? HER. Quis hoc negaverit? CYR. An non igitur Patrem vocamus eum qui genuit, Filium verò qui ex ipſo naturaliter genitus eſt, Vnigenitum Deum Verbum? HER. Omnino. CYR. Quo pacto igitur in mortem ipſius baptizati ſumus, juxta beati Pauli vocem? Quotquot enim, inquit, in Chriſtum baptizati ſumus, in morte ejus baptizati ſumus. Sed unus eſt Dominus, una Fides, unum Baptiſma, & nequaquam dixerit, quod in alium quendam diverſum ab hoc, filium ex ſemine David baptizati ſimus. Quum verò Deus natura exiſtens expers paſſionis cenſeatur: deinde pati voluit, ut ſalvet eos qui interitui obnoxii ſunt, ſimilis factus eſt per omnia hominibus, naſcique ex muliere ſecundum carnem voluit, & proprium ſibi fecit, ut dixi, corpus quod mortem obire poſſet, ſurſuſque reſuſcitari ut

Matth. 28.

Rom. 6.

quum ipſe permaneret paſsionis expers, propria ſua carne paſſus eſſe diceretur. Hac enim ratione id quod perierat ſalvavit. Et quidem manifeſtè dixit, Ego ſum Paſtor bonus. Paſtor bonus animam ſuam ponit pro ovibus. Et ruſum, Nemo tollit animam meam à me: ſed ego pono eam à me ipſo. poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam. Atqui hoc non fuerit alicujus noſtrum, neque vulgaris hominis habere facultatem ponendi animam ſuam, & ſumendi illam. Depoſuit verò & recepit eam Vnigenitus, ac verè Filius, mortis laqueis nos eripiens. Quod quidem etiam in Moſaicis libris optimè veluti in umbris, delineatum fuiſſe veteribus comperias. Ovis enim mactatio Iſraelitas à morte atque interitu exemerat, & interfectorem placavit. Atque res hæc Chriſti typus ac figura erat. Paſcha enim noſtrum pro nobis immolatus eſt Chriſtus, ut triſtiſsimum mortis imperium diſſolveret, & proprio ſuo ſanguine univerſum terrarum orbem ſibi acquireret. Empti enim ſumus precio, & non ſumus noſtri. Vnus enim pro omnibus mortuus eſt, qui precio omnes ſuperabat, ut viventes non amplius ſibi ipſis vivant, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt & reſurrexit. Conſentit vero his etiam Paulus, dicens, Ego enim per legem legi mortuus ſum, ut Deo vivam: Chriſto confixus ſum cruci. Vivo autem, jam non ego, vivit verò in me Chriſtus. Quod autem nunc vivo in carne: in carne vivo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me. Chriſti ergo omnes ſumus (& per

ipſum

Joan. 10.

Galat. 2.

ipſum conciliat Patri) qui carne paſſus eſt pro nobis, ut nos mundos efficeret. Scriptum eſt enim, Propter quod & Ieſus, ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Et nos quum eſſemus aliquando alienati & inimici ſenſu in operibus malis: Nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem exhibere vos ſanctos & immaculatos, & irreprehenſibiles coram ipſo. Intelligis itaque quo pacto proprium ſanguinem & propriam carnem ipſius vocet, eam quæ pro nobis data eſt. neque alterius cujuſdam filii diverſi ab ipſo eſſe dicamus, qui diſtinctus ab ipſo ſit, & ſola cōjunctione cum ipſo decoratus, & adſcititia gloria præditus ſit, eſſentiali dignitate atq; eminentia carens; ſed inſtar veſtis & larvæ cujuſdam, filii ac Dei omnium ſupremi nomen gerat. Nam ſi ita ſe naturaliter habeat, ut adverſarii ſentiunt, nulla ratione illi cōveniat dicere, Ego ſum veritas. Quomodo enim verum ſit quod non ita ſe habet ac dicit? ſed ſpurium & falſi nominis. At verò Chriſtus veritas eſt, & ſuper omnes, ut Deus. Manſit enim Verbum id quod erat, tametſi factum ſit caro: ut qui ſupra omnes eſt, & in omnibus factus, propter humanam naturam ſalvatam ſit ſupra omnes, & creaturæ conditionem excedat.

Hebr. 13.

Coloſſ. 1.

HER. At inuretur, inquiunt, Deo Verbo magna ignominia, ſi dicatur paſſus eſſe, & venerandum noſtrum myſterium infame reddetur. CVR. Sed contempta ignominia, pati pro nobis voluit, ſecundum Scripturas. Ego vero Judaici ingenii morbum, & Gentilis ignorantiæ

rantiæ vitium eſſe conſuerim dicere, paſſionem crucis dedecori eſſe. Scribit ergo ita divinus Paulus, Quoniam & Iudæi ſigna petunt, & Græci ſapientiam quærunt. Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam, Ipſis autem vocatis Iudæis atque Græcis, Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapiētiam. quia quod ſtultum eſt Dei ſapientius eſt hominibus: & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus. HER. Quo pacto? neq; enim intelligo. CYR. Nonne enim Iudæis ſcandalo fuiſſe dicit paſſionem crucis? Græcis autem ſtultitiam? Illi enim dixerunt, quum illum ſuſpenſum è ligno cernerent, ſanguinolenta motitantes capita, Si Filius Dei es, deſcende è cruce, & credemus tibi. Exiſtimabant enim illum violentia ipſorum ſuperatum, paſſum eſſe. Errarunt autem, putantes verè Filium Dei non eſſe, ſolam carnem intuentes. Græci verò quum myſterii magnitudinem nulla ratione percipere poſſent, ſtultum eſſe dicunt dicere Chriſtum pro vita mundi mortuum eſſe. Sed hoc ipſum quod videtur eſſe ſtultum, eſt ſapientius hominibus. Graviſſimus enim eſt ſermo, ſummaq; ſapientia plenus de Chriſto omnium Salvatore habetur. & quod à Iudæis cenſetur eſſe infirmum, fortius eſt hominibus. Salvavit enim nos unigenitum Dei Verbum, noſtri ſimilitudinem ſubiens, ut paſſus carne & ſuſcitatus è mortuis, naturam noſtram morte atque interitu ſuperiorem declararet. Eſt verò id quod præſtitum eſt, poteſtate noſtra ſuperius. Fortius itaq; eſt homini-

1. Cor. 1.

minibus, quod in infirmitate noſtræ ſimili & in paſſione peractum eſſe videtur, & divinam potentiam demonſtrat. HER. Atqui quomodo, inquiunt, ipſe nõ patiatur? CYR. Propria carne paſſus, non autem natura divinitatis, idque ineffabili quadam ratione, quam nulla mens percipere queat. Nos verò ratiocinationibus quæ veritati maximè conſentaneę ſint inhærentes, neque alienum ipſum ab eo cenſemus, quod dicatur paſſus eſſe, ne & nativitatem ſecundum carnem, quæ paſſionem præceſſit, non ipſius ſed alterius cujuſpiam fuiſſe dicamus, neque ea quæ carnis ſunt in divinam ipſius atque ſupremam naturam facta eſſe ſtatuamus. Intelligatur verò carne propria, ut dixi, paſſus eſſe, tametſi Deitate paſſus non ſit. Quo autem modo, nullis exemplis ſatis explicari poteſt. Omnia enim inferiora ſunt rei ipſius veritate. Venit tamen mihi in mentem quædam imaginatio, quæ ex iis quæ manibus contrectamus nos attollit ad altitudinem ejus quod rationem omnem ſuperat. Quemadmodum enim ferrum, aut alia quæpiam ejuſcemodi materia recipit quidem in ſe & patitur flammam: ſi verò percutiatur ab aliquo, ipſa quidem materia detrimentum accipit, ipſa verò ignis natura à percutiente non læditur: ita fere intelliges Filium carne quidẽ paſſum, divinitate verò nequaquam. Et, exigua quidem eſt ſimilitudinũ vis ac facultas, propius tamen ad veritatis cognitionem adducit eos qui ſacris literis fidem adhibere non recuſant. HER. Rectè dicis. CYR. Niſi enim immediatè propria Verbi facta

ſit

ſit caro quæ ipſi ineffabiliter ſupraque omnem intellectum unita eſt, quomodo cenſeri poſſit vivificans? [Ioan. 6.] Ego enim, inquit, ſum panis vivificans qui de cœlo deſcendi. Siquis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. At ſi eſt caro Filii ab ipſo diverſi, qui arcta quadam conjunctione ipſi adſcitus erat, & æqualitate honoris cum eo donatus, quo pacto ſuam vocat, quum alioqui mentiri neſciat? quomodo autem alterius cujuſpiam caro mundum vivificare queat, niſi facta ſit propria vitæ? nimirum Verbi ex Deo Patre geniti? de quo divinus Ioannes ita ait, [1 Ioan. 5.] Et ſcimus quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis ſenſum ut cognoſcamus verum Deum, & ſumus in vero Filio ipſius Ieſu Chriſto. Hic eſt verus Deus, & vita æterna. HER. Cæterum hoc etiam, ut arbitror, objicient, Dictum eſſe ab ipſo, & quidem manifeſtè, Amen amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ſanguinem ipſius, non habetis vitam in vobis. Nos itaque cenſemus, inquiunt, non eſſe Dei Verbi, ſed potius hominis qui ipſi conjunctus eſt precioſum corpus & ſanguinem. CYR. At verò quid tandem de magno religionis noſtræ myſterio ſtatuent? Tolletur enim, ut apparet, Dei Verbi Exinanitio, qui quum eſſet in forma atque æqualitate Patris, voluit propter nos formam ſervi accipere, ſimiliſque nobis fieri. & particeps fieri carnis & ſanguinis. & Incarnationis adminiſtrationem univerſo orbi terrarum largiri. Salvatus enim eſt per

ipſam,

ipſum, inſtaurante Patre in ipſo omnia quæ in cœlis & quæ in terra, ſicut ſcriptum eſt. Si ergo non ipſum dicunt eſſe Vnigenitum, divina pariter & humanæ ratione dicentem, Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita: ſed alium quendam diverſum ab ipſo filium hominis nos ſalvaſſe, certè ipſe non eſt Dominus, ut Scripturæ de illo prædicant, ſed unus ex nobis, & vivificat deinceps ea quæ corruptioni obnoxia ſunt, non per Deum vivificandi virtute præditum, ſed per quendam corruptioni obnoxium, qui perinde ac nos vitam per gratiam acceperit. At ſi verum eſt quod Verbum factum eſt caro, ſecundum Scripturas, & in terra apparuit, & cum hominibus verſatus eſt, formam ſervi ut propriam gerens, vocabitur etiam filius hominis. quod quidem, ſi indignè ferunt nonnulli, graviter peccaſſe deprehendentur. Neque enim alia ratione caro vivifica effici poteſt, quam ſecundum propriam ſuam naturam corrumpi atque interire neceſſe erat, niſi propria facta eſſet Verbi omnia vivificantis. Hoc enim pacto operata eſt & præſtitit quæ ipſi Verbo ſunt propria, vivificanti ipſius virtuti converſata. Et quidem mirum nō eſt. Nam ſi verum eſt quod ignis circa materiam aliquam verſans, eam quæ alioqui ex ſua natura calida non eſt, calidam efficit; (immittit enim ei abundè facultatis qua præditus eſt efficaciam) quo pacto non potius immittat Deus Verbum propriæ carni vivificantem ſuam virtutem, atq; operationem? quum illam ſibi unitam & propriam citra cōfuſionē aut mu-

R tatio-

tationem & quo ipſe novit modo, declararit? HER. Neceſſarium itaq; eſt fateri, nemine alio interveniente, perfectè proprium factum eſſe corpus Verbo ex Patre, tametſi anima intelligente animatum cenſeatur? CYR. Omnino, ſi rectũ & ſincerum fidei ſermonem tenere velimus, & dogmatum veritatem amamus, atque à ſanctis Patribus non deflectimus, neque deſerta via regia, aliorum vana atque inania commenta ſectamur, in reprobam mentem abducti: ſed potius ſuper ipſum

1.Cor.3. „ fundamentum, hoc eſt Chriſtum ædificamus. Funda„ mentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, ut verè ſcripſit ſapiens ille architectus, & myſteriorum Dei adminiſtrator. Unum itaq; Filium Dei ac Patris eſſe credimus, & in una perſona intellectum Dominum noſtrum IESUM CHRISTUM, genitum quidem ex Deo & Patre divinitus, ut Verbum ante omnia ſecula & tempora. Noviſſimis autem ſeculi temporibus eundem factũ carnem ex muliere. ipſiſque tribuimus & divinas & humanas proprietates: & illius factam eſſe dicimus nativitatem ſecundum carnem, & paſſionem in cruce. quippe qui omnia ſibi adaptarit quæ carni ſuę ſunt propria, manente interim natura Deitatis experte paſſionis. Hac enim ratione illi flectitur omne genu, & omnis lingua confitetur quia Dominus IESUS CHRISTUS in gloria Patris.

CYRIL.

CYRILLI ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI DE INCARNATIONE VNIGENITI SCOLIA.

Quid eſt Chriſtus.

CAPUT I.

CHRISTI nomen nec definitionis vim obtinet, nec cujuſpiam ſubſtantiæ qualis ſit ſignificat, ſicut forte homo, aut equus, aut bos: ſed rei magis quæ in aliquo agatur habet ſignificationem. Oleo namque ungebantur quidam ſuperiorũ, juxta quod Deo tunc temporis placebat. Et ſignum regni illius erat unctio. Vngebantur autem & Prophetę ſenſibiliter Spiritu ſancto, ut inde quoque nominarentur Chriſti. Denique beatus David pſallit ex perſona Dei, & ait: Nolite tangere Chriſtos meos, & in Prophetis meis nolite malignari. Ait autem & Propheta Abacuc: Exiſti in ſalutem populi tui, ut ſalvos facias Chriſtos tuos. In Chriſto autem omnium ſalvatore unctionem quidem factam eſſe dicamus. cæterum

Pſal. 104.

Abac. 3.

 neque

neq; ſymbolicum, quaſi oleo factam, nec quaſi in gratia Prophetica, ſed nec illam, quæ intelligitur fieri ad perfectionem alicujus hujuſmodi negocii, quale factũ eſſe dicimus & ſub Cyro Perſarum & Medorum rege: contra Babylonios enim ille ducit exercitum, inſtigante ipſum in id Deo omnipotente. Dictum eſt enim: *Iſai. 45.* Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cujus apprehendi dextram. Atqui ille vir cum eſſet idolorum cultor, nominatus eſt Chriſtus, ideo quòd quaſi unctus eſt in regnum cœleſti ſuffragio, & ordinatus eſt à Deo, ut Babylonem vehementer expugnaret. Illud autem magis de Chriſto. Quoniam enim propter Adæ prævaricationem regnaverat ſupra omnes peccatum, & ſpiritus ab humanitate diſceſſerat, ob eamque cauſam in malis omnibus illa fuerat conſtituta. opus autem erat, ut rurſus Dei miſericordia in priſtinum revocata, ſpiritum mereretur: Homo factum eſt unigenitum Dei verbum, & cum terreno corpore terrenis apparuit. Fuit etiam liber à peccato, ut & in ipſo, & in eo ſolo innocentiæ laudibus natura hominis coronata, Spiritu ſancto ditaretur, ac ſic reformaretur ad Deum per ſanctificationem tranſiret enim ad nos quoq; gratia correpta à Chriſto, qui eſt in nobis primogenitus, idque nos docet beatus David, pſallens ad Filium: *Pſal. 44.* Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem, ideò unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ. Vnctus eſt igitur exemplo noſtro Filius innocentię laudibus, ut ante dixi, in ipſo natura hominis illuſtrata, & digna jam ſortiri Spiritum ſanctum:

ſtum: non diſceſſurum jam, ſicut antea, ſed manſurum magis in ipſa. Idcircò ſcriptum eſt, quod deſcendit quidem in eum Spiritus, manſit autem ſuper ipſum. *Matth. 3.* Dicitur ergo Chriſtus Dei Verbum, quod propter nos noſtri ſimilis homo eſt factum, & in ſervi forma: & ungitur quidem humanè ſecundum carnem, ungit autem divinè ſuos, eos nempe qui in ipſum credunt.

Qualiter intelligi debeat Emmanuel.

Cap. II.

Emmanuel nominatur Deus Verbũ, quod Abrahæ *Hebr. 2.* ſemen apprehendit, & ſimiliter ac nos participavit carni & ſanguini. Interpretatur autem Emmanuel, nobiſcum Deus. Confitemur autem nobiſcum fuiſſe Dei verbum, nõ localiter. In quo enim loco non eſt Deus, qui implet omnia? nec quod adeſſe nobis conſpicuus ſimili ratione. Dictum eſt enim hoc modo ad Ieſum: Et ſicut eram cum Moſe, ita ero & tecum. Sed quod factus eſt in noſtris, id eſt, in humanitate non derelicta natura ſua. Inconvertibile eſt enim natura Dei verbum. Cæterum quam ob cauſam cum plene dicitur ad Ieſum, quod ſicut eram cum Moſe, ſic ero tecum, non eſt nominatus Emmanuel? ipſa autem ratio ſit, & ſicut alio neſcio quo ſanctorum fuiſſe dicatur: ergo nobiſcum factum eſſe dicimus Deum Verbum, eo tempore, quo dicit Baruch: In terra viſus eſt, & inter homines converſatus eſt, & omnem viam inveniens

diſciplinæ, & dans eam Iacob puero ſuo, & Iſraël dilecto ſuo. Ipſe eſt enim Deus noſter, & non comparabitur alius ad eum. Et quantum quidem ad Dei naturam pertinet, non erit nobiſcum. Multum enim intereſt inter divinitatem & humanitatem, & ingens eſt nimis differentia naturarum. Deniq; etiam divinus David ad proximitatem myſticam, ſcilicet Deum Verbum quod nondum ad nos venerat, vocabat dicens in Spiritu: Vt quid Domine diſceſsiſti longe? deſpicis in opportunitatibus, in tribulatione? Ergo non jam longe diſceſsit, ſed nobiſcum fuit. Qui cum manſiſſet id quod erat apprehendit Abrahæ ſemen, ut dixit. Accepit autem etiam ſervi formam, & conſpectus eſt homo in terra Chriſtus verè & Emmanuel, eundem nobis Filium deſignans: partim quia unctus eſt more noſtro, humanę hominis naturæ ſpiritum accipiens, ut in ſeipſo & primo. Poſitus eſt enim primordium generis, ſecundù ipſe ungens, ut Deus ſancto Spiritu, eos qui in ſe credunt: partim quia fuit nobiſcum, ſecundum quas modo reddidi rationes, & in eo nos facit certos Eſaias Propheta, dicens: Ecce Virgo in utero accipiet, & pariet Filium, & vocabunt nomen ejus Emmanuel. Cum enim ſancta virgo ex Spiritu quidem ſancto prægnans eſſet facta, peperit autem ſecundum carnem filium, tunc etiam Emmanuel dictus eſt. Fuit enim nobiſcum per carnalem generationem incorporalis, & id erat quod per vocem David ſignificabatur: Deus manifeſtus veniet, Deus noſter, & non ſilebit. Et illud opinor:

Psal. 9.
Catholicos
Philip. 2.
Esa. 7.
Psal. 49.

mus: Ipſe qui locutus ſum, præſto ſum. Locutus enim per Prophetas, ut incorporale adhuc verbum, advenit etiam corporaliter.

Quid eſt Ieſus.

Cap. III.

Vi quidem intentionum, quia oporteat à nobis unum dici Filium, eundem eſt & Chriſtus & Emmanuel, & Ieſus, & idem verò quaſi ex re nomen eſt factum. Ipſe enim ſalvabit populum ſuum à peccatis eorum. Quemadmodum enim τὸ Emmanuel ſignificabat per generationem ex muliere nobiſcum factum fuiſſe Dei Verbum. & Chriſtus porrò quia factus homo unctus dicitur juxta nos humanè: ita etiam Ieſus, quod ſalvabit nos, id eſt ſuum populum, quod maximè eum demonſtrat Deum vere, & natura omnium Dominum. Neque enim hominis communis creatura eſſe dicatur. Deceat autem magis omnia dicere eſſe Vnigeniti, etſi factus ſit homo. Dicet forraſſe aliquis, Ad quid Moyſi dictus eſt populus Iſrael? Ad hoc dicemus: Quod Dei quidem populus nominatus ſit, & id erat verbum verum, quoniam ad defectionem deductus eſt, & vitulum fecit per deſertum, inhonoratus eſt à Deo. Non enim ſuum nominare populum dignabatur; ſed eum jam hominis deſtinavit. At nos non ita. Proprii enim ſumus filii, eo quod & Deus ſit, & per ipſum creata ſunt omnia. Ita enim ait David, Quoniam ipſe fecit nos, &

non ipſi nos. Nos autem populus paſcuæ eius, & oves manuum eius. Denique etiam ipſe de nobis dixit: Oves meæ vocem meam audient, & ſequuntur me. Rurſus: Et alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili, & illas oportet me congregare, & fiet unus Grex, & unus Paſtor. Mandabat autem etiam beato Petro: Simon Ioannis amas me? paſce agnos meos.

Quam ob cauſam homo dictum ſit Dei Verbum, homo nominatus eſt, cum ſit natura Deus Dei Patris verbum, quoniam ſimiliter ac nos carni communicavit & ſanguini: ſic enim terrenis apparuit, non amittens id quod erat, ſed aſſumens humanitatis naturam, in ſua ratione perfectam: veruntamen & in humanitate Deus remanſit, & omnium Dominus, utpote qui naturam & veritatem * ex Deo creatus & Patre, & id nobis evidentiſſimè ſapientiſſimus Paulus oſtendit. Primus enim inquit homo, ex terra, de limo, ſecundus de cœlo. Atqui Virgo ſancta peperit templum verbo unitum, ſed de cœlo dicatur & rectè quidem Emmanuel. Deſuper enim & ex ſubſtantia Dei & Patris natum eſt Verbum ipſius. Deſcendit verò ad nos tunc, cum factus eſt homo, tamen ſic quoq; deſuper eſt. Teſtatur autem Ioannes de eo dicens: Qui deſurſum venit, ſuper omnes eſt. Et ipſe Chriſtus etiam ad populum ait Iudæorum: Vos deorſum eſtis, ego deſuper ſum. Et rurſus: Ego nõ ſum de hoc mundo. Haec pars mundi ſicut homo nuncupatus ſit, ſed erat cum hoc quoque ſupra mundum ut Deus. Meminimus enim plane dicentem: Et nemo

*deſt aliquid. 1. Cor. 15. — Ioan. 3. — Ioan. 8. — Ioan. 3.

aſcen-

aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo Filius hominis. deſcendiſſe autem dicimus de cœlo Filium hominis, per unitatem diſpenſatoriam, Verbo tribuente propriæ carni gloriæ ſuæ & divinæ majeſtatis claritudinem.

Quam ob cauſam Exinanitum dicitur Dei Verbum.

Cap. IV.

Plenum ſecundum naturam, & ex omni parte perfectum Deum Verbum, & diſtribuens ex ſua plenitudine bona ſua creaturæ, exinanitum dicimus, nihil in natura propria violatum, nec ut aliter ſe haberet commutatum, nec inferius ex ulla parte factum. Inconvertibile enim & immutabile eſt. Ipſum quoque ſicut generator ipſius, & nunquam fiat paſſionis ullius capax. Quod verò factum ſit caro, id eſt, homo, eo Ioel 2.
quod ait: Effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem, humanitatis paupertatem propriam facit. Primum, quia ſemel homo ſit factus, etſi remanſerit Deus: deinde quod ſervi formam accepit, qui ſecundum ſuam naturam liber eſt, utpote Filius. & cũ ſit ipſe gloriæ Dominus, gloriam dicitur accipere. cum ſit ipſe vita, vivificare videtur; & in omnes accepit poteſtatem, cum ſit ipſe rex omnium. cum Deo ſimul & Patri obediens fuit, crucem eſt paſſus, & cætera. Verum licet hæc quidem humanitatis menſuræ conveniant, tamen ea fa-

S milia-

militaria ducit eſſe cum carne, & implet diſpenſationem, manens quod erat.

Quomodo unus ſit Chriſtus.

Cap. V.

1. Cor. 8. Divinus Paulus ſcribit: Etſi ſunt dii multi, & domini multi in cœlo & in terra, ſed nobis unus Deus Pater ex quo omnia, & nos ex eo, & unus Dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per eum. At Ioan. 1. verò ſapientiſſimus Ioannes de Deo Verbo dixit, quod omnia per ipſum facta ſunt, & abſque eo factum eſt Luc. 1. nihil. Evangelizabat autem beatus Gabriel ſanctæ Virgini dicens: Ecce concipies in utero & paries filium, & vocabis nomen ejus Ieſum. Cum igitur per Chriſtum Ieſum omnia divinus Paulus facta eſſe commemoret. Confirmat autem vim ſententiæ, & opificem omnium fuiſſe Deum, evangelizet rem veram dicens Evangeliſta divinus. Deſignet autem etiam angeli vox verè ex ſancta Virgine natum eſſe Ieſum Chriſtum, nec abſq; humanitate intelligimus Deum Verbũ, ſed unũ dicimus ex ambobus effectum, ut Deum hominem factũ eundem ex Patre, ut Verbum natum divinè, & ex muliere humanè, ut hominem non tanquam in ſecundum ſubſtantiæ initium vocatum, tunc cum ſecundum carnem dicitur natus, ſed natum quidem ante omnia ſecula: ſtante tamen tempore, quo debuerat implere diſpenſationem, natum etiam ex muliere ſecundum carnem.

nem. Ergo etſi alii ſimili appellatione vocati ſunt Chriſti, unus tamen eſt per quem omnia Ieſus Chriſtus, non quod homo ſit factus opifex omnium, ſed quod Deus Verbum per quem omnia facta ſunt, ſimiliter ac nos participârit carni & ſanguini, & nuncupatus ſit homo, non tamen perdiderit eſſe quod erat. ita enim & in carne factus intelligitur meritò opifex omnium.

Quomodo unus eſt Emmanuel.

Cap. VI.

Semel noviſſimis ſeculis Dei Verbũ homo eſſe dicitur factum, & ſicut ait divinus Paulus, per ſacrificium ſuum, manifeſtatus eſt. Et quodnam eſt ſacrificium? Suum enim corpus obtulit pro nobis in odorem ſuavitatis Deo & Patri, & intravit in Sancta ſemel, non per ſanguinem hirconũ & taurorum, ſed per ſuum ſanguinem Sic enim credentibus remiſſionem in æternum comparavit. Ergo plurimi quidem ante ipſum ſancti fuere, ſed nemo eorum Emmanuel nominatus eſt. Quam ob cauſam? Nondum enim venerat tempus, quo deberet eſſe nobiſcum, id eſt, in noſtram venire naturam per carnem, is qui eſt omni ſuperior creatura. Vnus igitur Emmanuel. Semel enim factus eſt homo Vnigenitus, tunc cum per ſanctam Virginem generationem carnalem perpeſſus eſt. Dictum eſt enim & ad Ieſum, quod ero tecum At non erat ille Emmanuel. fuit etiam cum Moyſe, ſed nec ille Emmanuel *Ioſue 1.*

nominatus eſt. Igitur quoties audimus nomen Filio datum eſſe Nobiſcum Deus, ſapienter intelligamus, non ita fuiſſe nobiſcum noviſſimis temporibus, ſicut aliquando dicitur fuiſſe cum ſanctis. Illis enim erat tantum adjutor; nobiſcum autem fuit, quod factus eſt ſimilis noſtri, cum ſuam non amiſiſſet naturam. eſt enim inconvertibilis, ut Deus.

Quam eſſe dicimus Adunationem.

Cap. VII.

Adunatio multis modis impletur: ſejuncti enim nonnulli affectu fortè, vel voluntate, & diſcordante inter ſe, adunari dicatur per reconciliationem ſocialem depoſita ſimultate Adunare autem dicimus & quæ ſibi conglutinantur, ſive modis aliis conferuntur, aut per compoſitionem. Quoties igitur adunatum eſſe noſtræ naturæ Dei Verbum dicimus, omni humanæ cogitationi adunationis ejus modis videtur eſſe ſuperior. Neq, enim per ſupta ſcriptos modos facta eſt arcana illa, & nulli penitus nota: ſed & nihil mirum, ſi in hujuſmodi cogitatione vincamur, cum res noſtras quomodo ſe habeant inquirētes, ultra modum noſtræ mentis inventionem eſſe confiteamur quo namque modo animam hominis ſuo corpori adunatam eſſe putavimus, quis eſt qui poſſit exprimere? Sed ſi oportet eos qui parva ætate vix intelligere ſoleant, imò eos qui valeant intelligere tam ſubtiles res, & omnem rationem

tionem tranſcendentes; conjectare dicimus quod deceat cogitare, quamvis minor ſit oratio veritate. Talem eſſe adunationem Emmanuel, qualem quis intelligat & animam hominis ad ſuum corpus habere. Anima enim omnia quæ ſunt corporis eſſe reputat ſua, licet per naturam propriam expers ſit paſſionibus corporis, & quæ extrinſecus accidant. movetur enim corpus in concupiſcentias naturales, & conſentit anima, nullo quidem modo participans concupiſcentiæ, tamen exitu delectationem propriam ducit: & ſi fortè à ſuo corpore deprimatur aut torqueatur, condolet quidem quod ſuum corpus patiatur, ipſa verò in ſua natura nullum patiatur omnino tormentum, tamen ſuper hæc quoque dicimus eſſe adunationem, quæ eſt in Emmanuel facta. Erat enim neceſſe cum ſuo corpore adunatam etiam animam dolere, ut dum timeat paſsiones, ſubditam cervicem Deo ſummitteret. de Deo autem Verbo condolere paſsionibus nefas eſt dicere. Impaſsibilis enim Deus eſt, & noſtrarum rerum longe diſsimilis, ſed adunatus quidem erat carni habenti animam rationalem, qua patiente ipſe impaſsibilis, ea quę animæ cōtingerent cognoſcebat: & cōtundebat quidem ut Deus carnis infirmitates ſuas, tamē eas tanquam ſui corporis eſſe ducebat. Itaq; eſuriſſe dicitur, fatigatus eſſe, paſſus fuiſſe pro nobis. ergo Verbi adunatio, quæ eſt cum humanitate facta, nō irrationabiliter rebus noſtris cōparetur. Nā ſicut corpus alterius eſt naturæ præter animam, unus tamē ex utroq; homo efficitur & vocatur: ita etiam

 ex per-

ex perfecta Dei Verbi ſubſiſtentia & humanitate perfecta, unus eſt Chriſtus. Idem in eodem Deus ſimul homo; & ſua quidem dicit Deus Verbum, ut ante dixi, ea quæ ſunt carnis propria: quia ipſius eſt corpus & non alterius. Commuoes autem facit tanquam cum ſua carne divinæ ſuæ majeſtatis operationes, ut poſſet etiam vivificare mortuos, & ſanare infirmos. At ſi convenit exemplis enam ſcripturę divinę, quaſi per figuram adunationem demonſtrare, age dicamus ut poſſumus.

De carbone. CAP. VIII.

Esai. Beatus Eſaias, Miſſus eſt, inquit, ad me unus ex Seraphin, & in manu habebat carbonem, quem forcipe accepit ab altari, & dixit ad me: Ecce tetigit hoc labia tua, & adjuvet iniquitates tuas, & peccata tua depurgabit. Carbonem autem dicimus figuram & imaginem nobis exhibere, Verbi hominis facti: quod ſi labra noſtra tetigerit, id eſt, fide in id confeſſi fuerimus, tunc nos ab omni peccato puros efficit, & priſtinis criminibus liberabit. Cæterum tanquam in imagine, licet in carbone conſpicere adunatum quidem humanitati Deum Verbum, nō tamen projeciſſe quod fuerat: transformaſſe autem magis aſſumptam naturam in ſuam gloriam & operationem. Quemadmodum enim ignis ligno affixus, & in id penetrans, comprehendit quidem ipſum: & quamvis lignum eſſe non deſinat, vim tamen ſuam ſpeciemque transmittat omnem, ſeque

conſert

confert in lignum, & cum ipſo jam quaſi unum in aliquid æſtimatur. Idem intellige & de Chriſto. adunatus enim inæſtimabiliter humanitati Deus, ſervavit quidem ipſam in eo quod fuerat, & ipſe permanſit quod erat: ſemel tamen adunatus, quaſi unus jam cum ipſa putatur, ea quæ ſunt illius, ſua faciens. conferens autem ei etiam ipſe naturæ ſuæ operationem,

Quod incorporalis divinitatis corpus fuerit, habens animam rationabilem, & quod ſi ea à ſeſe dividere voluerimus, proculdubio labefactabimus diſpenſationem quæ in Chriſto intelligitur.

Cap. IX.

IN Cantico Canticorum ipſe nobis introductus eſt dicẽs Dominus noſter Ieſus Chriſtus: Ego flos campi & lilium convallium. Quemadmodum ergo odor res quidem res eſt incorporea, habet autem quaſi proprium corpus id in quo ineſt: tamen unum ex utroque intelligitur. Lilium corrumpitur, tamen ratio ipſius unius rei diſceſſu. In ſubjecto enim corpore odor eſt: ita etiam de Chriſto intelligimus divinitatis naturam, quæ ſuam excellentiſſimam majeſtatem ut odorem ſuaviſſimum mundo diſpergat, tanquam in ſubjecto eſſe corpore humanitatis, & id quod incorporale eſt per naturam, per adunationem diſpenſatoriam penè dicam factum fuiſſe corporale, propterea * quod voluiſſe ſe * dyran. . . . ione

cognoſſeſcire corpus, in eo enim divina ſigna operatus eſt. Igitur id quod incorporale eſt tanquam in ſuo corpore intelligatur, quemadmodum & jam odor in flore ſubjecto, lilium tamẽ jam & odor nominatur flos.

Quod & adunato Deo Verbo vera humanitati inconfuſa tamen ſubſtantia permanſerit.

CAP. X.

Erectum eſt ſecundum Dei voluntatem ſanctum tabernaculum per deſertum, & in eo multis modis formabatur Emmanuel. Ait enim Deus omnipotens ad divinum Moyſen: Et facies arcam teſtimonii ex lignis imputribilibus duorum cubitorum & dimidii longitudinem, & cubiti & dimidii altitudinem, & inaurabis eam auro puro, extra & intra inaurabis eam. Sed lignum quidem imputribile ſit figura corporis incorrupti. Imputribilis enim cedrus. aurum verò quaſi materies aliis precioſior, divinæ nobis indicat ſubſtantiæ majeſtatem. Attende igitur quàm arca tota inaurata ſit auro puro extra & intra. Adunatum quidem fuerat ſanctæ carni Deus Verbum, & id eſt, ut opinor, arcam fuiſſe extra inauratam: quod verò & animam rationabilem quæ corpori inerat propriam fecerit, ex hoc apparet, quod & intra arcam præceperit inaurari. quod autem naturæ ſive ſubſiſtentiæ inconfuſæ manſerunt, hinc ſcimus. Aurum enim ſuperpoſitum ligno, manſit id quod erat, & ordinabatur quidem lignum

lignum, ſed lignum eſſe non deſiit. Quod verò arca in Chriſti accipiatur imagine, plurimis poſsit probationibus declarari. Perambulabat enim cum his qui ſunt ex Iſrael, quærens ipſis requiem. Ait enim alicubi Chriſtus: Et parabo vobis locum. *Ioan. 14.*

Quod cum eſſet Deus Verbum factus ſit homo: nec homo ſimpliciter nuda coniunctione honoratus, vocatus ſit ad parem dignitatem Dei Verbi, ſive autoritatem, ſicut quibuſdam videtur.

Cap. XI.

Divinus Paulus, magnum quidem ait eſſe myſterium pietatis: & vere ita ſe res habet. Manifeſtatus eſt enim in carne, cum ſit Deus Verbum, iuſtificatus eſt autem & in Spiritu: nullo enim modo noſtris videtur infirmitatibus contineri, licet iuxta nos homo ſit factus. non enim fecit peccatum. Apparuit autem & Angelis, neque enim generationem ipſius ſecundum carnem ignoraverunt. Prædicatus eſt autem & gentibus, quaſi Deus homo factus. Ita autem creditus eſt in mundo. probavit autem divinus Paulus ita ſcribens: Propter quod memores eſtote, quod aliquando vos gentes in carne, qui dicebamini præputium, ab ea quæ dicitur circumciſio in carne manu facta, quia eratis illo tempore ſine Chriſto, alienati à converſatione Iſrael, & hoſpites teſtamentorum, promiſsionis, ſpem non haben- *1 Timot. 3.*

T

habentes, & ſine Deo, in mundo. Erant ergo gentes in mundo, ſine Deo, cum abſque Chriſto eſſent. Verum quoniam agnoverunt eum, & verè natura quia Deum eſſe agnoverunt, ipſæ quoq; ab eo cognitæ ſunt fidem confitentes, & ipſe aſſumptus eſt in gloria certè divina. Pſallit enim beatus David: Aſcendit Deus in jubilo. Aſcendit enim certe cum corpore, nec in nuda Deitate. Deus enim erat incarnatus. Credimus enim non in unum noſtri ſimilem Deitate per gratiam honoratum, ne cultores eſſe hominis deregamur, ſed in Deum magis qui in ſervi forma comparuit, & qui fuit verè noſtri ſimilis, & humanitate tamen Deus remanſit. Deus enim Verbum carne aſſumpta, nó depoſuit quod erat. Intelligitur tamen idem Deus ſimul & homo. & fidei quidem ratio ita ſe habet. & rectè quidem. Sed ſi fortè aliquis dicat, Quid mali eſt, ſi intelligatur homo ſimilis noſtri apprehendere Deitatem, ac non magis Deus homo fieri? Reſpondemus. Mille eſſe quæ è contrario poſſint opponi: & penè etiam omni ſignificantia nos oportere teniti cóſtanter, nec credere ita eſſe. Age enim ante alia diſpenſationis quæ cum carne facta eſt modum cernamus, & noſtrarum rerum naturam ſubtilius perſcrutemur; periclitata eſt hominis natura & depreſſa eſt malis extremis, maledictione & morte damnata, & peccati laqueis irretita errabat. Erat & in tenebris, Deum neſciebat eum qui eſt natura & veritate, præter creatorem coluit creaturam. Quomodo igitur hujuſmodi malis poterat liberari? an illud dicemus quod factum

Epheſ. 2.

Pſal. 46.

erat

erat humanitati divinam naturam apprehendere, quæ neſciret omnino qualis eſſet dignitas naturæ cœleſtis, cum eſſet ignorantiæ tenebris occupata, & peccati ſordibus inquinata: quomodo poterat fieri ut apprehenderet ſanctam naturam, & acciperet gloriam quam nemo inveniet niſi acceperit. Concedamus enim quod cognoverit fortaſſe, & ſcierit apprehendere duntaxat, quis eſt qui docuerit? Quomodo enim credent niſi audierint? Cæterum non id eſt apprehendere Deitatem, Rom.10. & convenientem ei gloriam capere: ergo decentius ſit, & rectè quidem ita ſentire, quod ſervare volẽs id quod perierat, deſcendens ad nos Deus Verbum, per quod omnia, & cum in id ſe quod non erat immiſit, ut & hominis natura id quod nõ erat fieret, divinæ majeſtatis dignitatibus per adunationem niteſcens, quæ ſublevata magis eſt ultra naturam, quàm dejicit intra natura invertibilem Deum. Conveniens erat ut incorrupobilis natura apprehenderet corruptibilem, ut eam peſte liberaret. Conveniens erat qui peccare non noverat cum peccatoribus conformari, ut peccata compeſceret. Quemadmodum enim ubicunq, lux fuerit, caligo interiit tenebrarum: ita etiam immortalitate præſente omnis certe peſtis fugitiva diſcedet, & præſente eo qui peccatum non novit, qui etiam proprium corpus efficit quod eſt in peccatum, cedet omne peccatum. quod verò Verbum cum eſſet Deus factus ſit homo, & non magis homo deificatus intelligitur Chriſtus, etiam ex ſacris literis enitar oſtendere. Ait igitur beatus Paulus de

Vnigenito: Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, ut eſſet æqualis Deo, ſed ſe exinanivit formam ſervi accipiens, in ſimilitudine hominum factus, & habitu inventus ut homo, humiliavit ſe factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis: propterea & Deus illum exaltavit, & donavit ei nomen quod eſt ſupra omne nomen, ut in nomine Ieſu Chriſti omne genu flectatur cœleſtium & terreſtrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quod Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris. Quem igitur dicemus in forma eſſe & in æqualitate Patris, & hæc non rapinam arbitratum, ſed deſcendiſſe magis in exinanitatem, & in forma ſervi, & ſe humiliantem, & in ſimilitudine noſtra fuiſſe factum? Si hominem factum ex muliere nudum & ſolum: quomodo is erat in forma & in æqualitate Patris? vel quomodo habeat plenitudinem ut intelligatur exinanitus? vel in qua antea poſitus celſitudine ſemet humiliaſſe dicitur? vel quomodo in ſimilitudine hominum factus eſt, qui id erat & antea per naturam, etſi non id factus eſſe fortè dicatur? Vbi autem magis exinanitus eſſe aſſumens plenitudinem Deitatis? vel quomodo non ſit factus altiſſimus qui in gloriam ſupernam aſcenderit? Igitur non hominem Deum factum dicemus, factum autem eſſe magis in exinanitate propter humanitatem Dei Verbum, quod erat in æqualitate Patris & forma. Exinanitum eſt enim hoc modo propter ſimilitudinem noſtram, cum eſſet plenus ut Deus. Humiliatus eſt propter

pter carnem, cum divinæ majeſtatis faſtigio nō diſcedat: ſedem enim habet altiſſimam, factus eſt in ſimilitudine hominum, cum ſit ejuſdem formæ cum Patre, & cujus eſt figura ſubſtantiæ. Verum quoniam ſemel factus eſt juxta nos, aſcendiſſe dicitur & cum carne in gloriam Deitatis, quam parentem quidem habeat quaſi propriam: alio tamen pacto in ea fuit propter humanitatem. Dominus enim omnium eſſe creditur & cum carne. Flectitur autem ipſi omne genu, & id non ad dolorem vel cōtumeliam Patris, ſed magis ad gloriam. Gaudet enim & glorificatur dum ab omnibus Filius adoratur, licet factus ſit ſimilis noſtri. Scriptum eſt autem rurſus: Non enim angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit, & debuit per omnia fratribus aſſimilari. Ecce ſemen Abrahæ apprehēdit. Verum quod Deus eſt, & non homo: neſcio qui noſtri ſimilis Deitatem apprehendit, & ipſe nobis aſſimilatur, & nuncupatur frater ut homo, non nos et quantum eſt ad Deitatis naturam. Et rurſus quoniam pueri communicaverunt ſanguini & carni, & ipſe ſimiliter participavit eis, ut per mortem deſtrueret eum qui imperium obtinet mortis, id eſt, diabolum, & liberaret eos qui timore mortis per omnem vitam obnoxii erant ſervituti. Ecce iterum ipſe ſimiliter ut nos participavit ſanguini & carni, & ea res cauſam habet conjunctiſſimam ac proximam. Scriptum eſt enim: Nam quod impoſſibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus ſuum Filium miſit in ſimilitudinem carnis peccati, & de pec-

Hebr. 2.

Rom. 8

cato

cato peccatum condemnavit in carne. Attende iterum quod non homo affectans divinam naturam oſtenditur, & ad ejus dignitatem aſcendens, ſed mittens magis ſuum Filium Deus & Pater in ſimilitudine carnis peccati, ut deſtrueret peccatum. Ergo verbum cum ſit Deus, ſe in exinanitatem homo factus immiſit, & non homo ſimpliciter divinam gloriam affectans Chriſtus videtur.

Quod Chriſtus Ieſus vocetur homo factus Dei Verbum.

Cap. XII.

Diſpenſationis Incarnati Vnigeniti myſterium ſubtilius cõſiderantes, id aſſerimus fidem rectam ſervantes & veram, quod ipſum Patris Dei Verbum, qui eſt Deus verus ex Deo vero, & lumen de lumine, incarnatum ſit, & homo factum, & deſcendent, & paſſum ſit. ſurrexit autem etiam à mortuis. Ita enim definivit fidei ſymbolum Synodus ingens & ſancta. Perquirentes autem & nos, & diſcere cupientes, quid ſit unquam incarnatum eſſe, & hominem factũ Dei Verbum, cernimus, quod non hoc eſt hominem aſſumere, tanquam in conjunctione quę fiat per æqualitatem dignitatis ſive autoritatis per ſolam filietatis [illegible]. Magis autem fieri juxta nos hominem, ita tamen ut nulla converſio vel commutatio ſubſequatur, & ſublevare pariter cum ſua natura eum qui in aſſumptione fuit

carnis,

carnis & ſanguinis diſpenſatione. Vnus igitur eſt, qui ante incarnationem quidem, à diuina Scriptura nominatur Vnigenitus, & Verbum, & Deus, imago, & lumen, & figura ſubſtantiæ Patris, vita, gloria, ſplendor, ſapientia, virtus, magnificentia, Dominus Sabaoth, & aliis talibus nominibus quæ veræ conveniant Deitati. Poſt incarnationem verò homo Chriſtus Ieſus, propitiator, mediator, primitiæ dormientium, primogenitus à mortuis, ſecundus Adam, caput corporis Eccleſiæ, cum eum etiam nomina priſca ſequantur: omnia enim ipſius ſunt, & priora, & quæ ſunt nouiſſimis facta temporibus: unus igitur eſt & ante incarnationem Deus verus, & qui in humanitate remanſit id quod erat & eſt & erit. Non diſcernendum igitur unum Dominum Ieſum Chriſtũ, in hominem ſeorſus, & ſeorſus in Deum: ſed unum eundemque Ieſum Chriſtum, eſſe dicimus, non ignorantes differentiam naturarum, ſed eas inconfuſas inter ſeſe ſeruãtes. Quoties igitur litera ſacra commemorat, quod in Chriſto inhabitãrit omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, non ideo dicimus, tanquam in alio Chriſto, in homine ſeorſus inhabitaſſe Deum Verbum: nec porrò diuidentes ea quæ unita ſunt, duos intelligimus filios. Illud autem magis, quod Chriſtum nominat litera ſacra, & ex parte nonnunquam humanitate Dei Verbi, quam propriam habens in locũ poſuit templi. Scriptum eſt autem & de animabus humanis: Inhabitantes autem domos luteas, de quibus & nos ex eodem luto ſumus. Ergo quoniam domos luteas huma-

Coloſſ. 2.

Iacob. 4.

humana corpora nominat, affirmat autem in his animam habitare: in duos homines unum hominem dividimus, atque non irrationabile omnino ſit ſi & in homine ſpiritus ſuus inhabitare dicatur. Ergo etſi per hujuſmodi modos orationis figura procedat, quæ aliter fieri non poſſit: non tamen ideo rerum corrumpi naturas oporteat, ſed magis eas recto veritatis tenore ſervari. Quoties igitur quæpiam quæ diſſimilia ſunt inter ſe ſociantur, ut collecta in adunationem per compoſitionem videatur: deinde alterutrum & his in altero habitare dicatur. Non dividendum in duo, adunationis conventionem minime violandam, licet ſuis nominibus per ſeſe ea quæ adunata ſunt nominentur à nobis. Dicitur namque, ut ante dixi, & in homine habitaſſe ſpiritus ſuus, verumtamen homo dicitur & ſeorſus ſpiritus, ſeorſus & corpus. Quid igitur nobis hujuſmodi divinus Paulus òbliquam ſignificationem commemorat? Nam etſi exterior homo noſter corrumpitur, ſed interior renovatur de die in diem. Si quis igitur dicat interiorem noſtrum hominem in exteriore homine inhabitare, verum quidem memoravit, ideo tamen unum dividere non videbitur. Ait autem alicubi etiam Propheta Eſaias: De nocte vigilat ſpiritus meus ad te Domine. Utrumne tanquam alius præter ipſum ſpiritus ipſius ad Deum dicatur vigilare? nónne ineptiſſimum videatur? Ergo ſcire quidem neceſſe eſt orationis figuras, non tamen ab intellectu diſcedere competenti, ſed referre magis ſententiarum vim ad ſenſum

Ephes. 4.

Esa. 26

quid

quid unicuique rei conveniat. Etſi dicatur proficere Ieſus ætate & ſapientia & gratia: Diſpenſationis hic ratio eſt. Deus enim Verbum humanitatem more ſuo proficere permittebat, & quaſi paulatim divinitatis ſuæ volebat gloriam declarare, & cum corporis ætate etiam ſua extendere, ne quid novum videatur, idque nonnullos nimia novitate perterrere. Ac tum præſertim ſic quoque dicere, Quomodo hic literas ſcit cum non didicerit? Ergo corporale quidem eſt augmentum, & profectus gratiæ & ſapientiæ humanitatis magis menſuræ conveniat, ipſum verò Deum Verbum per ſuam naturam perfectiſsimum confitemur, non egenum profectus, non ſapientiæ, non gratiæ. Ipſum enim creaturæ & ſapientiam, & gratiam, & bona omnia impertit. Et ſi Deus paſſus eſſe dicatur, paſsio quidem erit diſpenſationis ipſius, tamen dicitur, & rectè quidem, quia corpus paſſum eſt, & quod erat in corpore patiente, ipſe qui pati non poterat. Impaſsibilis enim eſt ut Deus. quantum tamen ad conviciatorum petulantiam pertinuit, paſſus eſſet ſi pati poſſet. Ergo quoniam noſtri ſimilis factus ſit Vnigenitus, quotieſcunque homo nominetur à divina Scriptura, intuentes diſpenſationem, ſic Deum ipſum natura quoque confitemur.

EXEMPLA DIVINÆ SCRI-*pturæ, quod Dei Verbum & homo factum manſerit Deus.*

CAP. XIII.

Exod. 25. AIT alicubi Deus ad Pontificem Moyſen: Et facies propitiatorium impoſitione auri puri duorum cubitorum, & dimidium longitudinem, & cubitum unum & dimidium latitudinem, & facies duos Cherubin aureos ornatos, & impones illos ex utroque latere. Cherubin de latere hoc, & Cherub unus de latere iſto propitiatorii: & facies duos Cherubin ſuper duo latera, erunt Cherubin extendentes pinnas à ſurſum, ſuperumbrantes pennis ſuis ſuper propitiatorium, & vultus eorum adinvicem reſpicientes propitiatorium erunt. Ænigma certiſſimũ id ſit, Deum Verbũ etiam in humanitate Deum manſiſſe, & in ſua gloria & majeſtate, etſi propter diſpenſationem factus ſit ſimilis noſtri. Propitiatoriũ namq; per fidem factus eſt nobis Emmanuel. Id autem nobis comprobavit ſapientiſſimus Ioannes, dicens: Filioli 1. Ioan. 2. hæc ſcribo vobis, ut non peccetis, ſed etſi quis peccaverit, cõſolatorem habemus apud Patrem Ieſum Chriſtum juſtum, & ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris. Nec non etiam Paulus: Quem propoſuit, inquit, Deus propitiatorium in fide, in ſuo ſanguine. Cæterum cerne Cherubin circumſtantia propitiatorium, ſuper-

obum-

obumbrantia quidem pennis, converſa autem ad propitiatorium, & penè nutu dominico oculum intendentia: ad Dei enim voluntatem tantum reſpicit ſancta cœleſtium ſpirituum multitudo, & nunquam Dei ſatiatur aſpectu. Ita filium Propheta Eſaias vidiſſe ſe dicit, in ſede altiſsima & eminentiſsima, circumſtantibus Seraphim, & obſequentibus ei ut Deo.

ALIVD. CAP. XIV.

Deſtinabatur aliquando divinus Moyſes, ut Iſrael ab Ægyptiorum violẽtia liberaret: verum quoniam neceſſe erat eos qui ſub jugo eſſent ſervitutis inſolitæ, prius docere quod eis Deus jam eſſet reconciliatus, prodigia eum facere imperabat: plerumque enim miraculum nos adducit in fidem. Ait igitur Moyſes ad Deum omnipotentem. Si autem non crediderint mihi, neque obaudierint vocem meam, dicentes: Non apparuit tibi Deus, quid dicam illis? Dixit deinde Dominus. Quid eſt hoc quod eſt in manu tua? Reſpondit: Virga. Et ait illi: Projice illam in terram, & facta eſt ſerpens, & fugit Moyſes ab eo. Et dixit Dominus ad Moyſen: Extende manus tuam, & apprehẽde caudam, & facta eſt virga in manu ejus. Et dixit illi: Vt credant tibi quia apparuit tibi Dominus Deus Patrum ipſorum, Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob. Animadverte in his natura & veritate Filium Dei, tanquam ſi quædam virga ſit Patris. Virga autem inſigne eſt regni. In Filio enim habet omnium poteſtatem. Denique *Exod. 4.*

V 2 etiam

Pſal. 44. etiam divinus David. Thronus tuus, inquit, Deus in ſeculum ſeculi. & virga æquitatis, virga regni tui. Sed eam projecit in terram, id eſt, corpore terreno circundedit, ſive per humanitatem miſit in terram. Tunc enim in ſimilitudinem factus eſt, malignorum hominum ſcilicet. Malignitatis autem ſignum eſt ſerpens. Quod autem verum ſit, hinc ſcribitur. Ipſe enim Dominus noſter Ieſus Chriſtus, in imaginem & figuram diſpenſationis actæ cum carne, pro ſerpente accipitur *Joan. 3.* æreo quem erexit Moyſes. Et ſicut, inquit, Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnes qui credunt in ipſum non pereant, ſed habeant vitam æternam. Quemadmodum enim ſerpens factus ex ære, ſalutis erat periclitantibus cauſa (ſanabantur enim in eum reſpicientes) eodem modo etiam Dominus noſter Ieſus Chriſtus, eis qui eum vident quidem in ſimilitudine malignorum, eo quod factus ſit homo non ignorant tamen quod Deus ſit vivificus, cauſa erit vitæ, & dat poſſe animalia venenoſa vitare, id eſt, contrarias poteſtates. Id quodque hujus rei figura ſit, quod Moyſis virga alias devoraret, quas in terram magi projecerant. Igitur virga quidem in terra projecta eſt, non tamen ſerpens remanſit, reſumpta autem, fuit quod erat. nam licet facta ſit, ut ante dixi, in ſimilitudine noſtra Patris virga, id eſt, Filius, per quem habet omnium poteſtatem: hac tamen impleta diſpenſatione revolavit in cœlum, & fuit iterum tanquam in manu Patris virga æquitatis & regni: ſedet enim ad dex-

teram

tetam genitoris ſui propria majeſtate, ſedes altiſſimas obtinens & cum carne.

ALIVD. CAP. XV.

Dixit autem ad eum iterum Dominus Deus; Ire- *Exod. 4.* rum infer manum tuam in ſinum tuum, & intulit manum in ſinum ſuum: & protulit manum de ſinu ſuo, & facta eſt manus ejus tanquam nix. Et dixit iterum: Infer manum tuam in ſinum tuum, & retulit manum ſuam in ſinum ſuum, & protulit eam de ſinu ſuo, & iterum reſtituta eſt in colorem carnis ſuæ: manum & dexteram Dei & Patris Verbum, & Filius ejus divina Scriptura nominat. Induxit enim ipſum dicentem: Ego enim manu mea firmavi cœlum. Nec non etiam David divinus cantat: Verbo Domini cœli firmati ſunt. *Pſal. 32.* Cerne igitur in ſinu quidem Moyſi adhuc manum ejus occultam, & nondum factum leproſam: prolatam verò & ſtatim leproſam factam: deinde mox illatam, & rurſus prolatam, & de cætero non leproſam. Reſtituta eſt enim, inquit, in colorem carnis ejus. Ergo quamdiu quidem erat in ſinu Patris Deus Verbum, divinitatis natura fulgebat: verum quoniam aliquo modo extra fuerat per incarnationem ſive ἐνανθρώπησιν, factus eſt in ſimilitudine carnis peccati, & inter iniquos reputatus eſt. Ait enim divinus Paulus: Eum qui peccatum non *2 Cor. 5.* noverat, pro nobis peccatum fecit, ut nos fieremus juſtitia Dei in ipſo. Hoc exiſtimo lepra ſignificari. Immundus enim ſecundum legem leproſus, ſed quoniam

mu107b

V 3 iterum

Digitized by Google

iterum fuerit in Patris ſinu(aſſumptus eſt enim poſt reſurrectionem à mortuis) prolata iterum manus videbitur munda. Adveniet enim, adveniet per tempora Dominus noſter Ieſus Chriſtus in ſynceritate divinitatis & gloria, quamvis ſimilitudinem noſtram non projecerit. Ait enim & beatus Paulus de Chriſto: Quia ſemel mortuus eſt ad multorum exhaurienda peccata, ſecundo ſine peccato apparebit expectantibus ſe in ſalutem. Ergo quoties nobis ſacræ literæ nominant Chriſtum Ieſum, ne hominem ſeorſum putaveris, non verè adunato ipſi Deo Verbo, ſed exiſtimaveris magis ipſum eſſe ex Deo & Patre Verbum Ieſum Chriſtum, cum factus ſit homo.

Hebr. 9.

Quod non erat homo θεόφορος Chriſti, nec ſimpliciter in homine inhabitavit Dei Verbum, ſed magis caro ſit factum, ſive homo perfectus ſecundum Scripturas.

Cap. XVI.

QVi fidem habet in Chriſto immaculatam, & rectis omnium ſuffragiis comprobatam, dicat videlicet, quod ipſum ex Deo Patre Verbum exinanitate deſcenderit, formam ſervi accipiens, proprium autem ſibi faciens corpus quod eſt natum ex Virgine, factus ſit noſtri ſimilis, & nuncupatus ſit filius hominis. Eſt autem Deus quidem ſecundum ſpiritum, homo autem idem ſecundum carnem. Denique divinus Paulus Iudæorum

Hebr. 2.

dæorum

dæorum populum alloquebatur, dicens: Multifariam multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, noviſſimis diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio. Et quonam modo intelligatur locutus fuiſſe Deus & Pater noviſſimis diebus in Filio? Locutus eſt enim antiquioribus per ſeſe legem, idcirco etiam ipſe Filius ſuos dicit eſſe ſermones per ſapientiſſimum Moyſen. Ait enim: Nolite putare quia veni ſolvere legem aut Prophetas: non veni ſolvere, ſed implere. Dico enim vobis, jota unum aut unus apex non tranſibit de lege, donec omnia fiant. Cœlum & terra tranſibit, Verba autem mea non tranſibunt. Ad hoc etiam Prophetæ vocem. Ipſe qui loquitur præſto ſum. Ergo cum factus eſt in carne, tunc locutus eſt nobis Pater in ipſo. Sicut ait Paulus: Noviſſimis diebus. Sed ne parum credamus, quod ipſe ſit iſte, ante ſecula Filius, intulit ſtatim: Per quem fecit & ſecula, ſplendorem etiam gloriæ, & figuram ſubſtantię Patris eſſe commemorat. Homo igitur factus eſt verè is, per quem fecit & ſecula Deus Pater, & non ut nonnulli exiſtimant in homine fuit, ut tanquam homo intelligatur à nobis, Deum habens inhabitantem. Nam ſi hæc rectè ſe habere confidunt, ſupervacaneus videbitur eſſe beatus Euangeliſta Ioannes, dicens. Et Verbum caro factum eſt. Vbi enim opus eſt ἐνανθρωπήσεως? Aut quare incarnatum dicitur Deus Verbum, ſi non factum eſt caro? Similem noſtri cum factum eſſe ſignificat, & vis ἐνανθρωπήσεως ſimilem noſtri eum factum eſſe declarat; manſiſſe tamen ſic quoque ipſum

Matth. 5.

Ioan. 1

ipſum ſupra nos, imò etiam ſuper univerſam creaturam. Oportere autem exiſtimo ea quæ dixi exemplis etiam comprobare, & perſuadere, quod factus ſit homo Vnigenitus, & ſit Deus etiam cum carne, ac non magis inhabitârit in homine, θεοφόρον ipſum efficiens, tanquam & alios, qui divinitatis ipſius fuêre participes.

Intellectus ſive cogitatiories.

Cap. XVII.

AIt alibi Deus de nobis: Inhabitabo in ipſis, & inambulabo, & ero ipſis Deus, & ipſi erunt mi-
2 Cor 6. hi populus. nec non etiam ipſe Dominus noſter Ieſus
Apoc. 3. Chriſtus: Ecce venio, & ſi quis mihi apparuerit, intrabo & ego & Pater, & manſionem apud ipſum faciemus, & apud eum cœnabimus. Nominati autem ſu-
1. Cor. 3. mus etiam templa Dei: Vos enim, inquit, templa Dei
1. Cor. 6. eſtis vivi. Et rurſus: Neſcitis quod corpora veſtra templum eſt Spiritus ſancti, qui eſt in vobis, quem habetis à Deo? Verum ſi ita aiunt, & ipſum eſſe Emmanuel, tanquam unumquemque noſtrûm inhabitantem in ſeſe Deum habuiſſe apertè confiteantur; & cum ipſum adorari conſpicuunt, tam à nobis, quàm ab angelis in cœlo pariter & in terra, erubeſcant, tanquam diverſa ſeptientes, & literarum ſacrarum propoſitum neſcientes, nec habentes in ſe fidem, quam nobis tradiderunt hi qui in principio & viderunt & miniſtraverunt Verbo. Sin autem dicant, quod propterea Deus ſit, & ut

Deus

Deus glorificetur: quia in eo tantum inhabitaret Dei Patris Verbum, ac non propterea quia factus ſit homo, audient rurſus à nobis: Si in eis qui inhabitantem in ſe Deum habuerint, ſatis eſt, ut idcirco verè Dei eſſe poſſint, & ab omnibus adorentur, omnes ſint dii & adorandi. Inhabitat enim in ſanctis angelis. Habuimus autem & noſmet ipſum in nobis per ſpiritum ſed non ſufficiat hoc natura Deos oſtendere, & adorandos eos qui habeant ſpiritum. Igitur non propterea Deus eſt adorandus Emmanuel, quod inhabitant in eo tanquam in homine communi, & ſeorſus intelligendo in partem Domini Verbum, ſed quod factus ſit caro, id eſt homo. manſit enim ideo & Deus & adorandus.

Dicta Apoſtolica in quibus Deus nominatus eſt Chriſtus.

CAP. XVIII.

DE myſterio dicens ſecundum Chriſtum: Quod aliis, inquit, generationibus non eſt agnitum filiis hominum, ſicut nunc revelatum eſt ſanctis ejus, quibus voluit revelare divitias gloriæ myſterii hujus intelligentibus, quod Chriſtus in vobis ſpes gloriæ, quem nos annunciamus. Si igitur eſt Theophorus, ac non Deus verè, quomodo ipſe eſt divitiæ gloriæ myſterii, quod annunciatur gentibus? vel quomodo omnino Deus annunciatur?

ALIVD. CAP. XIX.

Coloſſ. 2. VOlo enim vos ſcire, qualem ſollicitudinem habeam pro vobis, & pro his qui ſunt Laodiceæ, & quicunque non viderunt faciem meam in carne, ut conſolentur corda ipſorum, inſtructi in charitate, & in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem myſterii Dei Chriſti. Ecce myſterium Dei, myſterium nominat Chriſti, & plenè intelligere quoſdam vult imaginationem ipſius. Quo igitur intellectu opus erat volentibus Chriſti myſterium diſcere, ſi fuerant audituri, quod inhabitarit in homine Deus? Opus enim nimio intellectu, ut ſcias contra quod Verbum cum ſit, Deus factus ſit homo.

ALIVD. CAP. XX.

1. Theſſ. 1. A Vobis enim ſonuit ſermo Domini, non ſolum in Macedonia & Achaia, ſed in omni loco fides veſtra, quæ eſt ad Deum, exivit. Ecce iterum in Deum fidem factam eſſe commemorat, cum etiam Chriſtus dicit: Ioan. 3. Qui credit in me habet vitam æternam. Nam ſermonem Domini, prædicationem dicit de ſeipſo.

ALIVD. CAP. XXI.

IPſum enim ſcitis introitum noſtrum ad vos, quomodo non inanis fuit, ſed ante multa paſſi, & contumeliis affecti, ſicut ſcitis in Philippis. Confiſi ſumus in Domino noſtro loqui ad vos euangelium Dei. Ecce

loquens

loquens in Deo, Dei euangelium memoravit, qui prædicat gentibus Chriſtum.

Aliud. Cap. XX.

Recordamini fratres laborem noſtrum, & ærumnam, nocte ac die operantes, ne quem veſtrûm gravaremus, prædicavimus Euangelium Dei inter vos. *1 Theſ. 2.* Et iterum: Propterea & nos gratias agimus Deo ſine intermiſſione, quoniam cum percepiſſetis à nobis Verbum auditus Dei, excepiſtis nō ut Verbum hominum, ſed ſicut eſt verè Verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidiſtis. Nónne evidenter euangelium Dei, & Dei Verbum prædicationem de Chriſto commemorat? Quippe id omnibus manifeſtiſſimum eſt. Apparuit enim gratia Dei ſalvatoris noſtri omnibus, erudiés nos ut abnegantes impietatem & ſecularia deſideria, ſobrie & juſtè & piè vivamus in hoc ſeculo, expectantes beatam ſpem & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti. Ecce Deus & magnus planiſſimè nominatus eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus. Ipſe eſt enim, cujus adventum gloriæ expectantes ſobriè vivere irreprehenſibiliter feſtinamus? Sed ſi eſt homo Theophorus, quomodo ſit & magnus Deus, vel quomodo beata eſt ſpes in eum? ſiquidem verus eſt Propheta Hieremias, dicens: Maledictus qui *Hiere. 17.* ſpem ſuam ponit in hominem. Neque enim Deum ipſum poſſit efficere ut ante dixi, Deum portare? Denique doceant nos, quid impediat alios etiam omnes

deos eſſe, & adorandos, qui in ſe habuerint Deum: Deum autem & magnum & beatam habentem illuminationem Chriſtum nominat beatus Paulus, qui invenitur dicens de Iudæis & de Emmanuele. Rom 9. Quorum Patres & teſtamentum & promiſſiones, ex quibus Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula ſeculorum, Amen Quod verò ſecundum divinam revelationem perſpicuum ſit ipſo dicente; Deinde poſt annos quatuordecim iterū aſcendi Galat. 2. Hieroſolymam cum Barnaba, aſſumpto etiam Tito, aſcendi autem ſecundum revelationem, & expoſui eis Euangeliū quod prędico in gentibus, ſeorſus autē his qui videbantur aliquid eſſe, ne fortè in vacuum currerem, aut cucurriſſem. Chriſtum prædicās gentibus ut Deum divinum nominat ipſius ubique myſterium. Aſcendit per revelationem Hieroſolymam, & expoſuit his qui videbantur aliquid eſſe, id eſt, ſanctis Apoſtolis, ſive diſcipulis, ne fortè in vacuum curr at, aut cucurrerit. Cum verò ab Hieroſolymis deſcendiſſet, & rurſus gentium gregibus interfuiſſet, emendavit ne aliquid ex prioribus? Nónne perſeveravit Deum confitens Chriſtum? Galat. 1. Atqui ſcribit quibuſdam: Miror quod ſic cito transferimini ab eo qui vos vocavit in aliud Euangeliū, quod non eſt aliud, niſi aliqui ſunt conturbantes vos, & volentes convertere euangelium Chriſti. Ait idem iterum. Sed & ſi nos aut Angelus de cœlo euangelizaverit vobis præter id quod accepiſtis, anathema ſit. Pro qua igitur cauſa alios omnes omittens, licet Deum

inha-

inhabitantem habuerit, ſolum prædicabat Ieſum ſicut Deum.

ALIUD. CAP. XXIII.

SCriptum eſt de Chriſto: Cum autem eſſet in Hieroſolymis in die feſto, multi crediderunt in nomine ejus, videntes ſigna quæ faciebat. Ipſe autem Ieſus non credebat ſe illis, quod ipſe ſciebat omnes, & quod non neceſſe habebat ut aliquis teſtimonium perhiberet de homine: ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine. Si homo eſt Theophorus, quomodo non decepti ſunt multi, qui Hieroſolymis in nomine ejus crediderunt? Vel quare ſolus cognoſcit, quæ ſunt in homine? cum præſertim nemo alius ſciat? Finxiſſe enim Deus dicitur corda noſtra ſingillatim. Vel quare ſolus remittit peccata? Ait enim: Quia poteſtatem habet filius hominis in terra remittere peccata. Quare ſolus præter alios aſſeſſor eſt Dei & Patri? Quare ſoli obſequuntur angeli? & nos quidem docuit communem putare Patrem, qui eſt in cœlis: ſibi autem eum ſpecialiter aſcribat? Sed fortè dices, quod hujuſmodi voces inhabitanti Verbo deputandæ ſint. Nónne igitur eum oportebat juxta Prophetis convenientem menſuram ipſum quoque dicere, hæc dicit Dominus? Verum cum ea quæ ſunt ſupra legem ſancire vellet, aſſumens ſibi convenientem legiſlatoris autoritatem, aiebat: Ego dico vobis. Quomodo liberum ſe ait, & non obnoxium Deo? Ideo quia eſt filius veritate. Et ſi eſſet homo Theophorus, eſſet ne

Ioan. 2.

Matth. 9.

Matth. 5.

etiam liber ſecundum naturam? Solus enim Deus liberat, quia ſolus eſt. Solus enim quaſi tributa omnium exigit, & tanquam loco debitorum ab omnibus recipit religionem: etſi exitus Legis & Prophetarum Chriſtus eſt: eſt autem homo Theophorus. Nónne dicere liceat, quod Propheticarum prædicationum exitus ἀνθρωπολατρείας crimen nobis induxerunt? Deinde quidem lex prædicabat: Dominum Deum tuum adorabis, & ei

Deut. 6. ſoli ſervies. Qua nos eruditione perduxit ad Chriſtum, quaſi ad agnitionem illis, qui in umbris fuerant poſteriorum. Spernentésne igitur Deum adorare, adorabimus hominem habentem Deum inhabitantem? ubi enim præſtabilius erat Deum intelligi, in cœlo magis, an in homine? in Seraphin, an in terreno corpore? ſi erat homo Theophorus? quibus modo propemodum ac nos participavit carni & ſanguini. nam ſi quia inhabitârit, hoc ei ſufficit ut noſtra ſimiliter ac nos participare, id eſt, hominem factum eſſe: inhabitavit & in multis ſanctis, homo igitur non ſemel, ſed ſæpiſſime factus eſt. Quare ergo ſemel in conſummationem ſeculorum, id eſt, deſtitutione peccati per hoſtiam ſuam dicitur apparuiſſe? Quomodo unum nobis Verbi adventum prædicant divinæ Scripturæ, ſi Theophorus erat homo? templum ſcilicet & ipſe factus eſt Dei, quomodo etiam in nobis Chriſtus eſt: Sicut templum ne in templis? an ut Deus magis in templis per ſpiritū? ſi Theophorus erat homo, cur eſt ſolius ipſius corpus vivificum? oportuerat enim aliorum etiam corpora

eſſe

eſſe talia, in quibus inhabitavit Deus omnipotens. Scripſit autem alicubi etiam divinus Paulus: Irritam faciens quis legem Moſi, ſine ulla miſeratione ſub duobus teſtibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit? Atqui divina erat lex, & mandata dicta per angelos. Quomodo igitur dignus erit deteriore ſupplicio, qui pollutũ duxerit ſanguinem Chriſti? Vel quomodo potior eſt religione quæ eſt ſecundum legem fides in Chriſto? Sed ut jam ante diximus, eſt non ſimilis aliorum ſanctorum homo Theophorus, ſed Deus magis verè, & omni mundo celſiorem poſſidet gloriam: quod cum Deus ſit natura Dei Verbum factus eſt caro, ſive homo perfectus, animatum enim & rationale eſſe quod adunatum eſt, & credimus corpus, & vera omnino eſt adunatio. Hebr. 10.

Quomodo oportet intelligere: Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. Et quomodo mittitur Verbum, quod Deus eſt. Et quomodo proprium ipſius dicitur corpus.

Cap. XXIV.

SEmen Abrahæ apprehendere Verbum Dei Unigenitum, beatus Paulus commemorat, nec non Hebr. 2.
etiam quod propemodum ac nos participârit carni & ſanguini. Memores autẽ ſcimus etiam vocem Ioannis.

ait;

ait enim: Et Verbũ caro factum eſt, & habitavit in nobis. *Alter 1.* [illegible?] Id né igitur fuit propoſitum viris ſpiritalibus docere, quod Dei Verbum converſionis ſit patiens? aut quod eum fas ſit commutationem, quæ magis creaturæ conveniat, ſuſtinere? adeò & id quod non erat forſitan aut in id ſua ſponte devenit, aut ut alius contra ipſius voluntatem ad aliam naturam impellatur? abſit. Manet namque idem à ſua natura commutationem omnem excludens, & converſionis umbram neſciens pati: fixa eſt enim ſemper in ſuis ſuperna illa cœleſtisq; natura. Quomodo igitur Verbum caro ſit factum, videre neceſſe eſt: primum quidem divina Scriptura carnem plerunque nominat, & quaſi ex parte animalis totius ſignificationem facit, necnon etiam à ſola anima, interdum tantundem ait. Scriptum eſt enim: Quod videbit omnis caro ſalutare Dei. Et ipſe divinus Paulus: Non conſenſi, inquit, carni & ſanguini. Allocutus eſt autem eos qui ſunt ex Iſrael, Pontifex Moſes. In ſeptuaginta quinque animabus deſcenderunt Patres tui in *Exo. 1* [illegible?] Ægyptum. Sed non idcirco dixeris, quod nudæ & ſine carne animæ in Ægyptum deſcenderint, nec porrò quod inanimis corporibus & ſolis carnibus ſalutare ſuum Deus indulſerit. Quoties igitur audimus carnem factum eſſe Verbum, hominem intelligamus ex anima & corpore factum. Eſt autem Verbum, cum ſit Deus homo perfectus, corpus accipiens animatum, & rationabile, idque ſibi verè adunârit, quomodo ipſe ſciat: noſtris enim ſenſibus hujuſmodi cogitationes omnino

cerni

cerni non poſſunt, & nuncupatus eſt filius hominis. Sed ſi oportet tanquam in ſpeculum intuentes dicere, conjectat aliquo modo ſenſus humanus, adunatum fuiſſe Verbum corpori habenti animam rationabilem, qualiter etiam hominis animam ſuo corpori ipſum quidem diverſæ naturæ, ſortitam tamen communionem adunationemque cum corpore ut penè videatur non eſſe alia præter corpus, eo quod per compoſitionem ex utroque animal unum efficiatur, manet tamen ipſa, ut ante memoravi, in ſua natura. Ergo non per commutationem, aut converſionem hominem factum dicimus Dei Verbum, nec prorſus quod Deus eſſe deſierit, ſed quod carnem accipiens ex muliere, & ei ex utero adunatus, exiit homo idem ſimul & Deus: neque Dei & Patris generationem arcanam projiciens, ſuſtinuit ex muliere, unde initium ut eſſet accipiens: permittebat autem carni propriæ naturæ ſuæ legibus naſci nativitatis rationem duntaxat. Cæterum habet in ſe aliquid ab humana natura diſſimile: natus eſt enim ex Virgine, & ſolus matrem habet innuptam: factum autem etiam ipſum carnem, & in nobis inhabitaſſe commemorat, ut utroque comprobaret, & factum fuiſſe hominem, & ſuum non perdidiſſe: manſit enim quod erat. Intelligitur namque certè tanquam aliud in alio inhabitaret, id eſt, divina natura in humanitate non perpeſſa commixtionem, aut confuſionem, aut commutationem, ut eſſet quod non erat. Quicquid enim in alio habitare dicitur, non ipſum fit tale, quale

Y eſt id

eſt id in quo habitat, ſed aliud in alio potius intelligitur. At verò in verbi natura & humanitatis ſolam nobis differentiam deſignat diverſitas naturarum. unus enim ex utroque intelligitur Chriſtus. Ergo in confuſionem, ut ante dixi, ſervata, inhabitaſſe Verbum ait in nobis: ſcit enim unum eſſe Filium Unigenitum carnem fœmoris ejus cum luctaretur cum eo, & dixit ei: Dimitte me, aſcendit enim ortus. Ille autem dixit: Non te dimitto, niſi benedixeris me. Et poſt alia Benedixit autem eum ibi, & vocavit nomen loci illius faciem Dei. Vidi enim, inquit, Deum facie ad faciem, & ſalva facta eſt anima mea. Aſcendit autem ſol cum tranſiit faciem Dei, ipſe autem titubabat more ſuo. Myſticus quidem eſt ſcripturarum ſenſus. Subindicare enim videtur Iudæorum obluctationem, qua utebantur in Chriſto, penè cum ipſo luctantes, qui tamen ſuperati ſunt, & ipſi autem impetraturi benedictionem ipſius, ſi per fidem ad eum noviſsimis temporibus convertiſſent. Attamen illud certè homo erat, qui luctabatur, cum Iacob Dei faciem nominabat. Neq. id ſolum, nam ſciebat eum Deum eſſe veritate Vidi enim, inquit, Deũ facie ad faciem, & ſalva facta eſt anima mea Deus namq; eſt natura Emmanuel. Dicitur etiam facies Dei, nam eſt figura ſubſtantiæ Patris. Ita ſe vocabat apud Iudæos, cum diceret de Deo & Patre: Neque faciem ejus vidiſtis. Et: Verbum ejus non habetis in vobis manens, quod quem miſit ille, huic vos non creditis. Quod vero Deus ſit verus homo ille, qui luctabatur quum

Iacob,

Iacob, ſacra litera iterum faciet fidem. Dixit enim, inquit, Dominus ad Iacob: Surge aſcende in locum Bethel, & habita ibi, & fac ibi altare Deo, qui apparuit tibi cum fugeres à facie Eſau fratris tui. Revertens enim ex Meſopotamia, deinde timens Eſau trajecit Iacob pueros & omnia vaſa ſua: ſubremanſit autem ſolus, & luctabatur homo cum eo. Gene. 35.

Alivd. Cap. XXV.

Beatus Daniel horribilem viſionem exponens: Videbam, inquit, in viſionem noctis, & ecce cum nubibus cœli, quaſi filius hominis veniens, & uſque ad vetuſtum dierum pervenit, & in conſpectu ejus adduxerunt eum, & ipſi datus eſt principatus & honor & regnum, & omnes populi tribus & linguæ ipſi ſervient: poteſtas ejus poteſtas in æternum, quæ non tranſgredietur, & regnum ejus non corrumpetur. Audis quemadmodum non hominem ſe vidiſſe ſimpliciter commemorat, ne unus ex nobis & juxta nos Emmanuel eſſe credatur? ſed quaſi filium hominis. Cum enim Verbum natura ſit Deus, in ſimilitudine hominum fuit, & inventus eſt habitu ut homo, ut in eodem utrumque intelligatur: & neque homo nudus, nec Verbum abſque humanitate vel carne, tamen ei principatum & honorem quem ſemper habeat datum eſſe commemorat. Ait enim quòd omnes populi, tribus & linguæ ipſi ſervient. Cum igitur etiam in humanitate poſitum Vnigenitum Dei Verbum, ſervientem Dan. 7.

habeat creaturam, & Patris principatum & ſuum: peperit autem ſecundum carnem ipſum ſancta Virgo, quomodo non intelligitur ſancta Virgo θεοτόκος?

De Christi paſsione, & quod utile ſit quod ſecundum aliud de uno & eodem dicitur, nec dividimus in duo.

CAP. XXVI.

Sanctus Paulus ſalutarem paſsionem nobis expoſuit, ait namque: Nunc gratia Dei pro omnibus
2. Cor. gustavit mortem. Necnon etiam: Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi, quoniam Christus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundum Scripturas, & quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die. Ad hoc etiam ſapientiſsimus Petrus. Christo, inquit, paſſo pro nobis
1 Pet. 4 carne. Cum unum igitur credamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, id eſt, in humana forma conſpectum, ſive hominem factum juxta nos, Deum Verbum, quonam modo & paſsionem ipſi deputemus & impaſsibilem ſervemus ut Deum? Ergo paſsio quidem diſpenſationis erat, ſua quidem dicente Deo Verbo ea quæ ſunt propriæ carnis, propter inenarrabilem unitatem, manente vero extra paſsionem, quantum ad ipſius naturam pertineat. Impaſsibilis enim Deus eſt. Neque id mirum, cum ipſam animam hominis videamus, ſi quid corpus paſſum fuerit extra paſsionem quidem manentem, quantum pertineat ad naturam: attamen

non

non extra paſsionem eſſe intelligi, eo quod proprium ſit corpus ipſius quod patitur: & licet incontigua ſit & ſimplex, tamen id quod patitur non alienum eſt. Sic intelligens etiam de Chriſto omnium ſalvatore, utar autem exemplis, quæ quaſi per ænigmata nobis poſſunt oſtendere, quod communicârit quidem paſſioni Vnigenitus, quantum pertinet ad familiaritatem corporis ſui: manſerit autem paſſionis expers, ut Deus. Denique Deus omnipotens prodigia ſapientiſſimo Moſi jubebat efficere, ut credat ei Iſrael quod eſſet miſſus à Deo, ut à violentia liberentur. Ait autem. Et accipies aquam de flumine, & effundes ſuper terram, & erit aqua quam accipies à flumine ſanguis ſuper terram. *Exod. 7* Inquimus autem quod aqua quidem figura ſit vitæ, & quod ſit per naturam vita Filius ex Patre, tanquam ex flumine exiens ejuſdem ſubſtantiæ. Ratione itaque omnia vivificat. Sed cum aquam, inquit, effuderis ſuper terram, erit ſanguis. Ergo cum factus eſt caro de terra, id eſt, quando à terra carnem ſibi circundedit, tunc in ea mortem noſtræ ſimilem dicitur paſſus, licet per naturam ſit vita. In Levitico autem pollutum quidem & immundum leproſum eſſe ſignificat, ita quod cum de caſtris ejici præcipit oportere: & ſi ſanus fuerit à morbo, hoc cum pacto purgare. Et accipient purgato duos pullos mundos, & lignum cedrinum, & vetum *Leuit. 14* coccum & hyſopum, & præcipiet ſacerdos, & occident pullum unum in vas fictile in aqua viva, & pullum qui vivit accipiet illum, & lavabit in ſanguine pulli occiſi

in aqua viva, & aſperget ſupra eum qui purgatus eſt à lepra ſepties, & mundus erit. Reddit quidem nos mundos, & pollutionum ſordes abluit, & carnalis concupiſcentiæ mortalitatem repellit ſanguis precioſiſſimus Chriſti, & purgatio baptiſmatis ſacroſancti. Cæterùm illud aſpice, omittens enim ſcriptorum vim ſubtiliter examinare, quod myſterio expediat in præſentia memorabimus. Pullis duobus comparat Chriſtum, non quod duo ſint filii, ſed quod unus potius ex duobus ex divinitate & humanitate in unitatem collatus. Mundi autem pulli, neque enim fecit peccatum Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ſed erat Verbum ſanctum & divinitate & humanitate. Volucribus verò comparatur, quod quaſi in ſublimi ſit ſuper terram, & à cœlo deſuper. A cœlo enim homo eſt Chriſtus, licet carnem ſancta Virgo peperit. Quomodo igitur deſuper, & de cœlo? Deus enim Verbum, quod eſt deſuper, & ex Patre carnem ex Virgine ſancta accipiens, & eam ſuam propriamque exiſtimans, tanquam ſi eam deſuper, & de cœlo detuliſſet, dicebat: Et nemo aſcēdit in cœlum, Ioan. 3. niſi qui de cœlo deſcendit, filius hominis. Ea enim quæ ſua ſunt, propriæ carni ſemper attribuit, adunatū verò ſemel jam cum ipſa unum ſcilicet æſtimabitur. Cæterum vide occiſo uno pullo lavari quidem alterum, ejus ſanguinem tamen non emori. Et quid hoc fit? Vivebat enim Verbum, licet ſua caro fuiſſet emortua, & communem paſſionem eſſe ducebat propter adunationem & familiaritatem, quam habebat cum carne. Igitur ipſe

quidem

quidem viuit ut Deus, corpus verò tanquam proprium faciebat, & in ſe familiariter accipiebat corporis paſſiones, cum ipſe nihil in natura propria pateretur. Prodeſt igitur & neceſſarium eſt, ſi in uno Chriſto id accipiamus, quod ſecundum aliud & aliud de uno eodemque conſtituatur. & quod in duo diuidi non permittat, licet diuerſa inter ſe & minime cõuenientia acta eſſe dicantur. Eſt autem tale quod dico. Natum eſſe ſecundum carnem ex muliere dicimus Deum Verbum, quamuis omnibus ipſe præbeat naſci: & ad natiuitatem quæ nondum nata ſint vocet ſecundum aliud & aliud. Natus eſt enim eo quod homo noſtri ſimilis intelligatur. Vocat autem ad natiuitatem omnia, eo quod natura ſit Deus. Scriptum eſt autem de ipſo: Puer proficiebat & confortabatur, & implebatur ſapientia & gratia, cum natura ſit perfectum ut Deus, & ex ſua plenitudine ſpiritalia ſanctis impertiat, & ipſe ſit ſapientiæ dator & gratiæ. Quomodo proficit puer, & ſapientia impletur & gratia? ſecundum aliud & aliud. Cum ſit enim idem ipſe homo ſimul & Deus, propter unitatem quidem propria ducit humana. Eſt autem perfectus & ſapientiæ & gratiæ dator, ut Deus. Nuncupatus eſt enim & Primogenitus & Vnigenitus. Sed ſi quis vim ipſam ſcrutari voluerit dictionum, primogenitus eſt, qui eſt inter fratres plurimos primogenitus: Vnigenitus verò ut unigenitus, non jam primogenitus, nec inter plurimos fratres, & eſt ipſe & hoc & illud. Et quo modo? Ergo ſecundum aliud & aliud. Primogenitus

[Lucæ 2.]

rus

tus enim ut inter plurimos fratres, propter humanitatem: Vnigenitus porrò idem, ut ſolus ex ſolo Patre natus & Deo, ſanctificatus fuiſſe dicitur per ſpiritum, cum ipſe ſanctificare ſoleat accedentes. Baptizatus eſt ſecundum carnem, qui in Spiritu ſancto baptizabat. Quomodo igitur idem & ſanctificat & ſanctificatur? & baptizat & baptizatur? Secundum aliud porrò & aliud. ſanctificatur enim humanè, ſic etiam baptizatur: Sanctificat autem divinè, & baptizat in Spiritu ſancto, cum ipſe ſuſcitet mortuos, reſurrexit à mortuis. Et cum ſit per naturam vita, vivificari dicitur. Hoc quoque quonam modo? Secundum aliud nempe & aliud. Ipſe enim reſurrexit quidem à mortuis, & vivificari dicitur ſecundum carnem, vivificat autem & ſuſcitat à mortuis, utpote Deus. Patitur, & non patitur, ſecundum aliud & aliud. Patitur autem humana carne, eo quod homo ſit: impaſsibilis autem divinè manet, ut Deus. Adoravit ipſe nobiſcum. Vos enim, inquit adoratis, quod neſcitis, nos adoramus quod ſcimus. At eſt etiam adorandus. Flectitur enim ipſi omne genu. Hoc quoq; ſecundum aliud & aliud. Adorat enim, quia naturam aſſumpſerit, quæ debeat adorare: adoratur autem porrò idem, quaſi major adorante natura, eo quod intelligitur Deus. Adoratione verò non eſt dividendum in hominem ſeorſus, & ſeorſus in Deum: nec verò tanquam Deo conjunctum æqualitate dignata ſit diviſus ſubſtantiis, cum ipſo adorari dicimus hominem. Id enim extremæ impietatis pleniſsimum eſt, ſed unum adoran-

Ioan. 4.

adorandum hominem factum, & incarnatum Dei Verbum, ita tamen ut credamus corpus ei adunatum, animam iuxta habuiſſe rationabilem. Neque enim Deus omnipotens duos primogenitos præcepit oportere tam à nobis quàm à ſanctis angelis adorari. Vnus eſt enim, qui eſt introductus in orbem terrarum. Et ſi introductionis modum curioſius perſcrutemur, carnalis diſpenſationis myſterium inveniemus. Introductus eſt autem in orbem terrarum, tunc cum factus eſt homo, licet & natura ſua diſtare ab orbe longiſſime videatur, & in divinitatis eminentia verè eſſe credatur. Altus eſt enim præter elementa creator ipſorum. Ergo ſuper ea quæ ipſe condidit, ſecundum naturam eſt, quod natura ſit Deus Vnus tamen, ut ante dixi, adorandus eſt, & tunc cum in multis fuerit fratribus: tunc enim propterea dictus eſt Primogenitus. Vnum Filium adoravit cæcus à nativitate ſua, cum precipuo mirabilique modo ſanatus eſt. Nam cum inveniſſet eum, inquit, in templo Ieſus, dixit. Tu credis in Filium Dei? Ille autem dixit: Quis eſt Domine ut credam in eum? Chriſtus verò ei ſeipſum cum corpore demonſtrabat: Et vidiſti quidem eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt. Vides quod ſingulari numero utatur, non permittens Deum & hominem ſeorſum intelligi? Imò verò etſi quis hominem nominaverit Emmanuelem, minimè quidem communem hominem ſignificavit, ſed Dei Verbum adunatum noſtræ naturæ. Sicut unum hominem adoravêre beati diſcipuli, cum eum videntes

 nans

miris modis inter aquas ambulare, adorant, dicentes: Verè Dei Filius eſt. Si verò hominem cum Deo coadorari dixerimus, diviſionem ſpecioſiſſimam inducemus. σὺν enim ſemper, quod latinè eſt, *cum*, ſi in ſignificatione unitatis, quæ eſt per compoſitionem ponatur, duo omnino cogit intelligi. Quemadmodũ enim nemo ſibi convivere dicitur, neque concœnare, aut coadorare, vel coambulare: duarum enim perſonarum ſignificationem inducet præpoſitio verbo præpoſita: ita etiam ſi quis coadorari hominem cum Deo dixerit, duos planè filios dicit, & coeſſe disjunctos. Unitatis enim ratio ſi in ſola dignitatis æqualitate ſive autoritatis intelligatur, non eſſe vera convincitur, idque à nobis jam pluribus ante probatum eſt.

Ad illos qui aiunt, quod ſola relatione Deum Verbum deceant humana.

Cap. XXVII.

Garriunt nonnulli de carnali diſpenſatione Unigeniti, & venerabile & magnum ac ſupernis ſpiritibus amabiliſſimum myſterium, per quod etiam ſalvati ſumus, ad ſenſus fragiles deferentes, decus contemnentes, pulchritudinemque veritatis, cum eos oporteat, non ſi quid rectè habere videatur roborare conari: ſed inſpicere magis ſubtili acutoque mentis oculo ſacrarum propoſitum literarum, atque rectum ita iter ingredi, ſectantes ea quæ patres ſanctiſſimi examina-

runt, qui ſancti ſpiritus illuminationibus eruditi, ſanxêre nobis Symbolum fidei, ipſum quod ex Patris ſubſtantia inæſtimabiliter natum eſt Deum Verbum, per quod omnia facta ſunt quæ in cœlo & quæ in terra, propter nos homines & noſtræ ſalutis cauſa deſcêdiſſe, carnem factum, paſſum, aſcendiſſe in cœlum, venturum per tempora, judicare vivos & mortuos. Verum nonnulli ſunt, doctos ſe eſſe ſcientesque opinantes, & ſupercilio & tumore inflati, qui ſi hæc Verba audierint, derident, & ea quæ tanquam rectè ſunt dicta, deliraméta magis exiſtimant: cum præſertim credamus, illuminatione Spiritus ſancti patuiſſe ſanctis Patribus ſcientiam veritatis: at illi tanquam ſi ſoli poſſint meliora ſentire, non ipſum exiſtimant Vnigenitum Dei Filium, quod eſt ex ſubſtantia ejus Deum Verbum paſſum eſſe ſua carne pro nobis humanè. licet eo quod Deus intelligitur, in ſua natura habeat, ut pati non poſſet: hominem autem ſeorſim & ſeparatum eum ponentes, qui eſt ex ſancta Virgine procreatus. deinde ei, quantum ipſis videtur, modum gloriæ tribuentes, adunatum fuiſſe dicunt Verbo Dei & Patris: & rationem adunationis exponêtes, donatam eſſe ipſi dicunt à Deo æqualitatem dignitatis ſive autoritatis, & ut ſimili appellatione & Chriſtus & Filius dicatur & Dominus. Sin verò etiam paſſus eſſe aliquid dicatur homo, qui ab ipſis excogitatur: oportet aiunt in ipſum Deum Verbum referri, eo quod conjunctus ſit ipſi æqualitate dignitatis, cum naturis diverſis unuſquiſque id ſit, quod

 eſt.

eſt. Explanabo autem vim ſententiarum, quantum ipſe valuero, ſacrarum literarum exempla proponens. Eſurit Chriſtus, itinere fatigatus eſt, dormivit, ingreſſus eſt in naviculam, pulſatus eſt à miniſtris verberibus, à Pilato flagellatus eſt, ſputamina militum excepit, qui lancea latus pungentes, acetum mixtum felle ori ejus obtulerunt; guſtavit autem & mortem cruce, paſſus & alia convicia Iudæorum. Hæc omnia homini quidem contigiſſe commemorant, referri verò in Filii veri perſonam. At nos credimus ſicut in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inviſibilium factorem: ita etiam in unum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Filium ejus. Dividere verò ſeorſus in hominem Emmanuel recuſamus, & ſeorſum in Verbum. Scientes autem, quod factum ſit juxta nos Verbum & homo, verè ipſum eundemque dicimus Deum de Deo, humanè verò hominem juxta nos ex muliere. Affirmamus autem propter familiaritatem carnis quidem eum infirmitates fuiſſe perpeſſum: ſervaſſe verò naturæ ſuæ impaſsibilitatem, eo quod non homo erat ſolum, ſed idem etiam Deus natura. Et quemadmodum erat proprium corpus ipſius, ita etiam naturales corporis, & inculpabiles paſsiones, nec non ea, quæ ei illata ſunt petulantia nonnullorum: patiebatur autem impaſsibiliter, qui non idcirco ſe humiliavit, ut eſſet tantum ſimilis noſtri: ſed quia, ut ante dixi, naturæ ſuę, ut iſtis omnibus ſuperior, reſervaſſet, ac ſi diceremus, quod per converſionem vel commutationem

naturæ

naturæ ſuæ, in naturam tranſierit carnis: neceſſe erat omnibus modis nos invitos etiam confiteri arcanam divinamq́; naturam fuiſſe paſsibilem. Sin autem manſerit incommutatus, licet juxta nos homo ſit factus, & eſt proprium cœleſti naturæ ut pati non poſſet: deinde per adunationem ipſius fuerit corpus paſsibile, patitur corpore patiente, eo quod ipſius fuiſſe dicitur propriũ: manet verò ipſe impaſsibilis, eo quod ipſius eſt. Porrò proprium ut pati non poſſet, & ſit glorificatus eſt Emmanuel per paſsionem, ut ipſe dixit cum pro nobis precioſam crucem eſſet paſſurus, Nunc glorificatus eſt Filius hominis. cur paſsionis gloriam homini tribuentes, ſolam habenti conjunctionem cum eo in æqualitate dignitatis, non erubeſcunt? Nam ſicut ipſi exiſtimant, conjunxit ſibi ſecundum voluntatem Patris & complacitum hominem. Similiter & eum ſuæ gloriæ parem efficit & conceſsit, ut ſimili appellatione Chriſtus & Filius & Deus nominetur, & Dominus. Ergo neque incarnatum eſt verè Verbum, nec prorſus homo eſt factum, & fortè etiam falſos mendaceſq́ue dicere doctores ſanctos mundi totius, nullum patiatur detrimentum. Aut enim dicant, imò magis procedant in medium, probaturi quod conjunctionis quæ ab ipſis inducitur modus habet vim, & idem verbum hominem factum. Aut ſi ea non ita habere exiſtimant, quare conjunctionis nobis incõjunctæ modum excogitant, veritate neglecta, cum deceat eos dicere humanitati noſtræ adunatum fuiſſe Dei Verbum & Patris: ita enim

carne quidem propria intelligatur paſſus humana: quantum verò pertineat ad divinitatis naturam, moleſtiæ omnis expers ut Deus. Quod verò relationem nominantes, quæ neſcio quomodo ab ipſis reperta eſt, gloriæ detrahant Emmanuel quoque, cum vix unum ſanctorum efficiant Prophetarum. Et quod inter menſuras conſtituant plurimorum, in eoque proculdubio capiantur, probabo. Porrò divinæ Scripturæ ponens exempla. Murmurabat aliquando in deſerto adverſus Moſen & Aaron populus Iſrael, dicentes: Vtinam mortui eſſemus, percuſſi à Domino in Ægypto, cum ſedebamus ad ollas carnium, & edebamus carnes uſque ad ſatietatem. Dicit deinde ſapiētiſsimus Moſes, (erat enim conſequens tam temerè impatientes confutare) Nos aut quiſumus? Neque enim adverſum nos eſt murmuratio veſtra, ſed adverſus Deum. Regnabat autem per illa tempora etiam Deus omnipotens per ſanctos Prophetas populo Iſrael. Illi autem in hoc etiam puſillanimes accedebant ad divinum Samuel, dicentes: Ecce tu ſenuiſti, & filii tui non ambulant in viis tuis, & nunc conſtitue ſuper nos regem qui iudicet nos, ſicut & cæteræ gentes. Moleſte quidem nimis ferebat id Propheta. Ait autem Deus omnipotens: Audivi vocem populi, ſicut locutus eſt ad te, quia te non ſpreverunt, ſed me, ut nō regnem ſuper eos. Dixit autem alicubi etiam Christus ſanctis Apoſtolis: Qui recipit vos, me recipit. Nec non etiam miſericordes pro tribunali ſuo allocuturum ſe pollicetur: Venite benedicti Patris mei,

perci-

percipite paratum vobis regnum à cõſtitutione mundi. Probitans verò ipſorum mores familiariter agnoſcens, de his quibus benè conſultum fuerat ab ipſis: Quandiu feceritis, inquit, uni horum minimorum, mihi feciſtis. Ecce in his relationis modus qualis ſit, cognoſcitur. Vehementer murmurabat adverſus Moſen & Aaron populus Iſrael, & res quidem hæc habet relationem in Deum: erant tamen Moſes & Aaron homines ſimiles noſtri. Eodem pacto etiam in aliis intelliges, quorum nuper fecimus mentionem: ſed erant quidem, ut ante dixi, ſancti & admirabiles homines, homines tamen ſimiles noſtri. Eóne igitur modo etiam homo Deo verbo conjunctus, ut illi aiunt, relationem in id ſuarum habeat paſsionum? Et quomodo jam non ſit homo communis, & ſeorſus? & aliud nihil? Ergo non eſt verè Deus Emmanuel, non Vnigenitus Filius, non Deus ſecundum naturam. Deinde quam ob cauſam nemo aliorum à Deo Verbo honoratus eſt æqualitate dignitatis, ſive autoritatis: ſolum autem hunc paria omnia ſortitum fuiſſe cõtendunt, maximè quum Deus ſalvator omnium, non judicat ad perſonam, ſed juſtum judicium, ſicut ipſe commemorat? Quare ergo cõſidet ſolus, quomodo veniet judex obſequentibus angelis? quare autem ſolus tam à nobis, quàm à ſupernis principibus adoratur? ſed valdè, inquit, te enim quoque id agere invenimus. Paſsim enim ipſum confiteris, quatenus ei carnis attribuas paſsiones, licet impaſsibilem ſerves ut Deum. At nos vir

optime,

opinione, quum prius adunaverimus Verbum & hominem, carni quidem paſsiones tribuimus, impaſsibilem verò, ut Deum ſervabimus. Nam licet factus ſit ſimilis noſtri, attamen ſcire debemus, cœleſtium dignitatum, & divinæ ejus eminentiæ majeſtatem. Præmiſſa igitur unitate, ea quæ quaſi aliquo fundamento fidei præjacto, carne quidem paſſum eſſe confitemur: manſiſſe verò extra paſsiones. quippe cum in ſe habeat, ut pati non poſsit. Sin verò in partem ponamus Deum & hominem, naturas à ſe dividentes, & ſecundum ſolam relationem dicamus Deum Verbum ſuum duxiſſe, ea quæ corpori contigerunt. Moſi quippe & Aaron modum habebit, is qui ex ſancta Virgine procreatus Emmanuel, quod eſt interpretatum, Nobiſcum Deus. Ergo & ipſi per Prophetas ſanctos dicāt: Dorſum meum poſui in flagella, maxillas autem meas in palmas. Faciem autem meam non averti à confuſione ſputorum. Porrò infoderunt manus meas, & pedes meos, numeraverunt manus meas, & pedes meos, numeraverunt omnia oſſa mea. Et porrò dederunt in cibum meum hyſopum, & in ſiti mea obtulerunt mihi acetum. Ipſi omnia hæc Unigenito attribuimus, quæ pro nobis diſpenſatione carne paſſus eſt, ſecundum Scripturas. Vivifica enim ejus paſsione nos ſanati ſumus, & infirmatus eſt propter peccata noſtra ipſe, impaſsibilem verò eum natura eſſe cognoſcimus. Nam ſi, ut dudum dixi, idem homo eſt ſimul & Deus: ſunt quidem certæ humanitatis ejus paſsiones. Porrò Dei proprium eſt, ut

impaſ-

impaſſibilis intelligatur. Hęc ita ſentientes, ſervabimus pietatem, & per rectas cogitationes & ſenſus ad cœleſtis vocationis palmam perveniemus, in Chriſto, per quem, & cum quo, Deo & Patri gloria cum S. Spiritu. Amen.

EIVSDEM SERMO, DE EO QVOD *Verbum Dei factum ſit homo.*

PRofundum quidem & magnum, vereque admiratione dignum eſt hoc religionis ſacramentum, atque adeo angelis beatis deſideratiſſimum. Dicebat enim aliquando Servatoris diſcipulus de his quæ à ſanctis Prophetis dicta ſuper Ieſu omnium noſtrum Servatore: quæ nunc revelata ſunt nobis per eos, qui euangelizant nobis in Spiritu ſancto è cœlis miſſo. In quæ deſiderant angeli proſpicere. Sanè omnes proſpexerunt, qui intellexerunt magnum hoc religionis ſacramentum: quoniam natus eſt ſecundum carnem Chriſtus, gratiarum actiones pro nobis offerentes, dicebát: Gloria in excelſis, & in terra pax, in hominibus bona voluntas. Quomodo enim lætitia implendi nó erant, mundi ſalvatorem & redemptorem videntes natum è ſancta Virgine, qui etiam uno peccatore pœnitentiam agente, feſtum agunt? ſicut dicit Salvator. Tripudiet igitur propter nos ſanctorum ſpirituum multitudo. Et quod hic argumentum? Vnigenitus homo factus eſt, natus eſt ſecundum carnem, innotuit dominicæ erga nos benignitatis latitudo, & incomparabilis miſericor- 1. Pet. 1. Luca 15.

 diæ

Esai. 25. Ibidem. dæ magnitudo. Nam beatus Propheta Eſaias inquit: Abſorpſit mors valida. Et iterum: Abſtulit Deus omnem lachrymam ab omni facie. Abſtulit autem quodammodo omnis faciei lachrymam. Vel quo pacto veterem illam maledictionē ut inefficacem declaravit, & adverſantiſſimum mortis deſtruxit imperium, docebit iterum ſapientiſſimus Paulus. Hebr. 2. Nam quia parvuli participes fuerunt ſanguinis, & carnis, & ipſe ſimiliter particeps fuit eorum: ut per mortem, eum qui mortis poteſtatem habet, aboleat, hoc eſt diabolum, & liberet eos qui metu mortis per omnem vitam ſervituti obnoxii erant. Quid igitur eſt hoc, ſimiliter particeps fuit eorum? Vel illud nimirū quòd factus eſt ſicut nos, ex ſancta & Dei genitrice Maria in ſanguine & carne. Nam cum Verbum Dei ſit Deus natura, & verus, conſubſtantialis & coæternus Patri, & ſuæ ſublimitatis excellentia honorificentiſſimus, & in forma & ſimilitudine ejus qui genuit. non eſt rapinam arbitratus quòd eſſet æqualis Deo, ſed ſemetipſum exinanivit forma ſervi aſſumpta è ſancta Maria, in ſimilitudine hominū factus, & figura inventus ut homo, humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis. Itaque ſponte uſqueadeo ſe humiliavit, qui de ſua plenitudine dat omnibus. Demiſit autem ſeſe propter nos, à nullo coactus, ſed ultroneus propter nos ſervi formam accepit, qui ſecundū naturam ſuam liber. Inter eos qui nobis ſimiles, qui ſuper omnem creaturam eſt. Inter eos qui ſub morte, qui omnes vi-

vificat.

viſicat. Ipſe enim eſt panis vivus, & vitam dedit mundo, factus nobiſcum ſub lege, qui ſuper legem, & legiſlator, utpote Deus. Inter eos qui initium & nativitatem habent, qui ante omne ſeculum & tempus, imò ſeculorum conditor & factor. Quomodo igitur fuit ſicut nos? corpore aſſumpto ex ſancta Virgine, corpore autem non inanimato, ſicut viſum eſt quibuſdam hæreticis, ſed animato, atque adeò anima rationali. Sic prodit perfectus homo ex muliere abſque peccato, verè & non opinione vel phantaſia. Non contemptior fuit in hoc quòd erat Deus, neque id abjecit quod erat: ſemper enim eſt & erit Deus. Sic Dei genitricé dicimus ſanctam Virginem. Nam ſic beatus Paulus dicit. Vnus Deus & Pater, ex quo omnia: & unus Dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia. Non enim dividimus unũ Dominum & Deum & Salvatorem noſtrum in duos filios, eum qui homo fuit, & incarnatum Dei Verbum. Neque ſicut opinantur quidam hæretici & impudentes, quòd humanitas & Deitas mutuum confuſæ ſunt, ita quòd Verbum Dei in naturam carnis conceſſerit, & natura carnis in naturam Deitatis converſa ſit: inverttibile enim & immutabile omnibus modis eſt Verbum Dei: ſed quòd carnem animatam anima rationali ſibi ex ſancta Virgine verè univerit Verbum Dei, ineffabiliter incarnatum, & factum homo dicitur. Sufficiat igitur ad rectam & ad irreprehenſibilem fidei noſtræ confeſſionem, Dei genitricem dicere & confiteri ſanctam Virginem: id autem adducere, quod &

1. Cor. 8.

hominis genitrix ſit, non eſt neceſſe neque utile. Edocti enim ſumus confiteri unum Deum, & credere eum, etiam poſtquam homo factus eſt, ſicut Paulus [1 Tim. 2.] dicit: Unus Deus, unus & mediator Dei & hominum. Nam hominem quidem dicimus factum eſſe inuertibiliter Dei Verbum, & quantum quidem ad naturam carnis pertingit, peperit beata Virgo corpus conſubſtantiale ſuo & noſtro: ſed in hoc quod dicitur Dei genitrix, ſimul colligitur & hominis manifeſtatio. Non enim nudam peperit Deitatem ſancta Virgo, ſed unitum carni, Dei Verbum. Et non aliter intelligitur Dei genitrix, niſi hoc modo. Nam omnino præintelligitur cõfeſſio incarnationis. Et ſic ultrà verum erit quod Dei genitrix fuerit ſancta Virgo, quæ peperit mirabiliter unum Chriſtum, ſimiliter carnis nobiſcum participem & ſanguinis, & conſubſtantialem ei & nobis ſecundum humanitatem, ita ut caro ſit ex Dei genitrice Maria. Non enim ſimilis ſubſtantiæ, ut quibuſdam vi- [ὁμοιούσιος.] detur hæreticis, ſed ὁμοούσιος, hoc eſt conſubſtantialis, id [Hebr. 2.] eſt, ex noſtra ſubſtantia. Dicit enim: Semen Abrahæ apprehendit. Qui autem dicit ὁμοιούσιον, hoc eſt, ſimilem ſubſtantia, non dicit verum hominem, ſed ſimilitudi- [Dan. 10.] nem filii hominis, ſicut Daniel dicit. Apoſtolus autem [1 Tim. 2.] non ſimilitudinem nos docuit, ſed inquit: Homo Chriſtus Ieſus, qui dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus. Conſubſtantialem autem qui dicit, dicit eundem eſſe cum Patre & Deo ſecundum divinitatem, ſicut & Patres noſtri confeſſi ſunt, dicentes ὁμοούσιον, hoc

eſt,

eſt, conſubſtantialem Patri, & nō ὁμοιούσιον, hoc eſt ſimilem ſubſtantia. Proinde cum dicamus Dei genitricem, ſuperfluè & non neceſſariò ſuperaddimus hominis genitricem. Sufficit enim, ut dixi, prima vox totius ſacramenti noſtri confeſſionem continens, & nullam loquacitatis occaſionem volentibus veritatem calumniari ſuppeditans. Mos enim hæreticorum eſt etiam ea quę rectè dicta ſunt, in adulterinum ſenſum pervertere. Abducimur autem nullo modo intelligentes quod errârint, & ipſas divinas ſcripturas corruperint. Proinde noſtrum fuerit, digna & ſententiæ congrua proferre verba. At ſi iſti non rectè intelligunt, nihil ad nos. Ipſi audient per Prophetam dicentem: Væ his qui dicunt Eſa. 5.
malum bonum, & bonum malum. Atqui nulla communio eſt lucis & tenebrarū, nulla conſpiratio Chriſti & Belial. Nam nos ingredimur viam rectam, & nihil adulterini habentem, hoc eſt ſemitam regiam, & non obliquam: atque ſic occurremus ad præmium ſupernæ vocationis, per quem & cum quo, Deo & Patri gloria cum ſancto Spiritu in ſecula ſeculorum. Amen.

FINIS.

INDEX RERVM QVAE HOC LIBRO TRACTANTVR.

A.

ADunatio multis modis dicitur. 156.12.

Angelus, nuntius. 71.19.

Ἀσυγχυτοθέλην faciunt heretici Verbum. 105.25.

Apoſtolus, Legatus. 71.19.

Arca ex lignis imputribilibus, intra & extra inaurata, typus Verbi Incarnati. 160

Arca typus Chriſti. 161.1

Auctoritates ſacræ Scripturæ, quod Dei Verbum homo factum, manifeſte Deus. 170.1.

B.

BAptiſmi Ioannis & Chriſti diſcrimen. 47.7.

C.

CArbo ignitus typus eſt adunationis Verbi cum carne. 158.17.

Caro Chriſti quomodo ſit vivificatrix. 44.12.

Caro propria facta Verbi, vivificat. 145.17.

Character divinus qualis ſit. 36.20.

Cherubim circumſtantia Propitiatorium quid ſignificent. 170.18.

Chriſti in teorotione Patri ſupplicis exemplo quid doceamur 112.5.

Chriſti nomen quid ſignificet. 147.12

Chriſti nomen conveniens ei qui ex Maria & ſemine David natus eſt. 71.10

Chriſti paſſio in carne, divinitate ipſius paſſionis experte, ſtultitudine declaratur 143.19.

Chriſti paſſio, ſimilitudo mortis vocatur. 126.10.

in Chriſto omnia facta ſunt nova, 125.15.

Qui Chriſtum hominem θεοφόρον ſtatuunt, ἀνθρωπολατρείαν invehunt. 182.6.

Chriſtus an puſillanimiter paſſionem formidarit. 114.2.

Chriſtus cum carne, dominationis gloriam is conſecutus. 91.5

Chriſtus cur ex Virgine naſci voluerit 68.12.

Chriſtus, cur ita ſit vocatus. 49.20.

Chriſtus, quis proprie dicatur 30.10.

Chriſtus, Dominus vivorum & mortuorum. 50.19.

Chriſtus, exemplum obedientiæ & patientiæ. 112.25.

Chriſtus, homo cæleſtis. 66.24.

Chriſtus in inferꝰ quomodo deſcenderit. 12 23.

Chriſtus modo Deus, modo homo appellatur 30.18.

Chriſtus non eſt nudũ Verbum. 40.6

Chriſtus Primogenitus ſimul & Vnigenitus. 191.23.

Chriſtus Primogenitus & in multis fratribus. 32.27.

Chriſtus profecit ætate, ſapientia, & gratia. 119.22.

Chriſtus Propheta, Apoſtolus, & Pontifex 127.6.

Chriſtus ſanctificatus à Patre quomodo dicatur. 109.25.

Chriſtus Spiritibus in inferno apparuit. 11 27.

Chriſtus θεοφόρος dicendus non eſt 174.15 & 177.14.

Chriſtus vivificat nos non ſola participatio-

cibationis Spiritus ſancti, & per eum carnis ſuæ quam aſſumpſit 43.8

Chriſtus, unctus. 171.18 & 37.24

Chriſtus, unus. 154 7.

Chriſtus, unus adoratur, non duo. 195 27.

Chriſtus unus, non duo Chriſti. 18.12.

qui Conderari hominem cum Deo ſtatuunt, duos Filios inducunt. 196 10.

Conjugium honorabile res eſt. 39. 20. & 68 8

Corpus humanum quopacto ſit viviſicatum 66 17.

Cum, præpoſitionis in compoſitione ſignificatio. 194.4.

D.

DEi conſilia reprehendere non oportet. 17 10

Dei natura immorabilis. 8.22.

Deipara qua ratione vocetur virgo Maria. 62.15.

Deſcenſus Chriſti ad inferos quomodo intelligendus. 20 & 22.10.

Deum qua ratione vocemus Patrem noſtrum. 68.23.

Deus Creator, cur Bonus vocetur. 14 28

4. Docetarum hæreſis ſanguinariam verbi Incarnationem ſtatuentium. 5.15 & 19.13.

Dominus gloriæ, crucifixus 127 15.

Domus luteæ, corpora humana. 167. 28.

E.

EManuel an eſtimandus ſit ut homo, 33 19

Emanuelis appellatio nemini quam ſoli Verbo Incarnato, convenit. 155.21 & 57 17.

Emanuel .i. Nobiſcum Deus, quomodo ſit intelligendum ſit. 213. & 145 12.

Emanuel non eſt dividendus ſeorſum in Verbum, & ſeorſum in hominem 196.13.

Emanuel, unus. 155.

Error eorū qui humana omnia Deo Verbo ſola relatione convenire affirmant. 198 3.

Exinanitionis modus. 8. 8. & 110. 19. & 164 21.

Exinanitio quid ſit 59.21 & 94.14.

Exinanitio, utiliſſimum hominibus exemplum. 113.4. ob hæreticis tollitur 144 24.

F.

FIdes ab Apoſtolis tradita, perfectiſſima eſt. 17.

Fides noſtra in quem ſit dirigenda. 36 8

Filii Dei ex Spiritu, non ex viris. 39 13.

Filius Dei etiam poſtquam factus eſt homo, vocatur gloria Dei ac Patris, & ter, ac Dominus. 110 243

Filii Dei, in Chriſto & per ipſum naturaliter; & ſecundum gratiam, homines. 32.20.

Filii Dei ſumus per fidem. 39.11.

Filius Dei, Unigenitus ſimul & Primogenitus eſt 16 10.

Filius Legem Moyſis, ſuos ſermones vocat. 173 7.

H.

HÆreſis eorum qui negant Verbū carnem factum, ſed hominem aliquem ex ſemine David & Abrahæ, ipſi copulato. 76 17.

Hæretici Gnoſtibus imperitiores in cognitione veri Dei. 54 18.

Hæretici Verbum nō carnem factum eſſe dicunt, ſed ἀνθρωποτόκον tantum, 103 21.

Hæri

Heri, apud Paulum, præteritum tempus indicat. 161.
Hodie, apud Paulum, præſens tempus ſignificat. 104. 24.
ab Homine noſtri ſimili apprehenſam fuiſſe Deitatem, abſurdum dictu eſt 163. 16.
Homines, templa Dei. 176. 16.

I.

IAcob videns Deum facie ad faciem, typus Emanuelis 186. 21.
Ieſus, nomen novum Verbo à Patre datum 32. 5.
Ieſus, quare dictus 97. 5 & 151. 16.
de Incarnatione Verbi recta ſententia. 51. 22.
de Incarnatione Vnigeniti variæ hæreticorum opiniones. 2. 15.
Incarnationis ingens myſterium. 67. 12.
Inferni locus. 22.
Iſrael cur dictus ſit populus Moyſi. 151. 21.

L.

LEpra typus peccati. 173. 27.

M

MAnus Moyſis in ſinum immiſſa, & facta ut nix, typus Verbi Incarnati 173. 16.
Marcelli & Photini hæreſis 3. 6.
Maria virgo Θεοτόκος ſive Deipara dicitur. 188. 3.
Myſteria intellectum noſtrum ſuperantia, ſimplici fide ſunt veneranda. 23. 26.
in Myſteriis fidei, ſtultum eſt cum Nicodemo interrogare, Quopacto hæc fieri poſſint? 24. 3.
Myſterium religionis quodnam ſit 5. 1.

N.

NAtura creata mutationi obnoxia eſt. 8. 24.
Natura incorruptibilis apprehendit corruptibilem, 163. 18.
Natura in eſt, quo pacto per Chriſtũ priſtinæ ſuæ integritati ſit reſtituta. 115. 3.
Neſtorius, draco novus. 56. 11.
Neſtorii hæreſis 56. 25.
Nomina alia peculiares ſubſtantias, alia functiones ſignificant. 71. 20.

O.

OBedientiæ & tolerantiæ quæ ſit finis & merces. 112. 13.

P.

PAſſionem crucis Vnigeniti dedecori eſſe credere, Iudaicum & Gentile eſt. 142. 1.
Poëtæ gentiles verum Deum ignorarunt 54. 5.
Poëtarum materies eſt mendacium. 54. 2.
Primogenitus ex mortuis, qua ratione dicatur Chriſtus. 45. 20.
Prophetæ, Chriſti vocati 71. 24.
Propitiatorium typus Emanuelis, 170. 20.

R.

RVbus accenſa in deſerto, & illæſa typus Incarnationis. 87. 13.

S.

SAncti ante Incarnatum Verbum multi, ſed nemo vocatus Emanuël. 155. 20.
per Secula, apud Paulum, præſens & futurũ tempus ſignificatur 101. 25
Serpens æneus, typus Emanuëlis. 171. 9.
Serpens, typus malignitatis. 172. 6.

V.

VElamen cur vocet Paulus, carnem Chriſti. 121. 23.
Virga in manu Moyſis verſa in ſerpentem, typus Emanuëlis 171. 21.
Virga, inſigne regni. 172. 12.
Virgo Maria, Deipara dicitur, non Chriſtipara. 171.

Verbum, carne propter nos paſſum. 126.15.
Verbum caro factum eſt, quomodo intelligendum. 57.26. & 63.11.
Verbum Dei Exinanitum cur dicatur. 253.
Verbum Dei factum homo, vocatur Chriſtus Ieſus 166.10.
Verbum perſe ſubſiſtit. 158.10.
Verbum, quo pacto dicatur habitare in nobis. 184.1.
Verbum totum, homini toti unitum eſt. 21.13.
Verbum, ultimus Adam qua ratione dicatur. 138.35.
Vnigenitus & Primogenitus Filius dicitur. 32.16.
Vnigenitus factus eſt homo perfectus 20.12.
Vnigenitus propriæ ſuæ .i. divinæ naturæ bona corpori etiam ſuo communicat. 48.34.
Vnigenitus qua ratione dicatur factus peccatū & maledictio. 61.25. & 126.2.
Vnitas Deitatis cum humanitate intellectum noſtrum ſuperat 89.18
Vnitas Verbi cum carne ineffabilis eſt, & periculoſa eſt nimis curioſa ejus inveſtigatio. 23.10.
Vnitas Verbi cum carne, comparatur cum unitate Animæ & corporis humani. 157.3. cum Lilio & ejus odore. 159.18.
Vnitas Verbi cum natura humana omnes adunationis modos ſuperat. 156.18.
Vnitas divinæ & humanæ naturæ inenarrabilis. 16.5.
Vnum, varia ſignificat. 80.5.

FINIS.

INDEX

INDEX LOCORVM SACRAE SCRIPTVRÆ QVÆ IN LIBRO CYRILLI DE INCARNATIONE

Vnigeniti, &c. citantur atque explicantur.

Gen 6 ET facies arcam teſtimonii ex lignis imputribilibus duorum cubitorum, &c. & inaurabis eam auro puro, extra & intra, inaurabis eam. 160.13.

Exod.3 Ego ſum qui ſum 15.7.

Exod.25 Et facies propitiatorium impoſitione auri, &c. *uſque* propitiatorium erunt. 170.7.

Deut 3. Non erit in te Deus alienus. 95.4.

Eſai Sicut homo vindemiat oleam, ita vindemiabunt eos, &c. qui vero relicti fuerint ſuper terram, exultabunt cum gloria Domini 110.

Eſai 6. Miſſus eſt ad me unus ex Seraphim, & in manu habebat carbonem quem forcipe accepit ab altari, & dixit ad me Ecce tetigit hoc labia tua, & adjuvet iniquitates tuas, & peccata tua depurgabit. 158

Eſai.6 Super te orietur Dominus, & gloria ejus in te videbitur. 111 5.

Eſai.7. Ecce Virgo in utero côcipiet, & pariet filium, &c. 10 16

Eſai.45 Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro. 148 7

Eſai 55 Non ſunt conſilia mea, ſicut conſilia veſtra. 17.21.

Eſai.61 Exultabit anima mea in Domino, quia induit me veſtimentis ſalutis, & indumento juſtitiæ.

Eſai.62. Vocabunt nomen ipſius novum

Hierem. Tu quidem inſidens ſeculum: nos autem perdentes ſeculum

Ioel 2 Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem. 153.19. & 157 19.

Mich 5 Et tu Bethleem Ephrata, parvulus es in millibus Iuda Ex te mihi egredietur qui ſit dominator in Iſraël, & egreſſus ejus ab initio à diebus æternitatis

Hab 3 Egreſſus es in ſalutem populi tui, ſalvare Chriſtos tuos 71.26. & 147 26.

Hab 11 Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini, quia opus operor ego in diebus veſtris, opus quod nô credetis ſi quis enarraverit vobis 67

Pſal 2 Dominus dixit ad me Filius meus es tu Ego hodie genui te

Pſal 10. Cœli peribunt tu autem permanebis, & omnes ut veſtimentum veteraſcent, &c.

Pſal.44 Dilexiſti juſtitiam & odiſti iniquitatem, ideo unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ. 149 14.

Pſal. 46. Aſcendit Deus in jubilo. 168 6.

Pſal 47. Sedes tua Deus in ſeculum ſeculi,

ſeculi, &c. propterea unxit te Deus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. 73. 21.

Pſal 49 Deus manifeſtè veniet, Deus noſter, & non ſilebit. 122 9 & 150 18

Pſal 88 Quoniam quis in nubibus æquabitur Deo? ſimilis erit Deo in filiis Dei?

Pſal 104. Nolite tangere Chriſtos meos, & in Prophetis meis nolite malignari. 71 24 & 147 24

Cant 2 Ego flos campi & lilium convallium. 159 17

Sap 2 Salutares fecit generationes mundi. 137 20

Matth 1 Ne timeas Maria, quoniam ecce concipies utero & paries Filium, &c. 154 24

Matth 3 Qui poſt me venit, fortior me eſt, &c. ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto & igne. 41 4.

Matth 4 Non ex ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit ex ore Dei 55 5

Ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis 55 1.

Et ſicut eram cum Moyſe, ita ero etiam vobiſcum 57 142.

Matth 10. Nolite timere eos qui interficiunt corpus, &c. uſque, in gehennam. 123 8.

Matth. 12. Deſcendit in eum Spiritus, manſit autem ſuper eum. 149 2.

Matth. 13. Et mittet Filius hominis angelos ſuos 104 5.

Matth 14. Vere Filius Dei es. 55 4

Matth 15 Tu credis in Filiū Dei? qui cum exclamaret Quis eſt Domine, ut credam in ipſum? qui reſpondit dicens Et vidiſti ipſum, & qui loquitur tecum ille eſt. qui reſpondit, Credo Domine, & adoravit illum. 58 1 & 193 19

Matt 16 Vade poſt me Satana, quia ſcandalum mihi es, & nō ſapis ea quæ Dei ſunt, ſed quæ hominum. 114 12.

Matth 17 Hic eſt Filius meus dilectus, in quo, &c ipſū audite 40. 17

Matt 18 Ubi duo aut tres congregati fuerint in nomine meo, illic ſum in medio eorum 32. 13

Matth 19 Non legiſtis quia qui fecit hominem ab initio, maſculum & fœminam fecit eos 67. 27.

Matth 23 Patrem nolite vocare vobis ſuper terram, Unus enim eſt Pater veſter, qui in cœlis eſt, omnes autem vos, fratres eſtis. 39.

Nolite vocare Patrem veſtrum in terris, Unus enim eſt Pater veſter in cœlis 68.

Matth. 26 Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte. 138 8.

Matt 27. Deus Deus meus, Quare me dereliquiſti 114 12.

Matt 27 Si Filius Dei es, deſcende de cruce, & credemus tibi 143 13

Matth 28 Ecce ego vobiſcum ſum uſq; ad conſummationem ſeculi. 31 15.

Matt 28 Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti 139 9.

Luc 1 Et Spiritu ſancto replebitur adhuc in utero matris ſuæ 107 22

Luc 9 Si quis vult venire poſt me abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me 115 18

Luc 20 Hic eſt hæres, venite interficiamus eum. 80 20

Ioan 1 In principio erat Verbum, omnia per ipſum facta ſunt, &c.

Et an-

Et annunciamus vobis vitam æternam quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis. 44.10.

Ioan 1. Et Verbum caro factum eſt, & vidimus gloriam ejus, gloriam tanquam Vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. 58 3 & 76 26 & 175 24.

Ioan 1. Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum 135 26

Ioan 1. Quotquot eum acceperunt eum, dedit eis poteſtatem Filios Dei fieri, &c. 39.11 & 69.19 & 89 1

Ioan 1 Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt, qui baptizat in Spiritu ſancto. 108 21

Ioan 1 Ecce agnus Dei qui tollit peccatum mundi, &c. *uſque* in aqua baptizans 129 2.

Ioan 1. Vnigenitus Deus qui eſt in ſinu Patris 132 22

Ioan 2. Quis eſt mendax, niſi is qui negat Ieſum eſſe Chriſtum, &c 12 25

Ioan 2 Solvite templum hoc, & in tribus diebus ſuſcitabo illud. 131 7

Ioan 3 Nō ex menſura dat ſpiritum, ſed ipſe eum immittit ex ſeipſo, ſicut & Pater. 42 8.

Ioan 3. Qui è ſupernis venit, ſupra eſt. 67 3

Ioan 3. Qui è ſupernis venit, ſuper omnes eſt 137 1 & 150 24

Ioan 6 Ego ſum panis vivificans qui de cœlo deſcendi, ſi quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. 144. & 145

Ioan 3. Ita enim dilexit Deus mundum, ut Filium ſuum Vnigenitum dederit, ut omnis qui credit in ipſum non pereat, ſed habeat vitam æternam 132 12.

Ioan 4 Vos adoratis quod neſcitis nos adoramus quod ſcimus. 35 8 & 127 24 & 192 18

Ioan 5 Quemadmodum Pater quos vult vivificat, ita & Filius quos vult vivificat. 131.4.

Ioan 6 Qui deſcendi ex cœlo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatē ejus qui me miſit Hæc eſt autem voluntas, &c *uſque* die.

Ioan 6 Amen amen dico vobis, Niſi comederitis carnem filii hominis &c 45 23

, Ego ſum panis vitæ qui de cœlo deſcendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, &c. *uſque* & ipſe vivet propter me, vid.

Nemo aſcendit in cœlum niſi qui è cœlo deſcendit Filius Dei. 44 12 & 102 10.

Ioan 8. Si filii Abraham eſſetis, opera Abraham faceretis. nūc q̄ritis me occidere hominem qui veritatem vobis locutus ſum, quam audivi à Deo, hoc Abraham non fecit 28 1.

Ioan 8 Antequam Abraham fieret, ego ſum 102 8.

Ioan. 10. Ego & Pater unum ſumus, 30.15 & 36 20 & 137 14

Ioan 10. Nemo tollit animam meam a me, ſed ego pono eam à me ipſo, poteſtatem habeo ponendi, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam 140 5.

Ioan 10 Ego ſum Paſtor bonus, Paſtor bonus animam ſuam ponit pro ovibus. 140 3.

Ioan 3 Si uno facio opera Patris mei, nolite credere mihi Si autem facio, & ſi mihi non vultis credere,

 ope-

operibus meis credite. 36 25. & 104 9.

Ioan 12 Qui credit in me, non credit in me, ſed in eum qui miſit me. 377.

Ioan 13 Vos autem me vocatis Dominum & Magiſtrum, & rectè dicitis, ſum enim. 52 13.

Ioan 13 Nunc clarificatus eſt Filius hominis, & Deus clarificatus eſt in eo, & continuo clarificabit eum. 1307.

Ioan 14. Domine, oſtende nobis Patrem. 145.

Ioan. 14. Pater major me eſt. 30. 16. & 135 4.

Ioan 14. Ego ſum vita. 15 7 Ego ſum veritas. 141 17.

Ioan. 14. An neſcitis quod templum Dei eſtis, & Spiritus Dei inhabitat in vobis. Si quis amat me, & ſermonem meum ſervat, & Pater meus diliget eum, & veniemus ac manſioné in ipſo faciemus. 106. 3

Ioan 14 Et parabo vobis locum 161

Ioan 17 Pater ſancte ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi, &c. uſque gaudium meum impletum in ſemetipſis 31 3.

Ioan 20 Hæc autem ſcripta ſunt, ut credatis quia Ieſus eſt Filius Dei, & ut credentes, vitam habeatis in nomine ipſius 38 22

Ioan. 20 Inſufflavit Apoſtolis dicens, Accipite Spiritum ſanctum. 42 7

Pater, glorifica me ea gloria quam habui antequam mundus eſſet, apud te 94. 22. & 135 18

Act. 2 Viri fratres liceat audenter dicere, &c. uſque neque derelicta eſt in inferno anima ejus, neque caro ejus vidit corruptionem 22. 1

Act. 2. Baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Ieſu Chriſti in remiſſionem peccatorũ veſtrorum; & accipietis donum Spiritus ſancti 41 27.

Act. 4. Si nos hodie judicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iſte ſalvus factus eſt. Notum ſit omnibus vobis & omni plebi Iſraël, quia in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Nazareni, quem vos crucifixiſtis, quem Deus ſuſcitavit è mortuis, in hoc iſte aſtat vobis ſanus 38 26.

Act. 4. Et non eſt in alio aliquo ſalus 39 3

Rom 1 Dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt, & mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis. 33 25.

Rom 1. Paulus ſervus Ieſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, &c uſque ſecundum ſpiritũ ſanctificationis.

Rom 1. Non erubeſco Evangelium. Virtus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti 230 1.

Rom 6 Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus, ſimul & reſurrectionis erimus 64. 27.

Rom. 8. Qui proprio Filio non pepercit, ſed &c ut & cum ipſo omnia nobis bona largiatur. 76.

Rom 8 Nam quod impoſſibile erat Legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus Filium ſuum mittens, &c 20 5 & 97 14 & 165 26.

Rom 8 Qui proprio Filio ſuo nõ pepercit, ſed &c. 125 18.

Rom 9 Quicunque enim in Chriſtum baptizati ſumus, in morte ejus baptizati ſumus 139 18

Ro 10 Ne dixeris in corde tuo, Quis aſcen-

Google

aſcendit in cœlum? &c. ſalvis eris. 77. 24.

Rom 14 Nemo noſtrum ſibi vivit, & nemo ſibi moritur, &c *uſque* in hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit ut & vivorum & mortuorum dominetur 50 13.

Rom 15 Propter gratiam quæ mihi data eſt à Deo ut ſim miniſter Ieſu Chriſti in Gentibus, ſanctificans Euangelium Dei 118 24

1 Cor 1 Si enim cognoviſſent, non unque Dominum gloriæ cruciſixiſſent. 127 15.

1 Cor 1 Verbum enim crucis, pereuntibus quidem ſtultitia eſt, iis autem qui ſalvi fiunt, hoc eſt nobis, Dei virtus eſt. Ipſis autem vocatis Iudæis atq; Græcis, Chriſtus Dei Virtus & ſapientia. 130 2.

1 Cor 1 Quoniam & Iudæi ſigna petunt, & Græci ſapientiam quærunt Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, &c *uſque* & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominib. 142 3.

1 Cor 2 Neque enim judicavi quicquam ſcire in vobis

2 Cor 4. Quoniam Deus qui dixit De tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei in facie Ieſu Chriſti 118 5.

2 Cor 5 Si vero cognovimus etiam ſecundum carnem Chriſtum, ſed nunc jam non novimus 31 24.

1 Cor 8 Et ſi ſunt dii multi, & Domini multi in cœlo & in terra, ſed nobis unus Deus Pater ex quo omnia, & nos ex eo, & unus Dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia & nos per ipſum. 154 8.

1 Cor 10 Quia omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari, &c *uſque* Petra autem erat Chriſtus 49 5

2 Cor 13 An experimentum quæritis ejus qui in me loquitur Chriſti, qui in vobis non infirmatur, ſed potens eſt in vobis. Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate, ſed vivit ex virtute Dei 130 12.

1 Cor 15 Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi, quod Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris, &c

Ibidem Si autem Chriſtus prædicatur, quod reſurrexit à mortuis, &c. 6 & 7.

1 Cor 15 Quemadmodum geſtavimus imaginem terreni, geſtemus & imaginem cœleſtis 24 7 & 66. 23.

1 Cor 15 Factus eſt primus homo in animam viventem ultimus Adam in ſpiritum vivificantem. 138.

1 Cor 15 Primus homo de terra terrenus, ſecundus, ex cœlo cœleſtis. 136 20.

2 Cor 1 Dei enim Filius Ieſus Chriſtus qui in vobis per nos prædicatus eſt, per me ſ e i non fuit in illo Eſt & Non ſed Eſt in illo fuit 99.

2 Cor 5 Et qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit, ut nos fieremus juſtitia Dei in ipſo. 76 11.

2 Cor 4. Nõ enim noſmetipſos prædicamus ſed Chriſtum Ieſum Dominum noſtrum.

Gal 2 Scientes quod non juſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem Ieſu Chriſti, & nos in Chriſto Ieſu credidimus

Gal 4 Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis qui [illegible]

Digitized by Google

ſerviebatis Nunc autem q e.P n.c. ſ.a D. quomodo convertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuo ſervire vultis. 34 13

Gal 2 Ego enim per legem legi mortuus ſum, ut Deo vivam. Vivo autem, jam non ego, vivit vero in me Chriſtus. Quod autem nunc vivo in carne, in carne vivo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me 140 23

Gal 3 Quotquot in Chriſtum baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis 41 18

Gal 1 Paulus Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Ieſum Chriſtum. 31 18

Gal 1. Notum facio vobis fratres Evangelium quod evangelizatum eſt à me, quia nõ eſt ſecundum hominem Neque n. ego ab homine accepi illud, &c. 31 18 & 120 41.

Epheſ 2 Propter quod memores eſtote, quod aliquando vos gentes in carne, qui dicebamini præputium ab ea quæ dicitur circumciſio in carne manu facta, quia eratis illo tempore ſine Chriſto alieni à converſatione Iſraël, & hoſpites teſtamentorum promiſſionis, ſpem nõ habentes, & ſine Deo in mundo. 261 25.

Eph 4. Pater glorifica Filium tuum, 35 20.

Eph 1 Secundum operationem potentiæ virtutis ejus, quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum à mortuis, &c. 130.24.

Eph 5 Eſtote itaque imitatores Dei, ſicut Filii chariſſimi, &c. *uſque* in odorem ſuavitatis.

Philip 2 Hoc ſentite in unuſquiſque in vobis, quod & in Chriſto Ieſu, qui quum in forma Dei eſſet, &c *uſque* mortem autem crucis 59 & 93 20 & 133.17 & 162 1.

Col.1 In ipſo complacuit omnem plenitudinem divinitatis inhabitare 167 19.

Coloſſ 1 Et nos quum eſſemus aliquando alienati & inimici ſenſu in operibus malis. Nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem, exhibere vos ſanctos & immaculatos & irreprehenſibiles coram ipſo 141.4.

Coloſſ 3 Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. 31.1.

Coloſſ 1. Qui eſt imago Dei inviſibilis, primogenitus omnis creaturæ quia in ipſo creata ſunt omnia, &c *uſque* ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens 127 27

Tit.2 Apparuit gratia Dei, Salvatoris noſtri, &c *uſque* Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti 98 23.

Hebr 1 Quando introducit Primogenitum in orbem terræ dicit, & adorent eum omnes angeli. 33 11.

Heb.1 Qui quum ſit ſplendor gloriæ, &c. *uſque* nomen hæreditavit. 38 26.

Hebr 2. Nuſquam enim angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit

Hebr 2 Decebat enim eum propter quem omnium & per quem omnia, &c.

Heb 2 Minuiſti eum paulo minus ab angelis 29 16.

Hebr 2. Qui enim ſanctificat & qui ſanctificantur ex uno omnes Propter quam cauſam non confunditur fratres eos vocare, dicẽs Nunciabo

Google

tiabo nomē tuū fratrib meis 73 13

Hebr.2. Quoniam ergo pueri communicaverunt carni & ſanguini & ipſe ſimiliter participavit eiſdem, &c. ut per mortē, &c 19 18. & 63 17 & 97.21 & 165 19

Hebr.2 Eum autem qui modico quàm angeli minoratus eſt videmus Ieſum propter paſſionem mortis gloria & honore coronatum, &c. uſque, dicēs, Nunciabo nomen tuum fratrib meis.124 12

Hebr.3 Propter quod & Ieſus, ut ſanctificaret per ſuū ſanguinē populū, extra portam paſſus eſt.141 2

Hebr.5. Qui in diebus carnis ſuæ preces, &c. exauditus eſt pro ſua reverentia. 28 3.

Hebr.5. Qui in diebus carnis ſuæ preces ſupplicationeſque ad eum qui poſſit ipſum ſalvū facere, &c. *uſque* cauſa ſalutis æternæ.113 13.

Hebr.9. Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem cœleſtium his mundari, &c *uſque* ad deſtructionem peccati per hoſtiam ſuam apparuit 123 25.

Hebr.10. Habentes itaque fratres fiduciam in introitu ſanctorum in ſanguine Chriſti, &c. *uſque* carnem ſuam.

Hebr.10 Irritam quis faciens legem Moyſi, &c quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia qui Filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti communem duxerit, & ſpiritum gratiæ contumelia affecerit, in quo ſanctificatus eſt? 118 3

Hebr.13 Honorabile connubium in omnibus, & torus immaculatus. 68 2.

Hebr.13 Ieſus Chriſtus heri & hodie, ipſe & in ſecula 101 9.

Iac.4 Inhabitantes autem domos luteas, &c. 167 26.

Iac.2 Fratres, nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti gloriæ. 111.6.

1 Pet.3 In quo & iis qui in carcere erant ſpiritibus veniens prædicavit, qui aliquando increduli fuerant 23 8.

1 Pet.1 Redempti enim ſumus non corruptibilibus, &c. *uſque* Deo ac Patri

1 Pet.3 Quia Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt juſtus pro injuſtis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem ſpiritu, 128.22.

1 Pet.4. Si exprobramini in Chriſto beati eritis, quoniam quod eſt honoris gloriæ & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus ſuper vos requieſcet. 111 8.

1 Ioan.1. Quod erat ab initio, &c. uſque annunciamus vobis vitam æternam quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis. 49 21.

1 Ioan.5 Et ſcimus quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis ſenſum ut cognoſcatis verum Deum, & ſimus in vero ejus Filio. 52 15.

1 Ioan.5 Et ſcimus quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis ſenſum ut cognoſcamus verum Deum, & ſimus in vero Filio ipſius Ieſu Chriſto. 140 12.

1 Ioan.4 Omnis ſpiritus qui confitetur Ieſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt Et omnis ſpiritus qui non confitetur Ieſum, ex Deo non eſt.

F I N I S.

BON. VVLCANII
NOTÆ
In Cyrilli Dialogos De Incarnatione Vnigeniti, & , Quod Christus ſit unus.

PAg. 2. lin. 19. *Solam enim imaginationem myſterii apparentiam confingunt.*) Δοκητὰς nimirum, cujus deliri erroris infames (ita enim eam Cyrillus pag. 5. vocat) authores appellat [illegible], & pag. 7. lin. 17 eandem opinionem ſive hæreſim appellat [illegible]. De Docetarum opinione vide plura infra pag. 19. l. 12.

Lin. ult. *Abs coæternū Patri verbum, ſero genitum eſſe credunt.*) Græcè [illegible] i. poſterius genitum Iſidorus Peluſiotes Epiſt. 18 lib. 3. [illegible] vocat & doctè ſimul & breviter eorum qui ita ſentiunt opinionem refellit, inquiens [illegible]. Et paulo poſt [illegible] hoc eſt, Si poſt genitus eſt, ut illi aiunt, non æternus. Si autem æternus, non poſtgenitus. & paulo poſt In ercatis enim. Ante & Poſt, locum habeat: in veneranda verò & abſolute regia Trinitate, primum & ſecundum locum non habet. Deus enim & numero & temporibus eſt ſuperior. Hoc ipſum vero affirmat etiam Epiſt. 65. ejuſdem libri.

Pag. 13. l. 46. *Quocirca niſi hypoſtatica eſſet imago, neque per ſe ſubſiſteret character, &c.*) Iſid. Epiſt. 65. lib. 3. [illegible] i. Quocirca qui Filium poſteriorem dicit Patre, ex quo ab æterno effulſit, is etiam id quod æternam illam eſſentiam charactere illo inſignit, quantum in ipſo eſt, evertit. Nam quod Cyrillus τὸ ἀρχέτυπον vocat, Iſidorus τὸ [illegible]. Patrem nimirum appellat.

Pag. 17. l. 23. *Non ſunt conſilia mea ſicut conſilia veſtra.*) Vide quæ ad hunc locum annotavimus pag. 26 libri Adverſus Anthropomorphitas, ubi de voce [illegible] egimus, ejuſque varia ſignificatione.

Pag. 21. l. 19. *quæcunque reprehenſione carent.*) lege *non carent*, ut ſit, Gr. [illegible]. quæ quidem corporis vitia opponit [illegible] animæ ipſius.

Pag. 22.

Pag. 21 l. 20. *Superior, &c.* hæc uſque ad verbum *continetur* legenda ſunt per parentheſim.

Pag. 25 l. 18.) *proprium ſunt geſtamen habens animam ſibi unitam.*) Geſtamen eſt φόρημα ſive ἔνδυμα. Vide quæ hac de re annotavi ad Epiſt. Ioan. Zonaræ decimam, cujus titulus, Cur noviſſimis temporibus incarnatum ſit Verbum.

Pag. 31. l. 21. *Ita tamen affectos nos eſſe decet, &c.*) Eleganter in eandem ſententiam Iſid. Pelusiota Epiſt. 95. libri ſecundi: Ὅσα γὰρ ἄνευ θεῶν ἡμᾶς [illegible] [illegible] (τοῦ γὰρ, [illegible]) καὶ [illegible]. Quæ enim quæ Deus nos non vult ſcire, ad ea ipſa cognoſcenda vim adhibemus: neque ſciemus, (quopacto enim, Deo nolente?) & ex inquiſitione, periculum ſolum nobis fiet reliquum.

Lin. ult. *Stultam verò illam interrogationem, Quopacto.*) Frequenter hoc paſſim inculcat Cyrillus, in myſteriis fidei intellectum noſtrum ſuperantibus, qualis eſt, hypoſtatica verbi cum carne unitas, Iudaicum eſſe interrogare, Quo modo? ideoque plerumque ab ejuſcemodi curioſa inveſtigatione myſteriorum & conſiliorum divinorum nos deterrens Cyrillus hæc fieri docet [illegible] modo qui ipſi, (Deo nimirum, & quidem ſoli) eſt cognitus. Et non immerito Proverbiorum 25 dictum eſt. Sicut qui mel multum comedit, non eſt ei bonum: ita qui ſcrutator eſt majeſtatis, opprimetur à gloria.

Pag. 34. l. 10. *Neque enim arcana divina in perſuaſibilis humanæ ſapientiæ verbis ſita ſunt, ſed in demonſtratione ſpiritus.*) Crediderim me in hoc Pauli loco quem citat Cyrillus, ſecutû eſſe verſionem veterem; putarim tamen (neque enim vetuſtiſſimum exemplar Græcum membranaceum MS. quo uſus ſum, ad manum eſt, ut id certò affirmare poſſim) Cyrillum, ut & alios Patres, hoc in loco diſcrepare à lectione quæ in omnibus excuſis Novi Teſtamenti editionibus hodie circumfertur. Certe Origenes, & qui ex ipſius ſcriptis Librum illuſtrium expoſitionum Theologicarum concinnarunt, cui φιλοκαλία titulum indiderunt, Baſilius, magnum, & Gregorius Nazianzenus, ita legunt. Primum quidem capite illius libri XV. ubi agit de Philoſophis Ethnicis qui ſacram Scripturam ob dictionis ſive ſtili ſimplicitatem convellunt, ubi quia non ſolû hunc Pauli locum citat, verumetiam explicat, integrum illum uti in φιλοκαλίᾳ Origenis habetur adſcribam, qui ſic habet: Καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

 [illegible]

ſ, διὰ τῆς [illegible] δυνάμεως, [illegible] [illegible] ἄλλων, καὶ [illegible] [illegible] τοῖς κατὰ τὸ βούλημα [illegible] λόγω [illegible] [illegible] λόγῳ, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] καὶ δυνάμει [illegible] [illegible] λόγου, καὶ χαρισμάτων [illegible] καὶ [illegible] λόγων [illegible] [illegible] δυνάμει πολλῇ. Quæ quidem ita Latine verti. Et ſermo meus & prædicatio mea nõ in perſuaſibilib. humanæ ſapientiæ verbis, ſed in demõſtratione ſpiritus & potentiæ; ut fides veſtra nõ ſit in ſapientia hominũ, ſed in potentia Dei. Eſt enim propria quæd. demõſtrat o verbi divini, Græcanica ſive gentile Dialectica deſumpta, quam Apoſtolus vocat Demonſtrationem ſpiritus & potentiæ. Spiritus quidem, propter prophetias quæ idoneæ aptæque ſunt ad fidem cuilibet faciendam maximè in rebus ad Chriſtũ pertinẽtibus. Potentiæ verò, propter prodigioſas virtutes, quas probari poteſt factas fuiſſe, cum ex multis aliis, tum quia earum veſtigia adhuc ſervantur in iis qui juxta Verbi voluntatem vivunt. Præterea hoc etiam dicit divinus ſermo, non ſufficere id quod dicitur, etiamſi per ſe verum ſit, maximeque fidem facere poſſit ad penetrandum in animam humanam, niſi etiam dicenti ut deceat dicenti potentia quædam, & gratia iis quæ dicunt aſſloreſcat, atque hæc ipſa non abſque Deo indita iis qui cum fructu [illegible] effectu dicunt. Ait itaque Propheta Pſalmo ſexageſimo: Quia dabit verbum Euangelizantibus potentia multa.

Hic ipſe Pauli locus citatur iiſd. verbis Philocaliæ c. 1 ſ. ad probandũ, illam perſuadendi vim divino poteſtati codibus præſcriptoribus inditam.

Euſebius lib. 1. Evangelicæ præparationis, pro ἐν πειθοῖ σοφίας λόγοις, legit πειθοῖ ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις: in perſuaſione verborum humanæ ſapientiæ. In eo convenit Euſebio cum Origene, quod uterque πειθοῖ ſubſtantive legat, non πειθοῖς adjective. Et ſanè verbo πείθω, Verbale πειθός deduci nulla ratione poteſt, quod etiam annotarunt viri docti. Mihi verò multum diuque de hoc loco cogitanti conjectura quædam in mentem venit, quam ego Theologis examinandam reverenter propono. Puto itaque ita aliquãdo ſcriptum fuiſſe ἐν πειθοῖ, atq; hanc dictionem ad finem lineæ poſitam fuiſſe cum adjecta ei hac nota ÷ quæ eſt, ſigma tráſverſum duob. punctis interjectũ, ſignificans *id eſt*, quod hodie notamus per i. deinde ad marginem appoſitũ fuiſſe σοφίας λόγοις, ut ſit gloſſema & interpretatio τ. ἐν πειθοῖ ad quã vocem adjecta nota quæ modo diximus (quæ frequenter in Codd. Græcis enſ. occurrit,) lecta fuit pro litera ſigma ς, atque ita ex πειθοῖ, factum eſſe πειθοῖς. Facit ad probandam meam conjecturam locus Origenis modo citatus, qui [illegible] interpretatur [illegible] [illegible], lata ei arbitror ſignificatione ſub

hac

hac appellatione etiam *τὴν ἐπιστήμην* (Zeum enim illam pugnam, hanc manuum explicatarum partibus) comprehenderet. Locum itaque Pauli ſic legi poſſe exiſtimaverim, Καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖ [illegible] in Suadela; quod idem eſt atque ſi diceret, in demonſtratione dialecticâ, *ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος*. Si vero legamus *ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις* nihil neceſſe fuerit adjicere *ἀνθρωπίνης*, ſi ſubaudiamus vel adjiciamus, *τοῖς* ut per *λόγοις* [illegible] intelligatur verba & rationes Dialecticæ. *Σοφία* enim Græcis non tantum Sapientiam, ſed etiam Artem ſignificat, adeo ut etiam Medici & Grammatici veteres vocentur *σοφοί*, quod non rectè verterit quis *Sapientes*, ſed *periti illius artis*. Propoſui ſuper hoc Pauli loco conjecturam meam, quæ ſi propter conſenſum omnium editionum quæ ipſis excuſæ ſunt, & *πειθοῖς* legunt, doctis non probabitur, ego me libens ad eorum ſententiam aggregem, & de mea diſcedo, facileq; feram conjecturam meam ut parum probam [illegible]. Hoc tantu addam, eſſe in Sacris literis loca nõnulla, quæ cùm in omnib exemplarib Græcè aut Lat. ne eodem modo legantur, aná Cyrillum ab uſurpata ab omnibus lectione diſcrepare. E quibus locis, quæ mihi nunc in mentem veniunt, è tertio libro De adoratione in Spiritu & Veritate, qui olim à me quum in Hiſpania apud Cardinalem Franciſcum à Mendoza Epiſcopum Burgenſem agerem Latine à me verſi, excuſi ſunt Toleti apud Ioã. Ayalam An. 1574. ubi enim Cyrillus interpretatur locũ illum Exod. 14 [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible],) pro eo quod omnes editiones habent, [illegible], legit, *Εἰσήγαγεν*. ita libro x. de Adorat. Locum illum è Pſalmo 98. qui in omnibus Codd. veteris Teſtamenti, imo verò apud authores omnis hunc ipſum locum citantes, quos quidem mihi videre contigit, ita legitur, *καὶ τιμὴ βασιλέως κρίσιν ἀγαπᾷ*, unus Cyrillus pro *ἀγαπᾷ*, & quidem multo ſignificantius legit *ἀγαπῶν*.

Pag. 32 l. 8. *Et vocabunt nomen eius nouum.*) Cyrillus Glaphyris in Geneſi, ubi de Iacobo Patriarcha interrogante eum cum quo luctabatur, quodnam ipſi eſſet nomen, [illegible] hoc eſt Non enuntiat nomen Deus, nam aliter ſe eſſe per hoc declarans Nomen enim Deo, quemadmodũ homini fortaſſe peculiare nullum eſt, cæterum ex iis quæ eſſe conſueuit, multifariam nominatur. Lumen enim, & vita, & potentia, & veritas, Vnigenitus, & ſplendor & character eius qui genuit, miſericordia, & ſapientia, & juſtitia, & redemptio. Eleganter verò explicat Iſidorus Peluſiotes Epiſt. 455. lib. primi, Dei nomen ante Incarnationem fuiſſe [illegible], & fecit Iacobum cum Deo, Geneſeos 32. luctantem, & in-

 terro-

rrogatum autem quodnam ipſi eſſet nomen hoc reſponſi accepiſſe: [illegible] & Deum item ad Iacobum dicentem facit: [illegible] hoc eſt, Non eſſe Legis, neq; eorum qui ante Legem fuerunt, hoc noſſe: & Nouiſſimo tempore, quando venerit plenitudo temporum, & multiplicata fuerint hominum peccata, Ieſus Incarnatus vocabor, quod ſonat Seruatorem, pro ſalute enim eorum qui peccarunt, diſpenſationem illam, ſiue adminiſtrationem, in carne ſuſcipio. Vide infra pag. 47.

Pag. 39. l. 14. *Primogenitus*, imo Primatum tenens, πρωτεύων.

Pag. 44. l. 21.) *Bona verba*, vel *Tace*, εὐφήμει.

Pag. 57. l. 3. Plenitatem de Emanuele, quod interpretatur Nobiſcum Deus tractationem, vide infra pag. 149.

Pag. 60. l.) Ad maiorem intelligentiam eorum quæ Cyrillus hic dicit eo quod Verbum factum ſit caro non parum faciunt quæ habet Iſidorus Pel. Epiſt. 405 lib. primi inquiens: [illegible] hoc eſt, Rerum ſupernaturalium naturales demonſtrationes quærere non oportet. Tametſi enim etiam caro vera Verbum ſit factum, non tamen nudus homo eſt Chriſtus Incarnatus verò potius Deus in utraque natura, unus exiſtit Filius Dei. Non abs re vero fuerit adjicere eiuſdem Epiſtolam 141 libri tertii, qua declarat, cur Filius Dei vocetur Verbum, quæ quidem ſic habet: [illegible] hoc eſt, Diviniſſimus & ineffabilis Filius, qui à nobis adoratur, merito Verbum appellatur. Non quia Verbum ſolum eſt, & Patris interpres, ut nonnulli exiſtimant, ſed quia etiam quam verbum creat, & quia citra ullam paſſionem genitus eſt. Verbum autem quum ſit, etiam per ſe ſubſiſtens eſt, & peculiarem proprietatem habet. Quòd enim ſubſiſtentia non careat, Verbum ipſum, verba ſe habere dicit, inquiens: Quæ audiſtis verba mea, & fecit illis. Si igitur Verbum verba habet, ſubſiſtentia non caret, ſed hypoſtaticè ſubſiſtens, quia citra paſſionem proceſſit, verbum nuncupatur.

Pag. 87. l. 23. *Immiſit autem ſe in formam quæ rubi in deſerto.*) Hunc locum Cyril-

Cyrillus Glaphyris in Exodum cap. 3. ita explicat: [illegible] Hoc eſt. Rubus eſt planta fruticoſa & infrugifera, punctis differens à ſpinis. Ingens autem flamma ei circumfuſa erat (ſanctus enim angelus in ſpecie ignis hoc ei præſtabat,) & efferebatur quidem ardens admodum flamma, nihil autem mali inferebat plantæ in qua apparebat. Stupenda certe res & rationem omnem excedens, Ignis ſpinis admotus & placidiſſima acceſſione ipſas calefaciens, tantum non vere iuſtam ſibi potentiam negligens & placide admodum iis quæ abſumere poterant inſidens. Quocirca Moyſes obſtupuit hac viſione. Quænam itaque eſt ratio? Igni divinam naturam comparat ſacra Scriptura ob validiſſimam ejus vim, quodque facile quævis abſumere poſſit. Lignis vero & herbis quæ in agro ſunt comparat hominem terrenum. Idcirco inquit quandoquidem: Deus noſter ignis abſumens eſt. Interdum vero ſic: Homo

Homo tanquam fœnum, & dies eius tanquam flos campi ac ſpinæ. Cæterum quemadmodum ſpinæ ignem ferre nequeunt, ita neque diuinitatem humanitas: at in Chriſto accidit, factaque eſt tolerabilis. Habitauit enim in ipſo omnis plenitudo deitatis corporaliter, ſicut ſapiens ille Paulus eſt teſtatus, & qui lucem inhabitat inacceſſibilem, hoc eſt, Deus, in templo ex Virgine commoratus eſt, quum ſe dimiſiſſet ad amabilem placiditatem, & quodammodo contrahens igneam ſuæ naturæ impetum, ut ipſius capaces eſſe poſſimus, quemadmodum fere etiam ſpinæ ignis. Quod verò id quod [illegible] ſolet, hoc eſt, carnem corruptione ſuperius [illegible], demonſtrat figuratè ignis in rubo, illæſum omnino ſeruans lignum: quod [illegible] ſuum ij ſuis viuificauerit templum, & incorruptibile effecerit vita naturaliter exiſtens illud ex Deo Verbum, quomodo quiſpiam dubitauerit? Ignis itaque pepercit ſpinæ & flammis facta eſt paruo humilique ligno tolerabilis. Capax enim facta eſt, ut modò dixi, humanitas Deitatis: & hoc factum eſt in Chriſto myſterium. Habitauit enim etiam in nobis illud Dei Verbum, non pernos exigens, ſed commodis & placidis circumfulgens acceſſionibus. Itaenim ipſe alibi ait: Non miſit Deus Filium ſuum in mundum, ut iudicaret mundum, ſed ut mundus ſaluus fieret per ipſum. Rubus itaque non comburebatur ab ambiente ipſum flamma. Neque enim exiguntur à nobis pœnæ peccatorum, ut modò dixi, ſed potius Chriſtus nobis circumfulget per Spiritum ſanctum, eſtque in nobis per ipſum, & in ipſo clamamus, Abba Pater.

Pag. 67. l. 8. Porro quod locum Cyrilli lib. Quod unus ſit Chriſtus, ita verterim: *Neque enim erat difficile benigniſſimo Deo geſtabilem & tolerabilem ſe præbere humanæ conditioni*: per *Geſtabilem* intelligi poteſt [illegible], per *tolerabilem*, [illegible], quibus vocibus utitur Cyrillus in loco modò citato Glaphyris. cui iungi tertium [illegible] eâdem fere ſignificatione, quod verti *Capacem*, tametſi Græcè ſit [illegible], hoc eſt, ut Chriſtus tanquam is qui à nobis capi & geſtari poſſit: quod quidem aliis verbis, eodem tamen ſenſu verti, *ut ipſius* capaces eſſe poſſimus. Sententia verò Cyrilli hæc eſt: Cum Diuinitas & Humanitas eſſent [illegible], eæque in uno eodemque ſubiecto ſimul ſubſiſtere non poſſent: per Verbum Dei Incarnatum effectum eſſe ut diuina natura ab humana capi, geſtari, ſuſtinerique poſſet. Eiuſdem enim ſignificationis ſunt [illegible], & [illegible], ut alibi etiam annotauimus.

Pag. 158. l. 12. De carbone) Hunc Eſaiæ locum ita explicat Iſid. Peluſiota Epiſt. 94. libri primi, inquiens: [illegible]

[illegible]

[illegible] τὴν ἀνθρωπίνην [illegible] ... [illegible] hoc eſt, Forcipe accepit perſpicaciſſimus Eſaias carbonem ex altari, Dominicæ noſtræ Incarnationem clariſſimè contemplans. Carbo enim, diuina cernebatur eſſentia. Forceps verò caro ex nobis ipſis vnà a peccati expers. Attigit autem Eſaiæ labra, ipſiusque peccata purgauit, vniuerſæ videlicet naturæ humanæ. Ineffabilis enim Verbi cum natura humana vnitas, ſuſtulit, conuenienter Deo, totius mundi peccata.

Pag. 1603. 15. Et facies arcam teſtimonii, ex lignis imputribilib. &c. Cum Cyrillus ipſe lib. 9. De adoratione in Spiritu & Veritate, totam hanc Arcæ teſtimonii ſtructuram referat ad Chriſtum, atque fuſius explicet, gratum me rerum diuinarum ſtudioſis facturum puto, ſi locum integrum ut ille Græcè ſcripſit, & ego Latinè verti, adiungerem. Enarrans itaque à Cyrillo ea omnibus quæ ad ſtructuram & ornatum Arcæ teſtimonii pertinent, veniam præfatus ſi à veritate aberrauerit, & minus quàm oportet ſenſuum excellentiam aſſecutus fuerit, ita ait. Ἡ κιβωτὸς ἡμῖν, ὦ Παλλάδιε, [illegible] Χριστοῦ. [illegible] ... Πατρὸς λόγος [illegible] ... Παῦλος φησίν. [illegible] ... [illegible]

[illegible]

[illegible] Hoc eſt:

Arca [propitiatorii] nobis, ô Palladi, imago ac figura Chriſti fuerit. Si enim conſideremus modum quo Vnigenitus ille Homo eſt factus, velut in arca, templo ex Virgine, Verbum illud ex Deo Patre diverſatum fuiſſe videbimus. Habitavit enim in eo omnis plenitudo Deitatis corporaliter, ſecundum Scripturas. Verbum autem erant illa in arca teſtimonia. Et imputribilia quidem erant ejus ligna, auro verò puro probatiſſimoque interius & exterius ornata. Incorruptibile namque Chriſti corpus, veluti auro quodam, inhabitantis Verbi potentia ac ſplendore, & ſancti Spiritus natura, efficaciaque vivificante in incorruptione continetur. Propter hoc enim, etiam vivificare dicitur Chriſtus. Vita namque exiſtens illud ex Deo Patre verbum, potentia ſui Spiritus, ſuum ipſe vivificabat templum, corruptionis expers effectum. Caro enim ejus non vidit corruptionem, juxta beati Pauli vocem. Locutus vero etiam alibi ad Iudæos de ſuo corpore: Solvite templum hoc, & in tribus diebus ſuſcitabo illud. Quinetiam Petrus mortificatum quidem illum carne ait, vivificatum autem ſpiritu. Symbolum itaque longè ſplendidiſſimæ Deitatis eſt Aurum, illitæ quodammodo ſancto illi corpori, ſuumque ſplendorem atque incorruptionem ineffabiliter immittentis, & in ſola & per ſe novit divina illa & intellectum omnem ſuperans natura. Si enim juſti ſuo tempore fulgebunt ut Sol in regno Patris ſui, quænam tandem futura eſt gloria ipſius Chriſti? quomodo non intellectu omnique ratione ſuperior futurus eſt ille fulgor? Aurei verò Arcam continentes vectes, aurei etiam circuli, & omnia quæ in ea. Participes enim gloriæ ſunt qui ipſum circumſtant, ac veluti in charitate & ſanctitate Dei adhæreſcentes ſui uſum præbent. Tales quidam erant illi beati diſcipuli, poteſtatem ab ipſo illam quæ Deo convenit accipientes, & ſuperiorem excellentiæ ſplendorem per participationem conſecuti, atque ideo divina

ſigna edentes. Propitiatorium autem eſſe dicimus, ſi intelligatur ſpiritualiter, qui pro nobis factus eſt homo, quem propoſuit Deus propitiatorium per fidem in ſanguine ejus ad demonſtrationem juſtitiæ ipſius. Paulus enim ita loquitur. Sed hic verò ad nos etiam Ioannes ſapientiſſimus ille diſcipulus: Filioli, hæc ſcribo vobis, ne peccetis. Et ſi quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Ieſum Chriſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem ſolum, ſed etiā pro totius mundi. Per ipſum enim propitiatio & ſupplicatio omnis fit, & petitio bonorum. Nam, uſque modo, inquit, non petiſtis quicquam in nomine meo: petite, & dabitur vobis. Ipſe itaque eſt propitiatorium. Per ipſum enim nobis propitius eſt Pater, & in ipſum deſinit omnis terminus precationis, & per ipſum aditum habemus, non aliter exiſtentes acceptabiles. Idcirco ait: Ego ſum via, & Ego ſum janua. Nemo venit ad Patrem, niſi per me. Cæterum, tametſi factum eſt noſtri ſimile, quum ſe ipſum ad hominem uſque demiſit atque exinanivit Vnigenitum Dei Verbum: eſt tamen etiam ut proprium ipſi eſt naturaliter, in gloria excellentique Deo convenit, & in excellentiis illis exiſtere quæ ſunt ſupra omnem creaturam, quemadmodū ſcilicet etiam ante aſſumptam carnem. Idcirco & Cherubim circumſiſtunt Propitiatorium, obtegentia alis, & ad ipſum convertere vultumque ſemper in illud defixa. Et ſatellitum quidem evidens demonſtratio eſt, ad dextram & ſiniſtram ſtatio. Quòd verò Cherubim aſſiduè Propitiatorium intueantur, ſignificare videtur intentam quodammodo atque inſatiabilem Dei viſionem quæ ſupernæ illæ poteſtates fruuntur. In propriè autem formā Eſaias Propheta Filium deſcribit, dicens: Vidi Dominum Sabaoth ſedentem ſuper thronum excelſum, & elevatum, & Seraphim ſtabant in circuitu ejus. Et, ſex quidem alas, unicuique fuiſſe ait: & duabus quidem obtegere pedes, duabus autem faciem, & aliis duabus volare. Ac, ſi quidem exiſtimaverit aliquis, Dei faciem & pedes obtegere Cherubim, nihil abſurdi fuerit, tale quid exiſtimare. Transferentes enim in Græcam vocem, hujus vocis Seraphim ſignificationem, Scientiæ plenitudinem, ſive Sapientiæ affuſionem ſignificare comperiemus. Quare ea forma ipſa quam præ ſe ferunt, & quidem admodum manifeſte declarant ſapientiſſimæ illæ & ſupremæ poteſtates, fas non eſſe Dei faciem à quoquam videri. Inviſibilis enim omnino eſt illa natura intellectum omnem exſuperans, & lucem inacceſſibilem inhabitat juxta beati Pauli vocem. Et, Nemo faciem Dei videbit, & vivet, juxta id quod rectè ab ipſo ad Moyſen dictum eſt. Sed neque quiſquam cognoſcere poſſit veſtigia, neque vias ipſius. Scriptum eſt enim: O altitudo divitiarum & ſapientiæ & cognitionis Dei, quàm inſcrutabilia ſunt judicia tua, & inveſtigabiles viæ tuæ? Pſallit verò etiam beatus ille David, & ſapiens carmen

concinit:

conclusi- In mari semita tua, & viæ tuæ in aquis multis, & vestigia tua nõ cognoſcentur. Quem admodum enim nemo videre poſſit vestigium in aquis, ſive hominis fortaſſe ſive navis, vel etiam piſcium qui in illis natant: ita nemo conſpicere poſſit divinæ potentiæ atque ineffabiles vias, quarũ typus ſive figura ſunt, Pedes. Si autem ſuas ipſorum facies ac pedes alis obtegere ſancta Seraphim quiſpiam exiſtimaverit: cogitet eos fas non eſſe, ſapientiæ ſive cognitionis de Deo principium aut finem videre. Incomprehenſibilis enim etiam ipſa exiſtit, & humano intellectu ſuperior. Initium verò totius corporis eſt caput, finis autem, pedes. Propitiatorium itaque eſt Chriſtus, qui tametſi in carne apparuerit, nihilominus eſt Deus natura ac vere, habens circumſtantes ſe ſervilem in modũ ſupremas illas poteſtates. Alibi verò etiam facit ſermonem ad nos. Poſtquam receſſit Satanas, omiſſa tentatione Chriſti quando jejunavit pro nobis, acceſſiſſe angelos, eique miniſtraſſe. Spiritus enim ſunt adminiſtratorii ad inſerviendum dimiſſi, propter eos qui ſalutem ſunt hæreditaturi. Supra verò Propitiatorium, Notus, inquit, fiam tibi, & loquar tibi, duo, ut ego quidem arbitror, etiam per hoc ſignificans. Vel enim, quod homo exiſtens Chriſtus, ſupra hominis naturam eſſet locuturus, neque intra exiſtentis modum duntaxat eſſe manſurum, cum Deus ſit & ex Deo ſecundum naturam (Ego enim, inquit, & Pater unum ſumus: &, Qui vidit me, vidit & Patrem) vel, illud fortaſſe. Conguelerit enim ſuper Propitiatorium, & ſuper Cherubim, hoc eſt, in excellentia & gloria quæ ſupra hominem eſt, & ſupra omnem creaturam (e quibus ſuprema excellentiſſimaque ſunt Seraphim) etiamſi factus ſit caro. Sit autem propitiatorium ex auro, ut & ipſa Seraphim. Præclariſſima enim, longeque pulcherrima natura eſt Deus. Creaturæ verò, ſimilitudinem ipſius per participationem obtinent. Iis autem qui circumſtant, ac prope ipſum verſantur, ſui & naturalis ſplendoris participationem impertitur, tanquam lumine in ea quæ proxima ei ſunt reflexo, ſuo ſplendore objecta corpora illuminante.

Porro de hoc ipſo Propitiatorio, quod ſit typus Emanuelis, Vide infra pag. 170.

Locus verò quem hic citat Cyrillus, è Pſal. 76 *In mari ſemita tua, & viæ tuæ in aquis multis, & veſtigia tua non cognoſcentur*, & quæ ille ad explicationem myſticam hujus loci pertinentia adfert, monet me loci qui eſt apud Iſid. Peluſiotam Epiſtola 416 libri primi ubi agens de iis quæ Salomon dicit ſe intellectu ſuo non aſſequi, & penitus ignorare, inter eas collocat viam navis in medio mari; quod quidem Iſidorus interpretatur de diſpenſatione ſive Incarnatione divina, hiſce verbis· τε [illegible] [illegible]

[illegible]

 ἔθνη

[illegible] hoc eſt. Viam navis in medio mari, hoc eſt, [illegible] vitæ incertitudinis omnes ſalvantur, quæ inſtar navis abyſſum mortis pertranſiit, & genus quidem noſtrum revocavit, ipſius autem mortis ſemitæ [illegible] minime inventæ [illegible].

Pag 171 l 20 *Quid eſt hoc in manu tua?*) De Virgæ hujus in terram projectæ mutatione in ſerpentem, rurſuſque apprehenſa manu Moyſis cauda ſerpentis, in virgam mutatione, ita Cyrillus lib. De Adoratione in Spiritu & Veritate: docens per hoc figurate ſignificari ſalutis humanæ factam per Chriſtum inſtaurationem.

Κυριλλ. Ἡ ῥάβδος [illegible] βασιλείας σύμβολον [illegible] Παλλάδιος. Παλλάδ. [illegible] Κυρ. [illegible] Παλλ. [illegible] Κυρ. [illegible]

[illegible] Παλ. [illegible] Κυρ. [illegible]

[illegible] Παλ. Ἀληθές. Κυρ. [illegible]

[illegible]

[illegible]

Hoc eſt

CYR. Virga illa, ſiue ſceptrum nonne nobis regni inſigne fuerit, ô Palladi? PAL. Omnino. Nam per illud etiam ſuaque iandum præſtare ſolitos veterum nonnullos ſcimus, qui Græcorum res decantare ſolent. CYR. Quid verò an non paradiſi plantam eſſe cenſes, cui antequam acuptaretur, in hortis germinare obtigerit? PAL. Cenſeo. CYR. Transfer itaque animo cogitationemque, tuam ad veterem illum Adam, & in initiationem ac radice generis, vniuerſam quodammodo humanitatem conſidera. præterea, illud etiam cogita, illum factum fuiſſe ad ſimilitudinem Creatoris, conſtitutum verò ut imperium obtineret in omnia quæ ſuper terram, fuiſſeque eum in manibus Dei propter vitam in ſanctitate, & tantum non floridiſſimam nobiliſſimamque Paradiſi plantam. poſteaquam verò ſerpentis impoſtura deceptus à primo ſtatu eſt abductus, & diuini mandati contemptor eſſe deprehenſus eſt, tum cecidit à ſi n parte & radice prima auulſus, è manu ipſum ad ſanctitatem continente prolapſus eſt, & in terram procidit hoc eſt, è virtutis faſtigio, eoque languoris deuenit, ut vellet carnalibus animum adiicere, impotentique nequitia laborans, nihilque ei ut bene, à ſerpente differens, atque ita regno & gloria quam initio obtinuerat exutus eſt, & paradiſo eiuſque deliciis eiectus. An non enim nobis Moyſes ſic diuinitus ſcriptum reliquit? PAL. Omnino. CYR. Legiſti tor verò quum ipſum eò nequitiæ adductum valeret auerſatus eſt) & refugit quodammodo, & quæ ipſi inerat nequitiam odetat. Fugit enim Moyſes, ſerpente dimiſſo. Scriptum autem eſt, Quòd ſanctus Spiritus ſapientiæ fugiet dolum, & auferet ſe à cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu. Nulla

enam

inum eſt convenientia inter ſe ſanctitatis & immunditiei, lucis & tenebrarum, juſtitiæ & injuſtitiæ. PAL. Iliceſt. CYR. Quod itaque virga è manu Moyſis exciderit, hoc fortaſſe ſignificaverit, eum qui initio factus erat ad imaginem divinam, paradiſi plantam, & in gloria regni, & in manu Creatoris, prolapſum verò interim eò quod voluerit animam adjicere ad carnalia, quodque amarulentia ejus ad ſummum gradum perveniſſet, veluti ſerpentem quendam Dei oculis eſſe viſum. Cæterum juſſus eſt Moyſes extendere manum, & eandam apprehendere, ſtatimque reformatus eſt in id quod initio erat. Neque enim amplius erat ſerpens, ſed virga denuo, & Paradiſi planta. Quando vero placuit Deo ac Patri omnia inſtaurare in Chriſto, & quod factum erat reformari in id quod initio fuerat, miſit nobis e cœlo Unigenitum, manū ſuam dextram, omnium opificem & verè ſalvatricem, juxta illud. Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me: tum demum humanitatem humi jacentem apprehendit, & à ferali amarulentia, nequitia nimirum & peccatorum liberatos, tranſtulit per ſanctificationem ad regiam dignitatem & ſuavitatem virtutis; priſtinum autem domicilium ſive habitationem credentibus reſtituens in latrone qui unà ſecū crucifixus fuit, veluti primitias & primo dicit. Amen amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo. PAL. Optimè nobis hæc tractatio peracta eſt. Cæterum illud ruſus per multa dicas, cur eandam potius apprehendi jubet, & non caput, aut media corporis. CYR. Ita enim fieri, amice, oportebat. Siquidem cauda apprehendi & non medio corporis, aut capite, myſterio conveniens erat. PAL. Quonam modo? CYR. Initium enim quodammodo cujuſque animantis eſt caput, finis vero cauda. Age itaque, tanquam unum aliquod animal univerſum nobis humanum genus in præſentiarum reputetur. Apprehendit itaque caudam Chriſtus, hoc eſt, ultima atque extrema: deſcendit enim ad nos noviſſimis ſeculi temporibus. Sed quemadmodum tametſi Moyſes caudam apprehendit, etiam ad caput ipſum transformatio pervaſit, (ſerpens enim totus cum omnibus ſuis partibus in virgam eſt converſus) eodem planè modo tametſi extrema apprehēdit Chriſtus, ad univerſum tamen genus, & ad caput ipſum, hoc eſt Adamum, illa per gratiam reformatio pervaſit. Scriptum eſt enim, quod in hoc mortuus eſt & revixit Chriſtus, ut mortuorum pariter & viventium dominaretur.

Pag. 173. 15. *Infer manum tuam in ſinum tuum, &c.*) Totus hic locus fuſius tractatur à Cyrillo libro ſecundo De Adoratione in Spiritu & Veritate, qui quum ipſe optimus ſit ſui ipſius interpres, & elegantiſſime hæc ad Chriſti myſterium referat, apponam. Ita ergo ille:

Σημεῖον μὲν ἄλλως τοῦτο, [illegible] [illegible]

Google

[illegible]

Carnis quidem vitium eſt lepra, & quidem gravius quàm ut à medicis curari queat, aut illotum experimentis expugnari. Execrabilis autem atq; immundus ex veteri lege Moſaica leproſus habebatur. Valdè verò exoſos etiam iis qui Gentilium mores ſtudioſè ſectantur. Semimortuus enim eſt, qui illo morbo laborat. Execrabile autem atque immundum eſt, mortui cadaver. Curatio itaque leproſi, utpote ſupernaturalis, & noſtrarum virium modulum excedens, ſoli divinæ atque ineffabili naturæ pariter atque efficaciæ eſt attributa. Ideoque miraculo fuit Chriſtus quando leproſo pro ſua authoritate inclamavit: Volo, mundare. Vox enim illa cunctarum effectrix rerum, quæque mortuos ipſos è monumentis excitat & morte corruptioneque ſuperior eſt, hoc in illo miraculum edidit. Juſſit itaque ut manum in ſinum abjiceret, deinde quum illam nudam è ſinu exemiſſet, totam in univerſum lepra infectam oſtendere, quum verò denuo eam in ſinum abdidiſſet, confeſtim illam morbo liberam oſtendit, &c. Mihi verò hoc miraculum eſſe quidpiam velut in umbris ſignificare videtur. Quamdiu namque homo ad imaginem Dei creatus tantum non in ſinu Dei nutriebatur, & præceptũ Dei quod ei injunctum erat nondum proculcaverat, cum dilectioneq; Dei protectus, mundus & ſanctificatus, & mortis ignarus perſeverabat. Poſtea quàm verò ab amplexu protectioneq; divina exceſſit, per lapſum ob peccatum impuritate atque execrabilis & mortis immundicia laborans eſt deprehenſus. Quum verò denuo nos Deus ac Pater in Chriſto ſuſcepiſſet, & divina gratia amplexatus eſt, & quodammodo in ſinu ſuo per

Ee adoptio-

adoptionem contineret, conſcribitur [illegible] ac morte quam ex veteri execratione contraximus abluti, ad poſteriorem illum qui intro factus ſtatum reverſi ſumus. Scriptum eſt enim de manu Moyſis. Reſtituta ſunt [illegible].

Pag. 186 l. 23. *Domus etiam Faciei Dei.*) Cyrillus Glaphyris in Geneſim, loquens de Iacobo Patriarcha qui interrogans quod eſſet nomen eius quo luctabatur, audiit, Quare tu interrogas nomen meum? quia, de re, & quod nomen Dei ante incarnationem fuerit [illegible], egimus ſupra ad pag. 32 l. 8.) addit [illegible]

Hoc eſt.

Intelligens verò rurſum beatus Iacob, quod Deus eſſet, cui nullum proprium nomen adſcribi poteſt, vocavit nomen loci illius, Facies Dei. Vidi enim Deum facie ad faciem, inquit, & ſalva facta eſt anima mea. Vide itaque, quopacto factus eſt Iſrael, hoc eſt, Videns Deum Homine luctante, vidiſſe ait Deum facie ad faciem Patriarcha Iacob, & ſalvam factam eſſe animam ſuam. Cognitio enim Dei, ſalutaris res eſt. Orto autem ſole, Præterit, inquit, facies Dei. Ipſe verò claudicabat femore ſuo. Illuminatis enim, ut modo dixi, Iudæis, ceſſavit quidem lucta, præteriit autem etiam facies Dei, hoc eſt, aſcendit in cœlum Chriſtus. Iſraël verò à claudicatione liberatus non eſt: neque enim univerſus ſervatus eſt, affectus autem quodammodo adhuc eſt propter incredulitatem non rectè in univerſum incedendi. Cognominatus itaque eſt Iſraël, & ſupplantator translatus eſt in mentem videntem Deum.

Pag. 189 l. 15. *Et accipies aquam de flumine &c.*) Cyr. libro 2. De adoratione in Spiritu & Veritate, ita tunc Exodi locum explicat, [illegible]

[illegible]

Hoc eſt: Vltimū enim mundo [illegible]d, Chriſti mors fuit, & illa per aquam & ſanguinem purificatio, adj[illegible] nimirum etiam ſancto corpore, quod per vndam ſignificatur. Quod vero aqua & ſanguis ex ſancto latere nobis ſit data, dicere omittam, cum omnibus ſit notiſſimum. Cæterum quod Salvatoris mors, ſignum ſit appellatum, facile quiſpiam etiam hinc cognoverit è Sacris literis. Impudentiſſimi enim illi Phariſæi quamplurimis iam miraculis editis, perinde ac ſi nullum editum eſſet, acceſſerunt ad Chriſtum dicentes: Magiſter, volumus abs te ſignum videre. qui reſpondit eis: Generatio prava & adultera ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ Prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ſic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.

Pag. 189. lin. 24. *Et accipiens purgato duos pullos mundos*, &c. Cyrillus Glaphyris in Leviticum ita hunc locum exponit: [illegible]

[illegible] Hoc eſt:

Obſervari autem, quo pacto lepra laborans, ſacerdoti extra portam exiſtenti, & longiſſime à caſtris oſtendatur. Ejectis enim quodam modo nobis, atque extra ſanctam & ſacram civitatem manentibus, Eccleſiam, inquam, Dei, ſimilitudinem noſtram habens advenit Chriſtus, cumque nos viſitaſſet, mundos per ſanctum Baptiſma, & corpus pariter ac ſanguinem ſuum, effecit. Immolatus eſt enim pro nobis, & ſalutis nobis remedium eſt oſtenſus: quid & ipſe pro nobis mortem in ligno crucis ſubire ſuſtinuerit. Hoc namque nobis in factis iis adumbratum eſt. Duæ enim aviculæ mundæ accipiuntur, quæ typos erant Chriſti ſuperni illius atque cœleſtis. Avis enim in ſublime volat. Deſcendit vero ad nos è ſupernis atque è cœlo Emanuel. Ita enim ait: Nemo aſcendit in cœlum niſi qui è cœlo deſcendit, Filius hominis. Scribit autem etiam ſapiens ille Ioannes: Qui è ſupernis venit, ſuper omnia eſt. Mundæ verò ſunt aviculæ: eſt namque verè mundus & impuritatis expers Dominus, ut pote qui neſciat peccatum. Neque verò hoc dicimus quod duos intelligamus Chriſtos, etiamſi duæ dicat ibi aviculæ. Sapientem verò atque utilem hic ſermo nobis conſiderationem affert. Deus enim exiſtens naturaliter Unigenitus, [illegible] Virginis carnem geſtavit, & compoſitus quidem eſt quodammodo e duobus natura, [illegible] la ſuprema, & humanitate, ineffabiliter & ſupra noſtrum captum. Verumta-

ennitamen, unus eſt Dominus Ieſus Chriſtus. Conſiderat itaque ſermo [divinus] hunc è duobus in unum quid concurſum. Quocirca duæ ſunt aviculæ. Lea verò multifariam Chriſti myſterium ſignificans, ait adhibendum etiam eſſe lignum cedrinum. Typus autem fuerit etiam hoc, ſanctæ ipſius carnis, non ſuſtinentis corruptionem: hoc enim lignum eſt imputribile. Hyſſopus autem typus fuerit Spiritus ſancti, bulliens eſſicaciam, per quam ſpiritu ferventes, efficimur immunditia quæ in inteſtinis erat quodammodo colliquefacta liberi. Herba enim eſt hyſſopus natura calida, aptaque ad abſtergendam phlegmaticam & frigidam immunditiem inteſtinis collectam. Liberat verò nos, ut dixi, Spiritus ſancti efficacia Chriſtus, à vitiis nobis in mente dèlireſcentibus. Rectè autem admodum, etiam hoc herbæ genus aqua viva excipitur. Baptizati enim ſumus in Spiritu ſancto & aqua, ſicut ſcriptum eſt. Calida verò, ut dixi, eſt hæc herba, & Spiritus efficaciam demoſtrat. Coccinum autem conglomeratū, hoc rurſum in ſeipſo Incarnationis Unigeniti modum declarat. Implicatum enim eſt quodammodo carni & ſanguini Deus exiſtens Verbum. Coccus verò, carnem & ſanguinem repræſentat: talis enim coloris & cerotum & eſt. Mactatur autem avicula, in aqua viva, in qua aliquod relegatum erat, ſimul cum aliis abluitur, & poſtea dimittitur, nullo vitio laborans, quemadmodum antea dixi. Mactatus enim eſt pro nobis Chriſtus, ſed erat idem ipſe & in morte, & ſupra mortem. Mortificatus enim eſt carne, ſicut ſcriptum eſt, vivificatus autē ſpiritu, in quo etiam ſpiritibus in carcere qui olim fuerant incredult profectus prædicavit. Quatenus enim intelligitur & factus eſt homo, mortem ſubiit: quatenus autem verè eſt & vita & ex vita, morte ſuperior apparuit. Quocirca in illum qui mortuus erat mortem avicula vivens immergebatur, ſignificante per hoc lege figuratè, quod tametſi naturaliter vita ſit & ex vita Verbum, ſuæ carnis propter in facit mortem. Nam caro ab ipſo aſſumpta, non aliena erat, ſed ipſius propria. Cæterum leproſus ſepties aqua aſperſus, à lepræ vitio in poſterum abſolvebatur. Mundus verò, ne dixi, etiam nos declarat Chriſtus, per ſanctum Baptiſma carbonatur: non ſanctificavit. Hoc enim ſignificat & ultimo, per Septies atque ita intelligens beatus Paulus, inquit: Ubi abundavit peccatum, ibi magis exuberat gratia. Singis itaque atque exuberans gratia, ejuſque perfecta quodammodo conſtitutio ſive aptitudo ad mundandum, per Septies ſignificatur.

Pag. 195 l. 16 *Tunc enim propterea dilluviſſe Primogenitus.*) Ibid. Paluſimes Epiſt. 41 libri tertii, differentiam ſtatuit inter *πρωτότοκον* & *μονογενῆ*, & in Paulini illius loci explicatione ubi Chriſtum *πρωτότοκον πάσης κτίσεως* dixit, receptā à communi aliorum ſententia, cujus verba opponam, *Τὸ* [illegible]

 [illegible]

[illegible]

Hoc eſt

Prœteritis rebus omiſſis, apertè quod ſentio dicam, etiamſi videri poſſim quibusdam novam interpretationis viam facere. Vox quidem [illegible], ſi ſecunda ſyllaba acuatur, primum natum ſignificat. Si vero penultima, primum gignentem. Quod quidem optimè ſcitis, vos præſertim Homeri ſtudioſi. [illegible] enim illi dicitur, [illegible] quæ primùm peperit. Conſentaneum itaque eſt, imo verò nec eſſa[illegible] cogitare, quòd vocem illae tali quodam ſenſu divinus uſus eſt Paulus, dicens Ipſum eſſe [illegible], non primum è creaturis ipſum creatum fuiſſe docens (abſit) qui undique ſplendorem gloriæ, & characterem ſubſtantiæ Paternæ ipſum vocat. Sed [illegible], hoc eſt, primum feciſſe creaturam, ut ſit tertiâ ſyllaba acuta [illegible] primo gignens ſive faciens, non [illegible] i. primogenitus, ſive factus, [illegible] i. primus creatus, non [illegible] i. primus creatus. Cujus quidem ſententiæ ſuæ aſtruendæ confirmandæque Iſidorus multa affert, partim quòd ſacra Scriptura vocem [illegible] pro [illegible] uſurpet, partim quod Paulus quum Chriſtum vocaſſet [illegible] ſubjungat, *Quod in ipſo creata ſint omnia quæ in cœlo & quæ in terra*, non dicens Cum ipſo, vel, Poſt ipſum, ſed In ipſo. nam in Creatore eſt omnis creatio & conſervatio, juxta illud In ipſo enim vivimus & movemur & ſumus. Cæterum ego longiorem ejus hac de re diſputationem cum brevitatis cauſâ, tum quod lectionem illam [illegible], accentu in antepenultima, quam editiones omnes Novi Teſtamenti Græcè excuſæ retinent, & Latinè Primogenitû interpretatur, doctis viris magis probari velim, omittam. Hoc tantum addam, locum illum Pauli quem modo citavimus, optimè explicari ab Iſidoro Peluſiota Epiſt. 28 libri tertii [illegible]

Hoc eſt

Nihil ita proprium eſt, nec quod expreſſius denotet divinam naturam, quam Æternitas. Splendor itaque, coæternitatem ſignificat. Charac-

ētes autem ſubſtantiæ, ſi biſte riam. Verbum vero, immunem à paſſione, & corporis expertem, illo. Filium autem, proprietatem, & conſubſtantialitatem.

Sententiam verò ſuam quare Vnigenitus dicatur *πρωτότοκος* i. Primogenitus & factus in multis fratribus, explicat Cyrillus, libro de Incarnatione Vnigeniti pag. 52. ac *Primogenitum* quidem vocari, ratione nuit us per Incarnationem, *in multis fratribus* vero, quatenus eſt homo, ut etiam nos ſimus in ipſo, & per ipſum, Filii Dei, naturaliter & ſecundum gratiam. ad quem quidem Cyrilli locum, hæc Annotatio referri debuerat. Hac ipſa verò de re vide pag. 68. eiuſdem libri 1 lib. lineâ 17.

Extant vero in Epiſtolis Iſid. Peluſiotæ duæ aliæ Epiſtolæ quarum prior eſt 334. lib. tertii, in qua explicatur illud dictum Chriſti, Pater maior me eſt, adverſus eos qui ex hoc loco Filium Patre inferiorem ſtatuunt, & in numero adorantium collocant: altera, proximè hanc ſequens in illud: Non poteſt Filius à ſeipſo facere quicquam. quæ tametſi doctiſſimæ elegantiſſimæque ſint, & ad multorum Cyrilli locorum explicationem valde conducibiles, quia tamen prolixiores ſunt quàm ut commodè ante imminentes jam Nundinas Francofordienſes excudi poſſint, omittam; bona ſpe fore ad eaſdem nova in auctorem, Iſidori Peluſiotæ editionem à Cl. V. Conrado Ritterhuſio promiſſam in publicum prodituram, in qua non dubito quin ille non pauca quæ in Græco textu videntur male affecta, MS. codicis ope ſit emendaturus & Latinæ verſioni medicinam aliquam facturus, idque non in hac tantum Epiſtola, ſed in toto illo Epiſtolarum opere. dolendum enim eſt priorem illius interpretem, virum alioqui Græcè & Latinè doctiſſimum, & de re literaria & Theologica optimè meritum, extremam verſioni ſuæ manum non adhibuiſſe, & poſthumum ipſius fœtum adeo male habitum, à ſuſcepta typographo excuſum eſſe.

BON. VVLCANIVS LECTORI.

Xcuſus eſt olim Baſileæ apud Robertum Winterum anno 1542 liber Conſtitutionum Synodalium tam generalium quàm prouincialium, quæ Concilium Chriſtianorum omnium, Cyrillo Alexandrino, Theodoreto aliiſque autoribus. In quo quidem libro extat etiam hoc Cyrilli tractatus, cui titulus eſt, Scolia De Incarnatione Vnigeniti; quem cum ex ſtilo facile colligere poſſim [illegible] eſſe Cyrilli, tum vero dolendum eſt adeo depravate excuſum, de quo Typographus ille in Præfatione ſua ad Lectorem teſtatur, Exemplar quo uſus eſt, adeo foſſe vetuſtum & à blattis [illegible] [illegible] ut [illegible] ſenſus [illegible] fuerit [illegible] eſſet [illegible] ſententia. Qui quidem Liber quum poſtea [illegible] operibus Cyrilli excuſis Baſileæ apud Hervagium, quum ejuſdem ſit argumenti cum hoc quem nos antehac [illegible] [illegible] multaq, [illegible] ſint ſorte digniſſima, nolui committere quin cum hunc editioni adjicerem, & te amice Lector de locis [illegible] ut [illegible] cognoſcas, quæ a recognitione indigeant [illegible] a plerisque quæ Latinè [illegible] Cyrilli ſcripta, quæ male [illegible] appellitat tam à typographis habita.

At de titulo quidem hujus libri qui eſt [illegible] dubitari poſſet an legendum ſit [illegible] nihil tamen mutare volui; quum utraque lectio defendi poſſit. Nam & [illegible] vocantur Difficilia & Perplexa, qualia ſunt [illegible] De Incarnatione Vnigeniti; [illegible] etiā dicuntur Græcis, [illegible] i. Graves ſententiæ. Sed & [illegible] vocatur Appendix, qualis videri poteſt hic Cyrilli liber, reſpectu aliorum ipſius ejuſdem argumenti librorum.

Capite primo hujus editionis pag. 149. lin. 24. *ſic ero recuur.* Ita emendavi cum in Hervagii editione legeretur, *ſicut* l. 15. *& ſicut alio* legendum videtur *de alio*

Pag. 150 l. 21. *Qui manſiſſet id, &c.* Ita correxi, cum antea legeretur. In lin. 21. *facit certos* Græcè fortaſſis erat [illegible] vel [illegible] Cyrillo familiare.

Pag. 153. l. 17. *& nunquam fiat paſſionis alius capax* Ita emendavi, cum antea pro *alius* legeretur *nunquam*. Lin. 28. *humanitatis menſura, &c.* Græcè fortaſſis erat [illegible], hoc eſt modulo ſive ratione.

Pag. 154. *ſtante tamen tempore.*) Græce [illegible] i. ſtato & præfinito tempore.

Pag. 156. l. 26. *Sed ſi oportet, &c.* Totus iſte locus ad ſequentis paginæ lineam

liorum textum uſque ita eſt corruptus, ut nullus ex eo commodus ſenſus erui poſſit, niſi ita legas & diſtinguas. *Sed ſi ſpernit aut qui per vaticinium viae intelligere ſolent, unanimi qui non valeant intelligere tam ſubtiles res & omnem rationem tranſcendentes conjectare: dicemus quod dicat cogitare (quamvis minor ſit orante veritate) talem ipſi adunationem Emanuel*, &c. quorum ſenſus hic eſt, Adunationem verbi cum humanitate, tametſi intellectu noſtro ſit ſuperius, tamen aliquo modo adumbrari atque intelligi poſſe ex adunatione animæ humanæ cum corpore quod inhabitat.

Pag. 159. *in aliquid*, lin 12. *F. malique*, id eſt ali qua ratione, *ἁμῶς γε*. Lin. 22. *unanimes deceſſit.*) Locus depravatus aut mutilus, ut & ille lin. ult. propterea quod voluiſſe, &c. cui abſque exemplari Græco medela adferri ægrè poſſit.

P. 160. l. 22. *formabatur*.) ἐτυποῦτο, figurabatur.

P. 161. l. 20. *& angelus*, lege *angelis*.

P. 162. l. 3. *& vere natura quia Deum*, &c. lege, & quia Deum verè natura, &c. Lin. 11. *comparavit*, ita repoſui; male enim in Hervagiana editione, *comparavit*.

P. 163. l. 17. *quæ ſublevata magis eſt*, &c. τὸ *magis* Græcè puto eſſe μᾶλλον, hoc eſt *potius*. Ibid. *quam dixeris*, &c. *quam* hic non eſt adverbium, ſed pronomen, & refe endum ad *naturam*. l. 27. *& nomen igni*, etiam hic, & aliis omnibus qui occurrent locis, lege *potius* pro *magis*.

P. 165. l. 1. *cum divum* &c. lege cum è divinæ, &c. Lin. 5. *factus eſt juxta nos*,) καθ' ἡμᾶς, phraſis Cyrillo familiaris, id eſt, noſtri ſimilis.

Ibid. *& cum carne*) leg. *etiam cum carne*.

P. 166. l. 2. *non bono aſſiſtam*,) ita repoſui. Nam antea male legebatur, *aſſiſtando*.

P. 167. l. 21. *Synodus ingens*,) μεγάλη, magna, hoc eſt *œcumenica*, generalis, Nicæna. Lin. 22. *quid ſit aliquando*.) Græcè fortaſſis erat τί ποτε ἄρα, hoc eſt, *quid tandem ſit*. Lin. 26. *magis autem fieri juxta nos hominem*.) L. *quam potius fieri noſtri ſimilem*, &c. Lin. 28. Quoties igitur litera ſacra, &c. γραφὴ, ſcriptura.

P. 168. l. 10. *Videmur*, leg. Videantur. Ibid. *& hic*, leg. *ex hic*. Lin. 22. *dicatur*, Non poſt *dicatur* pro nota periodi, pone colon.

P. 169. l. 1. *Etſi dicatur*, leg. *Et ſi*. l. 18. *quia*, l. quod. l. 20. *petulantiam*, familiare eſt Cyrillo, *παροινίαν*.

P. 170. l. 3. *& homo* leg. *etiam homo*, &c. lin. 17. *Ænigma teriſſimum*, leg. *Figuram teriſſimam*, vel typum. l. 19. *etſi*, ita emendavi, malè enim antea disjunctim legebatur *& ſi*.

P. 173. lin. 2. *& cum carne*, leg. *etiam*.

P. 175. l. 12. *Adhuc etiam*, leg. *Audi etiam*.

P. 177. l. 22. *quibus volunt*, antea legebatur, *volunt*.

P. 183 l. 10 *Spernentes,&c.* Hæc antea male diſtincta ſenſum omnem perturbabant. Lin. 16. *Nam ſi quis.*) Locus corruptus. Lin. 21 *deſtitutione per eius* forte, *deſtructione*

Pag. 84 l. 9 *converſationis umbrarum reſiſtent*) Legendum proculdubio *converſionis* vertere l. 12 *manium corporibus*, l. manentes l. 17 *quomodo ipſi ſciat* Græcorum verborum ſenſus videtur fuiſſe : *Eo modo ſitu ratione qua ipſi iſt cognita*, id eſt, quæ noſtrum intellectum excedat

Pag. 186 l. 4. *Ei ſe in confuſionem,&c.* Legendum omnino cõjunctim, unica dictione, *inconfuſionem*, hoc eſt, ut Græce ſonat ἀσυγχύτως. Lin. 18. *Noviſſimis temporibus convertiſſent.*) Lege *non* proculdubio *converſi eſſent.*

Pag. 188 l. 16 *eum ipſum,&c.* lege *ipſam.*

P. 189 l. 7. *quantum pertinet ad familiaritatem corporis ſui*) lege pro *familiaritatem*, malim *proprietatem*. Neque enim dubito quin Græcè fuerit *ἰδιότητα*, quam vocem frequenter uſurpat Cyrillus, pro *iſtum*.

P. 190 l. 25 *Et quid hoc ſit?* Lege *ſit?* Græcè enim fuerit ἢ τί τοῦτ᾽ ἂν ᾖ.

P. 194 l. 21 *ſupernis ſpiritibus*, male antea legebatur, *ſuperius.*

P. 196 l. 15 *iuncturis*, ut & l. 17. Gr. ...; nobis ſimilem l. 18. *familiaritatem* ..., ut ſupra *proprietatem*. l. 22 *ita enim*, legendum omnino, *ita tamen*,&c. l. 25 *intulpabiles paſſiones*.) Græcè fortaſſis erat, ἀδιαβλήτω πάθη l. 24 *petulantia*, ...

P. 197 l. 8 *eo quod ipſius eſt Porro proprium*,&c. Ut ſenſus conſtet delenda eſt periodi nota, & continuata legendum, *eo quod ipſius eſt porro proprium* &c. potiò, ... l. 6. *& ſit*, l. *& ſic*. l. 11 *nullum putarunt detrimentum*,) Græcè fortaſſis erat, ... hoc eſt *nihil ab fuere.*

P. 198 l. 6 *Et quod inter menſuras conſtituant plurimorum*,) Annotavi ſupra μέτρον à Cyrillo accipi pro modulo, ratione, & conditione, ut ſit ſenſus, Emanuelem ab ipſis in ordinem prophetarum & aliorum plurimorum redigi, eiuſdemque cum illis conditionis fieri. l. 9. *ex eoque proculdubio capiantur*) Græcè fortaſſis ... Senſus eſt, quod eius rei convincantur. Ibidem, periodi nota poſita poſt *probabo* expungenda eſt, & continuè legendum *probabo porro*, &c.

P. 199 l. 10. *quorum nuper*, &c. Gr. ἀρτίως, hoc eſt, *modo paulo ante* vel ſupra l. 25 *ſi di valde* Græcè fortaſſis καὶ μάλα. Locus tamen videtur corruptus aut mutilus.

P. 200 l. 9 *Sin verbo partem*,&c. forte κατὰ μέρος, *partim*. & ſi partim. l. 11. *verbum ſuum duxiſſi*, ſenſus planè perplexus, vide an legendum ſit, *duxiſſi ad ea*,&c. deinde l. 12 poſt *contigerunt*, ponendum colon: manet enim ſenſus imperfectus. l. 12 *Moſi quippe & Aaron modũ habebat*, &c. *modum* hic vocat, quod ſupra *menſuram* ſive μέτρον. lin. 26. *ut daemodum*, ...ut ſupra, hoc eſt *modo*, vel antea. *Supra legem*,) l. 27 ...

Pag. 204 l. 5. *Invertibiliter*) Græcè fortaſſis erat, ἀτρέπτως.

FINIS.

Errata ita corrige.

Pag 3.l.16 *rusus*, lege rursus Lin. 26 post *verbum* pone notam diſtinctionis. pag 6 l 9 *facto*, leg factum pag.9.l.10 *ſins*, leg *ſunt* pag. 22 l. 15 *ille* leg.*illi*. pag 21 l 10 *carent*, l. *non carent* p 22 l 20. *Superior*, ante hanc vocem, pone notam parentheſeos, eamque claude poſt vocem *continetur*. p.24.l 11.*eſt*, leg *ſunt*. pag 34.l 4.*adorationem*, leg. *adoratorem*, l 9 *inclubili*, leg *incluſibili*. pag 37 l 24. *inſolutamque*. leg. *inſolutumque* p 59 lin 14. *primogenitus* lege, *primas tenens*. l 17 *ſanctificatione*, leg *ſanctificationem*. pag 43 l 22 *ſine*, leg *ſive* pag 87 l 26. *David* l *g filium David* pag 105 l 28 *profus*, leg *prorſus* p 112. leg. 24 *quanta*, lege *ac quanta* p.138 l 40 *animam*, leg *ſpiritum*. p.142. l.13 *ſanguinolenta*, leg *ſacgumaeta*, l.23 *de*, leg *qui de*

Quum has errata excuderentur venit mihi in mentem locus in Cyrilli libro adverſus Anthropomorphitas pag 36 lin 7. corruptus meo iudicio, ita emendari poſſe νοῦ γὰρ ἐν ἑαυτῷ τὸν φωτὸς ἀπὸ ἑαυτοῦ (καθάπερ γὰρ ἐκ αὐτοῦ ὁ λόγος προελήλυθε εἰς φῶτα) λέγει, &c. & pag. 84. l. 23. ita legendum Quomodo autem non intellexerunt, Solum quum ſit increatum,ſcreatura enim eſt per Verbũ ipſum ad ortum traducta) per &c. De ſignificatione verò & differentia vocum φωτὸς & φωτὸς dicam alibi, & loca aliquot Cyrilli in quibus eius interpretes graviter lapſi ſunt annotabo.